

Erika Stewart

**TOISEN KOHTAAMISEN
EETTINEN KESTÄVYYS
DIGITALISOITUNEESSA
MATKAVALOKUVAUKSESSA –**

**SISÄLLÖNANALYYSI
MATKAILIJOIDEN KIRJOITELMISTA**

Pro gradu – tutkielma
Matkailututkimus / Matkailun
liiketoimintaosaamisen maisteriohjelma
Kevät 2012

Sisällysluettelo

TIIVISTELMÄ.....	4
ABSTRACT	5
1. JOHDANTO.....	6
2. TUTKIMUSASETELMA	10
2.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	10
2.2 Aiempi matkavalokuvaustutkimus	15
2.3 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys.....	27
2.4 Tutkimuksen keskeiset käsitteet	33
2.5 Matkavalokuvauksesta kertovat kirjoitelmat tutkimusaineistona	39
2.6 Kirjoitelmien laadullinen aineistolähtöinen analyysi menetelmänä.....	47
2.7 Tutkielman luotettavuuden arviointi	52
2.8 Tutkielman eettiset kysymykset	57
2.9 Tutkielman kulku	58
3. MATKAVALOKUVAUKSESTA.....	58
3.1 Kamera innovaationa.....	58
3.2 Matkavalokuvaus ennen ja nyt	63
4. ”DIGITAALINEN MEDIA – ANALOGINEN MAAILMA”.....	66
5. DIGITALISOITUNUT MATKAVALOKUVAUS	70
5.1 Digilaitteet ja -osaaminen.....	71
5.2 Digitaalinen valokuvaaminen ja valokuvamäärät	78
5.3 Digikuvien työstämisvaihe	82
5.4 Digikuvien julkistamisvaihe.....	87
5.5 Digikuvat käsin kosketeltaviksi, perinteiset digitaalisiksi.....	94
6. TOISEN KOHTAAMINEN MATKAVALOKUVAUKSESSA EETTISEN KESTÄVYYDEN NÄKÖKULMASTA	100
6.1 Mitä tarkoitan matkavalokuvauksen eettisellä kestävyydellä?.....	102
6.2 Eettisesti kyseenalainen Toisen kohtaaminen	105
6.2.1 Salavalokuvaaminen.....	105
6.2.2 Valokuvauskiellon rikkominen	111
6.2.3 Estoton valokuvaaminen	115
6.3 Eettisesti kestävä Toisen kohtaaminen	118
6.3.1 Valokuvaamisesta maksaminen.....	119
6.3.2 Valokuvaamista edeltää lupa tai yhteinen sopimus.....	122
6.3.3 Valokuvaamisesta luopuminen.....	125
6.3.4 Valokuvaamalla varastaminen – kielikuva.....	128
6.4 Yhteenveto – Toisen kohtaaminen matkavalokuvauksessa eettisen kestävyuden näkökulmasta.....	131

7. YHTEENVETO	133
LÄHTEET	139
LIITE 1. Ensimmäinen kirjoitelmapyyntö	149
LIITE 2. Tarkentava kirjoitelmapyyntö	150

TIIVISTELMÄ

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Toisen kohtaamisen eettinen kestävyys digitalisoituneessa matkavalokuvauksessa – sisällönanalyysi matkailijoiden kirjoitelmista

Tekijä: Erika Stewart

Koulutusohjelma/oppiaine: Matkailututkimus / Matkailun liiketoimintaosaamisen maisteriohjelma

Työn laji: Pro gradu –työ Sivulaudaturtyö Licensiaatintyö

Sivumäärä: 148 +2 liitettä

Vuosi: kevät 2012

Matkavalokuvauksen digitalisoiduttua valokuvaaminen on lisääntynyt matkakohteissa merkittävästi. Kohteen paikallisväestö ja muut matkailijat kohdataan entistä useammin matkavalokuvauksen välityksellä. Pro gradu -tutkielmani tarkoituksena on selvittää, miten digitalisoitunut matkavalokuvaus on käytännössä muuttanut matkailijan valokuvausta. Sen lisäksi tutkielmani tarkastelee Toisen kohtaamista eettisen kestävyuden näkökulmasta matkakohteessa tapahtuvassa valokuvaamisessa. Tutkimuksen tarkoituksena on lisätä tietoisuutta eettisesti kestävästä Toisen kohtaamisen merkityksestä matkavalokuvauksessa. Tutkimusaineisto muodostuu sanomalehti-ilmoituksella kerätyistä matkailijoiden matkavalokuvauksesta kertovista kirjoitelmista. Menetelmänä on laadullinen aineistolähtöinen sisällönanalyysi.

Digitalisoitunut matkavalokuvaus muodostuu viidestä eri vaiheesta. Niitä ovat digitaalilaitteisiin liittyvät päätökset ja laitteiston käyttöä ohjaava osaaminen, digitaalinen valokuvaaminen, digitaalikuvien työstämisvaihe, digitaalikuvien julkistamisvaihe ja lopuksi mahdollinen digitaalikuvien materialisoiminen fyysisiksi objekteiksi. Erilaisten valokuvuslaitteiden määrä on lisääntynyt ja valintaan liittyvät päätökset saattavat olla hankalia. Valokuvamäärät ovat kasvaneet selvästi. Työstämis- ja julkistamisvaihe ovat matkavalokuvaukseen tulleita uusia vaiheita, jotka vaativat aikaa ja paneutumista. Matkavalokuvauksen verkottuminen mahdollistaa valokuvien jakamisen jo matkakohteesta ja kotitietokoneilla kuvia voidaan vielä työstää. Nämä työvaiheet ovat laajentaneet matkavalokuvauksen käsitettä kodin ja matkakohteen välillä. Vaiheet saattavat kuitenkin toteutua digitaalikameran tarjoamiin mahdollisuuksiin nähden vajaasti. Valokuvien tuottaminen materiaaliseen muotoon on matkailijoille tärkeää myös digitalisoituneen matkavalokuvauksen aikana. Rajusti kasvaneen matkavalokuvauksen myötä Toisen kohtaaminen matkavalokuvauksessa vaatii entistä tarkempaa eettistä pohdintaa. On tärkeää huomioida ja kunnioittaa Toista, sillä digitalisoituneella matkavalokuvauksella voidaan loukata yksityisyyttä vahingollisemmin kuin ennen. Eettisesti kestävällä matkavalokuvauskäytännöillä voidaan vaikuttaa matkailijoiden ja paikallisten väliseen ystävälliseen vuorovaikutukseen, mikä osaltaan vaikuttaa matkailun hyviin toimintaedellytyksiin myös tulevaisuudessa.

Avainsanat: matkailu, digitaalikamerat, valokuvaus, eettisyys, sosiaalinen media, sisällönanalyysi

Muita tietoja:

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi

Suostun tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi

ABSTRACT

Ethical Sustainability in Encountering the Other in Digitalized Tourist Photography – A Content Analysis on Tourists' Stories

Digitalized photography has significantly increased the amount of travel photography in tourist destinations. Local people and other tourists in the destination are encountered more frequently through photography of the tourists. The objective of my study is to examine how digitalized tourist photography has changed tourist's photography in the practical level. Furthermore, this study explores the ethical dimensions of encountering the Other in tourist photography and aims at increasing awareness of the significance of ethically sustainable encountering the Other in tourist photography. The data consists of tourists' stories about their photography, collected with a newspaper announcement. The method of analysis is qualitative inductive content analysis.

Digitalized tourist photography subdivides into five different stages. The stages are digital equipment-related decisions and the know-how guiding equipment usage, digital photographing, elaborating the digital photographs, publishing the digital photographs and, finally, the possible materializing of digital photographs into physical objects. The variety of photographic equipment has increased and the choice-related decisions may be difficult. There has been a clear increase in the number of tourist photographs. The elaborating and publishing stages are newcomers in tourist photography, requiring time and effort. Networking of tourist photography enables distributing the photos already in the destination, and the photos can be further edited on the home computer. These work stages have widened the concept of tourist photography between home and destination. The stages may, however, be deficient in reality compared with the possibilities offered by a digital camera. Producing photographs into a material form is important for the tourist also in the time of digitalized tourist photography. The variety of photographic equipment has increased and it may be difficult to choose between them and make a decision. Along with the dramatically increased tourist photography, encountering the Other requires an ever more exact ethical consideration. It is vital to consider and respect the Other, because digitalized photography can violate privacy more gravely than earlier. Ethically sustainable picturing practices have a beneficial effect on interaction between the tourists and locals and may this way have a role in affecting the good operating conditions for tourism also in the future.

Keywords: tourism, digital cameras, ethics, social media, content analysis

1. JOHDANTO

”Lomamatkalla on jotenkin vapaampaa kuvata. Kukaan ei tunne sinua, etkä itse tunne ketään. (...)Kamera on kädessä ja otan liikkuen kuvia. Kun pysähdymme näpsin kuvia sieltä ja täältä. Kuvat ovat yleisissä paikoissa otettuja ja kuvien ihmiset ovat vieraita. Harvemmin tulee kuvattua matkakumppania ja vielä harvemmin minä esiinnyn kuvissa. Viime aikoina olen tosin alkanut ihmetellä kuka ne matkat on tehnyt kun kuvissa ei ole tuttuja henkilöitä ollenkaan;) (...) En tietoisesti jätä mitään kuvaamatta. Olen kuvannut roskaisia tienreunoja, kaupungin keskustaa linja-auton ikkunasta, eivätkä nämä kuvat mitään matkailumainoksia ole.” (14N55)

Matkailu kasvaa jatkuvasti ollen maailman suurin vientiteollisuusala ja yksi maailman tärkeimmistä sosio-ekonomisista sektoreista (MEK (2006). Suomalaiset matkailevat enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Samaan aikaan kun matkailijamäärät jatkavat kasvuaan, kasvattaa myös matkavalokuvaus omaa suosiotaan. Kamerateknologiassa tapahtunut digitalisoituminen on kasvattanut räjähdysmäisesti valokuvamääriä (Alanen 2010). Kameran räpsyvätkin matkakohteissa ahkerasti puuhakkaiden matkailijoiden käsissä. Kameran yleistyttyä matkapuhelimissa kamerasta on tullut aina mukana kulkeva katseenjatke. Elämme niin sanottua kuvan aikakautta, keskellä visuaalisia viestejä, joita on jo niin paljon, että puhutaan kuvaähkystä (Hämäläinen 21.4.2010).

Räjähdysmäisesti kasvaneen kamera- ja kuvamäärän lisäksi matkavalokuvaukseen lisädramatiikkaa tuovat sosiaalisen median yhteisöpalvelut ja digitaalikameran verkkoon liittämisminimaisuus. Digitaalikamera on suunniteltu ja tarkoitettu yhdistettäväksi tietokoneeseen, sähköpostiin, kotisivuihin ja blogeihin. Valokuvia tuotetaan, katsellaan ja levitetään nykyään paljon tietokoneilla, matkapuhelimilla ja Internetin, erityisesti sosiaalisten verkkojen kautta. (Ek, Larsen, Hornskov, & Mansfeldt 2008, s. 134–135; Urry ja Larsen 2011, s. 181.) Verkkoon kytkeytyminen ja suhteiden ylläpitäminen verkossa kuuluvat vahvasti arkipäivään ja ovat länsimaiselle nykyihmiselle luonnollista toimintaa paikasta riippumatta, myös lomalla. Matkan dokumentointi matkakuvin ja tekstein tapahtuu digitaalisen median avulla nopeasti ja interaktiivisesti. Tämä näkyy mm. matkablogien sekä *Facebookiin* ladattujen matkakuvamäärien valtavana kasvuna. (Gasser & Simun 2010, s. 88.) *Facebookissa* on satoja miljoonia käyttäjiä, joista lähes puolet

kirjautuu sisään matkapuhelimestaan. Esimerkiksi *Facebookiin* ladataan päivittäin miljoonia kuvia. (Facebook 11/2011.) Sekä matkailussa että valokuvauksessa on kyse mittavista ja merkittävistä, nykyaikaan kuuluvista ja nykyaikaa kuvaavista ilmiöistä. Matkailua ja valokuvausta yhdistää myös se, että molemmissa nousevat eettiset pohdinnat keskeisiksi. Kun matkailu ja valokuvaus yhdistyvät keskenään matkavalokuvaukseksi, voidaan *eettisyyden* tarkastelun kannalta puhua jo erittäin merkittävästä ilmiöstä. Näin on ollut jo matkavalokuvauksen alkuaajoista asti, mutta viimeisten kymmenen vuoden aikana tapahtunut matkavalokuvauksen digitalisoituminen on kasvattanut matkavalokuvauksen eettisen tarkastelun tarpeen entistäkin merkittävämpään rooliin. Digitalisoitunut matkavalokuvaus kaipaa kipeästi tutkimusta ja nimenomaan sellaista tutkimusta, jossa selvitetään, miten matkavalokuvauksen käytännöt ovat digitalisoitumisen myötä muuttuneet ja miten ne näkyvät matkailijan ja paikallisväestön sekä matkailijan ja muiden matkailijoiden välisessä kohtaamisessa. Ihmisen toiminta on yleisin eettisten arvostelmien kohde ja minäkin keskityn tutkimuksessani tarkastelemaan matkavalokuvauksen eettisyyttä nimenomaan matkailijan toiminnan kautta. Tarkastelukulmani sijoittuu matkailijan ja paikallisväestön sekä matkailijan ja muiden matkailijoiden välisiin matkavalokuvauksen kautta tapahtuviin kohtaamisiin eettisen kestävyuden näkökulmasta. Käytän tutkimuksessani analyyttisenä työkalunani käsitettä *Toinen* tarkoittaessani paikallisia ja muita matkailijoita. *Eettisellä kestävyydellä* tarkoitan tutkimuksessani sitä, että tiedostamalla matkavalokuvauksen vaikutukset itsen ja Toisen välisissä kohtaamisissa ja huomioon ottamalla Toisen valokuvauskäytännöissä, voidaan osaltaan parantaa matkailun toimintaedellytyksiä myös tulevaisuudessa.

Alussa olevat katkelmat ovat minulle lähetetystä kirjoitelmasta. Sain 25 erimittaista kirjoitelmaa vastaukseksi neljässä suomalaisessa sanomalehdessä julkaistuun kirjoitelmapyyntöni. Kirjoitelmista muodostuvasta aineistostani käy ilmi, etteivät matkakohteessa välttämättä kolise yhteen vain matkailijoiden kyynärpää, vaan usein myös kamerat. Valtavat matkailijamäärät ja aina mukana kulkevat liipaisuherkät, verkkoon kytkeytyvät kamerat eivät aina kohtaa törmäyksittä. Rajanveto sopivien matkakuvien kohdalla voi joskus olla hankalaa. Erilaisista kulttuurisista ja sosiaalisista taustoista tulevat matkailijat ja paikalliset kohtaavat usein juuri matkavalokuvauksen välityksellä. Kuvauskohteiksi päätyvät matkakohteen paikalliset sekä muut matkailijat saattavat myös tiedostaa sosiaalisen median myötä tulleen mahdollisuuden joutua verkkoon kaiken kansan töllisteltäväksi. Ihmisen tieto, taidot ja teot ratkaisevat

käytetäänkö kameraa eettisesti hyväksyttävällä tavalla, sillä minkään laitteen käyttöä ei ole itsessään voida suunnitella eettisesti kestäväksi. Kameran käyttö vaatii kriittistä ajattelua. (Teymur 1993, s. 16.)

Matkavalokuvausta on tutkittu yllättävän vähän suhteessa sen merkittävyyteen matkailuilmiönä. Valokuvaus nähdään usein keskeisenä turistin toimintana ja karikatyyrisen turistin kaulaan ripustetaan mielellään kamera. Osborne (2000, s. 72) väittääkin, että nähtävyydet ovat olemassa nimenomaan valokuvaamista varten ja ne myös ylläpitävät olemassaoloaan valokuvaamisen avulla. Valokuvat yhdistyvät monella tapaa ihmisten toiveisiin, pelkoihin, muistoihin, tekemisiin ja rakkauksiin (Crawshaw & Urry 1997, s.195). Aiemmassa matkavalokuvaustutkimuksessa on käytetty näkökulmana esimerkiksi vuorovaikutusta, valtasuhteita ja autenttisuutta. Matkavalokuvausta on tutkittu turismiin kuuluvana toimintana ja turistin käyttäytymistä ohjaavana tekijänä. Matkavalokuvaustutkimuksen analysointikohteena on käytetty matkailumarkkinointikuvia tai turistien ottamia henkilökohtaisia matkavalokuvia, mutta analysoinnin kohteena on ollut myös matkailijoiden valokuvauskäyttäytyminen matkakohteessa ja/tai haastattelut. Matkavalokuvaustutkimukseen erikoistunut tanskalainen sosiaali- ja kulttuurimaantieteen tutkija Jonas Larsen on ensimmäinen, joka on tarkastellut digitalisoitumisen myötä tapahtuneita muutoksia matkavalokuvauksessa. Varsinaisen matkavalokuvaustutkimuksen lisäksi matkavalokuvausta on sivuttu eri tutkimuksissa varsinaisen painotuksen ollessa muualla. Tarkastelen aiempaa matkavalokuvausta tarkemmin luvussa 2.2.

Tutkielmani sijoittuu aiemman matkavalokuvaustutkimuksen kentällä lähimmäksi Larsenin näkökulmaa. Kaksivaiheisessa tutkimusprosessissani tarkastelen digitalisoitumisen myötä muuttunutta matkavalokuvausprosessia ja siihen liittyvää Toisen kohtaamista matkavalokuvaamisessa. Tutkimukseni edustaa matkailututkimusta ja tarkemmin matkavalokuvaustutkimusta. Alun perin matkavalokuvaus laajana aihepiirinä valikoitui tutkimuskohteekseni oman matkavalokuvausinnostukseni pohjalta. Olen sunnuntaikuvaaja, jota ohjaa lomamatkoilla aktivoituva räpsimishimo, mutta ei minkäänlainen valokuvausalan koulutus. Tutkimustehtävä tarkentui keräämäni aineiston perusteella, sillä sitä läpi käydessäni huomasin kameran digitalisoitumisen aiheuttavan sekavaa suhtautumista ja ristiriitaisia tunteita muillekin matkavalokuvaajille kuin itselleni. Myös Toisen kohtaamisen toisinaan pulmalliset tilanteet nousivat aineistostani esille.

Tutkimustehtävän taustalla vaikuttaa myös englantilaisen sosiologin John Urryn alun perin vuonna 1990 kirjoittama matkailututkimuksen perusteos *The Tourist Gaze*, josta ilmestyi kolmas täysin uusittu painos vuonna 2011 yhteistyössä Larsenin kanssa. Tähän uusimpaan teokseen on mm. lisätty kokonaan uusi lukunsa matkavalokuvauksesta ja kulttuurin digitalisoitumisesta. Uusittu painos ilmestyi oman tutkimusprosessini jo alettua, joten sillä ei sinällään ollut liikkeelle sysäävää vaikutusta. Sen sijaan se antoi minulle tärkeää vahvistusta ja rohkaisua siitä, että olen tarkentanut tutkimustehtävääni mielekkäällä tavalla ja oikeaan suuntaan. Omalla tutkimuksellani haluan auttaa näkemään digitaalikameran teknologisenä apuvälineenä tuomia mahdollisuuksia ja rajoituksia muuttuneessa matkavalokuvauksessa.

Metodologisten valintojen osalta tutkielmani lukeutuu laadulliseen tutkimusperinteeseen. Aineistoanalyysinä teen kirjoitelmien sisällönanalyysin Tuomen ja Sarajärven (2009) mukaan. Etenen tässä työssä kahdessa vaiheessa eli kartoitan ensin digitalisoitumisen kautta matkavalokuvauskäytännöissä tapahtuneita muutoksia, ennen kuin paneudun tarkastelemaan lähemmin Toisen kohtaamista matkavalokuvaamisessa. Toisen kohtaamisen tarkastelussa keskityn matkakohteessa tapahtuvaan valokuvaamiseen konkreettisella toiminnan ja tekemisen tasolla, minkä edellä jo mainitsin olevan yleisintien arvostelmien kohde. Toinen kohdataan kuvainnollisella tasolla myös matkavalokuvien työstämis-, julkistamis- ja tulostusvaiheessa, mutta niihin vaiheisiin ei aineistoni anna vastausta. Toisen kohtaamisessa lähdän taustaoletuksena siitä, että turistit kuvaavat nykyään lähinnä digitaalikameroilla, mikä on lisännyt valokuvaamista, valokuvamääriä ja oletettavasti myös matkavalokuvauksen kautta tapahtuvia kohtaamisia Toisen kanssa.

Tutkielmani näkökulma matkavalokuvaukseen on ajankohtainen ja tuore. Pyrin avaamaan yhteiskunnallisella ja yksilötasolla ajankohtaista ja merkittävää ilmiötä. Tutkimuksessani en anna valmiita vastauksia enkä tee yleistyksiä. Tavoitteenani sen sijaan on keskustelun avaaminen eettisten pohdintojen tärkeydestä matkavalokuvauksessa sekä yksilön tietoisuuden lisääminen jokaisen merkityksestä yhteisen hyvän aikaansaamiseksi matkailussa. Yhteisen hyvän aikaansaamiseen tarjoan keinoksi eettisesti kestävästä Toisen kohtaamisesta matkavalokuvauksessa. Tämä tutkimus toimii keskustelunavaajana yhteiskunnallisesti tärkeän aiheen käsittelylle.

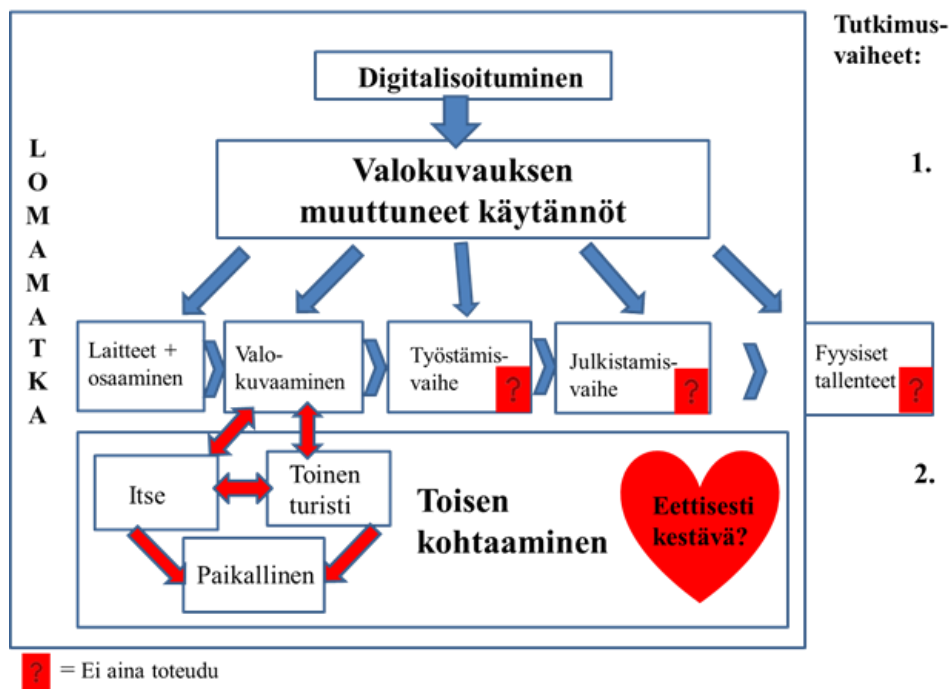
Seuraavassa luvussa kartoitan tutkimusasetelmaani tarkastelemalla tutkimuskohdettani, tutkimuskysymyksiäni, tutkimuksessa käyttämiäni keskeisiä käsitteitä sekä keräämäni aineistoa ja menetelmiä lähemmin. Arvioin myös tutkimukseni luotettavuutta. Lopuksi tiivistän tutkielman kulun omassa alaluvussaan. Sen jälkeen siirryn käsittelemään matkavalokuvausta kameran keksimisen ajoista tähän päivään ja sitä, kuinka kamera on heti aikojensa alusta linkittynyt keskeisesti matkailuun. Tämän jälkeen selvitan, mitä digitaalisella kulttuurilla tarkoitetaan. Kun olen saanut näin tarpeelliset taustat tarkennettua, siirryn varsinaiseen empiiriseen tutkimusosuuteeni. Ensin tarkastelen digitalisoitunutta matkavalokuvausta ja sen muuttuneita käytäntöjä. Käytän tässä tutkimuksellisenä työvälineenä ja teoreettisena viitekehyksenä yhdysvaltalaisen psykologin James Gibsonin *tarjoumaa* (affordance). Jälkimmäisessä tutkimusvaiheessa tarkastelen Toisen kohtaamista matkavalokuvauksessa eettisen kestävyuden näkökulmasta. Tämä osuus perustuu Toisen sekä Urryn *turistin katseen* (the tourist gaze) teoreettisen viitekehyksen avulla tekemääni luokitteluun. Turistin katseessa keskeiseksi nähdään nykyään ruumiillistunut katseleminen. Urry ja Larsen (2011, s. 15) kutsuvat tätä ruumiillistunutta katselemista hybridiksi eli ruumiillisuuden, sosiaalisuuden ja teknisyiden yhdistelmäksi, jossa erilaiset teknologiat ja materiat muodostavat katsomisen kokonaisuuden. Tarkastelen Toisen kohtaamista myös Urryn (2002) perinteisten turistin katseiden sekä osittain myös Gibsonin tarjouman avulla. Tutkimuksessani katseen kohteena on Toinen. Lopuksi vedän vielä viimeisessä luvussa yhteen tutkimuksen johtopäätökset.

2. TUTKIMUSASETELMA

2.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkin pro gradu –tutkielmassani matkailijoiden matkavalokuvauksesta kertovien kirjoitelmien pohjalta digitalisoituneessa matkavalokuvauksessa tapahtuvaa Toisen kohtaamisen eettistä kestävyttä. Tutkimustehtäväni on kaksivaiheinen. Ennen kuin voin tarkastella Toisen kohtaamista matkavalokuvauksessa, on minun selvitettävä millaista digitalisoitunut matkavalokuvaus on. Ensimmäinen tavoitteeni onkin eritellä digitaaliseen matkavalokuvaukseen liittyviä käytäntöjä ja selvittää, millaisia muutoksia matkavalokuvausprosessissa on tapahtunut siirryttäessä perinteisestä filmikamera-ajasta

digitaaliseen valokuvaamiseen. Tutkimukseni toisena tavoitteena on tarkastella Toisen kohtaamista matkavalokuvaamisessa. Tässä vaiheessa pidän digitalisoitumista taustaoletuksena, joten digitalisoitumisen käsitteen toisteleminen on tarpeetonta. Tutkimukseni keskittyy lomamatkakohteessa tapahtuvaan valokuvaamiseen Itsen ja Toisen välisessä kohtaamisessa. Tarkastelukulmani on eettinen kestävyys. Seuraava kuvio selventää tutkimustehtävääni sekä tutkimukseni kahta tutkimusvaihetta.

Kuvio 1. Toisen kohtaaminen eettisen kestävyuden näkökulmasta digitalisoituneen matkavalokuvauksen muuttuneissa käytännöissä – kaksivaiheinen tutkimusprosessi.

Jaan matkavalokuvauksen viisivaiheiseksi prosessiksi ja perehdyn kuhunkin vaiheeseen erikseen. Matkavalokuvauksen käytännöissä tutkin seuraavia osa-alueita: digilaitteet ja –osaaminen, digitaalinen valokuvaaminen ja valokuvamäärät, digikuvien työstäminen, digikuvien julkistaminen ja digikuvien muuttaminen fyysisiksi tallenteiksi yhdessä paperikuvien digitoimisen kanssa. Kun olen kartoittanut, millaisia muutoksia matkavalokuvauksessa on digitalisoitumisen myötä tapahtunut, siirryn tutkimukseni toiseen vaiheeseen.

Tutkimukseni toisessa vaiheessa tarkastelen Toisen kohtaamista matkavalokuvauksessa keskittyen matkakohteessa tapahtuvaan valokuvaamisvaiheeseen. Tutkin tätä Toisen kohtaamista eettisen kestävyuden näkökulmasta. Eettiset pohdinnat kuuluvat koko matkavalokuvausprosessiin ja etenkin digikuvien julkistamisvaiheeseen, mutta saamistani

kirjoitelmista muodostuva aineistoni vastaa vain varsinaisessa valokuvaamisvaiheessa tapahtuvaan kohtaamiseen, minkä vuoksi rajaan Toisen kohtaamista koskevan tutkimusosuuden koskemaan vain tätä matkavalokuvauksen vaihetta.

Tutkielmani pyrkii vastaamaan kysymyksiin: *miten digitalisoituminen on muuttanut suomalaisen matkailijan matkavalokuvauskäytäntöjä* ja *miten Toinen kohdataan matkavalokuvaamisessa eettisen kestävyyden näkökulmasta*.

Lähtökohtana tässä tutkimuksessa, kuten kvalitatiivisessa tutkimuksessa yleensä, on todellisen elämän kuvaaminen sisältäen ajatuksen siitä, että todellisuus on moninainen. Pyrkimyksenäni on paremminkin löytää tai paljastaa tosiasioita, kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi et al. 2009, s. 161.) Tutkimukseni tarkoituksena on tuottaa tietoa yhteiskunnassa tapahtuneesta teknologisesta muutoksesta, joka on vaikuttanut merkittävästi sosiaaliseen kulttuuriin, jossa elämme ja toimimme. Tarkoitukseni on tuoda esille muutoksia, joita matkavalokuvauksen digitalisoituminen on aiheuttanut matkailijoiden matkavalokuvauskäytäntöihin. Tähänastinen matkavalokuvaustutkimus (ks. luku 3.3.) ei ole, lukuun ottamatta Larsenin ja Urryn (2011) merkittävää panosta, ottanut huomioon valokuvausteknologiassa tapahtunutta mullistusta tai sähköisten verkkojen astumista ihmisten arkeen ja jokapäiväiseen viestintään ja tiedonsiirtoon. Valokuvauksen digitalisoituminen on muuttanut ratkaisevasti matkavalokuvauskäytäntöjä. Digitalisoituneen matkavalokuvauksen lieveilmiönä paisunut kuvatulva ja viestinnän verkottuminen vaikuttavat Toisen kohtaamiseen matkakohteessa ja nostavat eettisen pohdinnan entistäkin tärkeämmäksi.

Vetoan tutkimustehtäväni valinnassa myös Larseniin (2008, s. 144), joka toteaa, että digitaalivalokuvaus ei ole muuttanut olemassa olevia diskursseja ja koodeja, jotka ohjaavat matkavalokuvausta nykyään siinä missä analogistakin eli perinteistä filmikameralla tapahtuvaa matkavalokuvausta aikoinaan. Analogisen valokuvauksen ajalta peräisin olevia matkavalokuvaustutkimuksen tuottamia väittämiä ei ole enää tarpeen toistella, ellei niihin keksitä jotain täysin uutta näkökulmaa. Myös oman aineistoni perusteella voi vetää vastaavan johtopäätöksen. Semioottisesta näkökulmasta tarkasteltuna oma aineistoni ei tuonut mitään uutta tutkimuskentälle; pääpiirteissään kaikki, mitä tässä suhteessa aineistostani irti sain, oli jo todettu ja sanottu aikaisemmin. Oma tutkimukseni jatkaa ja laajentaa tähänastista matkavalokuvaustutkimusta nimenomaan siitä suunnasta,

mistä matkavalokuvaus on olennaisesti muuttunut. Digitaalitekniikka, verkottuminen ja sähköinen media kuuluvat tähän päivään ja ovat todellista elämää useimmille meistä.

Tammisen (2010) mukaan matkailu on arkipäiväistynyt ja monipuolistunut viimeisten vuosikymmenten aikana. 2000-luvulla Suomeen rantautuneet halpalentoyhtiöt ovat tuoneen tavallisen matkailijan ulottuville ennen kalliina pidetyt reittilennot. Vuonna 2010 suomalaiset tekivät keskimäärin kolme vapaa-ajan matkaa, joista noin joka toinen suuntautui ulkomaille. Yhteensä suomalaiset tekivät reilut kuusi miljoonaa päivämatakaa, risteilyä ja ulkomaille suuntautunutta yöpymisen sisältävää matkaa. (Tamminen 2010.) Sen lisäksi, että maailmalla matkailevat suomalaiset turistit, siellä matkailee myös koko joukko kansainvälisiä turisteja. 800 miljoonan kansainvälisen saapumisen raja ylitettiin vuonna 2005. Kasvun odotetaan jatkuvan vuoteen 2020 noin neljän prosentin vuosivauhdilla. Toteutuessaan tämä kasvu merkitsisi 1,6 miljardin kansainvälisen saapumisen määrää vuonna 2020. (MEK 2006.) Sitä ei ole tutkittu eikä tilastoitu, kuinka moni valokuvaa matkoillaan, mutta jotain suuntaa matkavalokuvauksen määrällisestä suosioista kertoo Suomen tilastokeskuksen teettämä ajankäyttötutkimus, jonka mukaan valokuvauksen ja videokuvauksen harrastaminen on viimeisen kymmenen vuoden aikana lisääntynyt. Vuonna 2009 valokuvausta harrasti liki 30 % kaikista suomalaisista. (SVT, 2009.)

Matkavalokuvauksen eettiset näkökulmat nousevat esille matkailuaiheisissa tutkimuksissa, mutta varsinaisesti juuri matkavalokuvauksen etiikkaan keskittyvää tutkimusta en ole kohdannut. Kiinnostusta matkavalokuvauksen pohdintaan eettisen kestävyysnäkökulmasta on kuitenkin olemassa, mistä yhtenä osoituksena voidaan mainita Reilun matkailun yhdistyksen Helsingissä keväällä 2010 järjestämä *Näkökulmia matkavalokuvaukseen* -teemailta, jossa yhtenä aihepiirinä pohdittiin myös eettisiä näkökulmia matkavalokuvaukseen. Vakuuden tieteellisestä tarpeesta ja kiinnostuksesta antaa Richard Sharpley (2011, s. 53–55), joka on tutkinut neljässä matkailualan tieteellisessä aikakausjulkaisussa (*Annals of Tourism Research*, *Tourism Management*, *Current Issues in Tourism* ja *International Journal of Tourism Research*) julkaistujen teemojen trendejä vuosina 2005–2010. Matkailun liiketoimintaosaamiseen lukeutuvat teemat ovat määrällisesti selkeästi kärjessä. Kahra (2009, s. 4) kuitenkin muistuttaa, että ympäristö- ja talousvaikutuksien arviointiin on saatavissa helpommin yhteismitallista ja vertailukelpoista tietoa kuin sosiaalisten vaikutusten pohtimiseen. Sharpleyn (2011,

s. 53–55) mukaan kestävän kehityksen ja ekoturismin teemojen suosio on aikaisempien vuosien huipun jälkeen laskussa. Oman huomioni vangitsee se, että 22 pääteeman joukossa ei ole mainittu matkailun etiikkaa tai ylipäätään minkäänlaista etiikka-johdonnaista käsitettä.

Fennell ja Malloy (2007) ovat tutkineet etiikkaa matkailussa ja matkailututkimuksessa. Heidän mukaansa alun perin vaihtoehtomatkailu, kestävä matkailu ja kolmanteen maailmaan kohdistunut matkailu ovat tuoneet etiikkaa ja eettisyyttä koskevan keskustelun matkailututkimukseen. Yleisesti ottaen eettiset säännöt ovat kohdistuneet matkailualalla kolmelle pääryhmälle: matkailuteollisuudelle, turisteille ja paikallisille. (Fennell & Malloy 2007, s. 27, 43.) Fennellin ja Malloyn (2007, s. 88) mukaan matkailualalta kuitenkin puuttuu eettisten säännösten kehitystä ja käyttöönottoa koskeva tieto ja tutkimus. Nykyisin vallalla oleva rationaaliseen ongelmanratkaisuun perustuva laskelmoiva ajattelutapa arvottaa ympäristöä ja muita ihmisiä käytännölliseltä kannalta ja tuo lyhyellä tähtäimellä tuloksia, mutta pitkällä tähtäimellä se aiheuttaa monesti laajoja ongelmia matkailualalle. Vaihtoehtona olisi, että syvällisemmällä ajattelutavalla haettaisiin syvempää tarkoitusta filosofisin perustein ja mahdollistettaisiin toiminnan vaikutusten havainnointi laajemmassa mittakaavassa. Eettinen ajattelutapa voisi heidän mukaansa tuoda tasapainoa lisäämällä avoimuutta, vastuuta, tietoa, arvoja sekä parantamalla yhteistyötä ja johtaisi näin eettisesti vahvempiin tekoihin matkailussa. (Fennell & Malloy 2007, s. 147, 150.) Myös Tribe (2002, s. 340) viittaa, että matkailutoiminnassa on paljon etiikkaan liittyvää käytännön problematiikkaa ja sitä kautta kiinnostavia tutkimuskohteita. Pearce, Fileb ja Ross (2011, s. 105–121) ovat tutkineet materialismin haittavaikutuksia matkailussa. He jakavat materialismin haittavaikutukset Kasseria (Kasser 2002, Pearce, Fileb & Ross 2011, s. 107 mukaan) mukaillen yksilö-, yhteisö- ja ekologiselle tasolle.

Vuonna 1948 Yhdistyneiden kansakuntien kolmas yleiskokous hyväksyi ja julkisti ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen. Sen kantavana perusajatuksena on, että vapauden, oikeudenmukaisuuden ja rauhan perustana maailmassa on ihmiskunnan kaikkien jäsenten luonnollinen arvo ja heidän yhtäläisten ja luovuttamattomien oikeuksiensa tunnustaminen. (UN, 10.12.1948.) Ihmisoikeusrikkomuksia tapahtuu matkailussa, mutta Colen ja Erikssonin (2010, s. 110) mukaan rikkomukset eivät usein saa julkisuutta. Tähän on heidän mukaansa syynä matkailualan koulutuksessa ja ajattelussa painottunut voittoon tähtäävä liiketaloudellinen ajattelutapa, jossa matkailu nähdään

teollisuudenalana eikä niinkään järjestelmänä, kuten pitäisi (Cole & Eriksson 2010, s. 110). Cole ja Eriksson (2010, s. 107–125) ovat tutkineet ihmisoikeuksien ja turismin välisiä yhteyksiä. Ihmisoikeuksiin kuuluvat mm. tasa-arvo, hyvinvointi ja terveys, yksityisyys, kulttuuriin, uskontoon ja koulutukseen osallistuminen, vapaus, johon liittyy vapaus työskennellä ja järjestäytyä, oikeus lepoon, matkailuun ja matkustamisen vapaus (Cole & Eriksson 2010, s. 107). Ihmisoikeusrikkomukset kuulostavat varsin vakavalta ja niitä sivuan yksityisyyden suojan ja matkustamisen vapauden osalta tutkimukseni toisessa osassa tarkastellessani Toisen kohtaamista matkavalokuvauksessa.

Nostan nämä matkailualan, matkailututkimuksen ja samalla myös matkavalokuvaustutkimuksen eettisyyttä peräänkuuluttavat kannanotot esille, sillä matkavalokuvausten digitalisoitumisen myötä eettiset kysymykset nousevat entistä tärkeämmiksi ja niihin on syytä kiinnittää tulevaisuudessa erityistä huomiota. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on toimia tärkeän ja ajankohtaisen aiheen keskustelun avaajana niin tiedemaailmassa, matkailuelinkeinossa kuin jokaisen matkailijan yksityisessä elämässäänkin. Seuraavaksi esittelen keskeistä matkavalokuvaustutkimusta.

2.2 Aiempi matkavalokuvaustutkimus

Matkavalokuvaus on ilmiönä moniulotteinen ja tarjoaa monia eri tutkimusnäkökulmia. Matkavalokuvaukseen liittyy pakonomaista tarvetta ikuistaa hetkiä ja paikkoja, täydellisen kuvan metsästämistä, valikoimista, lavastamista, tarinoiden, todellisuuden ja muistojen tuottamista, statuksen pönkittämistä, kokemusten vahvistamista, matkamuistojen konkretisoimista, omistamista, kuolemattomuuden tavoittelua ja menettämistä. Matkavalokuvaustutkimuksissa näkökulmana on käytetty aikaisemmin esimerkiksi vuorovaikutusta (ks. mm. Chalfen 1979; 1987), valtasuhteita (ks. Albers & James 1988) ja autenttisuutta (ks. MacCannell 1976). Matkavalokuvausta on tutkittu mm. turismin kuuluvana toimintana (ks. Larsen 2005; 2006; 2008) ja turistien käyttäytymistä ohjaavana tekijänä (ks. West 2000). Matkavalokuvaustutkimuksen analysointikohteena on käytetty matkailumarkkinointikuvia (ks. Osborne 2000) tai turistien ottamia henkilökohtaisia matkavalokuvia (ks. Larsen 2006), mutta analysoinnin kohteena on ollut myös matkailijoiden valokuvauskäyttäytyminen matkakohteessa ja/tai haastattelut (ks. Larsen 2005; 2006; 2008). Varsinaisen matkavalokuvaustutkimuksen lisäksi matkavalokuvausta

on sivuttu eri tutkimuksissa varsinaisen painotuksen ollessa muualla (ks. mm. Harrison 2003).

Esittelen seuraavaksi aiempaa matkavalokuvaustutkimusta keskeisten tutkijoiden ja heidän lähestymistapojensa kautta, minkä lisäksi ja ohessa luonnehdin matkavalokuvaustutkimukseen liittyviä keskeisiä käsitteitä, matkavalokuvien representaatioita ja matkavalokuvien hermeneuttista kehää. Ne vaikuttavat matkavalokuvauksen käytäntöihin. Oman tutkimukseni näkökulmana on tarkastella matkavalokuvausta toiminnan ja tekemisen sekä välineellisyyden näkökulmasta. Tuon teoriaa esille oman tutkimukseni edetessä. Tutkimukseni teoreettinen viitekehys sijaitsee Gibsonin tarjoumassa ja Urryn turistin katseessa, ja niitä käsittelen tämän luvun jälkeen omassa luvussaan.

Yksi varhaisista valokuvauksen ja samalla matkavalokuvauksen tutkijoista on yhdysvaltalainen kirjailija ja teoreetikko Susan Sontag (*On Photography*, 1977, suom. *Valokuvauksesta*, 1984). Sontagin esseistä koostuvaa tutkielmaa siteerataan kaiketi jokaisessa matkavalokuvausta käsittelevässä kirjallisessa työssä. Sontag (1984, s. 56, 64) on todennut matkavalokuvauksesta muun muassa, että sille on alusta alkaen ollut luonteenomaista nähdä todellisuus eksoottisena kohteena, ikään kuin saaliina, jonka uuttera metsästäjä kamerallaan jäljittää ja vangitsee. Tällainen valokuvauksen rosvoilua muistuttava ominaispiirre ilmenee parhaiten liittolaisuudessa turismin kanssa, väittää Sontag. Tuodessaan eksoottisen lähelle ja esittäessään tutun ja arkipäiväisen eksoottisina, valokuvat tekevät koko maailmasta saatavilla ja arvoltaan mitattavissa olevan esineen (Sontag 1984, s. 107). Tutkielmani jälkimmäisessä osuudessa, jossa tarkastelen Toisen kohtaamista matkavalokuvauksessa eettisen kestävyuden näkökulmasta, syvennyn myös Sontagin ajatuksiin tarkemmin.

Toinen varhainen matkavalokuvauksen tutkija, niin ikään yhdysvaltalainen antropologi Richard Chalfen (1979; 1987), on tutkinut matkavalokuvauksen roolia matkailussa paikallisen ja matkailijan välisen vuorovaikutuksen näkökulmasta. Hän on havainnoimalla ja haastatteleamalla valokuvaavia turisteja selvittänyt, kuinka luonteenomaista erilaisille matkailijatyypeille on pyrkiä, vaihtelevalla intensiteetillä, ottamaan erilaisia matkakuvia, mikä puolestaan ei voi olla vaikuttamatta matkailijan ja paikallisen välisiin suhteisiin. Osapuolten välillä syntyy helposti erimielisyyttä sopivasta kamerankäytöstä. Chalfenin (1979, s. 438, 445) mukaan matkavalokuvaus täytyy huomioida mahdollisena

käyttäytymistä ja sosiaalisuutta muuttavana tekijänä. Myös Chalfenin tutkimustulokset tulevat tarkemmin esille työni jälkimmäisessä osuudessa.

Yhdysvaltalaiset antropologit Patricia Albers ja William James (1988) ovat laajentaneet tarkasteluaan yksilötasoa leveämmälle sektorille ja keskittyneet matkavalokuvauksen ja etnisten ryhmien välisen suhteen tarkasteluun. He ovat tutkineet markkinoinnissa käytettyjä matkavalokuvia sisällönanalyysin ja semioottisen analyysin keinoin. He havaitsivat kolme globaalia trendiä matkavalokuvauksen markkinointikuvissa. Heidän mukaansa yksi globaaleista trendeistä on homogonisaatio, eli kansan tai heimon stereotyyppiointi jonkin vallitsevan kulttuurisen mallin mukaan. Toinen trendi on dekontekstualisaatio, eli etnisen irrottaminen luonnollisesta ympäristöstään ja uudelleen sijoittaminen matkailunähtävyydeksi. Kolmas globaali trendi on mystifiointi eli etnisen kohteen kuvauksellisuuden lisääminen stilisoimalla, poseeraamalla ja muilla todellisesta irrallisilla korostuksilla. (Albers & James 1988, s. 153–154.) Albers ja James (1988, s. 137) väittävätkin, että tapa, jolla matkailumarkkinointikuvat valikoidaan, yhdistellään ja symbolisoidaan, vakiinnuttaa niin sanottua oikeaa tapaa katsella ja valokuvata matkakohdetta ja ohjaa turistia hakemaan samaa näkyä kohteessa. Kaikki ennakkokäsityksistä poikkeava tuomitaan epäaidoksi ja ei-kiinnostavaksi, mikä saattaa johtaa siihen, että matkakohde alkaa muuttua turistien odotuksen mukaiseksi. Vastaavaa menetelmää on käyttänyt yhdysvaltalainen kirjallisuuden ja kulttuurin tutkija Nancy M. West (2000), joka on tutkinut Kodakin mainontaa vuosina 1888–1932 semioottisesta näkökulmasta. Kodakin mainoskuvat selkeyttävät tuona aikakautena matkailleen ja valokuvan ihmisen ajankuvaa sekä tämän kuvauskohteita, mutta myös matkailua ja matkavalokuvausta ohjanneita arvoja. Matkavalokuvauksen markkinointikuvien esiintymistä turistien omissa matkakuissa kutsutaan matkavalokuvien hermeneuttiseksi kehäksi, ja sitä tarkastelen hieman myöhemmin tässä luvussa.

Myös englantilainen kulttuurin ja valokuvausteorian tutkija Peter Osborne (2000) on käyttänyt tutkimusaineistonaan erilaisia matkailuun liittyviä kuvallisia representaatioita sekä matkailuaiheista kirjallisuutta. Hän on paneutunut valokuvan ja turismin väliseen yhteyteen valokuvauksen matkailua ja sosiaalista identiteettiä muokkaavan roolin kautta. Tässä tutkielmassa hänen tutkimustensa anti painottuu erityisesti matkavalokuvauksen historiaosuuteen, mutta tulee esille myös matkavalokuvauksen merkitysten yhteydessä

käsitellessäni digitalisoituneen matkavalokuvauksen muuttuneita käytäntöjä. Tässä yhteydessä näen perustelluksi esitellä matkavalokuvien representaatioihin liittyvää teoriaa.

Representaatio on jonkin asian uudelleen esittämistä ja kuvaamista, tulkittuna, kehystettynä ja jostakin näkökulmasta määriteltynä (Pekkala & Hakkarainen 2010). Matkavalokuvat ovat aidosta kohteestaan luotuja representaatioita. Matkakohteessa turistit hakevat katseellaan ideaalia representaatiota, jonka he ovat sisäistäneet ennen matkaa mm. mainoskuvista. Tilanteissa, joissa kohde ei pystykään todellisuudessa täyttämään odotuksia, turisti mielellään uskoo representaation kautta syntyneeseen aikaisempaan, kauniimpaan kuvaan. Sosiologi John Urry väittääkin, että turistit arvostavat enemmän erilaisia representaatioita kuin varsinaista koettua todellisuutta. (Urry 2002, s. 78.) Osborne (2000, s. 72) jatkaa, että turistit hakevat kuin pyhiinvaeltajat alkuperäistä kohdetta, kuten esimerkiksi Eiffelin tornia (ks. myös Selänniemi 1993a & 1993b). Jos representaatioilla, eli tässä tapauksessa matkavalokuvilla on alkuperä, se todistaa, että maailmassa on vielä jotain todellista. Osborne (2000, s. 72) väittää edelleen, että turistina haemme autenttisuutta, josta sitten otamme kuvia, minkä kautta ikään kuin vajoamme takaisin kuvien valtakuntaan. Matkailussa tämä on jatkuvaa ja toistuvaa. Toivotaan, että kohdataan jotain ainutkertaista alkuperäistä, joka sitten todentuu lukuisissa erilaisissa representaatioissa. (Osborne 2000, s. 72.) Urryn mukaan taas autenttisuus on sivuroolissa, olennaista on se, että katsomisen kohde eroaa jollain lailla arkipäiväisestä ja totutusta (vrt. Urry 2002, s. 12).

Matkavalokuvauksen henkeen kuuluu kuvauttaa itsensä tai perheenjäsenensä kohteen edessä. Keskiössä ei ole kohde itsessään, vaan turisti, joka on käynyt siellä (Moir 2010, s. 168). Itsensä kuvaamista kohteessa voidaan pitää todisteena paikalla olost. Se voidaan tulkita myös statuksen korotuksena, reviiirin laajennuksena tai voimain ja hyvän maun osoituksena. (Parmeggiani 2010, s. 98–99.) Turistilla on usein toive nähdä matkakohde sellaisena, kuin se kuvissa esiintyy, sillä erolla, että hän esiintyy itse noissa kuvissa. Matkakohteessa hän huomaa olevansa yksi tuhansien turistien joukosta, jolla on tämä sama toive. (MacCannell 2001, s. 380.) Loputtomasti representoituihin nähtävyyksiin ja kuviin saadaan näin henkilökohtaista tuntua ja merkitystä (Haldrup & Larsen 2003, s. 37). Moir (2010, s. 168) kuvailee, kuinka matkailun yhteiskunnallisesti rakennettu luonne toteutuu näin myös yksilötasolla: ”kävin siellä, näin sen, tehtävä suoritettu.” Perusideana onkin tuottaa personoituja ja henkilökohtaisia postikortteja. Kauniit paikat kehystävät

turisteja nähtävyyden sosiaalisesti rakennetussa ilmapiirissä, sillä postikorttimaiset ilman henkilökohtaisia kokemuksia ja tarinoita eivät kiehdo. Ilman perheenjäseniä kuvat ovat liian persoonattomia ja kuolleita, tiivistävät Haldrup ja Larsen. (2003, s. 31–32; Larsen 2006, s. 89.)

Millaista todellisuutta tällaiset personoidut postikorttimaiset matkavalokuvat välittävät? Berger (1972, s. 9, Alberin ja Jamesin 1988, s. 136 mukaan) toteaa, että ajatus siitä, että valokuva olisi ikkuna todellisuuteen, onkin harhaa. Valokuva voi hänen mukaansa olla häivähdys jostain, joka oli olemassa tietyssä ajassa ja paikassa, mutta se ei ole koskaan neutraali tai objektiivinen representaatio tästä kohteesta. Kuvaaja luo aktiivisesti merkityksiä, kun hän valitsee, rakentaa ja muotoilee sitä, mistä kuva otetaan, ja myöhemmin vielä muuttaa ja muokkaa lopullista valintaansa (Hall 1982, s. 64, Albersin & Jamesin mukaan 1988, s. 136). Ihmisten valokuvilla tuottamiin merkityksiin keskittyvä semioottinen tutkimus mullisti jo aikoinaan käsityksen siitä, että valokuva olisi objektiivinen todiste kuvauskohteestaan. (Larsen 2008, s. 144). Elämme kuitenkin kulttuurissa, jossa visuaalisuus dominoi totuuden, todisteiden ja autenttisten havaintojen kuvailua, ja siksi valokuvauksen representaatiot säilyttävät vakuuttamisen mahtinsa (Osborne 2000, s. 120).

Matkavalokuvausta voidaan käyttää myös esimerkiksi matkailuun liittyvissä suunnittelu- ja johtamistehtävissä tiedonhankinnan apuna antamalla kamera turistin käyttöön ja tutkimalla, missä turisti vierailee, ja millaisia kuvia hän matkakohteessa ottaa. Tätä metodologiaa kutsutaan nimellä *Volunteer-Employed Photography* eli *VEP* tai *Autophotography*. Tätä menetelmää on käyttänyt walesilainen matkailun liiketoiminta-osaamisen kehittämiseen perehtynyt walesilainen taloustieteilijä Brian Garrod (2007) perinnematkailua koskevissa tutkimuksissaan. Australialainen yhteiskuntatieteilijä Olivia Jenkins (2003) on tutkinut matkavalokuvien hermeneuttista kehää eli markkinointimateriaalissa esiintyvän kuva-aineiston esiintymistä turistien omista matkavalokuvista VEP –menetelmän avulla. Seuraavaksi tavoitteenani on selvittää, mitä hermeneuttisella kehällä ja representaatioiden kehällä matkavalokuvauksessa tarkoitetaan.

Näköaistin ja visuaalisuuden ylivoimaisuuden korostaminen muiden aistien rinnalla on keskeistä nykyisessä länsimaisessa kulttuurissa (Anzoi & Malatesta 2010, s. 50; Osborne 2000, s. 81). Turistin matkakohteessa kuvattavaksi valitsevat visuaaliset kohteet

on yleensä valittu viestinnästä vastaavien, matkailu- ja kulttuurialan toimijoiden ja muiden paikallisten viranomaisten toimesta jo etukäteen esittämällä niitä matkakohteesta kertovassa markkinointimateriaalissa. Viranomaiset ovat valinneet ja suunnitelleet kohteita, joita turisti kohteessa kuvaa, mutta myös niitä, joita tämä mahdollisesti kuvaa. Markkinointikuvia käytetään kohteen kuvailuun, mutta myös ohjaamaan turistia sinne, mikä on näkemisen arvoista. Näin muodostuu alku valittujen matkavalokuvien *representaatioiden kehälle*. Tämä on prosessi, johon kuuluu kuvan heijastaminen, havaitseminen ja ikuistaminen. (Hall 1997, Anzosen & Malatestan mukaan 2010, s. 49; Parmeggiani 2010, s. 97; Jenkins 2003, s. 308.) Prosessia kutsutaan myös matkavalokuvien *hermeneuttiseksi kehäksi*.

Kun mielikuva on saatu luotua ja turisti on saapunut matkakohteeseensa, hän hakee vahvistusta mielikuvalleen ja tutkii kohdetta ennako-odotustensa mukaisesti. Prosessin tuloksena turistin omat matkavalokuvat toistavat markkinointimateriaalin kuvia. (Parmeggiani 2010, s. 98.) Turistin itse ottamat kuvat siis täydentävät hermeneuttista kehää, joka alkaa matkakohteen markkinointikuvista, joita turisti hakee kohteesta valokuvataksaan niitä ja jatkuu siihen, kuinka turisti esittelee ja tiivistää matkakertomustaan ystävilleen noilla samoilla valokuvilla (Albers & James 1988, s. 136). Hermeneuttinen kehä saa jatkoa, kun turistin matkakuvat nähnyt ystävä ryhtyy omalla matkallaan hakemaan noita samoja kohteita valokuvataksaan niitä. Myös Koivusen (2006, s. 23) mukaan matkavalokuvaus on malliesimerkki siitä, miten aiemmat kuvat vaikuttavat ihmisten havaintoihin ja toimintaan. Mainoksissa, esitteissä ja muissa aikaisemmissa kuvissa nähtyjä paikkoja aletaan etsiä miltei automaattisesti kohteeseen saapumisen jälkeen. Vähitellen matkailijoiden kuvat liittyvät siihen kuvallisen tiedon varastoon, josta ammennetaan jälleen uusia odotuksia, kokemuksia ja malleja (Koivunen 2006, s. 27). Turistien matkakuvat ruokkivat tulevien potentiaalisten turistien odotuksia, haaveita ja mielikuvia kohteesta (Ek ym. 2008, s. 136; Parmeggiani 2010, s. 97).

Matkan suunnitteleminen ja odottaminen ovat nimenomaan kuvien ja kuvitelmiensä vuoksi olennainen osa lomamatkaprosessia. Matkaesitteiden mainoskuvat ovat onnistuneita ainoastaan, jos niissä yhdistyvät yksilön motivaatiot, tavoitteet tai mieltymykset tiettyssä matkakohteessa (Jenkins 2003, s. 315). Kuten kaikessa kuvitelmista nauttimisessa, suuri osa matkailun nautinnosta sisältyy Osbornen (2000, s. 77) mukaan matkailun teksteihin ja symboliikkaan, jotka rakentavat todellista ja virtuaalista maailmaa. Tässä prosessissa

turisti tulkitsee kuvia, ja joko kieltää kuvat tai haltioituu niistä ja lopulta lisää omia kuvia järjestelmään mukaan (Osborne 2000, s. 78).

Matkailumainosten kohdekuvat eivät ainoastaan luo imagoa matkakohteesta, vaan myös esittävät potentiaalisten turistien ominaisuuksia ja arvoja (Djafarova & Andersen 2010, s. 36). Valokuvan vahvuus onkin siinä, että se tekeytyy todellisen vastineeksi ja luotettavaksi tiedonlähteeksi paljastamatta pinnan alla piilevää ideologista viestiä (Albers & James 1988, s. 137). Turistioppaiden ja esitteiden kuvat esitetään ”pakollisina” kohteelle tunnusomaisina vierailukohteina. Kuvia sävytetään usein tekstein, jotka tuovat julki arvostusta, ihmetystä tai kunnioitusta. Nämä kuvatekstit rakentavat keskeisistä nähtävyyksistä erityisen merkittäviä matkailulle. (Moir 2010, s. 167.) Crang (1997, s. 361) toteaaakin, että merkeistä, jotka määräävät, mitä katsotaan, tulee yhtä tärkeitä, ellei jopa tärkeämpiä, kuin itse kohteista.

Turisti voi myös hakea kuvia, joista on jo muodostunut osa globaalia ja yhteistä ikonografisten referenssien arkistoa (Stoetzer 2010, s. 77), tästä esimerkkinä kuva edesmenneestä Prinsessa Dianasta Taj Mahalissa. Englantilaisen matkailu- ja kulttuurintutkijan Tim Edensorin (1998, s. 131) mukaan erityisesti brittituristeille näiden kahden romanttisen ikonin yhteys, prinsessan yksinäisyys ja Taj Mahalin ikonografinen merkitys romanttisena paikkana, on erityisen liikuttava. Television matkailuohjelmassa *Ääliö ulkomailla* (YLE Teema, 17.1.2011) ohjelman matkaopas todistaa Taj Mahalissa tilannetta, jossa nainen asettuu kuuluisalle penkille jäljitellen tarkasti Prinsessa Dianan asentoa kuvassa. Matkakumppani osoittaa häntä kamerallaan ja ohjailee: ”näytät liian iloiselta, ota surullisempi ilme!” Tässä tapauksessa ennakkoon tunnettu kuva ohjaa varsinaisen kuvauskohteen valintaa ja sommittelua, mutta samalla vaikuttaa vielä kokonaisvaltaisemmin jopa siihen, millainen tunnelma omassa valokuvassa tulisi olla.

Näin ollen turisteja ei voida pelkistää ainoastaan passiivisiksi kuluttajiksi. Heitä voidaan kertomiensa matkatarinoiden ja esittelemiensä matkavalokuvien ansiosta pitää vierailemiensa paikkojen muotoilijoina. Internetillä on nykyään suuri merkitys, sillä siellä potentiaalisia turisteja ja matkavalokuvia katsovaa yleisöä on paljon. (Ek ym. 2008, s. 124.) Matkakohteen markkinointikuvat eivät ole ainoa kuvallinen informaatio, mitä turisti saa matkakohteesta ennen matkaa. Uuden median ja teknologian myötä turistien keskenään jakamien kuvien määrä on paisunut. Uuden median myötä turisteilla on

paremmat mahdollisuudet tehdä yksityiskohtaisia, henkilökohtaisia ja erikoistuneempia kuvakoosteita matkakokemuksista ja esitellä niitä laajallekin yleisölle. (Tussyadiah 2010, s. 156–157.) Tutkielmassani luvussa 5 Digitalisoituneen matkavalokuvauksen muuttuneet käytännöt tarkastelen myös tätä kysymystä.

Turistien ja paikallisten välillä on eroja siinä, mitä he näkevät kohteessa, mutta myös eroja siinä, kuinka he tulkitsevat matkakohteen kuvia (Urry 2002, s. 11; Djafarova & Andersen 2010, s. 36). Hermeneuttisessa kehässä on siis helppoa tunnistaa matkailuteollisuuden valitsemat ja heijastamat kuvat ja stereotypiat. Vaikeampaa on selittää turistien osuutta kuvien vastaanotto- ja jälleenjakamisen prosessissa ja selvittää sitä, kuinka tietoisia turistit omasta roolistaan representaatioiden kierrättämisessä ovat, toteaa Jenkins. (2003, s. 324.) Ek, Larsen, Hornskov ja Mansfeldt (2008, s. 127) huomauttavat, että matkailijan valokuvat ja muistot voivat joko tukea tai vahingoittaa matkakohteen brändiä olemalla virallisen brändin kanssa joko linjassa tai sitä vastaan. He siis ehdottavat, ettei hermeneuttinen kehä aina toteudu. Tähän voidaan yrittää hakea syitä matkavalokuvauksen digitalisoitumisen vuoksi kasvaneista kuvamääristä. Matkakuvia otetaan nykyään paljon enemmän kuin aikaisemmin, mikä voi selittää sitä, ettei kuvakohteita enää valita yhtä tarkasti.

Olen tähän mennessä tässä luvussa esitellyt lyhyesti joitakin huomattavia matkavalokuvaustutkijoita ja heidän tutkimuksiaan sekä avannut matkavalokuvausta tutkimusilmionä kahden keskeisen käsitteen, representaation ja hermeneuttisen kehän, avulla. Seuraavaksi siirryn vielä käsittelemään lyhyesti matkavalokuvausta performanssina ja toimintana, mikä näkökulmaltaan tulee lähelle oman tutkimukseni kysymyksenasettelua. Tämän jälkeen esittelen suomalaiset matkavalokuvaustutkimukset ja lopuksi vedän vielä yhteen, mitä matkavalokuvauksessa on tutkittu ja millaisia matkavalokuvaustutkimuksia tulevaisuudessa tarvitaan.

Matkavalokuvauksen tutkimuskohteena on siis ollut myös valokuvaus turistien toimintana, mihin on keskittynyt tämän hetken ehkä merkittävin ja tässäkin tutkimuksessa jo muutamaan kertaan mainittu matkavalokuvauksen tutkija, sosiaali- ja kulttuuri- maantieteen, turismin ja median tutkija Jonas Larsen (2005; 2006; 2008; 2011). Hän on tutkinut *matkavalokuvausta käytäntöinä* nimenomaan *tekemisen ja kokemisen* näkökulmasta. Larsen on keskittynyt havainnoimaan turistien valokuvaamismeeneereita ja

matkavalokuvausta ruumiillisina toimintoina. Hän tutkinut lähinnä matkailevien perheiden matkavalokuvauskäytäntöjä soluttautumalla matkakohteeseen turistien virtaan. Havainnoinnin heikkoutena on kuitenkin se, että se antaa tietoa vain siitä, miten ihmiset toimivat ja mitä he tekevät julkisesti (Hirsjärvi ym. 2009, s. 184). Matkavalokuvaaminen on pääasiallisesti julkista ja esillä olevaa tekemistä ja toimintaa, mutta se, mikä valokuvaamista ohjaa, kuten esimerkiksi matkailijan toiveet ja motivaatio, pysyvät havainnoijalta piilossa. Etnografinen havainnointi on pätevä menetelmä tutkia matkavalokuvaamisen kuvauskohteita, kuvaamiseen liittyviä maneeereita ja muita ulkoisia käytänteitä, mutta matkailijan ajatusten, tunteiden ja kokemusten tutkimiseen tarvitaan matkailijan omaa kertomusta. Larsen (2006) onkin täydentänyt käsitystään turistien matkavalokuvauksesta haastattelemalla turisteja sekä tekemällä kuva-analyysiä heidän ottamistaan matkakuvista.

Myös jo edellä mainittu Edensor (1998) on tutkinut matkavalokuvausta yhtenä matkailuun kuuluvana toimintana havainnoinnin ja haastattelun menetelmin. Hän on todennut, että valokuvaaminen on lähes pakonomaista ja usein hyvin mekaanista toimintaa, johon kuuluu symbolisten paikkojen hakemista, katselua, poseerausta ja lavastusta. Matkan muistelemisen matkavalokuvien avulla kuuluu turistin toimintaan. (Edensor 1998, s. 128–148.) Osbornekin (2000, s. 34) näkee matkavalokuvaamisessa toiminnan piirteitä, valokuvaaminen voidaan nähdä puuhasteluna ja työn vastineena lomalla. Turistilla on halu paeta arkea ja työtä. Helpon tavan pakenemiseen tarjoaa keskittyminen silmin havaittaviin turistia ympäröiviin kohteisiin matkakohteessa (Osborne 2000, s. 119). Rauhoittuminen ja pysähtyminen nykyaikaisessa hektisessä elämäntyylissä voi olla vaikeaa. Tallentamalla matkakohdetta ja lomahetkiä turisti kokee käyttävänsä aikansa johonkin hyödylliseen.

Larsen syventyy matkavalokuvauksen toiminnallisen olemuksen selvittämiseen. Hän kuvailee matkavalokuvauksen olevan luonteeltaan teatraalista performanssia, jossa hänen mukaansa yhdistyvät käsikirjoitukset ja koreografiat, kehollisesti ilmaisukykyiset toimijat, lavasteet ja näytelty mielikuvitus (Larsen 2005, s. 417, 422). Valokuvaus näyttää olevan tekemistä, joka tuo esille perheen yhteyden ja rakkauden ja vahvistaa yhteenkuuluvuutta ja koskemattomuutta. Matkavalokuvaus myös tallentaa matkakokemuksia niin, että se itsessään muodostuu merkittäväksi tekemiseksi lomamatkoilla. (Haldrup & Larsen 2003, s. 25.) Kuvattavat ihmiset esittävät ja poseeraavat ja Haldrupin ja Larsenin (2003, s. 29) mukaan he lopettavat sen, mitä olivat tekemässä, ja aikuisistakin saattaa tulla leikkisiä. Ihmiset myös kunnioittavat valokuvaustilannetta ottamalla kunnioittavan ja kohteliaan

asennon. He hakevat silmäkontaktia kameraan, jopa niin paljon, etteivät halua kääntää selkäänsä kameralle ihailukseen maisemia. (Haldrup & Larsen 2003, s. 29, 37). Maiseman katselu ei näin ollen ole soveltuva aihe matkavalokuvaukselle, sillä se vaatii ihmisiä kääntämään selkäänsä kameralle. (Larsen 2006, s. 89–90). Matkavalokuvilla ei siis ainoastaan tallenneta matkatapahtumia, vaan osaltaan myös tuotetaan ihan konkreettisia esityksiä (Haldrup & Larsen 2003, s. 27).

Valokuvaan toivotaan tallennettuja hetkiä spontaanista perheilosta. Tavoitteena on luonnollisuus ja sitä varten oikeaa hetkeä on joskus odotettava kärsivällisesti. Tällaisissa ikään kuin piilokameralla ikuistetuissa kuvissa esiintyvät harvoin itkevät lapset tai stressaantuneet vanhemmat. (Haldrup & Larsen 2003, s. 33.) Lasten toimet aktivoivat kamerat, ja läheisten esiintulo kameran eteen energisoi ja houkuttelee kameran toimimaan (Larsen 2005, s. 429; Larsen 2006, s. 87, 92). Näin ollen matkakuvat eivät kerro suoraa totuutta esimerkiksi perhe-elämästä. Sen sijaan kuvat paljastavat enemmän kuvitteellisten perheiden ja ideaalisten lomamatkojen kulttuurista kuin ihmistä ja paikoista, joita kuvissa esiintyy, väittävät Haldrup ja Larsen (2003, s. 28.) Matkavalokuvaus määrittelee ja toteuttaa ennakolta monia visuaalisia kokemuksia, jotka usein muotoutuvat turistin matkan jälkeisessä muistissa todellisuudeksi huolimatta siitä, kuinka kaukana ne ovat varsinaisesta matkakokemuksesta. Nykyisessä kulutusyhteiskunnassa ihmiset ovat tottuneet saamaan kohtuullisen ”diilin”. Jos vettä sataa tai asiat menevät muuten pieleen, myönteisillä kuvilla halutaan kompensoida tätä puutetta. (Costa 2010, s. 44.)

Matkavalokuvaustyyliä on eroteltu aiemmassa matkavalokuvaustutkimuksessa. Turisti saattaa olla keskimääräistä tiedonhaluisempi, jolloin häntä kiinnostavat kohteen paikallistietämys ja siihen kuuluvat sekä poikkeukselliset että arkipäiväiset näkökulmat. Perhekuvaaja keskittyy perheensä, itsensä ja matkakokemusten tallentamiseen kohteessa. Ns. iloinen räpsijä ottaa nopeassa tahdissa paljon valokuvia. Jäljentäjä jäljentää kohdetta, jonka on nähnyt kuvina jo aiemmin. Nähtävyyksien katselija valokuvaa ja tallentaa paikkoja muistinvirkistykseksi sekä jälkipolville. Dokumentoivassa tyyliässä valokuvat otetaan rutiininomaisesti ammatillisesta näkökulmasta ja ehkä myös ammatillisiin tarkoituksiin. Arkistoiva tyyli tallentaa valokuvia vain erityisen mielenkiintoisista kohteista. Teknisellä ja sommittelevalla valokuvaajalla kuvan painoarvo on estetiikassa. Tutkimuksellisesti suuntautuneen valokuvaajan valokuvien painoarvo taas on tutkimuksellisessa hyödynnettävyydessä. Harvoin motivaatiot ovat näin yksisuuntaisia.

Käytännössä ihmisillä esiintyy useita toisiinsa limittyneitä syitä ja havaintoja tapahtumista sekä yksityiskohdista. Typologia kuvailee nimenomaan käytäntöjä, ei ihmistyyppejä. (Bell 2010, s. 123; Suvantola 2002, 63 Bellin 2010, s. 120 mukaan.) Matkavalokuvaaminen on joillekin kokemusten jakamista jälkepäin muiden kanssa, toisille se on historian tallentamista. Matkavalokuvaaminen voi myös olla taiteellinen ilmaisumuoto tai valokuvaamistaitojen kehittämiseen tähtäävä harrastus. (Jenkins 2003, s. 320.)

Suomalainen kulttuuriantropologi ja matkailututkija Tom Selänniemi jaottelee (1993) suomalaiset turistit sen mukaan, miten he katsovat nähtävyyksiä ja kuinka eri turistityyppien katseet eroavat toisistaan. Näiden erojen perusteella Selänniemi tyypittelee turistit kulttuurimatkailijoiksi, pyhiinvaeltajiksi ja lomailijoiksi. Eri turistityyppien matkavalokuvaaminen poikkeaa Selänniemen havaintojen mukaan toisistaan. Kaksi ensin mainittua ryhmää keskittyvät valokuvaamiseen ja pyrkivät dokumentoimaan nähtävyyttä ilman ulkoisia häiriötekijöitä, kuten muita turisteja. He eivät myöskään yleensä ota poseerauskuvia. Turistityypiltään lomailijat taas eroavat edellä mainituista nimenomaan tässä suhteessa, sillä heille poseerauskuvat eri nähtävyyksien edustalla näyttävät olevan keskeisiä lomakuvien aiheita ja valokuvaaminen on huoletonta räpsimistä. (Selänniemi 1993b, s. 56.)

Suomessa matkavalokuvausta on tutkittu vähemmän. Edellä jo mainittu Selänniemi (1993a) on tutkinut lisensiaattityössään *Pakettimatka pyhään paikkaan – suomalaisturistit Ateenassa* suomalaisturistien rituaalisia toimia nähtävyyden luona. Yhtenä palvontamenona hän nimeää valokuvauksen, joka toteutuu eri muodoissa eri turistityypeillä. Selänniemi yhdisteli menetelmänään havainnointia, haastatteluja sekä valokuvaamista ja videokuvamista. (Selänniemi 1993b, s. 54–60.) Historian ja kulttuurintutkija Leila Koivunen (2006) on tutkinut matkavalokuvaamisessa aiempien kuvien vaikutusta matkailijoiden havaintoihin ja omiin matkavalokuviin. Väitöskirjassaan (2009) *Visualizing Africa in Nineteenth-Century British Travel Accounts* hän tutki 1800-luvun brittimatkailijoiden tapoja piirtää, maalata ja valokuvata matkakokemuksiaan Afrikassa ja sitä, kuinka nämä kuvat päätyivät länsimaisen yleisön nähtävillä matkakertomusten kuvituksina. Lapin yliopistossa taiteiden tiedekunnassa tarkastetussa väitöskirjassaan *Tien päällä ja leirissä: matkanteon kokemuksesta taideteokseksi* Anne Keskitalo (2006) tarkastelee kulttuurihistoriallisten matkaajatyyppeiden erilaisia katseita moniaistillisessa ja ruumiillisessa matkakerronnassa. Lapin yliopistossa valmistunut Seija Ulkuniemen (2005)

väitöskirja *Valotetut elämät: perhevalokuvan lajityyppiä pohtivat tilateokset dialogissa katsojien kanssa* sivuuttaa myös matkavalokuvausta yhtenä perhevalokuvan alalajityyppinä.

Suomessa on valmistunut matkavalokuvausta käsitteleviä tutkimuksia myös pro gradu -tasolla. Vaasan yliopiston viestintätieteen laitokselta valmistunut Mira Metsälän (1998) selvitti Itsen ja Toisen kohtaamista seuramatkalla valokuvien ja valokuvakertomusten analyysin keinoin. Salla Jokela (2005) hahmotteli Helsingin matkaesitteiden kuvitusta vuosilta 1895-2005 Helsingin yliopiston kulttuurimaantieteen laitoksella. Anna Maria Kuokkanen (2006) tutki nähtävyyksien katselua kaupunkimatkailijan velvollisuutena protestanttisen etiikan näkökulmasta Helsingin yliopiston valtiotieteen tiedekunnan ja sosiologian laitoksen tarkastamassa pro gradu -tutkielmassaan. Matkailua kestävän kehityksen näkökulmasta on mm. tutkinut pro gradussaan Katja Kastinen (2006) Jyväskylän yliopiston sosiologian laitokselta.

Kiteytän aiemman matkavalokuvaustutkimuksen päälinjat Larsenia mukaillen. Larsenin (2008, s. 144) mukaan valokuvaustutkimus on aiemmin erotellut liian vahvasti valokuvauksen teknisyyden ja sosiaalisuuden toisistaan. Hänen mukaansa valokuvaustutkimus on jakaantunut tarkastelemaan valokuvia joko tekniseltä tai sosiaaliselta ja historialliselta kantilta. Teknistä suuntausta on edustanut valokuvan itsensä tutkiminen, minkä kantavana ajatuksena on ollut ontologinen usko siitä, että valokuva tuottaa realistisen ja objektiivisen totuuden kuvauskohteestaan. (Larsen 2008, s. 144.) Sosiaalista ja historiallista suuntausta on edustanut semioottinen tutkimus, joka on keskittynyt ihmisten valokuvilla tuottamiin merkityksiin. (Larsen 2008, s. 144.)

Matkavalokuvausta on tutkittu useista eri näkökulmasta. Matkavalokuvauksen representaatiot ja hermeneuttinen kehä sekä matkavalokuvaus toimintana muodostavat nykyisen matkavalokuvaustutkimuksen tukirangan. Tulevaisuudessa tarvitaan tutkimusta, joka tarkastelee sitä, mikä matkavalokuvauksessa on viime aikoina muuttunut eli digitalisoitumisen myötä tapahtuneita muutoksia valokuvauksessa. Myös eettisestä näkökulmasta tarkastelevaa matkavalokuvaustutkimus on tärkeä nykyisinä massamatkailun aikoina. Nyt kun olen esitellyt aiemman keskeisen matkavalokuvaustutkimuksen, siirryn oman tutkimukseni teoreettiseen viitekehykseen.

2.3 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys

Tämän tutkimuksen teoreettisena viitekehysenä sovellan John Urryn (1990) *turistin katsetta* (the tourist gaze) sekä James Gibsonin (1986) ympäristöpsykologian tutkimuksissa kehittelemää *tarjouman* (affordance) käsitettä. Jotta saisin teoriaa mahdollisimman hyvin konkretisoitua, liitän mukaan katkelmia minulle lähetetyistä matkavalokuvausaiheisista kirjoitelmista muodostuvasta aineistostani (ks. luku 2.5).

Turistin katse. Urry (2002, s. 12) korostaa matkailussa ratkaisevana sitä, että arkipäiväisellä paikalla ja turistin katseen kohteella on eroa. Selänniemi (1993, s. 57) hahmottelee Urryn turistin katseen makrotason käsitteeksi, jolla Urry pyrkii osoittamaan perustavanlaatuisen jaon tavallisen ja epätavallisen välillä turismissa. Turisti hakee jotain erilaista ja erityistä, *Toista*. Autenttisuudella ei Urryn mukaan ole yhtä suurta merkitystä kuin kontrastilla arkipäiväisen kanssa. Turistin katseen kohteiden on poikettava normaalista jollakin tavalla (Urry 2002, s. 12), ja poikkeama normaalista riittää kameran aktivointiin. Urryn (2002) väitteen mukaan matkailu perustuu visuaalisuudelle ja paikkojen katselulle, mikä ohjaa keskeisesti turistin toimintaa ja aktiviteetteja (Urry 2002, s. 78, 117). Jos ajatellaan, että matkailu perustuu visuaalisille havainnoille, keskeistä on myös Osbornen (2000, s. 118) mukaan erilaisten näkymien odottaminen ja etsiminen. Myös Costan (2010, s. 43) mukaan yksi turistin ensisijaisista tarkoituksista on katsella kaikkea, mikä häntä ympäröi. Turistin katse on globalisoitunut, ja kaikenlaiset paikat ovat rakentuneet turistin katseen kohteiksi ja nautinnon lähteiksi (Urry 2002, s. 115). Samoilla linjoilla on myös MacCannell (1976, s. 63–70), joka lisää, että matkailussa havainnot menevät ymmärryksen edelle ja näkeminen kuulemisen edelle. Vaikkakin Urry painottaa visuaalisuuden merkitystä, hän myöntää, että myös muut aistit ovat aina läsnä. (Urry 2002, s. 150).

Sosiologit Eeva Jokinen ja Soile Veijola (1994; 1997) ovat ensimmäisinä tutkijoina laajentaneet pelkkään visuaaliseen aistiinsa keskittyvän turistin olemusta ja tuoneet kansainväliseen tiedekeskusteluun ruumiillisemman, moniaistillisen ja sukupuolisen turistin. He ovat kritisoineet mielen ja ruumiin erottamista matkailututkimuksessa viitaten juuri Urryn katseeseen keskittymiseen. Katse kertoo paljon mielestä, mutta erittäin vähän siitä, mitä turisti muiden aistiensa avulla tuntee tai kokee. Veijola on tutkinut ruumiillistunutta turistia myös yhteistyössä kauppatieteilijän Anu Valtosen (2007) kanssa.

Urryn lähestymistapaa onkin täydennetty myöhemmin kokonaisvaltaisemmalla ruumiillistuneella analyysillä (Swain 2004, s. 106, 109). Viimeaikaisin matkailualan tutkimus on korostanut moniaistista turistin kokemusta, johon liittyvät koskettaminen, maistaminen, haistaminen ja kuuleminen sekä asiat ja paikat materiaalisina kohteina, ei vain nähtyinä merkkeinä. Tällainen tekemistä ja kokemista painottava ajattelutapa käsitteellistää turistien ruumiilliset toimet ja kanssakäymisen turistien, matkailualan työntekijöiden ja paikallisten välillä. (Urry & Larsen 2011, s. 14.) Larsen on tutkinut matkavalokuvausta käytäntöinä nimenomaan tekemisen ja kokemisen näkökulmasta ja yhdistellyt tutkimustuloksiaan Urryn aiempaan turistin katseen tematiikkaan. Turistin katse nähdään siis entistä enemmän tekemisenä ja ruumiillistuneina toimintoina, korostaen katseessa yhdistyvää käytännön ja materiaalisuuden puolta yhdessä vallalla olevien diskurssien ja merkkien kanssa. Keskeistä on siis se, että ruumiillisuus, sosiaalisuus ja erilaiset teknologiat yhdistyvät valokuvaamisessa ja yhdessä muodostavat katsomisen. (Urry & Larsen 2011, s. 15.) Tämä on nimenomaan se painotus, jonka otan omassa tutkimuksessani. Digitalisoitunut matkavalokuvaus on hyvin pitkälle muutakin kuin kuvauskohteen tarkentamista. Seuraavaksi kuitenkin esittelen turistin katseen laajemmin.

Turistin katseen syntyä ajoittuu läntisessä maailmassa vuoden 1840 paikkeille (Urry & Larsen 2011, s. 14). Samaan aikaan keksittiin myös kamera. Turistin katse onkin erottamattomasti kiinni kameran ja valokuvien kehityksessä sekä niiden suosion kasvussa. Katse on rakentunut diskursiivisesti ja materiaalisesti kuvien ja valokuvaamisen kautta sekä päinvastoin, kuvat ja valokuvaaminen rakentuvat turistin katseessa. Valokuvaaminen on tärkein turistin katsetta kehittävä ja laajentava teknologia. (Urry & Larsen 2011, s. 155.) Osborne (2000, s. 82) lisää, että turisteina, joko kuvatessamme, mutta myös ilman kameraa liikkuessamme, emme katso kuvia, vaan haemme kuvia, joita katsoa. Hänen mukaansa visuaalisuuden etuoikeuttaminen antaa meidän erottautua muista havainnoista, olemmehan lomalla. Valikoivuus liittyy turistin katseeseen muutenkin, Urryn (2002, s. 88) mukaan se, mitä ihmiset näkevät on erittäin valikoivaa ja fokuoitua. Valikoivuus näkyy myös matkavalokuvaamisessa, lähikuvat iloisista kasvoista pitävät yllä matkailun asemaa henkilökohtaisen nautinnon lähteenä, jatkaa Moir (2010, s. 168). Turistin katse rakennetaan, koetaan ja säilytetään visuaalisten kuvien avulla, jotka tyypillisesti ovat matkavalokuvia. (Osborne 2000, s. 83).

Urry on luokitellut erilaisia turistin katseita. Urryn mukaan erilaisia katseita ovat ainakin romanttinen, kollektiivinen, tarkkaileva, kunnioittava, antropologinen, ympäristöllisesti valveutunut sekä mediatisoitunut katse (Urry 2002, s. 150–151). *Romanttinen katse* on henkilökohtainen ja yksityinen. Toiset turistikin häiritsevät, eikä omiin valokuvaiin haluta muita kuin itselle merkittäviä läheisiä henkilöitä (Urry 2002, s. 43; Urry & Larsen 2011, s. 19.) *Kollektiivinen katse* romanttisen katseen vastakohtana tarvitsee muita ihmisiä, kuten puistojen ja kaupunkien kuvaamisessa (Urry 2002, s. 43). Kaupunkikuva ilman ihmisiä olisi outo ja saattaisi herättää jopa pelkoa. Urryn (2002, s. 150) *tarkkaileva katse* tarkoittaa turistin luomaa yleissilmäystä ympäristöön, josta tämä noukkii itselleen etukäteen tuttuja merkityksellisiä merkkejä ja kohteita. Urryn (2002, s. 150) *kunnioittava katse* ilmenee pyhissä paikoissa, kuten esimerkiksi Taj Mahalissa, jonka ääreen muslimit kokoontuvat. Kunnioittavaan katseeseen voi siis liittyä myös uskonnollisuutta. *Antropologisella katseella* Urry (2002, s. 151) kuvaa turistin katsetta, joka tulkitsee ja paikallistaa merkin tai kohteen symboleiden ja merkitysten historiallisella aikajanalla kulttuurien välisesti. *Ympäristöllisesti valveutunut katse* on huolissaan turistin jättämistä jäljistä ja pyrkii minimoimaan haitalliset vaikutukset (Urry 2002, s. 151). Urryn (2002, s. 151) *mediatisoitunut katse* taas hakeutuu paikkoihin, joilla on jotain julkisuusarvoa mediassa, kuten elokuvien tai tv-sarjojen kuvauspaikat. Aineistossani eräs kirjoittaja esimerkiksi kertoi Thaimaassa kuvatun The Beach -elokuvan antaneen sykäyksen vierailta kyseisellä saarella ja valokuvata saarta ja rantaa. Haldrup ja Larsen ovat nimenneet Urryn eri katseiden luokittelun jatkoksi *perheen katseen*. Perheen katseen hallitsemisessa lomakuvissa määrällisesti vahvasti korostuvat tuttujen kasvot suhteessa muihin turisteihin tai paikallisiin. Muita turisteja suorastaan vältellään ottamasta valokuvaiin mukaan. (Haldrup & Larsen 2003, s. 29.)

Keskeistä Urryn mukaan siis on, että katseen kohde eroaa jollakin tavalla turistin arkipäiväisestä kokemuksesta. Vaikka tämä ei varsinaisesti liity matkavalokuvauksen digitalisoitumiseen, haluan käydä Urryn mainitsemat turistin katseen potentiaaliset kohteet läpi, sillä ne vaikuttavat matkavalokuvaukseen ja kasvaneisiin matkakuvamääriin. Kuten eräs kirjoittaja aineistossani kiteyttää, *maailmalla asiat ovat erilaisia ja ne näkee erilaisesta näkökulmasta*. Urryn (2011, s. 15–16) mukaan jako tavallisen ja visuaalisesti erityisen välillä voi tapahtua usealla eri tavalla. Ensinnäkin turistin katseen potentiaalinen kohde voi olla jokin *ainutlaatuinen ja kuuluisa paikka tai nähtävyys*, jonka kaikki tietävät. Monet minulle kirjoittaneista kertovatkin ottavansa ns. pakkokuvia näistä kohteista,

esimerkkeinä mainitaan mm. Eiffelin torni, Grand Canyon, Kiinan muuri, pyramidit, Vapauden patsas ja Berliinin muurin jäänteet. Kohde saattaa valikoitua katseen kohteeksi ja valokuvattavaksi myös siksi, että se on *tyypillinen merkki tai symboli* jostakin, kuten aineistossani mainitut Lontoon taksit ja Amsterdamin polkupyöräparkit. Kolmas turistin mielenkiintoa herättävä piirre on kohteen *erilainen kulttuuri*, kuten museoiden paikallista elämää esittävät näyttelyt. Luokittelen tähän esimerkkinä aineistossani mainitut Tallinnan vanhan kaupungin kauppohenkimien nimikyltit ja puiset ulko-ovet, paljaana kulkevat sähköjohdot tai ulos törröttävät betoniraidoituukset. Neljäntenä myös *omasta elämästä poikkeavat arkielämän rutiinit* matkakohteessa voivat kiinnostaa turistin katsetta, kuten tästä esimerkkinä minulle kerrotut pakettiautojen kuormat tai narulla roikkuvat pyykki. Eräs vastaaja kertoo, kuinka italialaisten autojen lommot ja parkkeeraustyyli huvittivat ja herättivät hänessä valokuvausintoa. Eräs vastaaja kertoo vieraillessaan Ranskassa markkinoilla viininmaistajaisissa, jollaisia Suomessa ei järjestetä, *...niistä täytyi ottaa kuva*, hän kertoo. Viides tapa, jolla tavallinen eroaa erityisestä, on johonkin *kohteeseen liitetty merkitys*, joka antaa sille arvoa. Kohde ei itsessään ole kummoinen, mutta se, mihin sillä viitataan, tekee kohteesta erityisen. Tällaisia kohteita voisivat olla esimerkiksi aineistossani mainitut Unescon suojelukohde, meteorikraaterit ja intiaanirauniot.

Visuaalisen katseen voima modernissa turismissa on sidoksissa teknologiaan, kuten videokameroihin, filmeihin, televisioon, kameroihin ja digitaalisiin kuviin, ja *katse mahdollistuu erilaisen teknologian avulla* (Urry & Larsen 2011, s. 2). Tämä teknologiavälitteisyys on se, mihin liitän turistin katseen omassa tutkimuksessani. Digitalisoituneessa matkavalokuvauksessa ruumiillistunut ja hybridi katseleminen ja valokuvaaminen sekä erilaiset materiat ja teknologiat muodostavat kokonaisuuden ja katsominen ajatellaan entistä enemmän tekemisenä ja ruumiillistuneina toimintoina. (Urry & Larsen 2011, s. 15.) Näin ymmärrettynä ja määriteltynä turistin katse sopii tutkimukseni analyttiseksi työkaluksi. Katseen *mahdollistuminen* taas johdattaa toiseen käyttämäni teoreettiseen käsitteeseen eli tarjoumaan.

Sovellan tutkimuksessani alun perin ympäristöpsykologiasta johdettua *tarjouman* (affordance) käsitettä. Teorian luoja, Gibsonin (1986, s. 127 – 133) mukaan tekemisen ja suorituksen teoreettisessa analysoinnissa on keskeistä ympäristön *tarjouman*, erilaisten *tarjokkeiden* luomien käyttömahdollisuuksien ja rajoitusten tarkastelu. Gibson (1986, s. 130) kuvailee, kuinka ihminen on aikojen saatossa rakentamalla muuttanut elinolojaan

itselleen suotuisammiksi ja käyttämiään välineitä omia tarkoituksiaan paremmin palveleviksi. Gibsonin (1986, s. 134) mukaan tarkastellessamme jotain objektia tai välinettä olennaisinta eivät ole sen ominaisuudet, vaan sen tarjoamat mahdollisuudet ja rajoitukset eli mitä laitteella voi oikeasti tehdä ja mitä sillä saavutetaan.

Outi Rantala (2011) on tarkastellut metsän tarjokkeiden eli metsän tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämistä luonto-oppaan työssä. Hänen (2011, s. 78) mukaansa metsän materiaaliset järjestykset, kuten reitit ja opastekyltit sekä käytössä olevat teknologiset apuvälineet, kuten sukset ja vaatteet, nivoutuvat huomaamatta osaksi jokapäiväistä oppaan toimintaa. Rantala (2011, s. 80) mainitsee liikkumiseen liittyvien varusteiden ohella kamerat ja kännykkäkamerat, jotka ohjaavat metsän maisemallisten tarjokkeiden havainnointia. Kuvaukselliset ominaisuudet ovat taukopaikan valinnassa yksi tärkeä kriteeri. Materiaalisten järjestysten ajatellaan sisältävän sekä mahdollisuuksia että rajoituksia edistää toimintaa luonnossa, mutta huomaamattomuutensa vuoksi ne rajautuvat usein tutkimuksen kiinnostuksen ulkopuolelle (Miller 2005, s. 5; Bille & Sørensen 2007, s. 274, Rantalan 2011 s. 78 mukaan). Vastaavasti Tim Ingold ja Terhi Kurttila (2001, s. 188) ovat tutkineet, miten moottoroidut kulkuvälineet, kuten moottorikelkat ja mönkijät, ovat uudella tarjoomallaan muuttaneet saamelaisien kokemusta liikkumisesta, maastosta ja vaihtuvista sääoloista. Gibsonin perusajatusta affordancesta on soveltanut myös Mike Michael (2001, s. 110–111) tarkastellessaan vaellussaappaiden osuutta luontokokemuksessa. Ingold laajentaa tarjoumaa yhteiskunnallistamalla sen. Ihmisten toiminta on aina kulttuurisidonnaista, joten tarjoumakin liittyy olennaisesti ympäröivään yhteiskuntaan. Kun liikumme, havaitsemamme tarjouma heijastuu olosuhteistamme ruumiillisina ja kulttuurisina olentoina. (Ingold 1993, 1996a, Michaelin 2001 s. 111 mukaan.)

Verrannollinen ajatusmaailma löytyy kaupallisena käytännön sovelluksena myös *funktionaalisten eli toiminnallisten vaatteiden* (Functional clothing) ja teknisten tekstiilien tuotekehittelyn taustalta. Funktionaaliset vaatteet ja niiden tekniset materiaalit tarjoavat ihmisille uusia mahdollisuuksia. ”Niiden ansiosta voimme liikkua uusilla tavoilla ja uudella olosuhteissa” (Jussila 2011). Gibsonin tarjouman vastine löytyy liike-elämästä myös liiketoimintasuunnittelussa käytetystä SWOT-analyysi strategiatyökalusta, jonka avulla esimerkiksi tuotteen tai palvelun kilpailukykyä analysoidaan sen sisäisten vahvuuksien ja heikkouksien sekä ulkoisten mahdollisuuksien ja uhkien arvioinnin avulla.

Gibsonin tarjouman valossa voidaan tarkastella myös digitalisoitunutta kameraa ja sen käyttäjälle tarjoamia uusia käyttömahdollisuuksia. Filmikamera-ajoista digitaalikamera-aikaan siirryttäessä ovat mahdollisuudet lisääntyneet huomattavasti, mutta ehkä mukaan on tullut myös huomioon otettavia rajoituksia. On syytä miettiä, ovatko kaikki digitaalikameran tarjoamat mahdollisuudet villisti käytettävissä vai pitäisikö kameran käytössä ottaa huomioon jotain rajoituksia esimerkiksi Toisen kohtaamisessa eettisyyden kannalta. Gibsonin (1986, s. 137) antaman esimerkin mukaan veitsi mahdollistaa leikkaamisen, mutta toisin käytettynä se mahdollistaa viilletyksi tulemisen. Tästä omaan tutkimusaiheeseeni johdettuna, ihminen ottaa kuvan, ei kamera. Myös Larsen luonnehtii matkavalokuvausta teknisyyden ja sosiaalisuuden yhdistelmäksi, jossa ihminen ja esine yhdessä tuottavat erilaisia aikaansaannoksia. (Larsen 2008, s. 142.)

Urry ja Larsen (2011, s. 193–194; Gibson 1986, kappale 8, Urryn 2002, s. 155 mukaan) ovat soveltaneet tutkimuksissaan Gibsonin tarjouman teoreettista viitekehystä. Heidän mukaansa teknologialla ja erilaisilla välineillä, kuten kameralla ja erilaisilla ympäristöillä, on keskeinen vaikutus siihen, miten *turistiset käytännöt* (performances) tulevat toteutumaan. Teknologian avulla voidaan ylittää omat kyvyt ja tehdä tai kokea jotain uutta ja erilaista. Liikkuva ja kokemuksille altis ihminen sekä teknologiset välineet yhdessä tuottavat erilaisia mahdollisuuksia. Nämä mahdollisuudet eli *tarjokkeet* löytyvät ihmisen kinesteettisten liikkeiden ja tietyn ympäristön välisessä vastavuoroisuudessa. Ihmiset ovat aistillisia, ruumiillisia, teknologisesti kyvykkäitä ja liikkuvia olentoja, joille tietyt välineet ja asiat ympäristössä tuottavat mahdollisuuksia ja rajoitteita. (Urry & Larsen 2011, s. 193–194; Gibson 1986, kappale 8, Urryn 2002, s. 155 mukaan.) Ihmiset eivät kohtaa näitä välineellisen aseman saavia asioita ympäristössään sattumanvaraisesti. Pikemminkin erilaiset asiat ja objektit yhteydessä ihmiselämään ja teknologiaan tuottavat erilaisen tarjouman käyttömahdollisuuksia eli tarjokkeiden summan. (Gibson 1986, kappale 8, Urryn 2002, s. 155 mukaan.) Yksinkertaisimmillaan tällainen asia voisi olla vaikkapa polku, jota ihmiset voivat kävellä, tai ranta, jonne voi mennä ottamaan aurinkoa. Matkailunähtävyydet perustuvat usein visuaalisuudelle, ja siksi esimerkiksi näkövammaiset eivät voi hyödyntää niitä samalla tapaa kuin näkevät turistit. Heille muilla aisteilla aistittavat matkailukohteet, kuten konsertit, ovat merkittävämpiä. (Urry 2002, s. 156.) Näkövammaisten matkaan ei kuulu myöskään valokuvaaminen, tosin he voivat itse tulla valokuvatuiksi.

Teknologiaan liittyvät aina sen käyttämiseen suunnitellut käytännöt ja tekeminen. Uuden teknologian mahdollistamia tarjokkeita pystytään kuitenkin etukäteen vain hahmottelemaan, mutta ei määrittelemään lopullisesti. Vasta käytäntö osoittaa, miten kaikki suunnitellut käyttömahdollisuudet lopulta toteutuvat. (Norman 1999, Larsenin 2008, s. 143 mukaan.) Larsenin (2008, s. 143) mukaan tämä pätee erityisesti uuteen teknologiaan, kuten digitaalikameroihin ja kännykkäkameroihin. Esimerkiksi kännykkäpuhelimiin lisätty tekstiviestitointi yleistyi hyvin nopeasti ja muutti viestinnän ja tiedonsiirron perusteellisesti. Laitesuunnittelijat eivät osanneet etukäteen ennakoida kaikkia tekstiviestitöiminnön myötä avautuneita uusia mahdollisuuksia, eivätkä etenäkään tekstiviestitöiminnön saavuttamaa suosiota. Yksi viimeisimmistä kehityksistä on ollut kameran sijoittaminen matkapuhelimeen, mitä useat ihmiset ovat oppineet myös käyttämään. Matkapuhelinkamera on lisännyt koko valokuvausharrastuksen suosiota ja vaikka kamera alkaa olla joka matkapuhelimessa, on myös järjestelmäkameroiden myynnin todettu olevan vahvassa kasvussa (Alanen 2010).

2.4 Tutkimuksen keskeiset käsitteet

Tässä luvussa määrittelen tutkielmani keskeiset käsitteet. Niitä ovat *matkavalokuvaus*, *matkavalokuva*, *matkailija / turisti* ja *Toinen*. *Digitaalisuutta* määrittelen omassa luvussaan 4 ja *eettisyyttä* ja *eettistä kestävyyttä* tarkastelen luvussa 6.1. Muut käsitteet määrittelen sitä mukaa, kun ne esiintyvät tekstissä. Käsitteiden esilletulo merkitysrakenteessa on tärkeä kohta tutkimusta ja oikein valituilla, määritellyillä ja tunnistetuilla käsitteillä on mahdollista saada paljastetuksi tutkimuskohdetta paremmin kuin hapuilevilla käsitteillä (Varto 1992, s. 92). *Valokuva* elää käsitteenä hapuilevaa murroskautta, mikä johtuu valokuvauksen digitalisoitumisesta ja valokuvan olemuksen muuttumisesta, mutta pyrin löytämään myös sen käyttöä ohjaavan punaisen langan, jota sovellan *matkavalokuvan* käsitteessä.

Suomen kielen sanakirja määrittelee sanan *valokuvaus* erittelemällä sen joko tapahtumaksi, menetelmäksi tai taiteeksi (Nurmi 1998, s. 1222). Tämän tutkielman ensimmäisessä vaiheessa tutkin valokuvaamista tapahtumana, viisivaiheisena matkavalokuvausprosessina. Toisessa vaiheessa tarkastellessani Toisen kohtaamista matkavalokuvauksessa keskityn matkavalokuvausprosessin toiseen vaiheeseen, mikä on varsinaista matkakohteessa tapahtuvaa valokuvaamista. Julkaisemassani kirjoitel-

pyynnössä toivoin kertomuksia *lomamatkalla tapahtuvasta valokuvauksesta*, joten täsmällinen käsitteeni olisi *lomamatkavalokuvaus*. Se on kuitenkin liian pitkä ja raskas käsite pitkin tätä tekstiä kuljetettavaksi, ja tarpeetonkin, sillä kontekstista käy riittävän selvästi ilmi, että kyseessä on nimenomaan lomamatka. Halusin rajata tutkimukseni koskemaan nimenomaan vapaa-ajan matkailua. Työmatkoilla valokuvaamista rajoittaa ajankäyttö. Työmatkailija on myös orientoitunut toisella tavalla, hänellä on ns. työminä päällä, millä saattaa olla vaikutusta matkavalokuvaukseen.

Larsen (2008, s. 142–143) määrittelee *matkavalokuvauksen* (tourist photography) koskemaan yleisesti ottaen kaikkea sitä valokuvausta, jota harrastetaan vapaa-ajalla jossakin muualla kuin kotona. Hän kuitenkin korostaa, ettei matkavalokuvaus ole enää nykyään arjesta irrallinen oma maailmansa, vaan liikkuvat turistit rakentavat verkon avulla jatkuvasti risteäviä siltoja matkan ja arjen välillä. Digitaalinen matkavalokuvaus voidaan hänen mukaansa tulkita monella eri tapaa riippuen siitä, millaisen muodon se saa, millainen merkitys sille annetaan ja miten se esiintyy eri konteksteissa ihmisten toimesta tai asioiden välityksellä. Verkon kautta ihmiset ovat myös kotonaan tekemisissä digitaalisen matkavalokuvauksen kanssa. Matkavalokuvaukseen kuuluvana vaiheena Larsen esittää myös digitaalisten matkakuvien *ennalta-arvaamattoman leviämisen* (flow) sähköiseen verkkoon. (Larsen 2008, s. 142–143.)

Selvennyksen vuoksi, Larsenin kaikenkattavasta matkavalokuvaustermistä poiketen, kutsun tutkimuksessani matkavalokuvausta tapahtumaketjuna *matkavalokuvausprosessiksi* ja kohteessa tapahtuvaa matkavalokuvausta *matkavalokuvaukseksi* tai *matkavalokuvaamiseksi*. En supista matkavalokuvausta koskemaan ainoastaan perinteisiä matkavalokuvausvaiheita, kuten kohteen valinta, kehystäminen, varsinainen kuvan ottaminen, poseeraus ja kuvattavien ohjaaminen, vaan nimenomaan digitaalisen matkavalokuvauksen muuttuneen luonteen mukaisesti verkottuminen, kuvien työstäminen ja jakaminen kuuluvat tässä tutkimuksessa matkavalokuvausprosessiin. Tutkimuksessani ainoastaan matkavalokuvausprosessin (ks. kuvio 1 s. 11) toinen vaihe eli digitaalinen valokuvaaminen sijoittuu ajallisesti ja paikallisesti varmasti matkalle. Digilaitteita ja digiosaamista kuvaavan ensimmäisen vaiheen sijoitan matkavalokuvausprosessissa lomamatkaan kuuluvaksi, koska laitteet ja osaaminen kulkevat matkalla mukana. Kolmas ja neljäs vaihe, digikuvien työstäminen ja digikuvien julkistaminen, voivat ajoittua kotiinpaluun jälkeiseen aikaan, mutta voivat toteutua jo matkalla, joten sijoitan ne siksi

lomamatkan sisälle. Larsen mainitsee matkavalokuvaukseen kuuluvaksi myös digitaalisten matkakuvien leviämisen verkkoon, mutta tähän ei aineistoni vastaa, joten jätän tämän oman matkavalokuvaukseni ulkopuolelle. Sen sijaan tutkin fyysisten tallenteiden merkitystä digitalisoituneen matkavalokuvauksen aikakaudella, koska siihen aineistostani löytyy aineksia. Tämä poikkeaa Larsenin luokittelusta, sillä hän ei perehdy digitaalista matkavalokuvausta tutkiessaan (2008, ks. myös Urry & Larsen 2011) digitaalimatka-
valokuvauksen avulla tuotettuihin fyysisiin tallenteisiin. Digikuvien materialisoiminen, fyysiset valokuvatallenteet, sijoittuvat johonkin fyysiseen paikkaan yleensä ajoittuen matkan jälkeiseen aikaan, toisin kuin digitaalisena informaatiovirtana tallennetut digitaalikuvat, joita voidaan lähettää ja levittää jo lomamatkalta. Tämän vuoksi sijoitan ne tutkimuksessani lomamatkan ulkopuolelle, mutta kuitenkin matkavalokuvausprosessiin kuuluvaksi.

Seuraavaksi määrittelen *matkavalokuvan* käsitteen. Varton (1992, s. 93–94) toteamuksen mukaan laadullisessa tutkimuksessa jokainen tutkimustilanne on omanlaisensa eivätkä mitkään merkitykset pysy samoina ajasta ja paikasta toiseen. Tämän vuoksi käsitejärjestelmät ja menetelmät eivät ole neutraaleja välineitä tai sisällöltään itsestään selviä, hän jatkaa. *Valokuvan* käsite on tästä hyvä esimerkki ja aloitankin määrittelyn siitä. Ennen valokuvaa kutsuttiin yksiselitteiseksi valokuvaksi, mikä juontui valmistusprosessista. Valokuva oli valokemian menetelmillä kehitettävä kameran objektiivin tallentama kuva (Nurmi 1998, s. 1222) Digitalisoituminen on mutkistanut käsitteen käyttöä. Erilaisia variaatioita valokuvasta käsitteenä esiintyy perinteisen valokuvan lisäksi, kuten digitaalivalokuva, digitaalikuva, digitaalinen kuva, digikuva ja kuva. Larsen (2008) käyttää pelkkää *kuvaa* (image) viitatessaan digitaalikameran kuviin, mutta varsinaisiin valokuviin hän viittaa yleisesti perinteisellä *valokuva* – (photograph) käsitteellä Urryn (2011) tavoin. Suomen kielen sanakirjamääritelmän (Nurmi 1998, s. 1222) mukaan valokuvasta voidaan puhua myös elektronisesti tai magneettisesti tallennetun liikkumattoman kuvan kohdalla, joten voinen tässä tutkielmassa huoletti käyttää myös perinteistä valokuvan käsitettä.

Vastaavasti kuin valokuvaan, myös *matkavalokuvaan* viitataan erilaisin variaatioin. Sekametelisoppa syntyy eri teksteissä käytetyistä käsitteistä, joita ovat ainakin matkakuva, lomakuva, matkavalokuva, digitaalimatkavalokuva, digitaalinen matkakuva ja digimatkakuva. Kielitoimiston sanakirja (Grönros ym. 2006b, s. 192) ei kuitenkaan

tunnista matkavalokuvan käsitettä, vaan tarjoaa tilalle matkakuvaa. Matkakuva on valokuva, joka on otettu matkalla (Grönros ym. 2006b, s 192). Matkakuva olisi kelpo käsite, mutta haluan korostaa valokuvan asemaa tutkimuksessani. Matkakuvan assosioin liittyvän lähelle matkailukuvia ja muita matkailumarkkinoinnissa käytettyjä kuvamateriaaleja. Ulkomaisissa tutkimuksissa esiintyy englantilaisia vastineita *Tourist photograph* (mm. Chalfen 1979) tai *Tourist snapshot* (mm. Chalfen 1987, Edensor 1998). Larsen (2008) viittaa matkavalokuvaan erilaisin käsitevariaatioin ja käytössä vilahtaa mm. *Digital tourist photography*. Valokuvan käsitteen vakiintumattomuudessa lienee kyse pääasiallisesti uudesta teknologiasta ja digitaalisen valokuvan pidemmästä elämänsäkaaresta erilaisine uusine teknisine vaiheineen.

Päädyin käsitteen käytössä vastaavaan käytäntöön, johon muissakin valokuvausta käsittelevissä tutkimuksissa on usein päädytty eli käytän kulloinkin sitä vastinetta valokuvasta, mihin valokuvan vaiheeseen milloinkin viitataan. Pysin valitsemallani käsitteellä kuvaamaan valokuvaa mahdollisimman hyvin. Joissakin yhteyksissä on luontevaa puhua valokuvasta, toisessa yhteydessä taas viittaus digitaalikuvaan kuvaa valokuvan sen hetkistä olemusta parhaiten. Mediateksteissä (digi-uutiset, digikamera jne.) usein esiintyvä lyhyt digi-etuliite on lyhyt ja naseva, ja käytän sitä sujuvuuden vuoksi mm. viidennen luvun (5. Digitalisoitunut matkavalokuvaus) alalukujen otsikoinnissa. Koska laajempaan viitekehyksenä tutkimuksellani on nimenomaan matkailu yhteiskunnallisena ilmiönä, en näe tarpeellisuutta toistaa matka- etuliitettä valokuvan yhteydessä joka kerta, vaan yksinkertaistan ja pelkistän myös tässä suhteessa ja viittaan usein pelkkiin valokuvaan tai digitaalikuvaan. Kyseessä ovat kuitenkin matkailijoiden lomamatkoillaan ottamat matkavalokuvat.

World Tourism Organization (WTO) määrittelee *turistin* vierailijaksi, joka yöpyy vierailemassaan maassa vähintään yhden yön ja käyttää joko julkista tai yksityistä majoitusta (Harrison 2003, s. 233). Urryn (2002, s. 2) turistin määritelmää mukailien turismi on modernille yksilölle ominaista vapaa-ajan toimintaa ja vastapainoa työlle. Turisti ja matkailija voidaan myös määritellä eri näkökulmista, kuten Selänniemi (1993) tekee hahmotellessaan matkustusmotiivien mukaan kolme erilaista suomalaisen matkailijan ideaalityyppiä: pyhiinvaeltajan, kulttuurimatkailijan ja lomailijan. Tämän tutkielman turisti voi olla omatoimimatalla tai valmismatalla, hän voi myös viettää viikonloppua kotimaan kohteessa tai lomakuukautta kaukokohteessa. Matkan motiiveilla

tai teemalla ei myöskään ole merkitystä, turisti voi olla yhtä hyvin kaupunkilomalla tai rantalomalla. Tutkimustehtäväni kannalta on olennaista, että tutkimuksen turistilla on jonkinlainen suhde matkavalokuvaukseen ja mielellään kokemusta siitä. Kirjoitelmapyyntöni puhutteli sellaisia matkailijoita, jotka ottavat valokuvia matkoillaan ja heille kaikille matkavalokuvaaminen on jollain tavalla merkityksellistä. Joillekin heistä, minä mukaan lukien, se on intohimo.

Kodak pyrki mainonnassaan yhdistämään erilaisten turistien ja matkailijoiden luonnehdinnat heidän valokuvaamisensa mukaan. Iskulauseen mukaan kaikki valokuvaavat matkoillaan, *to travel means to Kodak* (Chalfen 1987, s. 101–102) vapaasti suomentaen, *kun reissataan, niin räpsitään*. Tai *vacation days are Kodak days* (West 2000, s. 36), suomentaen *lomapäivät ovat Kodak -päiviä*. Toki nämä ovat vain kaupalliseen hyötyyn tähtääviä mainoslauseita, mutta tämä Kodakin mainosten kamerallaan räpsivä turisti muistuttaa hauskaasti turistin stereotypiaa tänäkin päivänä. Koska kirjoitelmapyyntöni puhutteli nimenomaan matkoillaan paljon valokuvaavia, voi Kodakin turisti muistuttaa jollakin tavalla oman tutkimukseni turistia. En kuitenkaan lokeroi tutkimukseni matkailijaa tällaisen stereotypian alle. Lähes kaikille vastanneille matkavalokuvaus on hyvin merkityksellistä puuhaa, mutta on joukossa sellaisiakin, jotka ovat digitalisoitumisen myötä vähentäneet matkavalokuvaustaan.

Puolalainen sosiologi Zygmunt Bauman ottaa huomioon kamerankäytön kuvaillessaan turistia. Turistilla on Baumanin (1998, Paschen 2010, s. 66 mukaan) mukaan ruumiista irrallinen kamerasilmä, visuaalisen kuluttamisen ja kuvitteellisen omimisen ylivoimainen väline, joka järjestää ihmisiä ja paikkoja kuviksi leikaten niitä irti alkuperäisistä merkityskonteksteistaan. Myös Urry liittää visuaalisen kuluttamisen turistia kuvailemaan. Turistia on hänen mukaansa kuvailtu tirkistelevän kuljeskelijan (*flâneur*) postmoderniksi seuraajaksi (Urry 2002); kulkuriksi, joka halkoo ihmisten tiloja ja elämiä, mutta on kyvytön muodostamaan ihmiskontakteja tai merkityksellisiä suhteita. Julkisuuden henkilöitä kamerallaan jahtaava *paparazzi* on useimmille käsitteenä tuttu, mutta sosiologit Jokinen ja Veijola (1997) hahmottavat turistin kulkijan luonnetta kyseisen metaforan avulla. Paparazzi on kulkija, entisaikojen kulkurin nykyaikainen post-moderni vastine, joka siirtyy paikasta toiseen tarkkaavaisine katseineen, mutta tarvitsematta osallistua, anonyyminä pysytellen (Bauman 1994, s. 28, Jokisen & Veijolan 1997, s. 47 mukaan). Internetin urbaani sanakirja tunnistaa myös käsitteen *mamarazzi*. Mamarazzilla

tarkoitetaan äiti-ihmistä, joka valokuvaa lapsiaan niin innokkaasti, että valokuvaaminen muistuttaa lähes lasten vainoamista. Mamarazzit dokumentoivat kameralla lastensa elämää (ja lomamatkoja, kirjoittajan lisäys) pieniä yksityiskohtia myöten, kameralla zoomatessaan tukkivat kulkuväyliä ja aiheuttavat häiriötä julkisilla paikoilla. He ohjaavat lapsiaan hymyilemään kuvissa leveämmin ja touhuavat kameroidensa takana niin, että jäävät osittain paitsi kameran toisella puolella tapahtuvista tapahtumista. He myös lataavat lastensa kuvia *Facebookiin*. (Urban dictionary.)

Nämä kuvaukset visuaalisen viettinsä vietäväksi joutuneesta valokuvaavasta turistista ovat aika kielteisesti latautuneita, mutta kanadalainen antropologi Julia Harrison (2003 s. 88) yrittää kumota kyseiset kielteisesti sävyttyneet luonnehdinnat. Hänen mukaansa useat turistit hakevat matkallaan yhteyttä ja pääpiirteissään nauttivat sosiaalisista ja intiimeistä yhteyksistä toisiin ihmisiin. Turistit hakevat jonkinlaista yhteyttä matkailualalla työskentelevään asiakaspalveluhenkilöstöön sekä muihin paikallisiin. Sosiaalisten suhteiden rakentaminen voi olla jopa yksi merkittävimmistä asioista lomamatkalla. Kulttuurien välinen viestintä on usein kuitenkin hankalaa ja monimutkaista. (Harrisonin 2003, s. 88.) Jos turisti onnistuu kulttuurin, iän, yhteiskuntaluokan, ajan ja paikan ylittävissä ihmissuhteissaan matkakohteessa, vahvistavat ne hänen tunnettaan ihmisyyden toteutumisesta (Harrisonin 2003, s. 90). Harrisonin (2003, s. 212–213) mukaan turisteja ei voi stereotypoida tiettyyn kaavaan, sillä jokainen turisti on oma yksilönsä, joka yrittää elää kunniallista elämää ja näkee omalla elämällään hyvän tarkoituksen tässä maailmassa. Säännöllisesti he kuitenkin käyttäytyvät välittämättä paikallisista olosuhteista. Tutkimukseni keskiössä on eettinen näkökulma matkavalokuvaukseen, joten Harrisonin tekemä myönnitys matkailijakuvauksesta sopii tutkimukseni matkailijaan.

Määrittelen siis tutkimukseni turistin ja matkailijan aika väljästi. Hän on lomamatkallaan matkavalokuvia digitaalikamerallaan ottava yksilöllinen suomalainen matkailija ja turisti. Suomen sanakirja ei erottele turistia matkailijasta, vaan vetää ne yhtäsuuruusmerkillä synonyymeiksi (Nurmi 1998, s. 1155). Kielitoimiston sanakirja taas määrittelee matkailijan (huvi)matkalla olevaksi tai matkoja tekemäksi henkilöksi, turistiksi (Grönros ym. 2006b, s. 191). Turisti on lainasana, ja sillä saattaa olla hieman halvempi kaiku kuin matkailijalla. Matkailuntutkija Johan Edelheim (Rytkönen 13.12.2009) havainnoi matkailijan ja turistin eroa seuraavasti ”Tietysti matkailija usein painottaa, että hän haluaa nähdä ja kokea aitoa menoa. Se on tapa erottaa itsensä muista, tyhmistä turisteista. Tämä

ajattelu menee jotenkin niin, että minä olen matkailija ja muut ovat turisteja.” Käsitteiden vivahde-eroista huolimatta käytän turistia ja matkailijaa tässä tutkimuksessa samanmerkityksisinä. Tekstin sujuvuutta parantaakseni vaihtelen käsitteitä.

Kirjallisuusteoreetikko Edward Said käytti ensimmäisenä käsitettä *Toinen* (The Other) analyyttisenä työvälineenään tutkiessaan mystisen orientin ja läntisen maailman keskinäistä valtasuhdetta ja sitä, kuinka läntinen maailma tässä suhteessa asettaa itsensä itäisen yläpuolelle. Orientti sen sijaan rakentuu paikaksi, jonne lähdetään lännestä toteuttamaan omien normaalien rajojen ulkopuolelle kuuluvia fantasioita ja mielihaluja. Eksoottisuus on tässä prosessissa keskeisessä asemassa. (Said 1978, Hannamin & Knoxin 2010, s. 107–108 mukaan.) Myöhemmin eksoottista *Toista* on sovellettu myös mm. seksiturismin tutkimuksissa (Hannam & Knox 2010, s. 59). MacCannellin (2001, s. 380) mukaan matkakohteiden vetovoima ja matkailijan matkustusmotiivit perustuvat usein nimenomaan *toiseuden* (otherness) kokemiseen. Teymur (1993, s. 16) myös määrittelee matkailun Toisen kautta. Hän kuvailee matkailun yksisuuntaiseksi toisten paikkojen, toisten ihmisten ja toisten kuvien kuluttamiseksi, mikä on täysin epätasapainossa olevaa kulujen ja hyötyjen vaihtokauppaa.

Yksinkertaisimmillaan *Toinen* on henkilö tai ryhmä henkilöitä, jonka ajatellaan olevan eri kuin Itse. (Hannam & Knox 2010, s. 194). Tämän tutkielman *Toinen* on matkakohteen paikallinen asukas tai toinen turisti. Tutkiessani valokuvaamalla varastamista kielikuvana (luku 6.3.4) viittaan Toisen sijasta Toiseuteen. Tällöin kohteena ei ole Toinen henkilönä vaan Toinen, Toiseus yleisemmällä tasolla jonakin erilaisena ja kiinnostavana.

2.5 Matkavalokuvauksesta kertovat kirjoitelmat tutkimusaineistona

Tehdessäni tutkimukseeni liittyviä menetelmää ja aineistoanalyysiä koskevia valintoja tutustuin aiempien matkavalokuvaustutkimusten lisäksi useisiin metodioppaisiin. Tutkimuksenteon virittelijänä ja alullepanevana voimana tutustuin Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009) *Tutki ja kirjoita* –oppaaseen. Myös Pertti Alasuutarin (1994) sekä Juha Varton (1992) laadullista tutkimusta koskevat teokset olivat ohjenuorani tutkimuksenteossa. Aineistoanalyysiä koskevat käytännön ratkaisuni nojasin lähinnä Tuomen ja Sarajärven (2009) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* -teokseen, jonka

teknisten ohjeiden perusteella pelkistin, ryhmittelin ja abstrahoin aineistoani. Lisäksi Kanasen (2010) *Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön oppaasta* sain konkreettisia vinkkejä. Tässä luvussa käsittelen tarkemmin tutkimukseni metodologisia ratkaisuja, aineistonkeruuseen liittyviä vaiheita sekä perusteluja aineiston analysointia koskeville ratkaisuille.

Matkavalokuvaustutkimuksissa on sovellettu matkavalokuvien tai muiden matkavalokuvaukseen liittyvien dokumenttien (esim. markkinointimateriaali) sisällönanalyysia ja turistien valokuvauskäyttämistä tarkkailevaa etnografista havainnointia, mutta ne tuottavat päätelmiä ilmiöstä lähinnä tutkijan näkökulmasta. (Ks. myös luku 3.3. Aiempi matkavalokuvaustutkimus). Larsen (ks. 2006) on käyttänyt tutkimusstrategianaan tapaustutkimuksen tyyppistä eri metodeja yhdistelevää lähestymistapaa. Hän on tutkinut matkavalokuvausta tietyssä matkakohteessa yhdistellen metodeinaan visuaalista etnografiaa eli turistien valokuvaamistapojen observointia jalkautumalla turistien pariin matkakohteessa ja valokuvaamalla valokuvaavia turisteja. Tästä havainnoinnista saamiaan tietoja hän on täydentänyt kvalitatiivisin haastatteluin sekä lisäksi vielä tekemällä sisällönanalyysia turistien itse ottamista matkavalokuvista matkakohteessa. Tällainen eri menetelmien yhdistelmä tuottaa laajan ja syvälle luotaavan aineiston, jossa eri osa-alueilta kerätyt tiedot täydentyvät ja täydentävät toisiaan.

Kuten Tuomi ja Sarajärvi (2009, s. 85) toteavat, laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin. Laadullisessa tutkimuksessa sen sijaan pyritään mm. kuvaamaan jotain ilmiötä tai tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa ja antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle. Siksi laadullisessa tutkimuksessa on periaatteessa tärkeää, että henkilöt, joilta tietoa kerätään, tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon tai heillä on kokemusta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, s. 85.) Metodivalintaani ohjasi siis tavoite saada kerättyä paljon valokuvaavien matkailijoiden mietteitä ja ajatuksia heidän omista matkavalokuvauskäytännöistään. Aineistonkeruumenetelmäksi valitsin kirjoitelmapyyntömuotoisen avoimen strukturoimattoman kyselyn. Pyrin seuraavaksi kuvailemaan, selittämään ja perustelemaan käyttämiäni menetelmiä.

Lähtökohtana tutkimusmenetelmän valinnalle oli halu saada matkailijan näkökulma matkavalokuvauksesta esille, sillä alusta alkaen minua kiinnosti matkavalokuvausilmiön tarkastelu nimenomaan matkailijan omasta näkökulmasta. Vaihtoehtoisina kvalitatiivisina

tutkimusmenetelminä punnitsin haastattelua, virikkeellistä haastattelua ja kirjoitelmapyyntöä. Haastattelut ovat tutkimusmenetelmänä joustavia ja tuottavat paljon tietoa. Niiden mittavimmat käytännönjärjestelyt ja todennäköinen alueellinen painottuminen omaan lähipiiriini painoivat kuitenkin vaakakuppiä tekstiaineiston keruun puolelle. Kirjoitelmapyyntö tuntui myös siinä suhteessa turvallisemmalta vaihtoehdolta, että tutkimustehtävä oli vielä tässä vaiheessa jokseenkin hapuileva; varmaa oli ainoastaan matkavalokuvaus yleisenä teemana sekä matkailijan näkökulma (vrt. Harrison 2003). Päädyin siis kokoamaan empiiristä matkailijoiden tuottamaa tekstiaineistoa, jossa matkailijat saavat itse vapaasti kuvailla omaa matkavalokuvaustaan. Toiveissani oli saada laajahko ei-alueellisesti rajoittunut valtakunnallinen näyte erilaisilta valokuvaavilta matkailijoilta suhteellisen nopeassa aikataulussa. Vaikkakin tässä ajatuksessa on häivähdys kvantitatiivista ajattelua, halusin ajatella, että saisin runsaasti kirjoitelmia, joiden sisältö tuottaisi rikkaan aineiston.

Kirjoitelmapyyntöni sisältöä suunnitellessani tunnistin itseni Kanasen (2010, s. 17) kuvauksesta, jonka mukaan kirjoittajasta tuntuu siltä, kuin hän seisoi aavalla suolla eikä tietäisi, mihin suuntaan lähteä. Aluksi päädyin rajaamaan kirjoitelmapyyntöni koskemaan matkavalokuvauksen kautta syntyvää vuorovaikutuksellisuutta matkailijan ja paikallisväestön välillä, mikä aiheena oli koskettanut itseäni omassa matkavalokuvauksessani ja siksi se kiinnosti itseäni sillä hetkellä eniten. Aiheen rajaaminen niin tarkasti arvelutti hieman, mutta päätin katsoa, millaisen vastaanoton se saa. Kokeilin herättää matkavalokuvausaiheista keskustelua ja saada matkailijat kirjoittelemaan kahdessa Internetin matkailuaiheisessa avoimessa keskustelualustassa. Kesäkuussa 2010 *Aurinkomatkojen Paikka auringossa* –palvelussa (keskustelufoorumi: muu keskustelu: yleistä keskustelua matkailusta) ja *Suomi24* –palvelussa (keskustelu: matkailu: yleistä matkailusta). Avasin odottamilleni kirjoitelmille sähköpostiosoitteen.

Tällä kysymyksenasettelulla sain yhteensä kahdeksan hyvin lyhyttä vastausta. Vastauksista tulkitsin, että matkailijaan ja paikallisväestöön keskittyvä aiheen rajaus jäi vastaajille vieraaksi, sillä tekstit rönsyilivät koskemaan matkavalokuvausta yleisemmin. Olin rajannut tutkimusaiheeni liian suppeaksi. Lisäksi uskon, että ongelmaksi koitui aineistonkeruutapa. Internetin matkailuaiheiset keskustelualustat ovat matkailijoiden virtuaaleina kohtaamis- ja kokemustenvaihtopaikkoina suosittuja, mutta tutkimuskyselyt jäävät kokemukseni ja havaintojeni perusteella vähemmälle huomiolle. Vastaavan

kohtalon havaitsin myös kahden muun tutkimusaloituksen saavan. Näin ollen keskustelufoorumeista saamani tekstiaineisto ei selvästikään yksistään ollut riittävä, enkä lopulta sisällyttänyt tätä aineistoa yhtenäisyyden vuoksi lopulliseen aineistooni mukaan ollenkaan. Päätin kokeilla julkaisua sanomalehdissä. Koska painetulla julkaisulla on vain yksi ainutkertainen tilaisuus saavuttaa lukijoidensa kiinnostus, en halunnut ottaa sitä riskiä, että aihe olisi jälleen jotenkin liian vaikea tai jättäisi lukijansa kylmäksi. Päädyin siis yleistämään aiheitani.

Noudatin Kanasen (2010, s. 17) ohjetta, jonka mukaan, jos ei tiedä varmasti, mitä aikoo tutkia tai tutkimusongelma ei ole selvä, leveällä sektorilla eteneminen on turvallisinta, sillä se jättää valinnan varaa matkan varrelle. Uusi tavoitteeni oli kerätä yleisesti matkavalokuvausta koskevaa tekstiaineistoa, jonka kiinnostuksen painopisteitä en itse olisi liikaa ohjailnut. Ongelmana oli kuitenkin se, että ensimmäisen kirjoitelmapyyntöni perusteella tiesin vastaajien toivovan konkreettisia kysymyksiä. En siis voinut myöskään jättää uutta kirjoitelmapyyntöäni liian yleiselle tasolle. Jonkinlaista ohjenuoraa oli annettava, mutta en halunnut ohjata vastauksia liikaa. Tätä tekstiä kirjoittaessani olen myös uuden ongelman edessä. Jos odotan vastauksia listaan kysymyksiä, niin voinko enää kutsua aineistonkeruutapaani kirjoitelmapyyntöksi vai onko kyseessä pikemminkin kysely? Oma tavoitteeni oli nimenomaan saada vapaamuotoisia kirjoitelmia, joten vaikka jouduin antamaan neuvoa antavia kysymyksiä, kutsun silti aineistonkeruutapaani kirjoitelmapyyntöksi. Toivon, että tapauksessani tarkoitus pyhittää keinot.

Laadin siis uuden kirjoitelmapyyntöni (Liite 1) ja julkaisin sen edellisten kirjoitelmapyyntöjen kanssa samoissa viestiketjuissa *Paikka auringossa* –palvelussa ja *Suomi24* -palvelussa syyskuussa 2010 välittääkseni näin tiedon uudesta kysymyksenasettelusta jo aiemmin vastanneille ja saadakseni heidät vielä mukaan. Lisäksi pyrin saamaan pyyntöni julkaistua valtakunnallisissa ja alueellisissa sanomalehdissä. Lopulta se julkaistiin neljässä sanomalehdessä matkailun teemasivuilla: Lapissa ilmestyvässä *Lapin Kansassa* (18.9.2010), Pohjois-Pohjanmaalla *Kalevassa* (6.10.2010), Etelä-Pohjanmaalla sekä Pohjanmaalla ilmestyvissä *Pohjalaisessa* (4.10.2010) ja *Ilkassa* (4.10.2010). Tavoitteenani oli saada uudenmuotoinen kirjoitelmapyyntöni sanomalehtien lisäksi myös valtakunnallisesti laajempaan sähköiseen levitykseen edellä mainittujen keskustelupalstojen lisäksi. *Sonera Plazan* keskusteluissa (*Matkalaukku*: yleistä matkailusta) aloitukseni julkaistiin, mutta se poiki vain yhden vastauksen.

Sanomalehdissä käytettiin toimittajanvapautta ja kirjoitelmapyyntöni muotoiltiin jutunmuotoon hieman eri tavoin. *Lapin Kansa* haki tutkimukselle vakuuttavuutta otsikolla ”*Kerro tutkijalle matkavalokuvauksestasi*” *Lapin Kansa* oli myös ainoa sanomalehti, joka julkaisi antamani postilaatikko-osoitteen. *Kaleva* puolestaan otsikoi artikkelin ”*Auta – Kerro, miten valokuvaat matkalla*”. *Ilkassa* ja *Pohjalaisessa* kirjoitelmapyyntöni julkaistiin otsikolla ”*Kerro matkavalokuvauksestasi*” ja lisäksi artikkelissa oli alaotsikolla nostettu esille ”*Mitä lomakuvillesi tapahtuu matkan jälkeen?*” En siis saanut kirjoitelmapyyntöäni julkaistua sanomalehdissä keskenään täysin identtisessä muodossa, mutta olennaisin, eli kysymykset, toistuivat samoina ja samanmuotoisina jokaisessa julkaisussa. Juttujen muokkaukset näkyivät hieman vastausten painotuksissa, mutta niillä ei ollut lopulta kovin suurta vaikutusta itse tutkimukseen, sillä vastaajat noudattivat antamaani kysymystenasettelua. Useimmat vastaajat lähettivät vastauksensa kysymyksineen minulle. Muutama vastaaja kirjoitti vapaamuotoisesti, mutta heidänkin kirjoitelmarunkonsa perustuivat pitkälti antamieni kysymysten varaan.

Tällä kysymyksenasettelulla sain avaamaani sähköpostiosoitteeseen 23 vastausta, joista kolme tuli henkilöiltä, jotka olivat vastanneet jo ensimmäiseen pyyntöni keskustelupalstojen kautta. Yhden postitse tulleen vastauksen sain *Lapin Kansan* lukijalta. Kun mukaan lasketaan *Sonera Plazan Matkalaukusta* tullut yksi vastaus, oli minulla näin yhteensä 25 erimittaista matkavalokuvausta käsittelevää kirjoitelmaa, yhteensä vajaa 38 sivua analysoitavaa matkailijoiden itsensä kirjoittamaa matkavalokuvausaiheista tekstiaineistoa. Kirjoittaneissa oli 19 naista ja kuusi miestä. Nuorin ikänsä ilmoittaneista naisista oli 25-vuotias ja vanhin 72-vuotias. Naisten keski-ikä oli 46 vuotta. Kuudesta vastanneesta miehestä nuorin oli 61-vuotias ja vanhin 81-vuotias. Kaksi ei ilmoittanut ikäänsä. Miesten keski-ikä oli 67 vuotta. Kaikkien vastanneiden keski-ikä oli 50 vuotta.

Seuraavassa vaiheessa tutkin saamaani aineistoa ja pohdin aineistolähtöisyyden periaatteiden mukaisesti tutkimusaiheen tarkempaa rajausta ja näkökulman valintaa. Luin koko ajan aineistoni rinnalla alan kirjallisuutta ja hain mahdollisia yhtymäkohtia aineiston ja tämän teoreettisen viitekehyksen välillä. Useat vastaajat ilmoittivat halustaan antaa lisätietoja ja halusin luonnollisesti käyttää tämän innostuksen hyödykseni tutkimusongelman tarkentamisessa. Pyrin siis hakemaan aineistostani Tuomen ja Sarajärven (2009, s. 93) ohjeiden mukaisesti jotain tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä. Kaikkiaan tutkimuksen tässä työvaiheessa on kyse laadullisen aineiston pilkkomisesta ja

ryhmittelystä erilaisten aihepiirien mukaan. Näin on mahdollista vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä aineistossa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, s. 93.) Teemoittelemalla aineistoani löysinkin tekstistä yhteneviä teemoja. Esille nousivat matkavalokuvien ottaminen muistamisen tueksi ja niiden kautta matkan eläminen uudestaan sekä valokuvauskohteiden valinta ja rajaaminen. Tästä innostuneena lähetin vastanneille tarkentavan kirjoitelmapyyntö (Liite 2), jonka tavoitteena oli kartoittaa, kuinka tietoisia matkailijat ovat kuvauskohteiden valinnasta, ja vastausten avulla selvittää, kuinka valitut ja rajatut kuvat luovat toivotunkaltaisia muistoja. Teoreettisena viitekehyksenä suunnittelin tuossa vaiheessa matkavalokuvien hermeneuttista kehää. Toisen vaiheen kysymyksiin vastasi 13 henkilöä eli yli puolet ensimmäisen kierroksen vastanneista. Tekstiä kertyi vajaa 13 sivua.

Kävi kuitenkin niin, etten lopulta saanut aineistostani irti muuta kuin itsestäänselvyksiä; asioita, joita on toistettu matkavalokuvaustutkimuksissa moneen kertaan aiemminkin. Useissa matkavalokuvausta koskevissa tutkimuksissa on tutkittu kuvauskohteita ja niiden valintaa, valokuvien lavastamista ja teatraalisuutta sekä määrätynlaisten muistojen rakentamista valokuvien avulla. Alasuutarin (1994, s. 189) mukaan olennaista on oppia aineistosta uusia asioita ja saada ennalta tuntematonta tietoa tutkittavasta aiheesta ja vastasen pohjalta nostaa esille asioita, joita ei osannut odottaa ennen aineistoon ja tutkittavaan ilmiöön perehtymistä. Näin tutkimus ei ole vain ennalta arvattujen tai tiedettyjen asioiden varmistelua ja todistelua (Alasuutari 1994, s. 189). Tunsin siis olevani samalla sekä umpikujassa, mutta tavallaan myös oikeilla raiteilla. Päätin antaa aineiston hautua hetken ja pidin lyhyen tauon tutkimustyössä.

Tauon jälkeen paneuduin tutkimukseen uudestaan lukemalla systemaattisesti tekstiaineistoani läpi useita kertoja alusta loppuun nähdäkseni itsestäänselvyksien yli yrittäen saada selville, mitä muuta kuin ennalta arvatut ja tiedetyt asiat tekstistä nousevat esille. Alasuutarin (1994, s. 248) mukaan on luvallista pohtia, mihin kysymyksiin aineisto vastaa, ja valittava niistä kiehtovin sen sijaan, että yrittäisi sinnikkään epätoivoisesti vastata aineistonsa avulla johonkin kysymykseen, jota varten on aineiston kerännyt, mutta johon siitä ei vastausta saa. Kananen (2010, s. 55) vertaa ilmiön salaisuutta sipuliin, jossa kerros kerrokselta kuorimalla päästään lähemmäs ydintä. Hän jätti vertauksestaan kuitenkin, ehkä viisaastikin, mainitsematta sipulinkuorimisprosessiin usein liittyvät kirvelevät kyyneleet. Matkavalokuvauksen tutkimisen haasteellisuudesta kertoo myös

Harrison (2003). Hänen alkuperäisenä suunnitelmanaan oli keskittyä tutkimaan matkavalokuvia ja matkamuuistoesineitä. Hän toteutti virikehaastattelun turistien omien matkavalokuvien ja matkamuuistoesineiden pohjalta. Haastattelussa syntyi lopulta hyvin vähän keskustelua itse matkakuvien yksityiskohdista, mutta sen sijaan ne toimivat valtavana apuna matkakuvien herättämien muistojen ja tarinoiden kerronnalle. (Harrison 2003, s. 42.) Näin ollen hänenkin tutkimuksensa sai täysin toisenlaisen suunnan kuin aiemmin suunniteltu. Jokaisella lukukerralla aineisto alkoi avautua minullekin enemmän, ja lopulta kävi kuten Alasuutari (1994, s. 248) ennustaa; jokin itselleni ennalta arvaamaton yllättävä havainto vangitsi mielenkiintoni.

Teknologian digitalisoitumisen vaikutukset matkavalokuvaukseen erottuivat aineistosta ja pulpahtivat pintaan useassa eri asiayhteydessä. Digitalisoitumisen myötä tapahtuneet muutokset matkavalokuvauksessa ja valokuvauksessa ylipäättään oli selkeästi aihe, josta kirjoittaneilla oli tarve kertoa. Teksteistä tulkitsin, että valokuvauksen digitalisoituminen on merkinnyt monelle uusia haasteita ja muutoksia valokuvauskäytännöissä vaatien uuteen teknologiaan perehtymistä ja uuden oppimista. Matkavalokuvauksen digitalisoitumisella on ollut vaikutuksia muuttuneiden välineiden ja valokuvausprosessin lisäksi myös matkan jälkeiseen paisuvaan digitaalikuvaatuluvaan, mikä on johtanut välttämättömiin kuvien jatkokäsittelyä ja tallennusta koskeviin pohdintoihin ja ratkaisuihin. Tunsin vihdoinkin saavani kiinni jostain todellisesta.

Kirjoitelmapyyntöissäni en ollut viitannut kameratekniikkaan tai digitalisoitumiseen millään tavalla. Myönnän, ettei tämä aihe myöskään alun perin kiinnostanut itseäni, millä on varmasti vaikutuksensa siihen, että ensimmäisillä lukukerroilla sulavasti ohitin kaikki digitalisoitumiseen liittyvät huomiot. Itselleni ahkerana matkavalokuvaajana digitalisoituminen on toki merkinnyt valokuvausprosessin kehittymistä ja uusia kuvankäyttömahdollisuuksia, mutta digitalisoituminen on tuonut myös tarpeetonta teknisiin ratkaisuihin, kuten kuvantallennukseen ja valokuvien kehittämiseen, liittyvää päänvaivaa. Tunnustan, että hyväksymällä matkavalokuvauksen digitalisoitumisen pääteemakseni, heitin itseni hyvin vieraalle maaperälle ja ehdottomasti pois omalta mukavuusalueeltani, mikä samalla ikävä kyllä tarkoitti jälleen tutkimuksen valmistumisaikataulun venymistä entisestään. Teknologista kehitystä ja kulttuurimme digitalisoitumista ei ole kuitenkaan mahdollista ohittaa olankohautuksella, ja

valokuvausalalla viimeisin merkittävä muutos on ollut nimenomaan teknologian digitalisoituminen.

Suoraan kysyttäessä ihmiset usein vastaavat kannattavansa vihreitä arvoja ja olevansa valinnoissaan ympäristötietoisia, mutta tämä harvoin näkyy yhtä vahvana heidän käytöksessään. Matkailussa tällainen *arvojen ja toiminnan välinen kuilu* (value-action gap) on merkityksellinen. (Sharpley 2011, s. 95.) Tässäkin suhteessa aineistoni vastasi kysymykseen, jota en esittänyt. Toinen aineistosta esille noussut teema oli nimittäin *Toisen* kohtaaminen ja huomioon ottaminen matkavalokuvaamisessa. Tämän aihepiirin löytyminen herätti minussa mielihyvän värityksiä, sillä se oli niin lähellä alkuperäistä aiheitani, matkavalokuvauksen kautta syntyvää vuorovaikutuksellisuutta matkailijan ja paikallisväestön välillä. Päätin tarkastella Toisen kohtaamista matkavalokuvauksessa eettisen kestävyuden näkökulmasta.

Näen Toisen kohtaamisen aihepiirinä nivoutuvan läheisesti digitalisoitumisen yhteyteen, sillä matkavalokuvauksen digitalisoitumisen myötä valokuvaaminen ja valokuvamäärät matkakohteissa ovat lisääntyneet, mikä osaltaan aiheuttaa enemmän harkinnanvaraisia tilanteita turistien ja paikallisten välillä sekä turistien keskinäisissä suhteissa. Matkailu on alati kasvava teollisuudenala ja matkailijamäärät jatkavat kasvuaan. Erilaiset ihmiset erilaisine taustoineen ja toiveineen kohtaavat matkakohteissa ja ihanteena olisivat matkavalokuvauskäytäntöjen eettisesti kestävätkä ratkaisut ja yhteiset hiljaiset pelisäännöt.

Jouduin siis Alasuutaria (1994, s. 248) lainatakseni kääntämään sukset nöyrästi vastakkaiseen suuntaan ja pohtimaan tutkimustani aivan uudesta näkökulmasta. Digitalisoituminen on muuttanut matkavalokuvauskäytäntöjä ja Toisen kohtaaminen matkavalokuvauksessa eettisesti kestävästi on tullut digitalisoitumisen myötä entistäkin tärkeämmäksi. Nämä kaksi teemaa kulkevat käsi kädessä ja niiden välillä vallitsee luonnollinen suhde. Tutkimuksen rajaaminen kyseisiin teemoihin tuottaa tuoreen ja ajankohtaisen näkökulman matkavalokuvaukseen.

Aineistoni muodostavat kirjoitelmat ovat syntyneet matkailijoiden kotona tai muutoin heidän omissa oloissaan, joka tapauksessa ilman tutkijan läsnäoloa. Aineiston asiasisältöön on todennäköisesti vaikutusta sillä, että kirjoitelmia on luotu nimenomaan matkailijoiden omilla tietokoneilla, joissa matkavalokuvatkin useimmilla sijaitsevat

tallennettuina tiedostoina ja joilla digitaaliset kuvankäsittelyvaiheet toteutuvat. Tutkimuksessani esiintyvät aineistolainaukset olen kursivoinut. Käytän niitä havainnollistamaan empiiristä tutkimusosaani, lukuja viisi ja kuusi.

2.6 Kirjoitelmien laadullinen aineistolähtöinen analyysi menetelmänä

Käytän tässä työssä aineiston analyysinä aineistolähtöistä eli induktiivista sisällönanalyysiä. Tavoitteeni on Tuomea ja Sarajärveä (2009, s. 112) mukailten tehdä sisällönanalyysiä, joka perustuu tulkintaan ja päättelyyn, ja jossa edetään empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta ilmiöstä. Tehdessäni tulkintoja ja päättelyjä kohteesta minun on kuitenkin muistettava koko ajan se, että kohteen maailma ei ole minun. Tähtään siis hermeneuttisen tarkastelutavan mukaisesti tulkintaan ja ymmärtämiseen, jossa ei alun perinkään pyritä mahdottomaan eli toisen täydelliseen ymmärtämiseen, kuten Varto (1992, s. 59) oikeaa lukutapaa ohjeistaa. Lähestymistapani on aineistolähtöinen, mistä on osoituksena myös se, että tutkimustehtävä jäsenyi vasta tarkemman aineistoon tutustumisen myötä. Lisäksi matkavalokuvauksen digitalisoituminen on tutkimusilmiönä uusi eikä sitä ole paljon tutkittu, joten valmiita teorioita ei ole. Tässä tutkimuksessa sovellan kuitenkin James Gibsonin (1986) *tarjoumaa* (affordance) ja John Urryn (2002; Urry & Larsen 2011) *turistin katsetta* (tourist gaze), joita tarkastelin luvussa 2.3 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys.

Mielestäni kvalitatiivinen eli laadullinen lähestymistapa soveltuu kvantitatiivista lähestymistapaa paremmin tällaisen yhteiskunnallisesti uuden ilmiön kartoittamiseen. Perustelen tätä näkemystä sillä, että itsellenikin ilmiö avautui vasta oman empiirisen aineistoni aukilukemisen myötä ja näin yllätti minut tutkijana. Kvantitatiivisen tutkimusperinteen mukaisia tarkkoja kysymyksiä olisi ehkä ollut vaikea laatia ennen ilmiön kvalitatiivista kartoitusta, etenkin tässä omassa tilanteessani, jossa tutkimustehtävän tarkempi näkökulma oli aineistonkeruuvaiheessa vielä määrittelemätön.

Harkitsin tässä tutkimuksessa myös osittain deduktiivista eli teoriaohjaavaa aineistoanalyysin lähestymistapaa käyttämällä Jonas Larsenin (2008, s. 143) valokuvauskäytäntöjen luokittelua, jota hieman jo avasin matkavalokuvauksen käsitettä määrittellessäni. Larsen jakaa digitaaliset valokuvauskäytännöt kolmeen vaiheeseen: itse

valokuvauksen aikana tapahtuvaan toimintaan, valokuvauksen jälkeisiin toimiin sekä kolmantena ennalta-arvaamattomaan kuvien virtaan (*flow*), johon digitaaliset kuvat aikanaan, joko jo matkan aikana, mutta viimeistään matkan jälkeen usein päätyvät. Valokuvauksen aikana tapahtuvaa toimintaa on Larsenin luokittelun mukaan kohteen valinta, kuvien ottaminen ja rajaaminen, poseeraaminen ja valokuvattavien ohjaaminen valokuvassa. Valokuvauksen jälkeiset toiminnot, kuten kuvien muokkaaminen, esittäminen ja levittäminen, ovat keskeisiä digitaalisuuden mukanaan tuomia uusia työvaiheita ja siksi oman tutkimuksenikin kannalta olennaisia. Koska Larsen on käyttänyt tutkimusmenetelmänään etnografista havainnointia, poikkeavat hänen löydöksensä ja aineistonsa omasta matkailijoiden kirjoitelmista muodostuneesta aineistostani. Larsenin luokittelu ei siis oman tekstimateriaalini analyysikeinona toimi.

Seuraavaksi havainnollistan käyttämäni aineistoanalyysin tekniikkaa konkreettisella tasolla. Tuomen ja Sarajärven (2009, s. 110) kehotuksesta ennen analyysin aloittamista on määriteltävä analyysiyksikkö. Oman tutkimustehtäväni kannalta analyysiyksiköksi oli järkevintä määrittää ajatuskokonaisuus, mikä saattoi joissakin tilanteissa selvittää muutamasta sanasta, toisinaan ajatuskokonaisuuden muodostamiseen tarvittiin useampi lause. Laskin esiintymien lukumääriä suuntaa antavasti, jotta sain käsityksen ilmiön laajuudesta. Esimerkiksi digitaalikameraan ja valokuvan fyysisiin tallenteisiin liittyviä aineistokohtia oli todella paljon. Tarkkoja matemaattisia laskelmia tai prosenttiosuuksia en laskenut laadullisen tutkimusperinteen mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi 2009, s. 93). Tässä esimerkkeinä analyysiyksiköistä kaksi erimittaista ilmaisua, joista käy ilmi keskenään samaan luokkaan sijoittuva ajatuskokonaisuus:

En yleensä muokkaa kuvia jälkikäteen. Joskus jos kuvasta on tullut liian pimeä, saatan tietokoneella muokata sitä selvemmäksi. Lisäksi poistan kuvista punaiset silmät. (18N29)

Kotona sitten korjataan, oijotaan, ja rajataan parhaat kuvat ja poistetaan huonot. (22N65)

Sisällönanalyysiä tehdessäni koin haasteelliseksi merkityskokonaisuuksien ehjänä säilyttämisen. Pyrin tietoisesti olemaan esineellistämättä tai ohentamatta tutkimuskohdetta, mistä Varto (1992, s. 115) varoittaa. Hankalinta luokittelussa olikin olla

pilkkomatta lauseita liian pieniin osiin, mutta samalla pitää erillään eri luokkiin kuuluvat asiat. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin etuna mielestäni on tämän saman asian kääntöpuoli, sillä menetelmän avulla päästään hyvin yksityiskohtaiseen informaatioon käsiksi (Alasuutari 1994, s. 188). Tämä oli myös se syy, miksi valitsin sisällönanalyysin analyysimenetelmäksi, sillä tavoitteenani oli saada systemaattisesti kaikki mahdollinen irti aineistosta. Yksiselitteisten ja toisensa poissulkevien aineistoluokkien muodostaminen ei kuitenkaan ollut aivan yksioikoinen asia. Vaihtoehtoisina analyysimenetelminä harkitsin diskurssianalyysiä, joka olisikin voinut joiltakin osin toimia tutkimuksessani paremmin. Puhetapoja analysoivan diskurssianalyysin avulla on mahdollista päästä syvälle aineiston merkitysrakenteisiin. Sisällönanalyysi sinetöityi menetelmäksi käytännössä siinä vaiheessa, kun tutustuin Tuomen ja Sarajärven (2009) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* –oppaaseen.

Aloitin aineiston analysoinnin poistamalla kaikki henkilökohtaiset ja vastaajien tunnistamista helpottavat tiedot teksteistä ja koodasin aineiston vastaajien sukupuolen ja iän sekä kirjoitelman vastaanottamisjärjestyksen mukaan. Esimerkiksi koodinimen 16N42 takaa löytyy järjestyksessään 16. vastaanottamani 42-vuotiaan naisen kirjoitelma. Kirjoittajan sukupuoli kävi ilmi jokaisesta vastauksesta, mutta ikäänsä eivät kaikki ilmoittaneet. Vastaanottamisjärjestyksen lisääminen koodaukseen helpotti työskentelyäni, sillä sen avulla tarvittaessa paikallistin nopeasti alkuperäisen aineistokohdan. Havainnollistan asiankäsittelyä tutkielmassani aineistokatkelmilla. Lukujen alussa esiintyvät aineistokatkelmat sisensin ja jätin näkyville vastaajan koodinimen. Tekstissä esiintyvät lyhyemmät aineistokatkelmat, joskus vain yhden sananmittaiset, ovat ilman koodeja. Kaikki suorat lainaukset aineistosta erotan omasta tekstistäni merkitsemällä ne kursivilla.

Noudatin Tuomen ja Sarajärven (2009, s. 110 – 112) aineistolähtöisen sisällönanalyysin etenemisjärjestystä. Aloitin klusteroimalla eli ryhmittelemällä alkuperäisilmaisut kahden yläluokan alle ja luomalla kummallekin yläluokalle oman asiakirjansa. Ensimmäisenä tarkastelin matkavalokuvauksen digitalisoitumiseen ja ylipäätään digitaalivalokuvaamiseen liittyviä alkuperäisilmauksia ja kokosin ne yhteen. Toiseen asiakirjaan kokosin matkavalokuvaamisen kautta Toisen kohtaamiseen liittyviä alkuperäisilmauksia. Seuraavassa vaiheessa redusoin aineistoa eli muodostin alkuperäisilmauksista pelkistettyjä ilmauksia samalla etsien samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä.

Ryhmittelin ja yhdistelin samaa asiaa tarkoittavia kielellisiä ilmaisuja ja abstrahoin eli käsitteellistin niitä nimeämällä ne alaluokiksi luokan sisältöä kuvaavalla kuvauksella. Kuten Tuomi ja Sarajärvi (2009, s. 110) ohjeistavat, lopuksi päädyin ryhmittelemään ja yhdistämään alaluokat yläluokiksi, jotka yhdistyvät pääluokiksi, jotka tässä työssä ovat siis matkavalokuvauksen digitalisoituminen ja Toisen kohtaamisen eettinen kestävyys. Yhdistävänä luokkana tässä tutkimuksessa on edellisten yhdistäminen eli Toisen kohtaamisen eettinen kestävyys digitalisoituneessa matkavalokuvauksessa, mikä on samalla tutkielmani otsikko.

Matkavalokuvauksen digitalisoitumisen pääluokan alle muodostin viisi yläluokkaa. Ensimmäisen luokan muodostaa kokonaisuus: *Digilaitteet ja digiosaaminen*. Tämän alta löytyvät kaikki puhtaasti kamerateknologiaan viittaavat aineisto-osuudet. Toisena yläluokkana on *Digitaalinen valokuvaaminen ja valokuvamäärät*. Tässäkin luokassa esiintyy oheismainintoja kamerasta, mutta itse kameras osuus laitteena ei ole ensimmäisen luokan tavoin huomion keskipisteessä, vaan viestin olennainen sisältö on valokuvaamisessa tekemisenä. Tähän luokkaan lukeutuu myös kuvien poistaminen välittömästi kuvaamisen jälkeen. Myös Larsen (2008) luokittelee kuvauspaikalla tai välittömästi valokuvaamisen jälkeen kameras nestekidenäytöllä tapahtuvan kuvien tarkistamisen ja mahdollisen poistamisen valokuvaamisvaiheeseen kuuluvaksi vaiheeksi. Kolmannen yläluokan nimesin *Digikuvien työstämisvaiheeksi*. Tähän luokkaan lukeutuvat vastaajan tietokoneella tapahtuvat työvaiheet: tallentaminen, valikoiminen, muokkaaminen ja järjestäminen. Kutsun tätä työstämisvaiheeksi, sillä monen vastaajan mielestä vaihe vaatii aikaa ja paneutumista. Digitaaliskuvien tallentaminen, valikoiminen, muokkaaminen ja järjestäminen ovat konkreettisia työvaiheita, joten siinäkin suhteessa käsitevalintani puoltaa paikkaansa. Neljäntenä yläluokkana aineistoani jäsentelee *Digikuvien julkistamisvaihe*, mikä koostuu digitaaliskuvien katsomisesta, esittämisestä ja jakamisesta sähköistä kanavaa käyttäen. Läheskään kaikki vastanneet eivät kuviansa sanan varsinaisessa merkityksessä suinkaan julkista, joten mietin onko julkistaminen liian jyrkkä ilmaisu. Päädyin kuitenkin käyttämään tätä termiä ja perustelen ratkaisuni sillä, että verkkoon liittämisoimaisuus ja -mahdollisuus kuuluvat digitaaliskuvien perusluonteeseen. Freemanin (2008, s. 205) mukaan verkkopalveluiden käyttäminen sulkee digikuvan ympyrän. Monille tähän tutkimukseen kirjoitelmansa lähettäneelle matkakuvien lataaminen ja esittäminen Internetin erilaisissa vuorovaikutteisissa sovelluksissa, joko valikoidulle yleisölle tai julkisesti, on tavallista. Viidenneksi ja viimeiseksi yläluokaksi

yhdistelin alaluokkia, jotka liittyivät jollainlailla digitaalikuvien muuttamiseen fyysisiksi ja käsin kosketeltaviksi objekteiksi. Nimesin tämän luokan: *Digitaal kuvat käsin kosketeltaviksi, perinteiset digitaalisiksi*. Tässä luokassa tarkastelen keskenään vastakkaisia prosesseja, digitaalikuvien saattamista fyysisiksi käsin kosketeltaviksi objekteiksi sekä perinteisten valokuvien muuttamista digitaaliseen muotoon eli digitoimista. Päädyin sijoittamaan myös digitoimisen ilmiönä tähän alaluokkaan, sillä siinä perinteinen valokuva muodostaa lähtötilanteen. Lisäksi vanhojen valokuvien digitoimiseen tuntuu työvaiheena liittyvän vastaavia tuntemuksia, ajanpuutetta ja pelkoa matkakuvien menettämisestä, aivan kuten digitaalikuvien materialisoimiseenkin. Nämä viisi yläluokkaa muodostavat työni analyysirungon ja perusrakenteen tutkimukselle matkavalokuvauksen digitalisoitumisen osalta. Näiden luokkien avulla haen vastausta siihen, miten digitalisoituminen on muuttanut matkavalokuvausta.

Toisen analyysirungon muodostin vastaavasti kuin ensimmäisenkin. Toisen kohtaaminen eettisen kestävyuden näkökulmasta matkavalokuvauksessa pääluokkana jakaantuu kahteen eri yläluokkaan: *Eettisesti kyseenalainen Toisen kohtaaminen* ja *Eettisesti kestävä Toisen kohtaaminen*. *Eettisesti kyseenalaiseksi Toisen kohtaamiseksi* matkavalokuvauksessa tässä tutkimuksessa luokittelen sellaisen matkavalokuvauksen, joka voi aiheuttaa jonkinasteista mielipahaa tai kielteistä suhtautumista Toisessa, joka on valokuvauksen kohteena tai valokuvauksen välittömässä vaikutuspiirissä. Tämä yläluokka jäsentyy kolmesta eri alaluokasta: estoton valokuvaaminen, jossa valokuvaajalle on tärkeää saada kuvattua mahdollisimman paljon eikä hän välttämättä ajattele valokuvaamisensa vaikutuksia, salavalokuvaaminen sekä valokuvaamiskiellon rikkominen. *Eettisesti kestävä Toisen kohtaamista* puolestaan jäsentelen neljästä eri alaluokasta. Niitä ovat valokuvaamisesta maksaminen, valokuvaamista edeltävä luvan kysyminen tai kuvaaminen tapahtuu muuten yhteisestä sopimuksesta, valokuvaamatta jättäminen tai valokuvaamisen rajoittaminen kulttuurin, uskonnon, viranomaistoiminnan tai yksityisyyden vuoksi sekä valokuvaamalla varastaminen kuvainnollisesti. Tällöin kohteena ei ole *Toinen* henkilönä, vaan *Toinen* yleisemmällä tasolla jonakin erilaisena ja kiinnostavana. Toisen kohtaamista eettisen kestävyuden näkökulmasta tarkastelen siis ainoastaan kohteessa tapahtuvan digitaalisen valokuvaamisen ja valokuvamäärien luokassa en koko matkavalokuvausprosessissa. (ks. kuvio 1 s. 11.)

2.7 Tutkielman luotettavuuden arviointi

Tässä luvussa arvioin tutkielmani luotettavuutta eri näkökulmista. Tutkimuskohde on tutkijalle ilmiö. Varto selittää tämän tarkoittavan sitä, että tutkimuksessa otetaan huomioon, että tematisoitu kokonaisuus, tapa kysyä ja tutkia eivät suoraan väitä mitään siitä, mitä luonnossa on. Ne ainoastaan koskettavat merkityksiä, jotka ovat olemassa ihmiselle. Ilmiö on näin ollen se merkitys, joka tutkimuskohde on tutkijalle. (Varto 1992, s. 85.) Tutkielmani luotettavuutta arvioidessani on siis luonnollista kertoa aluksi jotain omasta taustani ja henkilökohtaisesta suhteestani tutkijana tähän tutkimusilmiöön.

Tässä tutkielmassa yhdistyvät kiehtovalla tavalla useampi osa-alue elämässäni, millä on vaikutuksensa tutkimuskohteen valintaan, mutta varmasti myös varsinaiseen tutkimusprosessiin. Olen itse maallikkokuvaaja ja harrastelijaräpsijä, joka pääsee omaan elementtiinsä lomamatkoilla valokuvatessaan. Hotellihuoneesta poistuminen ilman kameraa on itselleni mahdotonta. Opiskelen pääaineenani matkailututkimusta liiketoimintaosaamisen koulutusohjelmassa. Matkailuala kiinnostaa itseäni nimenomaan kulttuurisena ilmiönä, mikä suuntasi tutkimusaiheeni haarukoinnin laajalla sektorilla kulttuuriselle puolelle. Metodivalintaani ja päätöstäni tutkia kirjoituksia ja sanoja ohjaa aiempi humanistinen koulutukseni sekä viehtymys sanoihin ja teksteihin. Tutkimuskohteen valintaan vaikutti epäsuorasti myös keramiikantekijän ammattini, mistä juontaa juurensa kiinnostukseni muotoihin, kauneuteen ja käsillä tekemiseen. Valokuvausalan koulutusta minulla ei ole, mutta sen puuttumisen haluan nähdä itselleni enemmän etuna kuin haittana tätä tutkielmaa kirjoittaessani. Lähes olematon tekninen tietämykseni digitaalikameroista tai edes ylipäätään kameroista asemoi minut lähemmäs turistia kuin valokuvaajaa, minkä oletan auttavan samaistumisessa aineistoni kirjoittajiin. Tarkentamalla tutkimustehtävää digitaalisuuden myötä matkavalokuvaukseen tullessiin muutoksiin heitin kuitenkin itseni reippaasti mukavuusalueeni ulkopuolelle, millä on ollut hidastava vaikutuksensa tutkielman valmistumiselle. Intohimoinen suhteeni matkavalokuvaukseen syöksyi aikoinaan ihan uudelle tasolle lastensaannin myötä, myönnän olevani *mamarazzi*.

Tutkimuksen luotettavuudella tarkoitetaan Varton (1992, s. 103–104) mukaan tutkimuksen vapautta satunnaisista ja epäolennaisista tekijöistä. Luotettavuuden arviointi on tärkeä osa tutkimusta, ja se täytyy huomioida jo työn suunnitteluvaiheessa.

Menetelmillä varmennetaan tutkimusprosessin aikana laadukas ja luotettava lopputulos. Luotettavuutta ei voida parantaa enää jälkijättöisesti, kiteyttää Kananen. (2010, s. 128.) Työni luotettavuutta ja luotettavuuden arvioinnin helpottamista olen pyrkinyt lisäämään tarkastelemalla tutkimusprosessin edessä metatasolla itseäni tutkijana ja kirjoittamalla ylös eri vaiheiden ajatuksia ja ratkaisuja.

Tutkimuskohde/tutkimustehtävä. Laadullisen tutkimuksen kohdalla menetelmiltä ja testeiltä vaaditaan, että ne asiallistavat tutkimuskohteen. Asiallistaminen tarkoittaa Varton (1992, s. 95) mukaan sitä, että tutkimuskohde saatetaan sellaisen johdonmukaisen ja järjestelmällisen tarkastelun alle, jossa pyritään irti tutkijan elämyksellisistä tavoista katsoa tätä tutkimuskohdetta. ”Jokainen mahdollinen tutkimuskohde elämissä maailmassa on aina jollakin tavalla elämyksellinen ja usein juuri elämyksen voimakkuus saa sen näyttämään tutkimusta kaipaavalta”, Varto jatkaa. Tunnistan tästä itseni tutkimusasetelmani alkumetreillä, kun suin päin valitsin matkavalokuvauksen tutkimusaiheekseni. Olen joutunut matkan varrella muutamaan kertaan miettimään, onko tämä valinta ollut liian tunneperäinen. Tutkimuksen kannalta esteeksi voi muodostua se, että elämyksen laatu suuntaakin mielenkiintoa vain tiettyyn suuntaan sallien vain yhden näkökulman ja tuoden esille tätä näkökulmaa korostavia asioita (Varto 1992, s. 95). Uskon kuitenkin, että olen tässä suhteessa kyennyt välttämään pahimmat karikot, ja siitä on osoituksena tutkimustehtävän tarkentuminen itselleni vieraimmalle matkavalokuvauksen osa-alueelle sekä ylipäättään matkavalokuvaustutkimuksessa uusille aluevesille.

Tutkimusmenetelmä. Suurin luotettavuutta kyseenalaistava huolenaiheeni tässä työssä koskee valitsemaani tutkimusmenetelmää. Kananen (2010, s. 56) antaa esimerkin tutkimusmenetelmien väärinkäytöstä kuvailemalla nykyistä yleistynyttä tapaa lähettää muutamia avoimia kysymyksiä sähköpostin liitteenä ja pyytää sähköpostin saajia kirjoittamaan kysymyksiin vastaukset. Tämä ei ole hyväksytty tieteellisen tiedon luotettava keruutapa, mutta hän myöntää, että tätä esiintyy kuitenkin varsin paljon. Tätä esiintyy myös minun tutkimuksessani, sillä toteutin aineistonkeruuni avoimien kysymysten avulla ja sähköpostin välityksellä. Puolustuksekseni kuitenkin totean, että omissa ennakkoon laadituissa kysymyksissäni en esittänyt suoria tutkimustehtävään vastauksia hakevia kysymyksiä, vaan lopullinen tutkimustehtäväni nousi esille ja tarkentui vasta saadun aineiston pohjalta. Tämän työn kohdalla tutkimusmenetelmiin liittyvää luotettavuutta olisi lisännyt tutkimusmenetelmien yhdistely. Jotta olisin saanut

tutkimukseeni lisäsyvyyttä ja todella selvittänyt jonkin mysteerin, kuten Alasuutari (1994, s. 188) tutkimusprosessin etenemistä aineistovaiheen analyysissä kuvaa, olisin voinut esimerkiksi järjestää tutkimustehtävän tarkennuttua teemahaastattelun osalle aineistoa kirjoittaneista. Tällaisenaan tämä tutkimus jää kartoittavalle tasolle tuoden kyllä esille keskeisen ilmiön matkavalokuvauksessa, mutta kykenemättä pureutumaan siihen kovin syvälle.

Olen myös tietoinen siitä, että jollain toisella metodilla, kuten esimerkiksi matkakohteessa tapahtuvalla haastattelulla, olisin voinut saada enemmän erityyppisiä vastauksia. Aineistonkeruuni tapahtui tavalla, joka houkutteli lähinnä vain matkavalokuvaukseen myönteisesti suhtautuvia vastaamaan, mikä sopiikin hyvin tämän tutkimuksen tarkoitukseen. Sellaiset matkailijat, joille matkavalokuvaus ei ole kovin merkityksellistä, eivät inspiroituneet kirjoittamaan. Neutraalisti ja kielteisesti matkavalokuvaukseen suhtautuvien vastaukset olisivat laajentaneet käsitystäni matkavalokuvauksesta matkailu-ilmiönä tuoden samalla esille toisenlaisia tutkimusnäkökulmia. Onkin perusteetonta olettaa, että kaikki turistit valokuvaisivat lomamatkoillaan. Matkavalokuvaus ei välttämättä ole kaikille yhtä tärkeää ja niin ehdotonta turistin toimintaa ja tekemistä, kuin yleisesti ajatellaan ja helposti väitetään, enkä keräämälläni aineistolla pyrikään tekemään minkäänlaisia yleistyksiä koskemaan kaikkia matkailevia suomalaisia. Kuten aineistostanikin kävi ilmi, kaikki turistit eivät kulje kamera laukaisuvalmiina kaulassaan, vaan seurueen jäsenistä ehkä vain yksi valokuvaa.

Vastaaajien valikoitumisen yhteydessä on myös muistettava, että ainoastaan *Lapin Kansan* artikkelissa julkaistiin postiosoite, mikä saattoi karsia vastaamista postiosoitetta saamattomien muiden lehtien lukijoiden keskuudessa. Kaikilla ei välttämättä ole vielä Internetiä ja sähköpostiosoitetta käytössään. Tällä saattoi myös olla suoraa merkitystä itse tutkimustehtävään, joka koskee nimenomaan digitalisoituneen teknologian myötä muuttunutta matkavalokuvausta. Maantieteellisestä edustavuudesta voi todeta vastaavaa, sillä kirjoitelmapyyntöartikkelini julkaistiin ainoastaan Pohjanmaalla ja Pohjois-Suomessa, vaikka pyrin koko valtakunnan kattavaan näkyvyyteen. Tällä en kuitenkaan usko olevan ratkaisevaa merkitystä tutkimustehtävään, sillä pohjoissuomalaiset matkustelevat ja valokuvaavat siinä missä eteläsuomalaisetkin eikä Suomessa matkailu tai valokuvauksen harrastaminen ole jakautunut maantieteellisesti tietyille kansanryhmille. Valtavoiittoisesti minulle kirjoittaneet olivat naisia ikäjakauman kallistuessa keski-ään

puolelle. Ylipäättään aineisto ei ole kovin laaja, joten yleistyksiä ei ole syytä tehdä. Pysyn ilmiön esille tuomisen ja kartoittamisen tasolla.

Aineisto. Olen käyttänyt tutkimuksessani itse keräämääni aineistoa, matkailijoiden kirjoittamia tekstejä, joissa he kuvaavat omia matkavalokuvauskäytäntöjään. Aineistonani käyttämäni tekstit on tuotettu pyynnöstäni tutkimuskäyttöön valmiiden kysymysten mukaan. En ole tavannut aineistoa lähettäneitä, vaan jokainen on tuottanut tekstinsä ja lähettänyt ne minulle itsenäisesti. Tämä ns. mekanistinen metodi on yksi tapa varmistaa aineistosta saadun informaation totuudenmukaisuus. Tämän metodin mukaisesti tavoitteenani oli välttää ja rajoittaa mittaamisen reaktiivisuutta eli oman toimintani vaikutusta saatuun informaatioon. (Alasuutari 1994, s. 86.) Kirjoittajat ovat olleet tietoisia siitä, että tekstejä tullaan analysoimaan, mikä on voinut vaikuttaa heidän kirjoitustyyliinsä, valitsemaansa sisältöön, painotuksiin sekä rajauksiin. Ehkä jotain kirjoittajan kannalta epäedullista tai epämiellyttävää on jätetty mainitsematta. Olen myös tietoinen siitä, että kysymykseni ohjasivat vastaamaan tiettyihin asioihin ja jotain tärkeää on voinut jäädä kertomatta. Toisen kierroksen kyselyllä annoin vastanneille mahdollisuuden täydentää ensimmäistä kertomustaan. Jotkut tekivätkin sen. Jos minulla ja vastanneella olisi ollut henkilökohtaisempi kontakti, ehkä kertomusten täydennyksiä olisi tullut enemmän. Kuitenkin tässä korostan jälleen sitä, että tutkimustehtäväni muotoutui asettamieni ennakkokysymysten ulkopuolelta, joten kirjoittajien ajatukset matkavalokuvauksen digitalisoitumisesta ja Toisen kohtaamisesta matkavalokuvauksessa ovat nousseet heistä itsestään.

Aineistoanalyysi. ”Kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko on tutkimuksen ydinasia”, johon tähdätään tutkimusta aloitettaessa (Hirsjärvi ym. 2009, s. 221). Tämän nöyrästi mielessä pitäen paneuduin saamiini kirjoitelmiin huolella. En tyytynyt ensimmäisen analyysini tuottamiin itsestäänselvyyksiin, vaan jatkoin tutkimustehtävän hauduttelua lukemalla aineistoa useita kertoja läpi. Kun lopulta löysin pääteemani matkavalokuvauksen digitalisoitumisen sekä Toisen kohtaamisen matkavalokuvauksessa, avasin kummallekin teemalle oman tiedoston. Näihin tiedostoihin keräsin systemaattisesti kaikki alkuperäisilmaukset, joissa nuo asiat tulivat joltain kantilta esille. Pelkistämällä ja jäsentämällä alkuperäisilmauksia sain luokitteluni alulle. Induktiivisesti tuottamani luokittelu haki kuitenkin pitkään lopullista muotoaan, sillä luokkien väliset rajat ja luokkien päällekkäisyydet eivät olleet kummassakaan teemassa

täysin ilmeisiä. Tutkimusprosessini edetessä jouduin pilkkomaan ja siirtämään aineistokatkelmia luokkien välillä, mutta myös hiomaan luokkien nimityksiä, jotta kaikki olisi täsmännyt keskenään. Siirsin aineistoluokittelut taulukkomuotoon. Digitaalisuus- taulukkoon tuli reilu kymmenen sivua, fonttikoolla kahdeksan. Toisen kohtaaminen- taulukko muodostui viidestä sivusta fonttikoolla kahdeksan. Pidin myös jossain vaiheessa summittaista laskennallista seurantaä esiintymistä havaitakseni eroja luokkien välisissä painotuksissa. Joissakin tapauksissa päädyin myös yhdistämään luokkia. Esimerkiksi digilaitteisiin liittyviä viittauksia oli paljon, mutta digiosaamiseen vähemmän. Mielestäni osaaminen kuuluu laitteiden hallintaan, ja yhdistin luokat toisiinsa. Digiosaamisen olisi voinut liittää myös itse valokuvaamiseen. Tämänäyttypistä harkintaa tein luokittelua laatiessani ja lopputulokseen johtaneet syyt olen jokaisen luokan kohdalla erikseen pyrkinyt perustelemaan. Aineistoanalyysin tavoitteenani oli tutkimustehtävään vastaaminen, mutta sen lisäksi, onnistuneen luokittelun avulla, pyrin muodostamaan tasapainoisen ja helposti hahmotettavan asiakokonaisuuden. Analyysini eteni aineiston ja tulkinnan vuoropuhelussa yhtymäkohtia aiemmasta teoriasta hakien ja valitsemaani teoreettiseen viitekehykseen tuloksia rakentaen. Olen valmistellut tutkimustani pitkän ajanjakson aikana liikoja kiirehtimättä, minkä uskon myös lisäävän aineistoanalyysin luotettavuutta.

Olen lisännyt tämän tutkimusraporttini aineiston ja teoreettisen viitekehyksen vuoropuheluun tutkimusprosessini aikana paikallislehdessä ja iltapäivälehtien nettisivuilla julkaistuista artikkeleista keräämiäni huomioita valokuvauksesta, matkavalokuvauksesta sekä valokuvauksen digitalisoitumisesta. Ne luovat jonkinlaista käytännön näkökulmaa siitä, miten aihetta käsitellään tällä hetkellä mediassa. Tarkoitukseni ei ole ollut tehdä laajempaa mediahakua aiheesta, vaan nimenomaan tuoda esille se, millaisena aihe maallikolle ja tavalliselle lukijalle median välityksellä näyttäytyy.

Kvalitatiivisen tutkimusperinteen mukaisesti en pyri tällä tutkimuksella yleistykseen tai olemassa olevien totuusväittämien todentamiseen, vaan moninaisena esiintyvän todellisen elämän löytämiseen ja paljastamiseen (Hirsjärvi ym. 2009, s. 161). Tutkimukseni tulokset kertovat jotain suomalaisten matkailijoiden tämän hetkisistä ajatuksista matkavalokuvauksen digitalisoitumismurroksessa ja siitä, kuinka matkavalokuvaus-käytännöt ovat muuttuneet perinteisen filmikameran ajoilta. Tutkimukseni tuo myös esille joitain eettisen kestävyuden kannalta yleismaailmallisesti huomionarvoisia seikkoja Toisen

kohtaamisessa matkavalokuvaamisessa. Koen, että olen tekemieni tutkimuksellisten valintojen avulla onnistunut hahmottamaan tutkimusaiheeni ilmiönä ja saamaan luotettavia tuloksia laajempien ja syvemmälle luotaavien jatkotutkimusten pohjaksi. Tutkimukseni osoittaa selkeästi sen, että molemmat aiheet ovat erittäin ajankohtaisia ja vaativat lisätutkimuksia.

2.8 Tutkielman eettiset kysymykset

Arvioidessani sopivuuttani ja pätevyyttäni tämän tutkimuksen tekemiseen joudun muistuttamaan, että koulutusohjelmani suuntautumisen myötä vahvin osaamisalueeni sijoittuu matkailun liiketoimintaosaamisen toimintakentälle. Myös digitaalisuus tai teknologia ylipäättään olivat itselleni vieraita kokonaisuuksia ennen tähän tutkimukseen ryhtymistä. Oman tiedollisen rajallisuuteni tunnustan ja tutkimusprosessin myötä olenkin joutunut ottamaan monta uutta asiaa haltuun. Olen tutkimusprosessissani pyrkinyt kriittisyyteen ja mahdollisimman korkeaan laatuun. Olen myös pyrkinyt avoimuuteen ja läpinäkyvyyteen jakamalla ja perustelemalla tutkimusraportissani eri työvaiheet ja päätökset kaikkine puutteineen ja heikkouksineen.

Kun laadin kirjoitelmapyyntöäni, ei tutkimustehtävä ollut vielä itselleni selvä. Näin ollen minulle lähetetyissä kirjoitelmissa on paljon sellaista materiaalia, joka ei tullut mukaan lopulliseen työhöni. Tutkimustehtäväni kirkastui lopulta kuvainnollisesti ilmaisten aineiston rivien välistä, joten myös tekstinsä luovuttaneille se muoto, jonka tutkimus saa, on yllätys. He saattavat ehkä ajatella, että kirjoittivat monesta asiasta turhaan tai, että en antanut heille mahdollisuutta tarkentaa kertomustaan analyysin läpi seuloutuneen aiheen pohjalta. Tein kuitenkin mielestäni eettisesti oikean ratkaisun valitsemalla tutkimusaiheen, joka on yhteiskunnallisesti tärkeä ja hyödyllinen (Clarkeburn & Mustajoki 2007, s. 54). Olin jo kysynyt kirjoittaneilta toistamiseen tarkennuksia, mikä on syy siihen, etten halunnut vaivata heitä enää kolmannella kyselykerralla. Tämä johtaakin eettisesti keskeiseen kysymykseen aineiston riittävydestä ja sitä kautta tutkimuksen tarkkuudesta ja luotettavuudesta (Clarkeburn & Mustajoki 2007, s. 82). Vastanotin 25 kirjoitelmaa, eikä olisi haitannut vaikka niitä olisi tullut enemmänkin. Tämäkin määrä aineistoa riitti kuitenkin tuomaan esille kaksi tärkeää teemaa, joihin tutkimustehtävässäni sitten paneuduin. Vaikka olisin tuossa vaiheessa voinut vielä järjestää tarkentuneesta

tutkimustehtävästäni teemahaastattelun, en halunnut tehdä jo saadusta aineistosta ponnahduslautaa varsinaiselle tutkimukselle. Käyttämällä kirjoitelmia tutkimuksessani hyödykseni mahdollisimman perusteellisesti halusin osoittaa arvostustani kirjoittajille ja kirjoitelmien eteen uhratulle vaivannäölle. Suojelin tutkielmani aineiston tuottamiseen osallistuneiden henkilöiden yksityisyyttä ja anonyymiteettiä poistamalla kaikki tunnistamista helpottavat tiedot, kuten nimen ja paikkakunnan. Aineistoanalyysiä varten koodasin tekstit (ks. luku 2.5). Toivon, etten loukkaa ketään matkavalokuvaamisen eettistä kestävyyttä tarkastelevalla aihevalinnallani ja raporttiini valitsemillani aineistokohdilla. Tutkielmani tarkoituksena ei ole tuomita tai arvostella yksilötasolla ketään, vaan tuoda esille ja valottaa yhteisötasolla tärkeää ilmiötä.

2.9 Tutkielman kulku

Olen nyt esitellyt, perustellut ja arvioinut tutkimukseni taustoja, tekemiäni valintoja sekä tutkielmani sijoittumista tieteelliselle kentälle suhteessa aiempaan matkavalokuvaus-tutkimukseen. Tästä eteenpäin tutkielmani rakentuu neljästä osasta. Aloitan kertomalla kamerateknologian kehittymiseen liittyvistä vaiheista sekä kameran liittoutumisesta matkailuun eli matkavalokuvauksen synnystä ja kehityksestä. Neljännessä luvussa tutustun digitalisoituneeseen kulttuuriin ja siihen, mitä sillä tarkoitetaan. Viidennessä ja kuudennessa luvussa käyn läpi aineistoanalyysini tuloksia luokitteluni mukaan esittelemällä ensin matkavalokuvauksen digitalisoitumista ja sen aiheuttamia muutoksia turistin matkavalokuvauskäytännöissä, minkä jälkeen tarkastelun kohteena on Toisen kohtaaminen matkavalokuvaamisessa eettisen kestävyuden näkökulmasta. Kummankin kokonaisuuden lopussa on lyhyt yhteenveto. Lopuksi luvussa seitsemän vedän yhteen tutkimukseni tulokset ja pohdin tutkielmani antia ja merkitystä eri tasoilla.

3. MATKAVALOKUVAUKSESTA

3.1 Kamera innovaationa

Valokuvaus on yksi niistä kulttuurisista ilmiöistä, jotka ovat olleet voimakkaan teknologisen kehityksen kourissa. Sen myötä myös kuvien työstäminen ja sosiaalinen

käyttö ovat lisääntyneet voimakkaasti. Sinänsä itse perusasia, kuvaaminen jollakin laitteella, on pysynyt samana yli sadan vuoden ajan. (Alanen 2010.)

Kunnia kameran keksimisestä annetaan yleisesti ranskalaiselle tiedemiehelle Daguerrelle. Daguerren keksimä valokuvausteknologia sekä ensimmäiset valokuvat, jotka pian keksijänsä mukaan nimettiin dagerrotypioiksi, julkistettiin vuonna 1839. Keksinnön takana oli kuitenkin suuri joukko tiedemiehiä ja jopa vuosisatoja jatkuneet pyrkimykset tallentaa todellisuutta sellaisena, kuin se nähdään. (Hirn 1972, s. 10.) Myös vuotta 1840 ehdotetaan usein kameran keksimisen ajankohdaksi ja keksijäksi Daguerren lisäksi englantilaista Fox Talbotia, joka tahollansa julkisti oman valokuvaustekniikkansa (Urry ja Larsen 2011, s. 164). Epätietoisuus keksinnön ajankohdasta ei ole ainoa kiistelyn aihe, sillä on myös väitetty, että Daguerre olisi anastanut kunnian keksinnöstä liikekumppaniltaan Niépceltä, joka myös tutki kuvantallentamista valoherkillä materiaaleilla. (Barthes 1993, s. 31; Rosenblum 1997, s. 645). Joidenkin lähteiden mukaan ensimmäinen valokuva olisikin ollut Niépce'n jo vuonna 1827 ottama valokuva (Hirn 1972, s. 10; Kukkonen & Vuorenmaa 1999, s. 28). Valokuvauksen tieteellinen perusta tunnettiin jo 1700-luvulla, joten valokuvaushistorian suurimpana mysteerinä onkin säilynyt se, miksi valokuvausta ei virallisesti keksitty jo aikaisemmin (Crawshaw & Urry 1997 s. 180; Gernsheim 1982, s. 6, Crawshaw & Urry 1997 s. 180 mukaan).

Dagerrotypiatekniikka mahdollisti kuvan tallentamisen metallilevylle pysyvästi, vaikkakin se edellytti kuvan säilömistä lasin alle. Valokuva oli ainutkertainen eikä sitä voinut kopioida. Fox Talbot sen sijaan kehitteli negatiivin avulla paperille vedostettavia valokuvia, joita oli mahdollista myös kopioida. Talbotin valokuvia kutsuttiin kalotypioiksi tai talbotypioiksi. Tämä teknologia ei kuitenkaan sellaisenaan saavuttanut suosiota dagerrotypioiden rinnalla, sillä valokuvien tulostaminen kaksivaiheisena prosessina koettiin hankalaksi eikä lopputulos ollut yhtä tarkka kuin dagerrotypioissa. Talbot ei myöskään saanut maansa hallitukselta tukea keksintönsä kaupalliseen hyödyntämiseen ja kehittämiseen toisin kuin Daguerre sai Ranskassa. (Hirn 1972, s. 10, 20; Rosenblum 1997, s. 15, 27, 29.)

Tietämyksen mukaan Suomessa ensimmäinen valokuvan tapainen dagerrotypia on otettu vuonna 1842 (Häkkinen 2004, s. 337). Suomen kielessä sana kamera on nykymerkityksessään otettu käyttöön 1900-luvun alussa. Se on todennäköisesti lainattu

ruotsin kielestä. Ruotsissa valokuvauskojetta alettiin kutsua kameraksi jo vuonna 1841. Alkuaan sana kamera juontuu uuslatinan ilmauksesta camera obscura, joka sananmukaisesti tarkoittaa pimeää huonetta. Camera obscura oli kameran esiate, jonka avulla kuvia heijastettiin seinälle ja käytettiin näin apuna maisematauluja maalatessa. (Häkkinen 2004, s. 337).

Vuonna 1851 julkistettiin valokuvausalalla niin sanottu märkälevyteknologia. Tämä teknologia oli erittäin työläs, mutta se oli edistyksellinen lyhentäessään valotusaikoja, parantaessaan kuvantarkkuutta sekä lisätessään kopiointimahdollisuuksia. Ennen kaikkea uuden teknologian avulla yksittäisen valokuvan kustannukset laskivat. Märkälevyteknologia mahdollisti paperikuvien tekemisen. Tätä aikakautta valokuvauksen historiassa kutsuttiin apteekkarikaudeksi, sillä valokuvaamisessa tarvittiin erilaisia kemikaaleja ja kemiallisten prosessien hallitsemista. (Hirn 1972, s. 20–22 ; Rosenblum 1997, s. 32.)

1880-luvulle tultaessa valokuvausteknologiassa tapahtui seuraava suuri mullistus, mikä muutti valokuvauskäytännöt lopullisesti ja teki valokuvauksesta periaatteessa kaikille mahdollisen harrastuksen. Valokuvien valmistuksessa siirryttiin käyttämään kuivalevyjä, mikä yksinkertaisti valokuvausprosessia. Valokuvaa ei tarvinnut enää kehittää välittömästi kuvauksen jälkeen, joten myös valokuvausmatkat saattoivat olla pitempiä. Kamera mekanisoitui ja valokuvaaminen tapahtui nappia painamalla. Vuosisadan loppuun mennessä myös kameran koko oli pienentynyt olennaisesti ja erilaisia tehdasvalmisteisia kameroita oli jo tarjolla erilaisiin tarkoituksiin. (Kukkonen & Vuorenmaa 1999, s. 33–34; Rosenblum 1997, s. 245.) Kodak mainosti vuonna 1889 kuuluisassa sloganissaan ”*you press the button, we do the rest*”, *paina vain nappia, niin me hoidamme loput*, houkutellen tavallisia kuluttajia harrastamaan valokuvausta (West 2000, s. 8). Siihen asti valokuvat olivatkin olleet tavallisille ihmisille lähinnä vain katselua varten, mutta nyt niitä voitiin myös alkaa ottaa itse (Urry & Larsen 2011, s. 170). Kehitys oli nopeaa ja vuonna 1900 Kodak toi markkinoille kevyen, edullisen ja käyttäjäystävällisen Brownie-kameran, jonka sanotaan mullistaneen siihenastisen valokuvauksen (West 2000, s. 15, 41).

Valokuvausprosessin eriydyttyä edellä kuvatulla tavalla, kuvaajalle riitti kuvaaminen, mutta filmien kehittäminen ja vedostaminen siirtyivät ammattilaisten tehtäväksi (Kukkonen & Vuorenmaa 1999, s. 88). Valokuvat tallentuivat rullafilmeille. Väri-

valokuvausmenetelmä tuli kaupalliseen valmistukseen vuonna 1907. Valokuvaan oli yritetty saada värejä erilaisin menetelmin jo valokuvaamisen alkuajoista lähtien ja tavallista olikin ollut, että värit valokuvaan lisättiin jälkikäteen maalaamalla. 1920-luvulla valokuvaamisesta oli tullut muodikas ja nykyaikainen ajanviete. Kameran kevenivät entisestään, ja postikorttikoko vakiintui tuolloin valokuvien perusmalliksi. (Kukkonen & Vuorenmaa 1999, s. 88–90, 94; Rosenblum 1997, s. 448, 647.)

1940-luvun sotavuodet merkitsivät valokuvaamoille kiireisiä aikoja, sillä valokuvan edustamaa pysyvyyttä arvostettiin muuntuvassa maailmassa. Kun sotavuosien tarvikke- ja materiaalipulasta oli selviydytty, kamerankäyttäjien määrä lisääntyi kasvavalla vauhdilla. (Kukkonen & Vuorenmaa 1999, s. 96.) Kamerateknologia kehittyi tuoden markkinoille uusia tuotteita, kuten Polaroid-kameran ja entistä nopeampia filmejä. Japanilainen Nikon ja yhdysvaltalainen Kodak olivat kehityksen kärkinimiä. Seuraava merkittävämpi kehitysvaihe valokuvauksessa onkin ollut digitalisoituminen, tietotekniikkaan liitetty sähköinen kuvantallennus 2000-luvulle siirryttäessä. Perinteisen paperisen valokuvan olemassaolo nähtiin uuden teknologian tulon myötä uhattuna. (Kukkonen & Vuorenmaa 1999, s. 170; Rosenblum 1997, s. 648–649.)

Digitaalikamera on suomenkielen sanakirjan mukaan valokuvaus- tai videokamera, jossa kuvat muunnetaan digitaalisiksi eli numeerisiksi ja voidaan siten ottaa suoraan tietokonekäsittelyyn (Nurmi 1998, s. 89). Digitaalikameran ensiaskeleita otettiin jo 1970-luvulla satelliittiteknologiassa. Kodak kehitteli vuonna 1975 maailman ensimmäisen digitaalikameran prototyypin ja vuonna 1986 ensimmäisen pikseleinä kuvia tallentavan sensorin. Ensimmäinen ammattilaiskäyttöön suunnattu digitaalikamera tuli markkinoille vuonna 1991 ja kuluttajamarkkinoille ensimmäinen digitaalikamera saatiin 1990-luvun puoliväliin mennessä. (Kodak, 2005.) Perinteisessä kamerassa kuva tallentui filmille, mutta digitaalikamerassa filmin korvaa valoherkkä kuvakenno, jonka pikselimäärällä ilmaistu erottelukyky vaihtelee. Pikseli eli kuvapiste tulee englannin sanasta *pixel*, joka puolestaan on lyhennys sanoista *picture* (kuva) *element* (alkio). (Jokinen 2004; Nykrog 2005, s. 13.) Kennon vastaanottamat kuvatiedot tallentuvat kameran muistikortille, josta ne voidaan siirtää tietokoneelle kuvankäsittelyä varten. Digitaalista tallentamista voi tehdä myös skannaamalla eli digitoimalla valmiista paperikuvasta. Lopputulos on kuvatiedosto, jota voidaan käsitellä tai siirtää muihin välineisiin monipuolisesti. (Alanen 2010; Freeman 2008, s. 12.)

Nykyisin kamerasta on tullut matkapuhelimessa aina mukana kulkeva lisälaitte, mikä on kasvattanut kuvien määrää räjähdysmäisesti. Esimerkiksi Nokian N8 matkapuhelinmallissa on 12 megapikselin kamera, Carl Zeiss-optiikka ja Xenon-salama (Nokia). Alasen (2010) mukaan teknologinen mullistus yhdistettynä visuaalisen kulttuurin jatkuvaan nousuun on tuonut yllättäviäkin ilmiöitä. Vaikka kamera alkaa olla joka matkapuhelimessa, myös järjestelmäkameroiden suosio näyttää kasvavan jatkuvasti, toteaa Kuopion Superkuvan myymäläpäällikkö Ilkka Koski (Alanen 2010; Ylönen 8.1.2012). Tavallisten käyttäjien kamerakauppa on siirtynyt valokuvauksen erikoisliikkeistä yleiskauppoihin ja kodinkone- sekä elektroniikkaliikkeisiin (Alanen 2010).

Myös Canonin markkinointipäällikön Jyri Linhon (Ylönen 8.1.2012) mukaan kameraominaisuuden yleistymisen matkapuhelimissa on lisännyt kiinnostusta valokuvausharrastukseen ja siten vauhdittanut koko alan myyntiä. Erityisesti nuorison, mutta kasvavassa määrin myös vanhemman väestön parissa, kuvien käyttö sosiaalisen median eri välineissä on myös lisännyt valokuvausta. Digitalisointi ja laadukkaiden kameroiden määrän kasvu on lisännyt merkittävästi otettavien ja säilytettävien kuvien määrää. Kenellä vain on mahdollisuus työstää ottamiaan kuvia tietokoneella. Kuvaaminen on ikään kuin demokratisoitunut, samaan aikaan kun visuaalisuus on vallannut alaa koko yhteiskunnassa. (Alanen 2010.)

Valokuvaaja ja valokuvausalan tietokirjailija Michael Freeman (2008, s. 6) kutsuu tietokoneita, kännykkäpuhelimia ja digikameroita ”häiritseväksi” teknologiaksi. Hänen mukaansa niitä ei tuotu markkinoille ja kehitetty siksi, että niitä olisi pidetty hyvänä ideana, vaan siksi, että tekniikan kehittyminen teki ne mahdollisiksi. Kun käyttäjät huomasivat laitteiden tuomat edut, on laitevalmistajien täytynyt pysyä mukana kilpailun kehityksessä, hän jatkaa. (2008, s. 6.) Toistaisiko historia itseään digitaalikameran kohdalla vastaavasti kuin aikoinaan kameran ja valokuvan keksimisen aikaan? Suurena mysteerinä on pidetty miksi valokuvausta ei keksitty aiemmin, vaikka sen tieteellinen perusta oli ollut jo pitkään tiedossa. Jospa tämä valokuvaushistorian suurin mysteeri selittyikin sillä, että kuluttajat alkoivat 1840-luvulle siirryttäessä vaatia valokuvia ja pysyviä muistoja matkoistaan ja laitekehittäjien oli pystyttävä tarjoamaan markkinoille kameroita ja pysyviä kuvajälkiä eli valokuvia. Epäilyttävän tarkkaan valokuvauksen ja

matkailun alkuhistoria kytkeytyvät toisiinsa ajallisesti, joten tämä on hyvin mahdollista. Matkavalokuvauksen kehityksestä kerron seuraavassa luvussa.

3.2 Matkavalokuvaus ennen ja nyt

Matkailu liitettiin kuvitettuihin kokemuksiin jo ennen kameran keksimistä. Suosittua julkista viihdettä ennen kameran keksimistä oli katsella kuvia maailmalta kameraa edeltävien laitteiden, kuten *laterna magican* ja *stereoskoopin* avulla. Valokuvaus muutti tämän suosituksen suosituksi tieteenä. Valokuvausteknologian kehittymisen myötä spektaakkelinomainen visuaalinen viihde siirtyi julkisista tiloista ihmisten koteihin yksityisesti kulutettavaksi. (Osborne 2000, s. 61.) Kameralle olikin selkeä tilaus modernissa muuttuvassa maailmassa. Kamera tarjosi todellisen loikkauksen matkustamiseen liitettyjen erilaisten kuvien evoluutiossa. Valokuvat syrjäyttivät aikaisemmat graafiset kuvat, joiden rooli hyvän maun ja matkustushimon luojina, tavoitteiden ja matkakohteiden sekä matkustavien henkilöiden kuvailuna ennen valokuvausteknologian keksimistä, oli tärkeä. Matkavalokuvista tuli nopeasti korvaamattomia näissä prosesseissa. (Osborne 2000, s. 3.)

Valokuvauksen ja matkailun historia kietoutuvat merkittäväällä tavalla yhteen. Matkavalokuvauksen voidaan katsoa syntyneen samoihin aikoihin, kuin järjestäytyneet seuramatkailu sai alkunsa ja valokuvausteknologia keksittiin. Kameran keksimisen aikoihin, vuoteen 1841 mennessä, matkailuala alkoi järjestäytyä. Thomas Cookin ensimmäiset seuramatkat aloitettiin. Tuolloin perustettiin myös ensimmäinen rautatiehotelli Yorkiin, Englantiin. Samaan aikaan saivat alkunsa lisäksi valtameren ylittävät reittiliikenne sekä Yhdysvalloissa ns. ”Villin Lännen” postivaunumatkat. Elettiin teollisen vallankumouksen aikaa, ja länsimainen maailma muuttui lopullisesti yhteisöllisten matkustustapojen, heränneen matkustushimon ja uuden teknologian myötä. (Urry 2002, s. 127, 148–149). Noina aikoina, jolloin höyrylaivat ja rautatie tekivät maailmasta fyysisesti saavutettavan, valokuvaus lähensi sitä visuaalisesti (Larsen 2006, s. 76).

Valokuvaamisen välitön soveltaminen matkavalokuvaukseen selittyy Osbornen (2000, s. 9) mukaan sillä, että valokuvausteknologia yhtäältä kiteytti kolme vuosisataa kestäneen kulttuurisen ja tieteellisen kiinnostuksen paikkoihin ja liikkumiseen. Toisaalta

matkavalokuvaus myös itsessään edusti ja sopi hyvin omaan aikakauteensa, johon ajoittui kapitalistinen globalisaation synty, uuden keskiluokan identiteetin rakentaminen sekä dramaattisesti kasvava liikenne ja viestintä. Valokuvaus palveli kaikkia näitä prosesseja. (Osborne 2000, s. 9.) Matkailemalla henkilö saattoi omassa sosiaalisessa piirissään korostaa omaa statustaan ja näyttää, että hänellä on varaa matkustaa. Myös matkan jälkeen kotona esitellyt matkavalokuvat myötävaikuttivat tässä statuksen vahvistamisrituaalissa. Matkailun suotuista vaikutus myös ihmisen henkilökohtaiselle kehitykselle tiedostettiin. (Osborne 2000, s. 9, 36.) Teollinen tuotanto dominoi kulttuuria, matka ei tuottanut ainoastaan henkistä pääomaa, vaan myös jotain aineellista, matkavalokuvan (Osborne 2000, s. 34).

Hyvin pian kameran keksimisen jälkeen valokuvaus liitettiin matkailuun kuuluviin rituaaleihin niin, että valokuvaus alkoi ohjata matkailijan käyttäytymistä, eikä matkailua voinut pian edes kuvitella ilman kameraa (Osborne 2000, s. 20). Osbornen mukaan jo 1800-luvun puolivälissä eurooppalainen matkailu oli suhteellisen laajaa Lähi-Idässä. Valokuvaaminen esiteltiin tuolloin nähtävyyksien katseluun kuuluvana toimintona järjestämällä nähtävyyksiä ja näköalapaikkoja, opastamalla turistin käyttäytymistä, tekemällä visuaalisia oppaita ja osoittamalla, että valokuvaaminen on hyvä tapa muistojen tallentamiseen. Matkavalokuvaamisesta tuli yleinen ja korvaamaton rituaali ja todiste tehdyistä matkoista. (Osborne 2000, s. 20.) Kuvien hinnat tippuivat, mikä lisäsi niiden kulutusta. (Osborne 2000, s. 9).

1800-luvulla Palestiinaan suuntautuneilla pyhiinvaellusmatkoilla otetut ja ostetut matkavalokuvat auttoivat ymmärtämään lähtömaan ja kohdemaan niin fyysistä etäisyyttä, kuin materiaalisen ja henkisen maailmojen välisiä eroja. Valokuvauksen nähtiin vähentävän kumpaakin etäisyyttä tuoden maantieteellisen ja teologisen tasapuolisesti käden ulottuville, konkretisoiden erilaisia ulottuvuuksia. (Osborne 2000, s. 33.) Pyhiinvaellusmatkoilla matkailijat saattoivat samaistua Kristuksen kärsimyksen ja ylösnousemukseen. Pyhällä paikalla otetut valokuvat toimivat jatkona heidän uskonnonharjoitukselleen. Pyhistä paikoista tuli oman henkilökohtaisen uskon ja hengellisen näytelmän lavasteita. Matkailijat kuvasivat itseään hengellisessä kodissa ”siellä jossain”, ja kuvia katseltiin omassa oikeassa kodissa. Matkakuvissa matkailijat seisovat paikoissa, joissa Kristuksen läsnäolo aistittiin hyvin vahvasti, mutta Kristuksen puuttuminen korvautuu heidän omalla läsnäolollaan, joka on niin vahva osoitus uskosta,

että se voisi melkein tuoda Kristuksen takaisin. Matkailijat ruumiillistivat näin oman uskonsa. Matkavalokuvat tarjosivat visuaalisen testamentin heidän teoistaan, ja niiden kyky ilmaista olemassaoloa ja merkityksellistää poissaolo heijasti täydellisesti heidän uskoaan. (Osborne 2000, s. 38.)

1900-luvun alussa Kodak käytti kasvavaa autoteollisuutta hyväkseen edistääkseen valokuvausta turistien aktiviteettina Yhdysvalloissa. Kameraa yritettiin kaupallistaa autoon kuuluvana lisävarusteena, ja autoilu oli suosittu aihe Kodakin mainonnassa. Kodakin kampanja järjestää maan vilkkaimpien teiden varsille virallisia liikennemerkkejä muistuttavia kylttejä vihjaamaan autoilijoille lähestyvistä kuvaamisen arvoisista näköalapaikasta, ”*picture ahead! Kodak as you go.*” oli käännteentekevä. Tämä vaihe oli tärkeä niin turismin kuin matkavalokuvauksenkin kehityksen kannalta. Se näytti avointa esimerkkiä ja vaikutti ratkaisevasti modernin kuluttajan matkailukokemuksen muodostumiseen. (West 2000, s. 40, 66.) Ennen vanhaan kuvausmatkalle piti ottaa raskas laukullinen laitteita, erilaisia filmejä, suodattimia ja objektiiveja (Freeman 2008, s. 205), näppäilykameran aikaan valokuvaaminen oli vaivatonta.

Suomessa kamera alkoi yleistyä 1920-luvulla. Kamerasta tuli ”todellisen turistin uskollinen seuralainen”, jolla nähtävyyksien ja maisemien ikuistaminen onnistui. Vaatimaton lentoliikenne käynnistyi noihin samoihin aikoihin ja säännöllinen laivaliikenne Itämerellä lisäsi matkailuharrastuksen suosiota. Matkailu oli kuitenkin tuohon aikaan vielä harvojen harrastus. Kotimaahan ja ulkomaille suuntautuva matkailu alkoi kasvaa vuonna 1939 säädetyn yleisen vuosilomalain myötä, mutta vasta etenkin vuonna 1960 uudistetun vuosilomalain ansiosta matkailun suosio kasvoi selvästi. (Lehtonen 1982, s. 620–621, 626.) Myös varsinainen massavalokuvauksen aikakausi alkoi Suomessa vasta 1950-luvulla, jolloin valokuvausvälineiden saatavuus parani ja kehitys- ja kopiointipalvelut yleistyivät (Lintonen 1988, s. 28; Sinisalo 1994, s. 23–24, 37 Ulkuniemen 2005, s. 90 mukaan) 1960-luvulla mustavalkofilmin lisäksi alkoi saada myös värifilmiä (Lehtonen 1982, s. 621).

Vuoden 1840 paikkeilta lähtien matkailu ja valokuvaus ovat siis hitsautuneet yhteen, eikä niiden kehitystä voida enää erottaa toisistaan (Urry 2002, s. 149). Ensimmäisestä hetkestään lähtien valokuvaus on tuonut esille yhteyttä identiteettien, paikkojen, liikkumisen, markkinatalouden ja representaatioiden välillä. Matkavalokuvauksen eri

muodoissa ja sovelluksissa läpi historian nämä samat yhteydet nousevat esille aina uudestaan. (Osborne 2000, s. 13.) Urry (2002, s. 129–130) tiivistää, että valokuvauksen kehitys on ollut niin ratkaisevan tärkeää matkailun kehitykselle, ettei nykyisen kaltaista globaalia matkailua edes olisi ilman valokuvausta, sillä valokuvaus on nimenomaan matkailuilmiö (Ek ym. 2008, s. 134).

Tammisen (2010) mukaan vuosikymmenten saatossa matkailun halpeneminen on mahdollistanut lähes kaikille suomalaisille ainakin yhden maksullisen lomamatkan vuodessa. Nykyään ei enää loman alla kysytä, ”lähdetkö lomallasi matkalle?” Kysymys kuuluu ennemminkin, ”minne aiot lomallasi lähteä?” Näin tulkitsee Tamminen (2010) nykyistä kulttuuria. Vuonna 2010 sekä ulkomaan että kotimaan vapaa-ajan matkailussa on huomattavaa kasvua edellisvuoteen verrattuna (Tilastokeskus 3.6.2011). Erityisesti ulkomaille suuntautuva matkailu tuntuu lisääntyvän vuosi vuodelta (Tamminen 2010).

Kuten jo tutkimustehtävää kartoittavassa luvussa 2.1 toin esille, matkavalokuvauksen nykytilasta antaa jotain viitteitä Suomen tilastokeskuksen teettämä ajankäyttötutkimus, jonka mukaan valokuvauksen ja videokuvauksen harrastaminen ylipäättään on viimeisen kymmenen vuoden aikana lisääntynyt. Suurin muutos valokuvauksen ja videokuvauksen harrastamisessa on tapahtunut jo vuosituhannen vaihteessa. Vuonna 2009 valokuvausta harrasti liki 30 % kaikista suomalaisista. Valokuvauksen harrastaminen on lisääntynyt kaikissa ikäryhmissä, mutta korkeasti koulutetut ja yrittäjät harrastavat sekä valokuvausta että videokuvausta enemmän kuin muut sosioekonomiset ryhmät. (SVT, 2009.)

4. ”DIGITAALINEN MEDIA – ANALOGINEN MAAILMA”

Digitaalinen tarkoittaa Suomen kielen sanakirjan mukaan numeerista, numeroihin perustuvaa ja numeroina tapahtuvaa (Nurmi 1998, s. 89). Nykrog (2005, s. 12) kertoo sanan digitaalinen olevan peräisin latinan sanasta digitus, joka tarkoittaa sormea tai laskutaitoa. Hänen mukaansa digitaalinen merkitsee tietoa, joka on tallennettu tietokoneen ymmärtämään muotoon. Tietokone ymmärtää kuitenkin vain kaksi asiaa, numerot nolla ja yksi. Näin ollen kaikki tietokoneelle syötetyt asiat ovat näiden kahden luvun erilaisia yhdistelmiä. (Nykrog 2005, s. 12.) *Analogisen* määritellään taas tarkoittavan samankaltaista, yhdenmukaista, verrannollista, vastaavaa ja samatoimista. Teknisenä

terminä analoginen on fyysisten määrien käsittelyyn perustuvaa ja ei-digitaalista. (Nurmi 1998, s. 38.) Myös Kielitoimiston sanakirja määrittelee analogiatekniikan digitaaltekniiikan vastakohtana kautta tekniikaksi, jossa mitattavaa tai käsiteltävää suureta vastaa jokin toinen, samalla tavoin muuttuva suure (Grönros ym. 2006a, s. 43). Keskeisin ero analogisen ja digitaalisen kameran välillä on käytännössä se, että analoginen kamera tallentaa kuvan filmille, mutta digitaalinen kamera tallentaa kuvan valoherkkään kuvakennoon, jonka pikselimäärällä ilmaistu erottelukyky vaihtelee. Pikseli eli kuvapiste tulee englannin sanasta pixel, joka puolestaan on lyhennys sanoista picture (kuva) element (alkio). Pikselit jaetaan ryhmiin, jotka kuvaavat punaisen, vihreän ja sinisen värin määrää. (Jokinen 2004; Nykrog 2005, s. 13.)

Digitaalisuuden määrittelyssä nojaan kuitenkin Jokisen (2004, s. 12–13) pohdintaan. Hän määrittelee digitaalisuuden vastakohtansa analogisuuden kautta ja kiteyttää määritelmän ytimen lainaamallaan tunnuslauseella: *Digitaalinen media – analoginen maailma*. Hän tähdentää, että vaikka puhummekin digitaalisesta kulttuurista, maailmamme ei kuitenkaan ole digitaalinen. Kaikki digitaalisen informaation käsittelyyn käytettävissä olevat keinot ovat analogisia. Vaikka kuva tietokoneen ruudulle on muodostunut biteistä, niin lopputulokseen vaikuttavat käyttäjän työympäristö, psykologiset ominaisuudet ja monitorin mekaniikka. ”Monitorin kuva on siis vain representaatio digitaalisesta ideasta.” Jotta voimme hallita digitaalista kuvaa, on meidän hallittava analogista maailmaa ja muistettava asioiden analoginen ulottuvuus, mikä tarkoittaa digitaalisesta utopiasta luopumista, kiteyttää Jokinen (2004, s. 13.) Myös Koskimaa (2001) muistuttaa, ettei koko kulttuuria voi yleistää digitaaliseksi, sillä on runsaasti sellaisia kulttuurin alueita, jotka ovat olemukseltaan hyvin ei-digitaalisia. Ne toimivat näyttelijöiden, muusikoiden ja taideteosten fyysisen läsnäolon kautta ja ehdoilla. (Koskimaa 2001.)

Digitaalisen kulttuurin professori Raine Koskimaan (2001) mukaan yleisesti puhutaan, että elämme digitaalisessa tai digitalisoituvassa kulttuurissa. Hänen mukaansa kulttuurimme digitalisoituminen on niin selvää, että siitä on vaikea olla puhumatta. Digitalisoituminen tapahtuu nopeasti ja laajalla rintamalla ja kohta sitä ei enää tarvitse erikseen mainita. ”Kulttuurimme digitalisoituu, mutta termi 'digitaalinen kulttuuri' vanhentuu - digitaalisuutta tullaan mainitsemaan yhtä harvoin kuin sähköisyyttä nykyään.” Digitaalisuus -käsitteen vähittäinen häviäminen puheestamme vahvistaa sen, että siirtyminen digitaaliseen kulttuuriin on tapahtunut, totesi Koskimaa (2001) jo kymmenen

vuotta sitten. Digitaalisen valokuvan käsite on nykyisin vakiintunut ja käytössä vaihtelee erilaisia käsitevariaatioita. Koskimaan mukaan palaisimme käyttämään perinteistä valokuvan käsitettä ilman digitaalisuuteen viittaavia etumääreitä. *Valokuva* sai aikoinaan nimensä valokemiaan perustuvan valmistusmenetelmän mukaan (Nurmi 1998, s. 1222), mutta valo-etuliite ei tippunut pois, ennen kuin osittain vasta digitalisoitumisen myötä. Nykyään valokuvista saatetaan puhua yleisesti pelkkinä *kuvina* (image) (ks. Grönros ym. 2006b, s 192, *matkakuva*).

Kun kuvat, tekstit ja äänet muutetaan digitaalisiksi, ne muutetaan ehdottomaksi ja yksiselitteiseksi informaatioksi, jota voidaan mitata ja joka säilyy samana loputtomasti. Aika ei haalista digitaalista informaatiota, jos vain käytössä säilyy laitteita, millä sitä voi lukea. (Jokinen 2004, s. 13.) Digitaalisen informaation käsittely ja siirtely eroaa fyysisestä tuotteiden käsittelystä ja siirtelystä olennaisesti. Digitaaliseen muotoon tallennettu kuva siirtyy tietoverkossa maan äärestä toiseen sekunneissa, mutta fyysisen valokuvan toimittaminen kestää päivistä viikkoihin. (Koskimaa 2001.) Digitaaliteknologian integroituminen jokapäiväiseen elämään muuttaa ihmisten käyttäytymistä ja sosiaalisia käytäntöjä (Gasser & Simun 2010, s. 83). Digitaalisen viestinnän mahdollisuuksiin liittyykin olennaisesti myös verkostoituminen. Digitaalinen ja verkottunut viestintä mahdollistaa pienten erityisyleisöjen tavoittamisen maailmanlaajuisesti sekä globaalien pienyhteisöjen muodostamisen. (Koskimaa 2001.)

Suomessa vuonna 2010 toteutetun *Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö* -tutkimuksen mukaan 86 prosenttia 16–74-vuotiaista suomalaisista käyttää Internetiä. Kasvua edellisvuoteen on, ja muutos on tapahtunut lähes yksinomaan vanhemmissa ikäryhmissä. Yhä useampi suomalainen on siis Internetin käyttäjä. (Kohvakka 2010.) Talwarin mukaan myös matkapuhelinten internetkäyttöyhteyden suosiolle odotetaan merkittävää kasvua. Nokia ennustaa matkapuhelinten käyttäjien määrän lisääntyvän vuoden 2009 neljästä miljardista vuoteen 2015 mennessä viiteen miljardiin käyttäjään. Vastaavasti matkapuhelimen tietoliikenteen määrän odotetaan 300-kertaistuvan tuona samana ajanjaksona. (Talwar 2010, s. 251.) Tulevaisuuden verkoissa toimivaa ihmistä kuvaa Gasserin ja Simunin (2010, s. 87) mukaan lausahdus: *I connect, therefore I am*, mikä mielestäni muistuttaa Nokian missiota *connecting people*. Yhteyden luominen ja pitäminen verkossa on nykyään elinehto.

Internetin verkkoyhteisöt ja yhteisöpalvelut ovat erilaisten sisältöjen julkaisemisen alustoja. Internetin myötä sisältöjen julkaisemiseen ja kuluttamiseen on tullut uudenlaisia piirteitä. Internet tarjoaa periaatteessa kaikille mahdollisuuden julkaista tuotoksiaan, kuten tekstejä, kuvia, musiikkia ja videoita. Julkaisemisen foorumeita ja muotoja on monia. Osa niistä on organisoitunut yhdessä tehtäväksi, kuten wikipediat, ja osa yksin tehtäväksi, kuten henkilökohtaiset blogit. Nämä julkaisemisen uudet tavat muodostavat osan sosiaalisesti mediaksi kutsutusta ilmiöstä. (Kohvakka 2010.)

Sosiaaliseen mediaan luetaan kuuluvaksi sosiaaliset foorumit, joissa luodaan ja ylläpidetään sosiaalisia suhteita ja verkostoja. Suomessa nekin ovat jo melko suosittuja. Johonkin yhteisöpalveluun, kuten *Facebook* tai *Twitter*, oli vuonna 2010 rekisteröitynyt 42 prosenttia 16–74-vuotiaista suomalaisista. Tilastojen mukaan yhteisöpalvelut kiinnostavat erityisesti nuoria ja nuoria aikuisia. (Kohvakka 2010.) On syntynyt uusi ns. diginatiivien sukupolvi, joka pitää yhteyttä, oppii ja leikkii verkossa eikä osaa edes kuvitella elämää ilman *Googlea*, *Youtubea* tai *Wikipediaa* (Gasser & Simun 2010, s. 83). Reilu 80 prosenttia suomalaisista 16–24-vuotiaista ja 76 prosenttia 25–34-vuotiaista oli rekisteröitynyt jäseneksi johonkin yhteisöpalveluun. 35–44-vuotiaista rekisteröityneitä oli 44 prosenttia. Vanhimmissa ikäryhmissä kiinnostus on vähäisempää. Naiset ovat kaikissa ikäryhmissä hieman yleisemmin yhteisöpalvelujen käyttäjiä kuin miehet. (Kohvakka 2010.) Luodakseni jonkinlaisen käsityksen sosiaalisen median mittakaavasta maailmanlaajuisesti, kokosin muutamia tilastoituja lukuja sosiaalisen median käyttäjistä sekä sosiaalisessa mediassa liikkuvasta mediamäärästä.

Mainosrahoitteisessa yhteisöpalvelu *Facebookissa* on yli 800 miljoonaa käyttäjää, joista noin puolet kirjautuu sisälle vähintään kerran päivässä. *Facebookin* käyttäjistä 350 miljoonaa kirjautuu sisään matkapuhelimesta. *Facebookiin* ladataan keskimäärin 250 miljoonaa kuvaa päivittäin. (Facebook 11/2011.) Käyttäjät lataavat Googlen omistamaan videopalvelu *YouTubeen* 48 tuntia videota joka minuutti, kahdeksan vuoden verran videota yhden päivän aikana, 240 000 pitkän elokuvan verran materiaalia joka viikko ja yhden kuukauden aikana enemmän videomateriaalia, kuin mitä Yhdysvaltain kolme suurinta televisiokanavaa on tuottanut 60 vuodessa. Vuoden 2010 aikana *YouTubeen* ladattiin yli 13 miljardia tuntia videota. *YouTubeessa* katsellaan kolme miljardia videota päivässä. (YouTube/tilastot 11/2011.) Yhteisöllisellä matkansuunnittelua varten perustetulla *Tripadvisor*-sivustolla vierailaan yli 65 miljoonaa kertaa joka kuukausi ja

sinne on ladattu yli 50 miljoonaa kohdearvostelua ja mielipidettä (Tripadvisor /media 11/2011). *Flickr* -kuvapalveluun ladataan noin 3 000 kuvaa minuutissa. Syyskuuhun 2010 mennessä sinne on ladattu kaikkiaan yli viisi miljardia kuvaa. (Flickr blog 11/2011.) Kaikkiaan sosiaalisen median, kuten *Facebook*, *Youtube*, ja *Flickr*, käyttäjien lukumäärän ennustetaan kasvavan 700 miljoonasta käyttäjästä vuonna 2009 yli miljardiin käyttäjään vuoteen 2012 mennessä. Sosiaalisen verkon välineet, kuten blogit, wikipediat, sosiaaliset verkostot, virtuaalimaailmat sekä kannettavat tietotekniset laitteet, arkipäiväistyvät ja niistä tulee keskeisiä markkinoinnin, viestinnän ja sitouttamisen välineitä. (Talwar 2010, s. 251.) Digitaalitekniikka onkin muuttanut nopeasti kaupallisia toimintoja ja erityisen vahvasti se on vaikuttanut matkailuteollisuuteen (Gasser & Simun 2010, s. 83). Markkinoinnin, viestinnän ja sitouttamisen lisäksi ennakoitaan valtavaa kasvua niin median kulutuksessa, kuin *käyttäjien luomien sisältöjen* (UGC user generated content) määrässäkin (Talwar 2010, s. 251).

Digitaalitekniikka on hämärtänyt matkavalokuvauksen ja kotivalokuvauksen välistä rajaa ja lähentänyt näitä valokuvauksia keskenään, sillä jokapäiväisen viestintäteknologian avulla ihmiset toimivat verkossa sekä kotona että ollessaan matkalla. (Larsen 2008, s. 142.) Tämä johdatteleekin seuraavaan lukuun ja tutkimukseni ensimmäiseen pääteemaan tarkastelemaan digitalisoituneen matkavalokuvauksen muuttuneita käytäntöjä.

5. DIGITALISOITUNUT MATKAVALOKUVAUS

Tässä luvussa etenen tutkimukseni empiiriseen osioon tarkastelemaan matkavalokuvauksessa digitalisoitumisen myötä tapahtuneita muutoksia aineistoni ja valitsemani teoreettisen viitekehyksen välisessä vuoropuhelussa. Luku noudattaa alalukuineen aineistoanalyysini viiden eri yläluokan muodostamaa kokonaisuutta ja rakennetta, joiden lisäksi teen kokoavan yhteenvedon kuudennessa alaluvussa. Selvitän ensin matkailijoiden käyttämiä digitaalisia valokuvauslaitteita ja heidän digitaalista osaamistaan. Sen jälkeen tarkastelen, miten digitalisoituminen on muuttanut itse valokuvaamista tekemisenä sekä millaisia vaikutuksia digitalisoitumisella on ollut valokuvamääriin. Kolmantena käsittelem digikuvien työstämisvaihetta, johon olen luokitellut tallentamisen, valikoimisen, muokkaamisen ja järjestämisen. Sen jälkeen etenen jäsentelemään digikuvien julkistamisvaihetta. Julkistamisvaiheella tarkoitan nimenomaan sähköisiä muotoja, kuten

kuvien esittämistä Internetissä, kuvien katselua ruudulta sekä kuvien jakamista sähköisiä kanavia käyttäen. Lopuksi vielä tarkastelen digikuvien materialisoimista käsin kosketeltaviksi sekä paperikuvien digitoimista digitaaliseen muotoon. Tarkastelukulmanani läpi tekstin ovat tapahtuneet muutokset perinteisistä filmikamera-ajoista digitalisoituneeseen matkavalokuvaukseen. Jokaisen luvun lopussa analysoin ja tiivistän käsittelemääni aineistoa Gibsonin tarjouman kautta (Urry & Larsen 2011, s. 193–194; Gibson 1986, kappale 8, Urryn 2002, s. 155 mukaan) eli tarkastelen digitaalisen kameran tuottamaa mahdollisuuksien ja rajoitusten tarjoumaa matkailijalle. Matkavalokuvauksen verkottuminen matkapuhelinten ja internetin kanssa tarkoittaa Urryn ja Larsenin (2011, s. 181) mukaan sitä, että kameran tekninen tarjouma on laajentunut merkittävästi.

5.1 Digilaitteet ja -osaaminen

Tällä vuosituhanella on sitten tulleet kolme digikameraa, joista ensimmäinen, Canon G2 pokkari, oli mukana ensimmäistä kertaa Italian matkalla 2002 - kuvia tuli vähän yli 300 kpl. (...)Pian koin tuon kameran liian hitaaksi nopeisiin tilanteisiin ja hankin järkkärin, Nikon D70s parilla zoom-objektiivilla.(...) Nykyinen varustus on Nikon D300s + tuo em. zoom 18 - 270, painaa n. 1,6kg! Lisäksi on yleensä salama ja jotain pientä varustusta matkalla mukana. Kamera on yksihhnaisessa repussa, josta sen saa helposti esille.(...) (10M62/1)

Aineistostani nousee vahvasti esille digitaalisten kameroiden hankintaan liittyvä pohdiskelu, joten tässä ensimmäisessä luokassa on tarpeellista käsitellä valokuvausta edeltäviä päätöksiä ja pohdintoja liittyen kamerahankintoihin ja kamerankäyttöön eri tilanteissa. Tässä luokassa käsittelen myös digitaalista osaamista, sillä se liittyy olennaisesti uuden laiteteknologian hallintaan. Tarkastelen tässä luvussa myös eri kameratyyppeiden valintaa ja käyttöä, vaikka tämä ei itsessään lukeudu matkavalokuvauksen digitalisoitumiseen. Valokuvaus on digitalisoitumisen myötä kuitenkin kasvattanut suosiotaan (ks. Alanen 2010) ja kameranvalinnassa on nykyään huomattavasti enemmän vaihtoehtoja, kuin perinteisen kameran aikaan oli. Monet halusivat kertoa melko yksityiskohtaisestikin, millainen kamera heillä on, on ollut tai on suunnitteilla hankkia, vaikka en asiaa heiltä tiedustellutkaan. Lukuun ottamatta *Lapin Kansasta* saamaani 81-

vuotiaan kirjoittajan vastausta, kaikkien muiden teksteissä joko kerrottiin suoraan, tai niistä saattoi tulkita, että he olivat jo siirtyneet käyttämään digitaalista kameraa. Myös Ekin ym. (2008, s. 134) mukaan useimmat turistit ottavat nykyään kuvia digitaalkameroilla sekä kännykkäkameroilla. Jotkut minulle kirjoittaneista vielä perinteisen kameran omistavat, mutta sen käyttö on jäänyt. Kaikki tutkimukseeni vastanneet ovat aktiivisia tai ainakin verrattain aktiivisia matkavalokuvaajia ja kamerankäyttäjiä, mikä saattaa vaikuttaa tähän tulokseen. *Ifolor*-kuvapalvelun toimitusjohtajan Nella Ginmanin mukaan noin viidennes suomalaisista omistaa edelleen perinteisen filmikameran (Koho 13.8.2011). Yksi vastannut kertoo käyttävänsä *tavallista digikameraa*, minkä perusteella voi arvella, että matkavalokuvauksen digitalisoitumisen on jo hyvin pitkällä. Kaikki eivät digi-etuliitettä maininneet kirjoitelmansa joka kohdassa digitaaliseen kameraan tai valokuvaamiseensa viitatessaan.

Siirtyminen analogisesta kamerasta digitaaliseen kameraan on merkinnyt laitteiston kevenemistä ja sisäänrakennettujen ominaisuuksien lisääntymistä. Digitaalisessa kamerassa ei ole filminsiirtomekanismia ja mekaaniset osat on korvattu pienempään tilaan mahtuvalla kevyemmällä elektroniikalla. Digitaalisessa kamerassa on myös sisäänrakennettuna säädettäviä ominaisuuksia, jotka korvaavat filmikameran lisälaitteet ja varusteet. (Freeman 2008, s. 205.) Käyttäjän näkökulmasta käyttäjä siis kantaa mukanaan vähemmän, mutta saa toimintoja enemmän. Vastaajista osa mainitsi kompaktikameran helppouden sekä pienen ja kevyen koon, mutta he vertasivat sitä lähinnä järjestelmäkameran kuljettamiseen matkalla. Ehkä digitaaliseen kameraan siirtymisestä on kulunut jo sen verran aikaa, että kameraa ei enää verrata perinteiseen kameraan, vaan erilaisia digikameratyyppäjä vertaillaan keskenään. Eräs vastaajista kertoi alkaneensa käyttää digikameraa vuonna 2002 ja toinen kuvailee oman *digihuumansa* alkaneen vuonna 2007.

Digikameroilla on kuitenkin omat filmikameroista poikkeavat erityisvaatimuksensa, joihin täytyy varautua matkalle lähdettäessä. Digikamerat kuluttavat huomattavasti enemmän virtaa kuin filmikamerat, koska kaikki niiden toiminnot ovat elektronisia eli sähköenergia on yksi perustarve. Toinen huomattava seikka on digikuvien hallinta ja säilytystila matkan aikana. (Freeman 2008, s. 205.) Hyvästä valmistautumisesta huolimatta joskus tulee eitoivottuja yllätyksiä. *Kamerassani on kaksi muistikorttia, 1 ja 2 gigan sekä kaksi akkua, mutta silti joskus käy niin, että muistikortit täytyvät ja akut tyhjenevät juuri väärällä hetkellä.* Kameran patterit tai akku ovat loppuneet tai filmirullat täytyneet myös

perinteisen analogisen kameran aikaan, mutta elektronisina laitteina digitaalisten kameroiden kohdalla tämä pitää erityisesti paikkansa. Standardipattereita ja uusia filmirullia on myös tarvittaessa voinut hankkia matkalta, mutta digitaaliset laitteet ovat eriytyneempiä, joten oikeanlaisten muistikorttien, virtakaapeleiden ym. löytyminen matkalla on usein sattumankauppaa. Kotipiirissä tapahtuvassa valokuvauksessa näistä seikoista on helpompi pitää huolta, mutta matkalla ei uusia muistikortteja tai akkulatureita välttämättä ole käden ulottuvilla.

Kirjoitelmissa kerrottiin erityyppisten digitaalikameroiden valitsemisesta ja käyttämisestä erilaisissa tilanteissa. Järjestelmäkameralle, kompakti-, pokkari- eli taskukameralle, järjestelmän ja pokkarin yhdistelmälle, kännykkä- eli matkapuhelinkameralle ja videokameralle löytyi kannattajansa ja käyttötarkoituksensa matkakohteissa. Jo perinteisen kameran aikaan vastaavia pohdintoja tehtiin järjestelmä- ja kompaktikameran sekä videokameran kesken. Digitalisoituminen on tuonut uutena vaihtoehtona mukaan matkapuhelinkamerat sekä sisäänrakennettuna videokameratoiminnon useisiin digitaalisiin kameroihin. Nimenomaan käyttötarkoitus määrittelee, valitaanko kompakti- vai järjestelmäkamera (Ylönen 8.1.2012).

Usean vastanneen mielestä kompaktikamera on matkalla kätevä, sillä sitä on helppo ja kevyt kuljettaa mukana. Pienen kokonsa vuoksi se onkin *koko ajan mukana*, kuvailee aineistossa yksi kirjoittaja. Jotkut myös kantavat useampaa kameraa mukanaan ja tekevät mahdollisesti työnjakoa valokuvaamisessaan niin, että toinen esimerkiksi kuvaa videokameralla ja toinen kompaktilla tai järjestelmäkameralla. Jotkut vastanneet kertovat omistavansa sekä kompakti- että järjestelmäkameran, mutta ottavansa matkalle mukaan vain kompaktikameran. Eräs vastannut toteaa tyytyvänsä kompaktikameransa tuottamaan kuvanlaatuun, vaikka arveleekin, että paremmilla ja uudemmilla kameroilla kuvanlaatu parantuisi. Toinen kirjoittaja huomauttaa myös kiinnittäneensä huomiota kuvan onnistumiseen. Hän kertoo laajentaneensa valokuvauskalustoaan vaatimustasonsa pikkuhiljaa kasvaessa aloittaen digitaalisesta pokkarista ja siirtyen järjestelmäkameraan sekä useaan zoomiin, salamaan ja muihin lisätarvikkeisiin. Hyvästä teknisestä varustelustaan huolimatta, hän toteaa, *kuva ei ole kalustosta kiinni, kyllä oivallus ja idea vie voiton*.

Samainen henkilö kertoo ottavansa *ihan kelvollisia kuvia hyvissä olosuhteissa* myös matkapuhelimellaan. Myös toinen henkilö kertoo käyttävänsä matkapuhelintaan

esimerkiksi hiihtoretellä, jos ei ole kantanut muuta kameraa mukanaan. Matkapuhelinkamera kulkee yleensä aina mukana ja se onkin kätevä tilanteissa, joissa kuva pitää saada äkkiä (Ylönen 8.1.2012). Toisten matkailijoiden kännykkäkameralla valokuvaaminen olikin kiinnittänyt erään vastanneen huomiota. Hänen mielestään monet räpsivät paljon pikaisia ja hätäisiä kuvia kännyköillään. Matkapuhelimiin rakennettuja kameroita onkin kehitelty vuosien varrella. Applen televisiomainoksen (Apple iPhone4S 2011) mukaan käyttäjä ei ehkä muuta kameraa tarvitsekaan kuin heidän edistyksellisen kameransa, minkä he tarjoavat iPhone 4S–matkapuhelimensa yhteydessä. Vaikka kyseessä on matkapuhelin, ei puhelimen muita ominaisuuksia televisiomainoksessa mainita lainkaan.

Matkapuhelinkamerat ovat olleet ahkerien sosiaalisen median käyttäjien suosiossa. Kuvien mahdollisimman nopea jakaminen on sosiaalisessa mediassa aktivoituneille hyvin tärkeää, ja kamerasta kuvien siirtäminen vie aikaa etenkin matkoilla. Usein ajatellaan, että matkakuvien tärkein funktio ovat muistot (ks. luku 5.5.), mutta matkapuhelinkuvien kohdalla se ei ole olennaisin asia. Kameravalmistajat ovat nyt heränneet tähän, ja yhä useampi kamera toimii nykyään langattomassa verkossa. Langattomassa verkossa toimivia kompaktikameroita saa markkinoilta jo useita, mutta nyt myös järjestelmäkameroihin on tulossa tämä kuvien suoraa jakamista mahdollistava ominaisuus. (Taipale 29.4.2012.)

Järjestelmäkameroiden suosio näyttää kasvavan jatkuvasti ollen myynnistä tällä hetkellä lähes puolet. Kuvaajat arvostavat entistä enemmän laadukkaita järjestelmäkameralla otettuja kuvia. (Ylönen 8.1.2012.) Järjestelmäkameraa käytetään myös lomamatkoilla. Aineistossani matkailijat kiittelevät kuvien korkeaa kuvanlaatua sekä järjestelmäkameran nopeutta nopeissa tilanteissa. Tällä nopeudella tarkoitetaan nimenomaan kuvan laukaisunopeutta tarkentamishetkestä, ei nopeutta ottaa kamera esille. Järjestelmäkameransa ansiosta eräs kirjoittaja kertoo saaneensa tahtomattaan erityiskohtelua ja valokuvausluvan matkakohteessa, jossa kameroiden salamavalojen vuoksi valokuvaaminen oli muuten kielletty. Opas oli nyökännyt järjestelmäkameran kantajalle, minkä matkailija oli tulkinnut, että *pro-kameralla* saa kuvia ottaa, koska salamaa ei tarvita. Hän oli sitten muutamia kuvia ottanutkin, vaikka olisi tyytynyt samaan kohteluun kuin muutkin matkailijat.

Oppaan toiminta tuossa tilanteessa kertoi matkakohteen viranomaisten kesken sovitusta käytännöstä, jonka tavoitteena oli suojella kulttuurisesti arvokasta kohdetta. Jossakin tilanteissa matkailijaa voidaan arvottaa kantamansa omaisuuden perusteella myös niin, että hyvätuloiseksi arvioitu ihminen saa parempaa palvelua. Itse olen joskus matkallani valokuvannut järjestelmäkameralla ruoka-annoksia ja myönnän mielessäni käyneen toiveikkaan ajatuksen paremmasta palvelusta, jos henkilökunta luulisi minua ruoka-kriitikoksi. Tällaisessa tilanteessa kamera välineellistyy joksikin muuksi kuin valokuvauslaitteeksi. Kameran välineellisestä arvosta kertoo myös matkailuntutkija Edelheim (Rytkönen 13.12.2009), joka hahmottelee ehdottamaansa matkailijan ja turistin keskinäistä arvokuilua, mikä voi tulla esille esimerkiksi kameravalinnassa. ”Matkailija saattaa jopa ajatella, että hän on tutkimassa ja ymmärtääkin asiat paremmin kuin muut. Tämä pistää myös ihmiset tekemään matkoillaan erilaisia juttuja kuin tavalliset turistit. Ihmisellä voi olla vaikkapa suurempi kamera kuin muilla, koska silloin hän on artisti eikä turisti.” Joillekin ihmisille matkavalokuvaaminen jo sinällään saattaa olla statuksen pönkittämistä ja osoitus siitä, että on varaa matkustaa (Osborne 2000, s. 35).

Järjestelmäkamera voi myös rajoittaa matkasta nauttimista, muutenkin kuin isomman kokonsa takia. Edelliseen omaisuusnäkökulmaan liittyen yksi vastaaja kertoo, kuinka hän joutuu vartioimaan järjestelmäkameraansa tavallista tarkemmin varkailta. Pienen taskukameran voi sujauttaa nimensä mukaisesti vaikka taskuun, mutta järjestelmäkamera vaatii oman kuljetuslaukkunsa. Tämä samainen henkilö kertoo kantavansa 1,6 kilon kameravarustustaan repussa, josta hän kertoo saavansa kameran *helposti* esille. Vaikkakin kantamus on raskas ja sitä varten on kannettava reppua, hän kuitenkin painottaa, että kameran esiin ottaminen on vaivatonta. Tällaisissa tilanteissa ihminen arvioi oman motivaationsa ja tavoitteensa. Kyseiselle henkilölle on todennäköisesti tärkeämpää saada laadukkaita matkakuvia kuin nauttia pienemmän kameran tarjoamasta huolettomuudesta.

Myönteisen arvostuksen lisäksi järjestelmäkameran kantajaa voidaan arvottaa myös kielteisesti. *Vähän haitalliseksi olen ison järkkärin kanssa kulkemisen aistinut sillä tavalla, että se leimaa joksikin paparatsiksi!!* Järjestelmäkameran kantaja voi siis erään vastaajan tuntemusten mukaan saada myös uteliaan, röyhkeän ja toisia ihmisiä vaanivan leiman matkakohteessa liikkeessaan. Tämä on ikään kuin käänteinen reaktio omalle ajatuksenjuoksulleni ravintola-annosta valokuvatessani. Järjestelmäkameraa käyttävänä

ruokakriittikkona ajattelin saavani parempaa palvelua, mutta paparazziksi arveltu järjestelmäkameran käyttäjä saakin oletettavasti huonompaa palvelua ja kohtelua.

Valokuvaamisen kautta voidaan tyydyttää symbolista ja esteettistä omistamista (Osborne 2000, s. 51). Osborne tarkoittanee tällä lähinnä valokuvista syntyvää omistamista, mutta myös kameramarkkinat tarjoavat erilaisia vaihtoehtoja omistamiselle. Teknologia kehittyy ja tuotteet muuttuvat. Freeman (2008, s. 11) toteaa, että välineet vanhenevat nopeasti ja toistaiseksi ostettu kamera jää aina jälkeen seuraavan vuoden malleista. Nykytekniikka tosin on hänen mukaansa jo kyllin hyvää useimmille valokuvaajille. Eivätkä markkinoilla tiheään uusiutuvat kameramallit houkuttele kaikkia. Uusien kameroiden tekniset ominaisuudet tunnustetaan, mutta niihin ei välttämättä haluta panostaa. *Koko ajan tulee markkinoille lisää kameroita, mutta en halua osallistua tekniikan kerskakulutussyihin vaihtamalla aina uuteen, kun sellainen on tarjolla.* Sontag (1984, s. 166–167) kuvaileekin, että kameran omistaminen voi herättää jotain himon kaltaista. Kameran himoa ei voi – kuten ei kaikkia muitakaan himon uskottavia muotoja – tyydyttää siksi, että valokuvauksen mahdollisuudet ovat äärettömät, vakuuttaa Sontag. Aika monet ovat antaneet valokuvaushimolleen vallan, sillä Alasen (2010) mukaan vuonna 2010 järjestelmäkameroiden myynti on kasvanut 46 prosenttia. Kompaktikameroiden myynti puolestaan on laskenut 8 prosenttia. Järjestelmäkamerasta on hinnan alenemisen ja käytön helpottumisen myötä tullut myös ei-ammattilaisten hankinta. Jo lähes viidesosa digitaalikameroista ostetaan järjestelmäversiona. (Alanen 2010.) Canonin mukaan järjestelmäkameroiden mallistot ovat laajentuneet ja tarjolla on myös edullisia vaihtoehtoja, päätös ei ole enää rahasta kiinni (Ylönen 8.1.2012).

Jokisen mukaan digitaalinen teknologia ajaa käyttäjän toisinaan nurkkaan. Ohjelmilla pyritään helppokäyttöisyyteen, mutta tekniset yksityiskohdat saattavat olla monimutkaisia ja vaikeasti lähestyttäviä. (2004, s. 12.) Tähän viitataan muutamassa kirjoitelmassa. *Kuvaustaitoa ei juurikaan ole eli en osaa käyttää kameran hienouksia ja kohdennuksia.* Tällä vastanneella on kamerassaan hienoja ominaisuuksia, mutta hän käyttää vain kameran perustoimintoja. Joillakin kameran monipuoliset ominaisuudet saattavat näin jäädä käyttämättä ja olla siinä mielessä turhia. Eräs vastaaja on harkinnut valokuvaus- ja kuvankäsittelykurssille osallistumista, mutta ei ole saanut toteutettua suunnitelmaansa. Jotkut valokuvausalan liikkeet antavat ilmaista merkkikoulutusta kameran heiltä ostaneille.

Internetin käytön yleistymisen on ollut nopeaa iäkkäiden keskuudessa. Internetin käyttäjien osuus 65–74-vuotiaista nousi vuodesta 2009 vuoteen 2010 kymmenellä prosenttiyksiköllä 43 prosenttiin. (Kohvakka 2010.) Seniorikansalaisten tietokonetaidot nousevat yhdessä vastauksessa esille *...oltiin eläkeläisten matkalla ja monellakaan heistä ei ole tietokonetta, ja halusivat siksi omaan kameraan kuvan. Niinpä kun yksi antoi kameran meidän autonkuljettajalle, vei toinenkin ja pian kameroita oli.. montako lienee? Joka kameralla mies otti kuvan ja ihmisiä kerääntyi katsomaan tätä kuvan ottoa. Kaikilla ryhmäläisillä tai ainakin suurella osalla on digitaaliset kamerat, mutta koska he eivät omista tietokonetta, eivät he voi käyttää kaikkia digitalisoituneen matkavalokuvauksen ominaisuuksia hyväkseen. Ilman tietokonetta matkavalokuvien työstämis- ja julkistamisvaihe jää pois ja jos matkakuvista halutaan esimerkiksi perinteisiä paperikuvia, on käännätyävä valokuvausliikkeen puoleen aivan kuten analogisen kameran aikaankin.*

Edellisen perusteella ja Gibsonin (1986) tarjoumaa soveltaen ja sen avulla analysoituna digitalisoitunut kamera tuottaa useita tarjokkeita matkailijan matkavalokuvaukseen toisin kuin analoginen filmikamera. Digitaalinen kamera on kevyempi ja siihen on sisäänrakennettuna liitetty analogisen kameran lisävarusteita, joten matkailija kantaa mukanaan entiseen verrattuna kevyempää kameraa, mutta saa käyttöönsä enemmän toimintoja. Digitalisoituminen on myös tuonut ja lisännyt markkinoilla uudenlaisia kameratyyppejä, minkä ansiosta matkailijalla on enemmän valinnanvaraa ja mahdollisuuksia valittavanaan kameran eri käyttötarkoituksia ajatellen. Järjestelmäkameroiden hinnat ovat tippuneet kehityksen myötä, minkä ansiosta laadukkaiden matkakuvien ottaminen mahdollistuu myös entistä useammalla ei-ammattilaiselle kuvaajalle. Matkapuhelimeen tulleen kameran ansiosta matkailijoilla on yleensä aina kamera mukanaan. Uusimpiin kompakti- ja järjestelmäkameroihin lisätyt langattomat verkkoyhteydet mahdollistavat matkakuvien jakamisen suoraan kamerasta jo matkakohteessa, pitempään käytössä olleiden matkapuhelinten rinnalla. Matkavalokuvauksen digitalisoituminen on siis vapauttanut matkailijaa tuoden tälle mahdollisuuden ottaa teknisesti entistä laadukkaampia valokuvia missä ja milloin vain. Verkkoon liittämisen ominaisuuden myötä matkailija voi vahvistaa matkakokemuksiaan ja pitää paremmin yhteyttä haluamiinsa henkilöihin.

Matkavalokuvauksen digitalisoituminen on tuonut digilaitteiden ja digiosaamisen tarjouman osalta valokuvaamiseen myös joitain rajoittavia tekijöitä. Digitaaliset kamerat kuluttavat elektronisina laitteina enemmän sähkövirtaa kuin analogiset kamerat, minkä

vuoksi niiden käytössä on otettava huomioon sähkövirran tasainen saanti, ettei matkavalokuvaukseen tule ei-toivottuja katkoja matkan aikana. Matkavalokuvauksen digitalisoitumisen myötä matkailijan on siis ennen matkaa varmistettava, että mukana on tarvittaessa adapteri ja muut sähkövirransaannin takaavat laitteet. Majoitukseentarjoajan toimiva Internet-yhteys vaaditaan matkakuvien jakamiseen. Digitaalinen teknologia saattaa olla teknisiltä yksityiskohdiltaan monimutkaista, minkä vuoksi osa kameran toiminnoista jää hyödyntämättä ja on käyttäjälleen näin turhia. Matkailijan kannattaakin laitehankintoja tehdessään miettiä, mitä oikeasti kameraltaan odottaa, ettei tule maksaneeksi turhasta.

Digitaalinen kamera on suunniteltu toimimaan yhdessä tietokoneen kanssa, joten ilman tietokonetta digitaalisen kameran ominaisuudet eri kuvankäsittelyvaiheineen jäävät toteutumatta. Matkapuhelimen myötä yleistynyt aina mukana kulkevan kameran käytäntö, ja mahdollisten kuvauskohteiksi joutuvien tietoisuus matkakuvien verkon kautta tapahtuvasta leviämisestä voivat aiheuttaa paikallisväestössä kielteistä suhtautumista. Matkavalokuvauksen digitalisoitumisen myötä matkavalokuvaus vaatii siis monenlaisia valmisteluja ja varmisteluja ennen matkaa ja matkan jälkeen. Koska kamera kulkee nykyään aina mukana ja laite mahdollistaa periaatteessa rajattoman matkavalokuvauksen, siirtyy sen käyttöä rajoittava harkinta nykyään entistä enemmän matkailijalle.

5.2 Digitaalinen valokuvaaminen ja valokuvamäärät

Filmiaikaan kuvien teettämisestä kertyi kohtuullisia lisäkustannuksia matkalle. Muistaakseni viikon matkalla yleensä 3x36 kuvaa. Digi aikana ei ole niin väliä.(...) Viimeisimmällä matkallani heinäkuussa Islantiin ja Grönlantiin räpsin n.1500 kuvaa. (1N56)

Tässä luokassa tarkastelen, millaisia muutoksia valokuvauksen digitalisoituminen on tuonut valokuvaamiseen sekä valokuvamääriin. Tämän tutkimukseni toisessa osassa tarkastelen Toisen kohtaamista eettisen kestävyuden näkökulmasta digitalisoituneessa valokuvaamisessa eli nimenomaan tässä luvussa käsitellyllä alueella. Yleisesti ottaen voitaneen heti alkuun todeta yleisesti tiedossa olevan väitteen siitä, että digitalisoitunut valokuvaus on lisännyt valokuvausta ja valokuvamääriä. Filmirullat eivät rajoita enää

kuvien määrää, mikä on kasvattanut otettujen matkavalokuvien määrää räjähdysmäisesti (Ek ym. 2008, s. 134). Matkalle lähtö aktivoi useimmat kuvaajat jo perinteisen filmikameran aikaan, mutta kameran kanssa liikkuville valokuvausvarustuksen yksinkertaistuminen digitaalisen kuvankäsittelyn myötä on ollut Freemanin (2008, s. 205) mukaan oikea ”onnenpotku.” Ek ym. (2008, s. 134) väittävät, että teknologian digitalisoitumisen myötä valokuvien ottaminen on entistä edullisempää, mutta myös entistä helpompaa. Omilta filmikamera-ajoilta muistelen, että maksimimäärä matkakuvia olisi itselläni ollut neljä 36 valokuvan filmirullallista. Nykyään lasken matkani kuvamäärät useissa sadoissa, usein lopullisen kuvamäärän yhdeltä matkalta ylittäessä tuhannen kuvan rajan. Myös aineistoni tukee väitettä, että kuvamäärät ovat moninkertaistuneet filmikamera-ajoista. Vaikka useimmat minulle kirjoittaneista kertovat valokuvaavansa *paljon*, paljon on eri ihmisille eri asia ja varsinaiset kuvamäärät vaihtelevat saamieni kirjoitusten perusteella noin sadasta valokuvasta 1 500 valokuvaan viikon matkalla.

Useat vastanneet kertovat lisänneensä valokuvausta digitalisoitumisen myötä. Yksi kirjoitelmissa mainittu syy on se, että kameroiden muistikortit ovat uudelleenkäytettäviä, joten materiaalikustannuksissa tulee säästöä verrattuna filmikamera-aikaan, mistä myös Freeman (2008, s. 9) huomauttaa. Eräs kirjoittajista toteaa, että matkakuvia kertyy paljon enemmän kuin filmiaikana, mutta kysyy samalla, voiko liikaa kuvata. Toisen mielestä voi. Jotkut ovat nimittäin alkaneet tietoisesti rajoittaa valokuvaamistaan, ja tätä perustellaan valtavalla kuvamäärällä, jonka käsittely vaatisi oman aikansa. Kuvat katoavat tietokoneelle, jos niitä ei ehditä tai jakseta työstää. Eräs vastaaja kiittelee digitalisoitumisen myötä avautuneita upeita mahdollisuuksia kuvien määrää, käsittelyä ja jakelua ajatellen, mutta toteaa heti perään, että ne ovat myös tärkeimpiä syitä oman valokuvaamisen vähentämiseen. Aika ei kuvien jatkokäsittelylle yksinkertaisesti riitä. (ks. luvut 5.3 digikuvien työstämisvaihe ja 5.4 Digikuvien julkistamisvaihe) *Fotokaupan liiton* puheenjohtaja Iiro Ikonen (Koho 13.8.2011) onkin ennustanut, että digitaalikuvaamisen oppivuosien jälkeen suomalaiset kuvaavat digitaalikameroillaan harkitummin. ”Kuvien räpsimisestä tulee lopulta ähky, sillä tuhannesta lomakuvasta on vaikea valita parhaat päältä”, uskoo Ikonen.

Vastauksista käy myös ilmi, että materiaalikustannussäästöjen ansiosta myös kameralla kikkailu ja *päättömältäkin tuntuvat kokeilut* ovat lisääntyneet kuvamäärän lisääntymisen

myötä. Valokuvauksen ei tarvitse olla enää niin suunnitelmallista eikä kuvia tarvitse ottaa yhtä harkiten kuin ennen. Kameralla voidaan leikkiä ja matkavalokuvauksessa voidaan olla luovia. Tässä suhteessa matkavalokuvauksen digitalisoituminen voidaan siis kokea vapauttavana ja luovuutta lisäävänä muutoksena verrattuna perinteiseen filmikameraan. Tätä vahvistaa myös Osborne (2000, s. 100), joka näkee lomavalokuvan voitonmerkkinä, todisteena ajasta, joka on kulutettu omien mielihalujen mukaan, ja poikkeuksena työajasta, mikä vastakohtaisesti kuluttaa ihmistä. Digitalisoitunut matkavalokuvaus myötävaikuttaa ihmisen luovuuden ja kehityksen prosessissa.

Koivusen (2006, s. 24) mukaan kuvaamalla ikuistetaan paitsi tärkeitä näkyjä, joita ei ehkä enää koskaan tulla näkemään omin silmin, myös niiden äärellä koettuja tuntemuksia. Koivunen lisää, että matkailijan mieleen saattaa hiipiä pelko, että mikäli kuva ei onnistu, kohde ja kokemus unohtuvat häneltä. Tähän ongelmaan viittaa yksi vastaaja, joka on vähentänyt valokuvaustaan, koska on huomannut, että kameran takaa voi jäädä paljon näkemättä. Hän haluaa kokea kohteen jo paikan päällä sen sijaan, että ottaisi riskin valokuvan onnistumisesta, jolloin kokemus jäisi vajaaksi niin kohteessa kuin jälkeempään valokuvissa muisteltunakin. Myös toinen vastaaja nostaa tämän ongelman esille, mutta nimenomaan digitaalivalokuvauksen näkökulmasta. *Digikuvauksessa on välillä vaikeuksia nähdä, mitä on oikeasti kuvaamassa!* Digitaalisissa pokkarikameroissahan ei usein ole optista etsintä, vaan kuvakulmaa ja kohteen sommittelua hahmotellaan kameran nestekidenäytöltä, joka etenkin kirkkaassa auringonpaisteessa voi erottua huonosti. Tämä ehkä osaltaan vaikuttaa siihen, että monet sitten räpsivät kuvia vähän joka puolelta, koska eivät todellisuudessa kunnolla näe, mitä ovat kuvaamassa. Tämäkin saattaa vaikuttaa yhtenä syynä suuren valokuvamäärän taustalla. Eräs vastaaja perustelee suurta kuvamääräänsä sillä, että suureen kuvamäärään mahtuu suuremmalla todennäköisyydellä myös onnistuneita otoksia, minkä taustalla on myös huoli siitä, että matkakuvat epäonnistuvat.

Digitaalisen valokuvauksen etuja on se, että kuvaa voidaan käsitellä yhä enemmän kamerassa, mikä merkitsee kuvaajalle välitöntä palautetta. Epäonnistuneet kuvat voidaan poistaa ja kuvan voi ottaa uudestaan. (Freeman 2008, s. 9.) Urryn ja Larsenin (2011, s. 181, 184) mukaan turistit ovat oppineet hyvin lyhyessä ajassa tutkimaan kuviaan kameran näytöltä ja poistamaan epäonnistuneet otokset. Yksi vastaaja kertoo: *Otan tilanteista usein useamman kuva ja esim. päivän päätteeksi katson digikameraltani parhaat ja epäonnistuneet otokset poistan.* Kameran nestekidenäytöllä on tärkeä rooli

valokuvauksessa ja kuvan tarkastamisesta kameran näytöltä ja mahdollisesta välittömästi poistamisesta onkin Urryn ja Larsenin mukaan tullut rituaali. Näin ollen epäesteettiset kuvat eivät vainoa matkailijoita tulevaisuudessa. Tämä on olennainen ero analogiseen kameraan verrattuna. Valokuvat, jotka eivät miellytä, poistetaan ja otetaan uudestaan, mikä mahdollistaa paremman lopputuloksen kontrolloimisen. Kuvien katselusta ja poistamisesta on tullut osa kuvien tuottamista. Mieluisten kuvien tuottaminen on entistä helpompaa, mutta uusintaottojen takia vie myös enemmän aikaa. (Urry & Larsen 2011, s. 184.) Aineistossani eräs kirjoittaja kuvailee *...toiset välillä kyllästyy, kun pyydän olemaan jossakin kuvauspaikassa. Ja kun toiset joutuu odottamaan, kun käyn ottamassa kuvan sieltä ja täältä*. Nestekidenäytön hyvistä puolista eräs vastaaja kertoo, että siitä on apua esimerkiksi paikallisväestöä kuvatessa, koska heille voi näyttää heistä otetun kuvan kameran näytöltä välittömästi kuvaushetken jälkeen. Digitalisoituneella matkavalokuvauksella voi tästä näkökulmasta tarkasteltuna olla kykyä rakentaa kulttuurien välisiä siltoja ja sitä kautta parantaa kansojen välistä ymmärrystä. Jatkuvat uusintaotot sen sijaan koettelevat kanssamatkustajien kärsivällisyyttä.

Sovellan jälleen edellisen perusteella Gibsonin (1986) tarjoumaa ja tarkastelen sen avulla digitaalisessa matkavalokuvaamisessa sekä valokuvamäärissä matkailijalle avautuneita tarjokkeita ja tarjokkeiden rajoituksia. Ensinnäkin mahdollisuuksiin liittyen digitalisoitumisen myötä valokuvaamisesta on tullut edullisempää, koska muistikortit ovat uudelleenkäytettäviä eikä filmejä enää tarvita. Tämä on mahdollistanut entiseen verrattuna runsaamman ja luovemman matkavalokuvaamisen. Digitalisoitunut matkavalokuvaus on vapauttanut matkailijan valokuvaamaan ja toteuttamaan itseään, jopa leikkimään kameralla. Digitaalisessa valokuvaamisessa nestekidenäytöltä näkyvät kuvat antavat välittömän palautteen kuvan onnistumisesta, mikä antaa mahdollisuuden poistaa huonot ja ottaa uuden kuvan. Mieluisten matkakuvien tuottaminen mahdollistuu entistä paremmin. Nestekidenäytöltä kuvaa voi myös näyttää kuvauskohteelle. Tällainen yhteyden luominen rakentaa ymmärrystä ja hyvää ilmapiiriä kuvaajan ja kuvattavan välille, millä on erityinen sosiaalinen merkitys, jos kuvauskohteeseen kuuluu matkakohteen paikallisväestöön.

Digitalisoitunut matkavalokuvaus on myös tuonut joitain rajoitteita valokuvaamiseen ja valokuvamääriin analogiseen valokuvaamiseen verrattuna. Tietokoneelle pakkautuvien digitaalisten kuvien tulva on käynyt joillekin ylivoimaiseksi, minkä takia valokuvaamista on itsesuojelusyistä täytynyt rajoittaa. Digitaalisessa valokuvaamisessa on myös vaikeaa

nähdä, mitä on kuvaamassa, koska kuvauskohdetta hahmotellaan usein kameran nestekidenäytöltä. Tämän takia kuvia voidaan joutua ottamaan useita, jotta varmistetaan, että edes joku onnistuu. Uusintaottojen takia matkakuvien ottamiseen voi mennä enemmän aikaa, mikä on pois jostain muusta, kuten esimerkiksi matkasta nauttimisesta. Tämän takia joskus voi harkita, kannattaako kameraa ottaa mukaan ollenkaan. Digitalisoituneen matkavalokuvauksen myötä matkakohteen nähtävyyksien äärellä saattaa näin ollen olla suuri joukko matkailijoita samanaikaisesti tähtäilemässä ja tarkentelemassa, minkä vuoksi Toisen huomioon ottaminen ja ymmärtäminen on tärkeää. Digitaalisessa valokuvaamisessa voi joskus pyrkiä ottamaan kuvia kuten filmikamera-aikoina. Keskittymällä kuvanottoon voidaan jo yhdellä räpsäisyllä saada tavoiteltu hyvä valokuva eikä lukuisia uudelleenottoja ja varmistuksen varmistusta tarvita.

5.3 Digikuvien työstämisvaihe

Joku on ihmetellyt, mitä teemme paljoilla kuvilla ja on ollut yllättynyt, että niitä jälkikäteen vielä editoidaan. Ideana onkin valita paraat tai itselle antoisimmat otokset - ei suinkaan kaikkea. (21N59)

Dramaattinen muutos matkavalokuvauksessa on tapahtunut digitalisoitumisen myötä kuvankäsittelyssä, joka on käyttäjälle kokonaan uusi vaihe verrattuna analogiseen filmikamera-aikaan. Kutsun tätä vaihetta tässä tutkielmassa työstämisvaiheeksi. Tähän matkailijoiden tietokoneilla usein matkan jälkeen tapahtuvaan digikuvien työstämisvaiheeseen olen luokitellut toisiinsa limittyneinä matkakuvien valikoimisen, muokkaamisen, järjestämisen ja tallentamisen, sekä lisäksi valikoimiseen liittyen valikoitujen kuvien poistamisen. Olen tunnistanut ja nimennyt nuo eri vaiheet matkakuvien kuvankäsittelyssä, mutta ne ovat niin toisiinsa limittyneitä, että on mahdotonta tarkastella kutakin vaihetta erikseen. Niinpä tarkastelen niitä tässä yhdessä yrittäen muodostaa vaiheista kokonaiskäsityksen, joka kertoo olennaisen digitaalisten matkakuvien työstämisestä.

Digitaalisessa muodossa olevaa kuvaa on helppo muokata ja korjata. Kaikkia kuvankäsittelyvaiheita voidaan tehdä kotona tietokoneella eikä pimiötä tai valokuvaboratorion asiantuntijapalveluita enää tarvita (Freeman 2008, s. 8–9). *Ifolor*-kuvapalvelun Ginmanin

(Koho 13.8.2011) mukaan valokuva-ala on muuttunut hyvin dramaattisesti ja nopeasti. Hän kertoo, että vielä neljä vuotta sitten puolet yhtiön liiketoiminnasta syntyi filmien kehittämisestä kuviksi. Nykyään kuvien tilaaminen on siirtynyt internetiin. Perinteisen filmikameran aikaan matkakertomukseen saatettiin valikoida valokuvia, millä vahvistettiin myyttiä täydellisestä lomasta täydellisessä maailmassa, sen sijaan, että ne olisivat esitelleet matkan todellisia ongelmia vähemmän täydellisessä maailmassa. Tätä valikoivuutta kutsutaan *Teymurin valikoivaksi suodattimeksi* ja palaan siihen Toisen kohtaamista eettisen kestävyuden näkökulmasta tarkastellessani. (Markwell 1997, s. 150.) Digitalisoituneen matkavalokuvauksen aikana matkavalokuvien valikoiminen ei ole ainut tapa mieluisten matkamunistojen luomiseen. Matkakuvia voidaan muokata alkuperäistä paremmiksi. Freeman (2008, s. 8–9) kertoo, kuinka kuvaa voi esimerkiksi rajata ja varjostaa, sen valotusta voi korjata, tai kontrastia, kirkkautta, sävyjä ja väritasapainoa muuttaa. Näitä muutoksia voidaan hänen mukaansa tehdä huonontamatta alkuperäisen kuvan laatua. Aineistostani matkakuvien työstämisen vaiheen merkitys nousee selkeästi esille. Kaikki kuvaajat joutuvat tallentamaan matkakuvansa jollain tavalla, mutta matkakuvien muokkaamisen ja valikoimisen suhteen minulle kirjoitelmansa lähettäneet tuntuvat löyhästi jakaantuvan kolmen eri ajattelumallin mukaan. Osalle matkakuvien muokkaaminen ja valikoiminen vaikuttaa vakiintuneen työvaiheena, osa muokkaa tarpeen vaatiessa ja osa ei muokkaa kuviaan ollenkaan.

Osa suhtautuu matkakuvien käsittelyyn innokkaasti. Yksi matkakuvien rutinoitunut muokkaaja esimerkiksi kertoo, kuinka hänellä *sormet jo syyhyävät* siirtämään tuoreita matkakuvia tietokoneelle ja muokkaamaan niitä. Toinen kirjoittaja taas kertoo, kuinka kuvien muokkaamisvaihe tarjoaa hänelle ikään kuin tilaisuuden elää matka uudelleen. Nämä molemmat kirjoittajat näkevät matkakuvien muokkaamisen myönteisenä työvaiheena. Analogisen kamerasajan aikaan matkakuvat sai nähdä vasta valmiiksi kehitettyinä paperiversioina, koska kuvankäsittelyn syventävää työstämistä ei ollut. Digitaalisten matkakuvien muokkaaminen voi vahvistaa ja syventää matkakokemuksia ja antaa näin lisäarvoa matkalle.

Osa sellaisista, jotka kertovat, etteivät muokkaa kuviaan, myöntävät kuitenkin tarpeen tullen käyttötarkoituksesta riippuen muokkaavansa niitä. *Periaatteessa en muokkaa kuvia jälkeensä. Se on kuvattu mitä on kuvattu. Ehkä vähän voi tarkentaa kuvaa tai jotain kuvaa voi rajata uudelleen riippuen käyttötarkoituksesta.* Matkakuvien käyttötarkoitus

sanelee useilla, kuinka tarkasti kuvia muokataan tai ollaan muokkaamatta. Joku kertoo esimerkiksi, että tehdessään kuvasta taulun, hän saattaa poistaa kuvasta jonkin häiritsevän yksityiskohdan. Eräs vastannut kirjoittaa, kuinka hän voi muuttaa kuvien kokoa ja rajauksia esimerkiksi matkakertomusta varten. Suomen Lehtikuvaajat ry:n puheenjohtaja Hanna-Kaisa Hämäläinen (21.4.2010) toteaa, että nykykuvat estetisoivat maailmaa enemmän kuin ennen. Kuvista saa kuvankäsittelyllä kauniita ja silmää miellyttäviä. Rosoisuus ja aitous voivat jäädä taka-alalle. Kuvia voidaan rajata tarkoitushakuisesti. Näin matkavalokuvillakin voi käyttää valtaa ja vaikuttaa siihen, millaisia mielikuvia eteenpäin jaetaan. (Hämäläinen 21.4.2010.) Kuvista voidaan esimerkiksi rajata muut turistit pois, mikä lisää autenttisuutta eikä kohde näytä niin massaturismin saastuttamalta (Parmeggiani 2010, s. 98–99). Analogisen matkavalokuvauksen aikana rajaukset piti tehdä jo valokuvatessa, mutta digitalisoituneessa matkavalokuvauksessa rajauksia voidaan tehdä vielä matkan jälkeen kotonakin.

Matkavalokuvista myös valikoidaan ja poistetaan tarpeettomia otoksia. Sen, mikä on tarpeetonta, miettii jokainen omasta näkökulmastaan. Hyvin monet valikoivat suuresta kuvamäärästä onnistuneet ja parhaat otokset ja samalla poistavat epäonnistuneet tai keskenään samanlaiset kuvat. Valikointia tehdään joko mahdollisimman pian valokuvauksen jälkeen (ks. luku 5.2), päivän päätteeksi, matkan jälkeen kotona tietokoneella tai viimeistään siinä vaiheessa, kun ollaan luomassa matkakertomusta tai kehittämässä fyysisiä tallenteita. Kaikki eivät kuitenkaan poista karsimiaan kuvia lopullisesti. Eräs vastaaja kertoi kokoavansa huonoista otoksista oman hauskan kokonaisuutensa. Toinen vastaaja kertoo, ettei poista matkakuvia, ainoastaan valikoi muokattavat kuvat. Joku kirjoittaja myöntää ihmettelevänsä joitain ottamiaan kuvia, mutta ei silti muokkaa niitä mitenkään. Hän tiedostaa kuitenkin sen, että muokkaaminen olisi mahdollista. Kuvankäsittelyllä läpikäytyt matkakuvat päätyvät katselun ja esittelyn kohteiksi, loput jäävät tietokoneen muistiin kuvakansioihin. Joku kertookin suurimman osan kuvista unohtuvan tietokoneelle. Analogisen filmikameran aikaan vastaavan kohtalon kokivat myös kehitetyt paperikuvat, jotka unohtuivat palautuskuoriinsa. (ks. luku 5.5)

Todellisuutta on aina tutkittu kuvien antamien tietojen avulla. Sontag (1984, s. 83, 142.) väittääkin, että yksi kameran tehtävistä on toimia todisteiden ja yhteiskunnallisten tapojen tallentamisen välineenä. Puhuttaessa matkavalokuvista todisteina ja muistin virkistäjinä, on kuitenkin muistettava, että matkavalokuvat tuottavat laskelmoituja muistoja. Kuvat

peittävät yhtä paljon, kuin paljastavat. Ne tuottavat lähinnä kuvaajansa toiveita heijastavaa todellisuutta. (Haldrup & Larsen 2003, s. 38.) Tämä korostuu digitalisoituneessa matkavalokuvauksessa, sillä digikuvien kuvankäsittelymahdollisuuksien vuoksi matkakuvia voidaan käsitellä monella eri tapaa. Muokatuilla matkakuvilla voi heijastaa entistäkin paremmin omien toiveiden mukaista todellisuutta. Freeman (2008, s. 9) toteaa, että digitalisoituneen valokuvauksen myötä valokuvauksen luonne on erityisesti tässä suhteessa muuttunut. Filmiäikaan kamera tallensi juuri sen, mitä valokuvaaja havaitsi ja valokuvasi. Valokuvan muuttaminen jälkepäin vaati tietoista manipulointia ja erikoisosaamista. Digitaalisen kuvan korjailu ja muokkaaminen taas kuuluvat kuvankäsittelyyn luonnollisena osana. Freeman lainaa maisemavalokuvaajaa Ansel Adamsia, joka kirjoitti: ”Negatiivi on partituuri ja vedos on esitys,” ja soveltaa tätä metaforaa. Digitaalinen kuvankäsittely antaa hänen mukaansa ”kuvaajalle mahdollisuuden valita mieleisensä orkesteri ja jopa kirjoittaa partituuri uusiksi.” (Freeman 2008, s. 9.) Valokuvien manipulointia voisi tutkia eettisestä näkökulmasta, mutta empiirinen aineistoni ei sitä mahdollista.

Toinen digitalisoitumisen myötä dramaattisesti muuttunut asia on valokuvien tallentaminen digitaaliseen muotoon perinteisten paperikuvien kehityttämisen sijaan. Kuvamäärän moninkertaistuessa säilytettävät matkakuvat joudutaan valikoimaan isommasta joukosta, jos ei sitten päädytä tallentamaan kaikkia kuvia. Niitä voidaan järjestellä kansioihin ja alakansioihin ja tallentaa eri kohteisiin muistitikuille ja -korteille, varmennuslevyille ja tietokoneen muistiin. Monet kantavat huolta kuvien säilymisestä ja tekevät varmennuskopioita useampaan eri kohteeseen tiedostaen kuvien menetyksen mahdollisuuden. Varmistuksen varmistusta kuvaa hyvin *tallennan ne joka paikkaa*. Yksi vastaaja toteaa levytilan olevan halpa tapa säilyttää kuvat. Eräs vastaaja kertoo salaman rikkoneen tietokoneen, jolloin osa hänen valokuvistaan pääsi tuhoutumaan. Hän myös toivoo, että nuorempi sukupolvi ymmärtäisi tallentaa kuvansa muutenkin kuin tietokoneelle. Tällä tulkitseen hänen viittaavaan diginatiiveihin, jotka eivät ole perinteisen kameran aikaan vielä valokuvanneet ja joille matkavalokuvien digitaalinen tallentaminen tietokoneelle ja toimiminen digitaalisessa toimintaverkossa tapahtuu luonnostaan. Elämäkokemusta jo kartuttanut ja perinteisen filmikamera-ajan elänyt, ajan patinoimien valokuva-albumien rinnalla kasvanut, näkee tärkeisiin elämänvaiheisiin liittyvien dokumenttien arvon toisella tavalla kuin elämänsä alussa oleva nuori. Yksi kirjoittaja tiedostaa digitaalisten tallennusmuotojen katoamisen mukanaan tuoman uhkan yksilötasoa

laajemmalla tasolla: *Kuvani ovat matka-aarteitani ja säilytän niitä sekä tietokoneella että ehdottomasti myös valokuvakansioissa, sillä nyky maailmaa ja tulevia polvia uhkaa digitaalisuuden mukanaan tuoma kuvattomuus. Tiedä vaikka kuvistani olisi joskus tulevaisuudessa hyötyä jollekin alan tutkijalle!*” On ymmärrettävää, että digitaalisen tallentamisen epävarmuus saattaa aiheuttaa joissakin ihmisissä huolta. Ovathan he jo huomanneet, kuinka sähköpostit ja tekstiviestit ovat korvanneet kirjeenvaihdon ja blogeista on tullut päiväkirjojen julkisia vastineita. On jo havaittavissa, että kirjallisia lähteitä ei ole enää olemassa niin kuin ennen. En voi välttää miellelyhtymää digitalisoituneen ajan ja pimeän keskiajan välillä. Kirjallisten materiaalien puuttuminen oli yksi syy, miksi tätä tiettyä ajanjaksoa historiassa kutsuttiin niin sanotuksi pimeäksi keskiajaksi.

Kun matkakuvat ovat kotona kirjahyllyssä kuva-albumeissaan, ne ovat siinä silmien alla turvassa (Urry & Larsen 2011, s. 184), mutta digitaalisina tiedostoina ne ovat analogisesti ajateltuna jossain täysin käsittämättömässä virtuaalisessa tilassa. Urry ja Larsen (2011, s. 186) kuitenkin toteavat, että kuvat ovat näkyviä, liikkuvia ja verkostojen välityksellä kiinni arkisessa elämässämme. Ovathan esimerkiksi *Facebookin* kuvat jatkuvasti esillä tai ainakin helposti esille otettavissa. Kuvat voidaan Urryn ja Larsenin mukaan nähdä kuitenkin myös kertakäyttöisinä. Digitaalisista kuvista puuttuu aineellisten kuvien aura ja hohto, minkä vuoksi ne usein ovat lyhytikäisiä, mutta samalla arvostettuja nopeassa mobiiliviestinnässä. (Urry & Larsen 2011, s. 186.) Toisaalta sähköisessä muodossa olevat kuvat saattavat vaeltaa ennalta-arvaamattoman ja pitkänkin elämän maailmanlaajuisessa sosiaalisessa verkostossa (Larsen 2008, s. 143) (ks. luku 5.4) Eirikuvan (Koho 13.8.2011) mukaan kuvien nettipohjainen arkistointi on tulevaisuudessa entistäkin suositumpaa ja siksi hyvien ja helppokäyttöisten ohjelmistojen kehittäminen on sille tärkeää. Tämän voi olettaa vähentävän matkailijoiden huolta digitaalisten matkakuvien säilymisestä.

Valokuvan repiminen on armoton hylkäämisen ele (Sontag 1984, s. 149). Valokuvia ja muuta henkilökohtaista, myös julkista, materiaalia on menneinä aikoina tuhottu dramaattisesti polttamalla tai muuten näyttävästi tuhoamalla. Digitaalisessa muodossa olevaa valokuvaa ei voi repiä, mutta sen tuhoaminen onnistuu nopeasti ja helposti nappia painamalla. Urryn ja Larsenin (2011, s. 184) mukaan silmiinpistävä on, että useimmat poistavat suuremmitta tunnontuskitta myös kuvia rakkaimmistaan. Itse en ole kyennyt tuhoamaan vanhoja valokuviani, vaikka niissä esiintyviin henkilöihin liittyisi kipeitäkin

muistoja, jos yhteisiin hetkiin on liittynyt joskus myös jotain hyviä muistoja. Jos kuva taas herättää pelkkiä epämiellyttäviä muistoja, on sen tuhoaminen ollut helpompaa. Digitaalkuvien kanssa kävin alussa pienen painiskelun. Teknisesti epäonnistuneiden maisemakuvien poistaminen ei ole tuottanut tunteita, mutta henkilökuviensa poistaminen tapahtuu itselläni edelleen vasta tarkan harkinnan jälkeen.

Digikuvien työstämisen tarjonta luo uusia tarjokkeita verrattuna analogiseen aikaan. Monipuolinen kuvankäsittely antaa mahdollisuuden muokata digitaalisia matkakuvia itselle mieluisiksi. Käsittelyn avulla voi näin korostaa haluamaansa todellisuutta vielä matkan jälkeenkin. Digitaalisia matkakuvia työstäessä tarjoutuu mahdollisuus elää matkaa virtuaalisesti uudestaan ja vahvistaa elettyjä matkakokemuksia ja -elämyksiä. Digitaalisessa työstämisen vaiheessa voidaan myös korostaa omaa leikkisyyttä ja luovuutta. Digitaalisten matkakuvien ja vaikka kokonaisten kuva-arkistojen poistaminen tapahtuu parilla napinpainalluksella, kun analogisen filmikameran aikana ei-toivottua materiaalia tuhottiin roviolla tai silppurilla. Nykyinen käytäntö ei juuri suo tilaa dramatiikalle.

Verrattuna analogiseen valokuvaamiseen digitalisoituneen matkavalokuvauksen työstämisen vaiheen tarjokkeiden rajoitteina voidaan erottaa todellisuutta vääristävä kuvankäsittely. Kuvankäsittely tuottaa ihannoituja mielikuvia, mikä vääristää matkavalokuvien avulla kerrottua todellisuutta. Runsaasta kuvamäärästä johtuen myös suuri osa matkakuvista saattaa unohtua tietokoneen tiedostoihin, tosin myös analogisen kameran aikana matkakuvia unohtui palautuskuoriinsa. Huoli digitaalisten kuvien säilymisestä ja kuvien menettämisen pelko kalvaa henkilökohtaisella mutta saattaa kalvaa myös yhteiskunnallisella tasolla. Tämä huoli käy joskus myös toteen laitteiden tuhoutessa. Kuvapalveluiden käyttäjille suunnatut digitaalisten kuvien arkistointiohjelmat keventävät kuvien säilymisestä aiheutuvaa huolta. Digitalisoituneen matkavalokuvauksen tuottamat mielikuvat voivat siis olla vielä kauempana todellisuudesta kuin analogisena aikana tuotettujen matkavalokuvien mielikuvat.

5.4 Digikuvien julkistamisvaihe

...yleensä loman alkupäivinä tulee laitettua parhaat otokset facebookiin lähinnä siksi, että lapset näkee missä maisemissa äiti taas menee. (17N53)

Digikuvien julkistamisvaiheen rakennan digitaalisten kuvien esittämisestä, jakamisesta ja katsomisesta sähköistä kanavaa käyttäen. Läheskään kaikkia matkavalokuvia ei sanan varsinaisessa merkityksessä suinkaan julkisteta, mutta käytän tätä termiä, koska verkkoon liittämisoimaisuus ja -mahdollisuus kuuluvat digitaalikuvien perusluonteeseen. Digitaalinen kamera on suunniteltu niin, että sen saa yhdistettyä tietokoneeseen, sähköpostiin sekä kotisivuihin tai blogeihin. Käytännössä lähes kaikki hotellit tarjoavat nykyään internetyhteyden tai langattoman verkon, joten matkakuvien lataamiseen ja lähettämiseen on hyvät mahdollisuudet jo matkakohteessa. (Ek ym. 2008, s. 134–135.) Freeman (2008, s. 205) pitääkin itsestään selvänä, että matkakuvia lähetetään jo matkan aikana toisille ja kotiin. Hänen mukaansa verkossa olevat sosiaalisen median palvelut on tarkoitettu tähän tarkoitukseen ja ne ikään kuin sulkevat digikuvauksen ympyrän.

Yhteyden pitäminen on kuulunut myös aikaan ennen matkapuhelimia, digitaalisuutta ja verkkoja. Silloin yhteyttä pidettiin postikorttien avulla. Ennen kuva kertoi matkan tapahtumista toisessa ajassa ja toisessa paikassa valitulle yleisölle tai katselijalle. Matkalta lähetettyyn postikorttiin kirjoitettiin ”*wish you were here*”, mutta todellisuudessa viestillä haluttiin sanoa ”*you were not here, I was,*” tulkitsee Crang (1997, s. 367). Harrisonin (2003, s. 70) tutkimuksessa jotkut haastatellut kertoivat, kuinka he matkalta lähetettyjen postikorttien avulla jakoivat kokemuksia itselleen tärkeiden ihmisten kesken ja kuinka heidän mielestään ironista oli, että matkustaminen kotoa oli heille syy pitää yhteyttä. Nykyisin yhteydenpito on nopeaa, se tapahtuu siinä hetkessä. Toisin kuin menneestä ajasta kertovat analogisesti tallennetut matkavalokuvat, digitaalikamera näyttää parhaillaan tapahtumassa olevat tapahtumat, joissa kuvaaminen, poseeraus ja katselu yhdistyvät samanaikaisesti. Urry ja Larsen nimittävät tällaisia kuvia eläviksi postikorteiksi tapahtumista. Digitaalikuvausta kuvaa ohikiitävän olemassa olevan hetken merkityksellisyys. (Urry ja Larsen 2011, s. 181.) Olen jo aiemmin tuonut esille, kuinka Kodakin vapaa-ajan valokuvaukseen liittyvä mainonta keskittyi nimenomaan aikaan ja ajan mieltämiseen uudella tavalla (West 2000, s. 36). Kameralla on kyky pysäyttää hetkiä ja tilanteita, ja siksi valokuva voi toteuttaa sen, mitä vapaa-aika ainoastaan lupaa, eli hidastaa aikaa. Valokuvien avulla matkailijat voivat elää lomat aina vaan uudestaan. (West 2000, s. 73.) Perinteisen valokuvan aikana matkakuvien avulla matkattiin ajassa taaksepäin ja elettiin lomakokemuksia uudestaan. Digitaalisten kuvien avulla voidaan myös palata menneisiin, mutta ne mahdollistavat myös itse valokuvaushetken

vahvistamisen, koska sen voi jakaa muualla olevien läheisten kesken. *Olen laittanut kuvat yleensä myös nettiin, lähinnä muualla asuvien lasten katseltaviksi*, kirjoittaa myös yksi mieshenkilö, joka käyttää Internetiä matkakuviansa näyttämiseen perheenjäsenilleen.

Valokuvia tuotetaan, katsellaan ja levitetään nykyään tietokoneilla, matkapuhelimilla ja Internetin, erityisesti sosiaalisten verkkojen kautta (Urry ja Larsen 2011, s. 181). *Toisinaan lataan kuvia myös Facebookiin ja parille matkailua koskevalle keskusteluforumille*, kertoo yksi minulle kirjoittanut kirjoitelmassaan. Urry ja Larsen (2011, s. 185) kuvailevatkin, että sosiaalinen media on siirtänyt valokuvamuistot fyysisestä kodistaan ja kohteestaan. Sosiaalisen median tai uuden median, kuten Tussyadiah (2010, s. 156–157) sitä kutsuu, ja teknologian myötä matkailijoiden keskenään jakamien kuvien määrä on paisunut. Sosiaalisen median ansiosta matkailijoilla on myös paremmat mahdollisuudet tehdä yksityiskohtaisia, henkilökohtaisia ja erikoistuneempia kuvakoosteita matkakokemuksistaan ja esitellä niitä laajallekin yleisölle missä päin maailmaa tahansa (Tussyadiah 2010, s. 156–157; Urry & Larsen 2011, s. 184). Talwar (2010, s. 253) kuitenkin kritisoi sosiaalista mediaa tuoden esille sen voimakkaan kyvyn vahvistaa ja kiihdyttää niin myönteisiä kuin kielteisiäkin sosiaalisia tunteita. Maiden yhteiskuntarakenteiden monimuotoistuesssa ja erilaisten arvo- ja käyttäytymismallien lisääntyessä korkeammat eettiset standardit ja käsitykset paremmasta hyvästä ovat kasvavia trendejä (Talwar 2010, s. 253). Myös matkavalokuvauksen tarkastelu eettisestä näkökulmasta on näin perusteltuna tarpeen.

Analogisen filmikameran aikaan matkailu pysyi yksityisenä, nykyään verkostoitumisen avulla matkakohteet ja matkasuunnitelmat voivat levitä reaaliajassa laajaan tietoisuuteen julkisten online-foorumien kautta. Matkan dokumentointi matkakuvin ja tekstein tapahtuu digitaalisen median avulla nopeasti ja interaktiivisesti. Tämä näkyy mm. matkablogien sekä *Facebookin* ja *Flickr'in* ladattujen matkakuvamäärien valtavana kasvuna. Tästä on seurauksena jakamisen ja tiedonvälityksen globaali kulttuuri, alati liikkeessä oleva ja aaltoileva yksilöiden verkosto, jossa jakaminen ja yhteydenotto tapahtuvat ajoittain sekä digitaalisesti, että oikeassa elämässä, eikä ole varsinaista merkitystä kummassa, kuvailevat Gasser ja Simun. Verkkoon ladatuista matkakuvista, videoista, viesteistä ja blogeista tulee tärkeitä tiedonlähteitä muille matkaa suunnitteleville. Interaktiivinen keskustelu, matkakuvien kommentointi ja palautteen

antaminen jatkuvat samoissa sosiaalisissa verkostoissa, joista matkaideoita haettiin ennen matkaakin. (Gasser ja Simun 2010, s. 85–86, 88–89.)

Tästä on osoituksena matka-aiheisten keskustelupalstojen suosio ja sinne ladattujen matkakuvien suuri määrä. Esimerkiksi *Aurinkomatkojen Paikka auringossa* –palveluun (tilanne 30.12.2011) on ladattu 59 714 matkakuvaa ja –videota, 1 603 matkakertomusta sekä 5 453 keskusteluviestiä (Paikka auringossa). Yksi kirjoittaja mainitsee omien matkavalokuviansa julkistamisesta, *Joitakin kuvia on käytetty lehdissä, muuten ne ovat netissä. Olen myös jos jostain kohteesta on Plazan matkalaukussa vihjannut siellä, että täältä löytyy paikasta kuvia*. Haldrup ja Larsen (2003, s. 38) väittävät, että matkailijat kertovat näitä käsikirjoitettuja matkatarinoita lähinnä itselleen matkailijoiden ollessa samanaikaisesti omien matkavalokuviansa tuottajia, esiintyjä kuin yleisöäkin. Sosiaalisiin verkostoihin ladatut matkatarinat kuvineen kuitenkin luodaan jo alun alkaen muille luettaviksi ja kommentoitaviksi. Kuvankatsojien laajempi yleisö saattaa myös vaikuttaa jo kuvanottohetkellä valintoihin kuvakohteista ja kuvaustavasta. (Haldrup ja Larsen 2003, s. 38.)

Nopeasti laajalle levittäytyvät sähköiset matkakuvat voivat tuottaa haasteen matkakohteiden imagoviestinnälle, sillä turistien viestittämät matkavalokuvat eivät välttämättä ole matkakohteen valitseman linjan mukaisia. Digitalisoituminen ja verkottuminen saattavat joissakin tapauksissa tarkoittaa, ettei matkakuvien hermeneuttinen kehä toteudukaan kuten filmikamera-aikana. Matkalta voidaan lähettää nopeasti kuvia myös raportointimielessä lehtien lukijakuva-palstoille. Ikävät tapahtumat nousevat nopeasti uutisotsikoihin nopeiden harrastelijavalokuvaajien ansiosta. Alasen (2010) mukaan on syntynyt aivan uusi 'ammattiryhmänsä', mikä mielestäni muistuttaa jo tässä tutkielmassakin aiemminkin mainittuja paparazzeja. Joissakin matkakohteissa tai joidenkin ihmisten taholta saatetaan kokea, että kamera laukaisuvalmiina kulkeva matkailija kärkkyä vain mehukasta kuvaa. Uutiskuvissa lehtien kannalta nopeus ja aitous ovat kuvan laatuakin tärkeämpiä tekijöitä (Alanen 2010), joten uhka voi joissakin tapauksissa olla todellinen. Vaikka matkakohteessa räpsityt kuvat eivät koskaan otsikoihin päätyisikään, niin sosiaalisen median foorumeihin ne päätyvät nykyään usein.

Minulle lähetetyistä kirjoitelmista käy ilmi, että hyvin monet vastanneet lataavat kuviaan Internetiin muiden nähtäväksi. Kaikista kirjoituksista ei käynyt kuitenkaan selville

tarkemmin, mitä kohdetta kirjoittaja tarkoittaa Internetin mainitessaan. Haldrupin ja Larsenin (2003, s. 38) mukaan ihmiset ovat tietoisia siitä, etteivät perheen matkavalokuvat, kokemusten supistaminen stereotyyppioiksi ja kuvien tarinat kiinnosta muita kuin perheenjäseniä itseään. Aineistostani kävi kuitenkin ilmi, että jotkut saattavat selailla ventovieraidenkin matkakuvia Internetissä avoimissa kuvagallerioissa, kuten *Picasassa* ja erilaisissa matka-aiheisissa foorumeissa. Urry ja Larsen (2011, s. 184) toteavatkin, että matkavalokuvat olivat ennen fyysisiä objekteja turvassa kotikirjahyllyssä, nykyään ne ovat erilaisia digitaalisia objekteja, joita kohtaa ennalta-arvaamaton kuoleman jälkeinen elämä tietokoneiden roskakoreissa, kansioissa, sähköpostilokeroissa, blogeissa ja sosiaalisessa verkostossa. Kuka vain voi poistaa, muokata ja jakaa verkossa olevia kuvia vapaasti ja ajasta riippumatta. (Urry & Larsen 2011, s. 184.)

Matkakokemukset ovat integroituneet erityisesti diginatiivien, eli digitaaliteknologian aikakaudella syntyneiden nuorten ja lasten, arkeen monin tavoin, eikä matka heille tarkoita eroamista arjesta, vaan pikemminkin arjen laajentumista, toteavat Gasser ja Simun (2010, s. 88–89). Harrison (2003, s. 154–162) kuvailee, että koti edustaa yleensä vakiintuneita ihmissuhteita ja tunteita, arkista ja tavallista, perhettä, turvaa, paikkaa ja tasapainoa. Koti on paikka, johon matkan jälkeen palataan. Koti voi myös muodostua symbolisesti johonkin, sitoutumatta mihinkään paikkaan fyysisesti. Jos koti nähdään tällaisena symbolisena mukana liikkuvana mielentilana, voidaan myös matkalla olla virtuaalisesti kotona. (Harrison 2003, s. 154–162.) Aivan kuten nuoret kuljettavat osan kodistaan ja arjestaan mukanaan matkalle sosiaalisen verkottumisen avulla, he myös ikään kuin jatkavat fyysisesti jo päättynyttä matkaansa verkkoon ladattujen ja jaettujen matkakuvien ja tekstien myötä vielä kotonakin. (Gasser & Simun 2010, s. 88–89.)

Mielestäni näin ei kuitenkaan voida puhua enää nykyään ainoastaan diginatiiveista, sillä esimerkiksi *Facebook* on yleistynyt ja saanut jalansijaa myös vanhempien ikäpolvien arjessa. Kolme minulle kirjoittanutta naishenkilöä kertoi lataavansa matkakuviaan *Facebookiin*. Heidän ikähaarukansa vaihteli 29–53 vuoden välillä. Itse olen ladannut lomamatkojeni valikoituja kuvia selostusten kera *Facebookiin*, osan kuvista olen ladannut jo paikan päällä matkakohteessa. Miettiessäni syitä tähän niin ainakin se johtuu halustani jakaa matkakokemuksia ja matkakertomuksia lähipiirissäni. Teen sen, koska se on minulle mahdollista ja koska olen muutenkin tottunut kirjautumaan *Facebookiin* päivittäin. Gasser ja Simun (2010, s. 88) huomauttavatkin, että koska verkkoon kytkeytyminen ja suhteiden

ylläpitäminen verkossa kuuluvat vahvasti arkipäivään, on se luonnollista paikasta riippumatta myös lomalla. Tämä on heidän mukaansa tärkeä seikka ottaa huomioon tulevaisuuden matkailussa. Ajattelen tämän tarkoittavan käytännössä ainakin sitä, että majoitustarjoajan peruspalveluihin tulisi kuulua ilmainen Internet-yhteys itsestään-selvyytenä. *Facebook*-kuva-albumien myötä myös interaktiivisuus mahdollistuu. Ennen valokuva-albumeita esiteltiin matkan jälkeen lähipiirille ja saatiin näin vuorovaikutuksellista vastakaikua lomakokemuksille. *Facebookissa* esitetyt ja kommentoitavaksi ladatut kuvat saavuttavat laajan yleisön verrattuna perinteiseen valokuva-albumin yleisöön (Urry & Larsen 2011, s. 186). Entisen malliset sosiaaliset rakenteet ovat hajonneet, ja sukulaiset saattavat asua useiden satojen kilometrien päässä, ja ystävät ovat kukin tahoillaan ympäri maailmaa, niin kuin itsellenikin. *Facebook*-yhteisö voi joillekin korvata entisaikojen tiivistä sosiaalista verkostoa ja arkista kanssakäymistä. Kolmantena syynä *Facebook*-kuva-albumien laatimiselle näen sen tarjoaman mahdollisuuden kuvatulvan hallintaan. Valitsen pienen prosentuaalisen osuuden kaikista matkalla ottamistani kuvista ja julkaisen ne omassa *Facebook*-profiilissani. Tämä prosessi kuvaselostuksineen vastaa entistä valokuva-albumin tekemistä. Kuvia tulee matkakoosteeseen suunnilleen saman verran kuin enimmillään filmikamera-aikaan matkustaessa. Sosiaaliseen mediaan ladattujen matkakuvien etuna on myös mm. kaikenlaisen muun informaation liittäminen kuvaselostuksiin, esimerkiksi [www-linkit ravintoloihin](#) ja majoituksiin. Urry ja Larsen (2011, s. 186) toteavatkin, että *Facebookin* tai *Flickr'in* kuvat eivät niinkään jaa muistoja, kuten perinteiset paperikuvat, vaan tapahtumassa olevia sen hetkisiä kokemuksia. Lisäksi omien kokemusteni perusteella väitän, että *Facebookin* kuvien avulla pidetään yhteyttä ja välitetään informaatiota sekä luodaan järjestystä digitaalisten matkavalokuvien tulvaan.

Yksikään vastanneista ei kieltänyt lataavansa matkakuviaan Internetiin tai muuten osoittanut kielteistä reaktiota matkakuvien julkistamiselle Internetin tarjoamissa eri sovelluksissa. Yksi henkilö kuitenkin kertoi, ettei esittele henkilökohtaisia matkakuviaan Internetissä, vaikka muuten matkakuviaan siellä esitteleekin. Kaikki eivät myöskään välttämättä lataa kuviaan *Facebookiin* lomallaan, vaan vasta matkan jälkeen. Sähköpostit auttavat pitämään yhteyttä, mutta jos tavoitteena on täydellinen irtautuminen arjesta ja kodin normaalista elämästä, sähköpostit ja Internet-kahviloiden ovet jäävät todennäköisesti matkalla avaamatta, kirjoittaa Harrison vuonna 2003 (Harrison 2003, s. 154–162). Tuohon aikaan matkapuhelimissa ei ollut vielä kaikkia nykyaikaisia

multimediatointoja. Nykyisin oven sulkeminen selän takana on matkapuhelimiin hiipineiden monipuolisten yhteydenpito-ominaisuuksien takia vaikeampaa. Olen jostain kuullut nykyistä viestintäkulttuuria kutsuttavan niin sanotuksi tarkistamisen kulttuuriksi. Nykyistä kulttuuria voisi kutsua myös vilkaisu- tai kurkkaamiskulttuuriksi. Tällä tarkoitan ilmiötä, jossa sosiaalisen median päivitykset käydään tarkistamassa säännöllisesti, ettei vain jokin tärkeä asia pääse menemään ohi.

Gasser ja Simun (2010, s. 89) tuovat myös esille yhteisen piirteen kaikissa nykyisissä verkkoon sitoutumisen eri tavoissa, ne ovat pysyviä. Jaetut kuvat ja sanat kumuloituvat verkossa ja yksilön matkailuhistoria voidaan selvittää. Näin matkailusta tulee ikään kuin identiteetin rakentaja. Useat verkkopalvelut ovatkin käyttäneet tätä ideaa hyödykseen, ja käyttäjälle annetaan mahdollisuus kertoa, missä ja kenen kanssa on matkaillut, ketä tavannut sekä vertailla verkoston muiden jäsenten vastaaviin kokemuksiin. (Gasser & Simun 2010, s. 89.)

Kuvia katsotaan sähköisessä muodossa luonnollisesti myös itsekseen ja perhepiirissä. Yksi vastaaja kuvailee yhdeksi mukavimmaksi vaiheeksi sitä, kun pääsee katselemaan ottamiaan kuvia tietokoneen näytöltä. Toinen korostaa laadukkaan näytön merkitystä kuvien katselussa, sillä hän katselee kuvia lähinnä vain tietokoneelta tai taulutelevision ruudulta. Yhden vastaajan mukaan kuvat muodostavat paremman kokonaisuuden, jos niitä katsotaan isolta ruudulta. Eräs vastaaja kertoo, kuinka matkakuvien katselu televisioruudulta voi muodostaa yhteisen juhlahetken. Perinteisten valokuva-albumien sijaan monet kokoontuvat television, tietokoneen tai videotykin ääreen esittelemään kuviaan myös muille. Näiden kommenttien perusteella tekniset apuvälineet vahvistavat kuvien visuaalisuutta ja kuvankatselun elämyksellisyyttä. Kuvien digitaalisuus mahdollistaa myös kuvien suhteellisen vaivattoman jakamisen ja vaihtamisen. ”*Jos samalla matkalla on ollut useampi valokuvien ottaja, keräilen muistitikulle tai sähköpostiin parhaita paloja kuvista.*”

Tarkastelen vielä kiteytettynä edellä esitetyn digikuvien julkistamisvaiheen uusia tarjokkeita. Matkakuvia on mahdollista jakaa sähköisten verkostojen avulla jo matkakohteessa, minkä ansiosta matkailija voi pitää yhteyttä ja ylläpitää suhdettaan reaaliaikaisesti haluamiinsa henkilöihin ja sitä kautta saada myös vahvistusta matkakokemuksilleen. Sosiaalinen media myös mahdollistaa erikoistuneiden matkakuva-

koosteiden laatimisen ja kuvallisen informaation jakamisen laajalle yleisölle maailmanlaajuisesti. Omat matkakuvat saavat näin näkyvyyttä ja toimivat mahdollisesti tiedonlähteinä muille matkaa suunnitteleville. Internetissä on mahdollista selailta myös ventovieraiden matkakuvia ja hakea inspiraatiota niistä, mutta myös jakaa ja muokata kuvia. Verkottumisen myötä matkavalokuvaus on laajentanut arkea niin, että matkallakin voidaan olla virtuaalisesti kotona. Sosiaalisessa mediassa jaettujen matkakuvien avulla voidaan hallita omaa kuvatulvaa, sillä kuvien lataaminen esimerkiksi *Facebookiin* edellyttää usein valintaa sekä kuvaselostusten laatimista. *Facebook* voi myös olla turvallinen arkistointitila matkavalokuville. Internetin eri sosiaalisen median sovelluksissa voidaan myös luoda matkailijaprofiileja, jotka toimivat identiteetin rakentajina. Digitaalisessa muodossa olevia matkakuvia voidaan myös katsella näyttävästi esimerkiksi television isolta ruudulta, mikä vahvistaa kuvien katsomisen visuaalisuutta ja elämyksellisyyttä. Digitalisoitunut matkavalokuvauksen julkistamisvaihe on periaatteessa avannut matkailijoiden kuva-albumit koko maailman nähtäviksi.

Lopuksi tarkastelen vielä vastaavasti kiteytettynä digikuvien julkistamisvaiheen tarjoumaan vaikuttavia rajoitteita. Analogisella aikakaudella matkavalokuvat olivat turvassa kirjahyllyssä, mutta verkkoon ladattuina ne saattavat joutua vieraisiin käsiin ja sitä kautta oman vaikutuspiirin ulottumattomiin. Tämän takia on hyvä miettiä, mitä kaikkia kuvia verkkoon lataa ja kenelle matkakuvansa haluaa verkossa esitellä. Verkottumisen arkipäiväistymisen vuoksi täydellinen irtautuminen lomamatkalla voi olla vaikeaa. Lomamatkan laajentuminen kotiin ja kodin siirtyminen matkakohteeseen voi vaikuttaa matkalla niin, ettei matkalla olekaan enää yhtä rentouttavaa ja palauttavaa vaikutusta kuin ennen. Matkavalokuvauksen digitalisoituminen ja verkottuminen saattaa aiheuttaa riippuvuutta, jos matkakuvia täytyy päästä lataamaan ja päivittämään sosiaaliseen mediaan jo matkakohteessa.

5.5 Digikuvat käsin kosketeltaviksi, perinteiset digitaalisiksi

Olen kuvista nauttija, kuvilla rentoutuja. 62v mies. (...)Olen kuvannut n. 50 vuotta. Kun siirryin digiaikaan, teen matkoistani kuvakirjoja. Myös kirjan haluavat kanssamatkaajani saavat omansa... (...) Suurin ja rakkain kirjani on 72-sivuinen, n.500 kuvaa. Kuvakirjat tulevat jo halvemmaksi kuin albumijutut

ja niiden teko on suurta terapiaa, unelmaharrastusta; niihin kun saa tekstitkin. Vaikka kirjan tekoon menee jopa kuukausi. Myös iänikuisia kuvia olen alkanut skannata kuvakirjoiksi. Olen eläkeläinen; kun joskus masentaa tai aika tuntuu liian pitkältä, otan jonkin kirjoista, istun mukavasti ja palaan matkatunnelmiin. ... Rentouttaa todella. Teen myös uusimmasta reissusta seinille kuvanäyttelyn vieraitteni iloksi.(...) Pienten matkojen tärkeimmät kuvauskohteet ovat lastenlapset. Ne kuvat lähetän heidän äidilleen, josta hän tekee vuosittain lapsilleen kuvakirjan. (12M62/2)

Tässä luvussa tarkastelen, miten digitalisoituminen on muuttanut matkailijoiden käytäntöjä suhteessa siihen, mitä fyysiset tallenteet heille merkitsevät. Tarkastelen tässä luokassa keskenään vastakkaisia prosesseja, digitaalikuvien materialisoimista käsin kosketeltaviksi objekteiksi sekä perinteisten valokuvien muuttamista digitaaliseen muotoon eli digitoimista. Kielitoimiston sanakirja (Grönros ym. 2006a, s. 103) antaa kolme keskenään synonyymistä verbiä digitaaliseksi saattamiselle. Ne ovat digitoida, digitalisoida ja digitaalistaa. Käsitevariaatioiden runsaudessa lienee makuasia mitä näistä haluaa käyttää. Itse päädyin käyttämään tässä yhteydessä digitoimista, sillä se on mielestäni vaihtoehdoista kevyin ja ketterin. Sijoitin digitoimisen eli kansankielellä skannaamisen ilmiönä tähän alaluokkaan, sillä siinä perinteinen valokuva muodostaa lähtötilanteen. Lisäksi vanhojen valokuvien digitoimiseen tuntuu työvaiheena liittyvän vastaavia tuntemuksia, ajanpuutetta ja myös pelkoa matkakuvan menettämisestä, kuin digitaalikuvien materialisoimiseen.

Perinteisenä filmirulla-aikana matkavalokuvat kehitettiin valokuvaamoissa paperikuviksi. Liikkeissä kehitetyt paperivalokuvat järjestettiin kotona valokuva-albumeihin, tosin ne saattoivat monilla jäädä myös järjestelemättöminä palautuspusseihinsa ”sitten kun”-ikuisuusprojekteiksi. Matkavalokuvauksen digitalisoitumisen myötä kuvia ei enää välttämättä kehitetä, vaan monet henkilökohtaiset kuvat voivat jäädä materialisoitumatta missään vaiheessa (Urry & Larsen 2011, s. 185). Aineistostani kävi kuitenkin ilmi, että hyvin monet haluavat edelleen matkakuvistaan myös käsin kosketeltavia, materialisoituneita, fyysisiä tallenteita.

Matkailijat ottavat valokuvia tuottaakseen käsin kosketeltavia aineellisia muistoja, joita vaalitaan ja joista nautitaan pitkänkin ajan kuluttua matkan jälkeen. Valokuvien avulla

matkailijat pyrkivät saamaan ohikiitävät katset kestämään pidempään. (Urry ja Larsen 2011, s. 156.) Matkavalokuvat ovatkin konkreettisia matkamuittoja (Haldrup & Larsen 2003, s. 41) ja niitä ihmiset edelleen tuntuvat myös fyysisinä tallenteina haluavan. Minulle kirjoittaneista hyvin monet kertovat edelleen tilaavansa, teettävänsä tai tekevänsä matkakuvistaan kuvakirjan tai ainakin suunnittelevat tekevänsä niin. Kuten alun aineistonäytteessä kuvaillaan, on digitaalisten kuvakansioiden tekeminen joillekin erittäin mieluisaa puuhaa, *suurta terapiaa, unelmaharrastusta*. Tai kuten toinen kirjoittaja toteaa, *Ehkäpä kohta pääsen työstämään lomakuvistani ihan albumia tai kuva-kirjaa. Odotan sitä innolla, koska saa käydä taas kaikki mukavat muistot läpi ja saa tarinan yksiin kansiin*. Matkavalokuvien taianomainen tavoite on pysäyttää aika, tehdä jaetuista kokemuksista kuolemattomia. Henkilökohtaisten kuvien avulla on mahdollista matkustaa ajassa takaisinpäin, tavata ihmisiä uudestaan ja elää uudelleen tapahtumia mielikuvitusmatkoilla, toteavat myös Haldrup ja Larsen (2003, s. 39.) Matkakuvia katsellaan ja esitellään ja niiden avulla muistellaan käyntikohteita ja matkakokemuksia (Moir 2010, s. 168). Matkakuvien avulla myös laukaistaan unohtuneita ajatuksia sekä yhdistellään ihmisiä toisiinsa ja luodaan henkilökohtaisten muistojen lisäksi myös yhteisiä muistoja (Bell 2010, s. 133). Erityisen merkittäväksi valokuva muodostuu tallenteena silloin, kun se ikuistaa hetken, jolloin katselijan ja kohteen välille syntyi kontakti. Tuollaisina hetkinä saadaan yhteys ajattomuuteen normiarjesta. (Osborne 2000, s. 118.) Myös tämän luvun alussa oleva aineistonäyte osoittaa, että matkavalokuvien merkitys muistoina ei ole kadonnut etenkään vanhemmalla iällä.

Yhdessä kirjoittelussa kuvaillaan digitalisoitumisen helpottaneen valokuva-albumien tekemistä. *Digikamera-aikana kuvista on helppo valita parhaimmat ja kauneimmat ja albumeista siis saa todella hienoja. Pyrin siihen itse*. Digitalisoituminen mahdollistaa esteettisesti kauniin kuvakansion tekemisen helpommin kuin perinteisten paperikuvien aikana. Osbornen (2000, s. 77) mukaan matkailijat voivat käyttää tällaisia esteettisesti kauniita matkakuvakoosteita muistoina ja todisteina eletystä elämästä, mutta samalla hyväksyvät matkakuvien luoman todellisuuden ihannointina ja romantisoituina kuvitelmina. Urry ja Larsen (2011) keskittyvät uudistetussa *Tourist gaze 3.0* -painoksessaan digitalisoituneen matkavalokuvauksen käytäntöihin, mutta ihmisten tarpeen järjestellä matkakuviaan fyysisiin kansioihin vielä nykyaikanakin he jättävät vähemmälle käsittelylle. Vaikkakin matkakuvat ovat nykyään lähes poikkeuksessa digitaalisessa muodossa, niin ihmisten tarve muuttaa ne fyysisiksi, kosketeltaviksi kuviksi ei ole

aineistoni perusteella juuri muuttunut. Myös *Ifolor*-kuvapalvelun Ginman uskoo, että vaikka kuvia jaetaan yhä useammin *Facebookissa* ja netin kuva-arkistoissa, ei se ole pois valokuvaliiketoiminnasta. Kun kaikki kuvatuotteet lasketaan mukaan, kehitettävien kuvien määrä on hänen mukaansa kasvussa. Ginmanin mukaan ihmisten tarve vaalia muistoja ei ole kadonnut mihinkään. (Koho 13.8.2011.)

Matkakuvista halutaan siis edelleen käsin kosketeltavia muistoja, mutta uudet kuvatuotteet, kuten kuvakirjat, taulut, kalenterit ja kortit ovat ajamassa perinteisen paperikuvan ohitse ja kuvakirja on pian syrjäyttämässä perinteisen valokuva-albumin (Koho 13.8.2011). Digitalisoitunut valokuvaus on tuonut paljon uusia vaihtoehtoja paperikuvien tilalle. Monet minulle kirjoittaneet kertovat suunnittelevansa kuvakirjoja myös lahjaksi. He kertovat myös tilaavansa matkakuvistaan tauluja. ”Kuvien käyttö monipuolistuu, ja niistä voi tehdä vaikka kaakelit vessaan,” uskoo *Fotokaupan liiton* Ikonen. (Koho 13.8.2011.) Täytyy kuitenkin muistaa, että kaikkia matkakuvia ei ole tarkoitettu muiston tueksi ja säilytettäväksi. Urry ja Larsen (2011, s. 186) muistuttavat, että esimerkiksi *Facebook* ja *Flickr* fokusoituvat enemmän hetkien kuin muistojen jakamiseen. Matkapuhelimella näpsäistyt nopeat matkakuvat kertovat hetkestä, joka halutaan jakaa saman tien muualla olevien kanssa ja tuo jakaminen on noiden kuvien päätarkoitus.

Gasser ja Simun (2010, s. 89) toivat esille sosiaalisen median verkkopalvelut, jotka tarjoavat käyttäjilleen mahdollisuuden käyttää matkavalokuviaan ja matkakertomuksiaan identiteetin rakentajana. Harrisonin (2003, s. 87) mukaan matkakokemukset ovat voineet olla joillekin tärkeä henkilökohtaisen identiteetin luomistapa ja itseilmaisun muoto jo perinteisen filmikameran aikana. Myös Haldrupin ja Larsenin (2003, s. 26) mukaan valokuvaus on olennainen osa identiteetin, sosiaalisten suhteiden sekä myös perhekeskeisyyden luomista nykyisessä muuttuvassa maailmassa. Matkavalokuvaus on nykyaikainen tapa tuottaa elämäntarinoita (Haldrup & Larsen 2003, s. 26). Erona sosiaalisen median matkavalokuvia sisältäviin matkailijaprofiileihin perinteiset matkavalokuva-albumit ovat yksityisempiä. Valokuva-albumit toimivat myös tiedon välittäjinä ja virikkeinä ystäville, sukulaisille ja muille potentiaalisille matkailijoille (Koivunen 2006, s. 27), kuitenkin suppeammassa piirissä kuin sosiaaliseen mediaan ja Internetin kansioihin ladatut matkavalokuvat. Yhtäläistä digitaalisille ja perinteisille valokuville on se, että ne muistuttavat kuolevaisuudesta ja vetoavat ristiriitaisuudellaan siksi tunteellisuuteen (Sontag 1984, s. 71; Larsen 2005, s. 431), ja koska ne kuvastavat

sekä omistamista että menetystä (Osborne 2000, s. 123), niiden arvo kasvaa kuluneen ajan myötä (Haldrup & Larsen 2003, s. 40–41.) Näin ollen matkoista koostettujen valokuva-albumien arvo vanhuudenpäivillä on ymmärrettävää (Harrison 2003, s. 87).

Harrison (2003) on selvittänyt matkailijoiden matkavalokuva-albumien kokoamista. Hänen haastattelemansa kanadalaiset matkailijat kertoivat kokoavansa mm. kronologisesti eteneviä, teemoittain järjesteltyjä tai vain parhaista otoksista koostuvia albumeja. Mielenkiintoinen havainto oli, että jotkut heistä, jotka suunnittelivat matkaa etukäteen tarkimmin, jättivät matkan jälkeen matkakuvansa järjestämättä. Yhtä paljon Harrisonia ei kuitenkaan yllättänyt se havainto, että spontaanit ja nautintoon pyrkivät matkailijat eivät järjestäneet matkakuviaan matkakertomuksiksi, vaan kuvat jäivät heilläkin lojumaan laatikoihin tai palautuskuoriin ilman päivämääriä tai matkakohdemerkintöjä. Jotkut kertoivat videoeditoinnin jäävän ajanpuutteen ja viitsimättömyyden vuoksi. Joku kertoi myös lopettaneen diojen tekemisen, koska niitä ei tullut katseltua myöhemmin kuitenkaan. (Harrison 2003, s. 118–119.)

Hyvin moni minulle kirjoittanut kertoi koonneensa lukuisia matkakuva-albumeja ja yksi vastaaja kertoi matkakuvien albumiin liimailun kuuluneen ennen hänen joulupuhteisiinsa. Useilla albumien koostaminen on säilynyt perinteenä, sen muoto vain on digitalisoitumisen myötä muuttunut. *Pyrin teettämään kuvistani valokuva-albumin eli sellaisen jonka voi tehdä mm. Ifolorin ohjelmalla, valmiin kirjaseen. Helpompi ja miellyttävämpi selailulla.* Digitaalisia matkakuvia koostetaan nykyään kuvakansioiksi Internetissä tarjolla olevien kuvapalveluiden valmiiden ohjelmien avulla. Joillakin on säilynyt myös vielä tapa kehittää paperikuvia ja liimailla niitä albumiin perinteiseen tyyliin.

Kaikki eivät matkakuviaan kuitenkaan eri syistä johtuen järjestele fyysisiksi tallenteiksi. *...ehkä, kun aikaa jostain siunaantuisi niin voisi tehdä joka matkasta sellaisen! Kirjan "taittoon" ja kuvien valintaan kuitenkin uppoaa aikaa melkoisesti.* Ajanpuute, laiskuus ja innostuksen lopahtaminen matkakuvien valmistuttua mainitaan syiksi. Yksi vastaaja kirjoittaa, ettei ole kehittänyt paperikuvia vuoden 2002 jälkeen, ja toinen kirjoittaja nimeää digitalisoitumisen merkinneen hänelle kuvien katoamista tietokoneelle. Digitaalikameralla näpsitty kuvatulva voi kasvaa ylivoimaisen suureksi, eivätkä voimat ja aika enää kuvien jatkokäsittelyyn riitä. Ajanpuutteen ongelmaan tarttuu Internetissä

toimiva kuvapalvelu mainonnallaan. Ifolorin televisiomainoksen (Ifolorikirja – viis minsaa) mukaan kuvakirjan tekemiseen pikatoiminnolla menee vain viisi minuuttia. Käytännössä tämä tuskin on mahdollista. Kuten luvun alussa olevan aineistonäytteen kirjoittajakin kuvailee, niin kuvakansion tekemiseen saattaa vierähtää aikaa jopa kuukausi. Myös analogisen filmikameran aikaan osa kehitetyistä paperikuvista unohtui palautuskuoriinsa, joten sinänsä digitalisoitumista ei voi täysin syyttää siitä, ettei matkakuvia aina järjestellä kuvakansioihin. Olennaista mielestäni on se, että kovin monet haluaisivat järjestellä kuvansa fyysisinä tallenteina kansioihin ja se, etteivät he sitä syystä tai toisesta saa tehtyä, aiheuttaa heille eriasteista huonoa omatuntoa ja huolta. Näin oli jo perinteisen filmikameran aikaan.

Vastanneiden joukossa oli myös niitä, jotka kertovat digitoivansa vanhoja kuviansa. Digitoiminen vaatii kuitenkin aikaa, kuten digitaalisten kuvien työstäminen ja materialisoiminenkin. *Minulla on nyt pari vuotta ollut skannausprojekti vanhoille valokuville, mutta olen työssäkäyvä joten aikaa skannaukselle ei ole oikein jäänyt.* Vanhat valokuvat kuluvat ja haalistuvat aikojen saatossa, ja kuvien digitoiminen voi auttaa pitämään kuvat hyväkuntoisina. Tikkasen (Tietokone 2003) mukaan vanhoja paperikuvia digitoimalla pyritään varmistamaan kuvien säilyminen. Kuvien muokkaaminen, korjaaminen ja arkistointi on myös vaivattomampaa ja riskittömämpää kuin vanhojen paperikuvien käsittely, uskoo Tikkanen. Mielestäni on lähes paradoksaalista, että myös digitaalikuvien fyysisiksi tallenteiksi muuttamisen taustalla on kuvien säilymisen varmistaminen ja pelko siitä, että ne katoavat. Kuvat ovat ihmisille todella tärkeitä. Paperikuviin verrattuna digikuvat eivät haalistu ja jokainen kopio on identtinen alkuperäisen kanssa (Freeman 2008, s. 8–9). Analogisella filmikamera-ajalla Barthes (1993, s. 93) huomautti: ”Valokuvakin on kuolevainen, kuten elävä organismi, se syntyy... kukoistaa hetken ja ikääntyy. Valo ja kosteus iskevät siihen, se haalistuu, heikkenee, katoaa, lopulta ei ole mitään jäljellä ja se on heitettävä menemään.” Digitaalisesta valokuvasta sen sijaan Urry ja Larsen (2011, s. 185) toteavat, että joillakin matkakuvilla on monimutkainen elämänkaari, sillä ne aineellistuvat, muuttuvat aineettomiksi ja jälleen aineellisiksi ehkä jossain toisessa muodossa.

Viimeisenä digitalisoituneen matkavalokuvauksen osa-alueena arvioin vielä digikuvien materialisoitumisen ja paperikuvien digitoimisen tarjokkeita ja tarjokkeiden rajoitteita. Digitalisoituneen matkavalokuvauksen yhtenä tarjokkeena käsin kosketeltavien

valokuvatuotteiden kohdalla on se, että digitaalisista matkavalokuvista voidaan valmistaa Internetin kuvapalveluiden tarjoamien ohjelmien avulla esteettisesti kauniita kuvakansioita ehkä helpommin kuin perinteisistä leikkaa-liimaa –tyyliin kootuista kuva-albumeista. Kuvakansioiden lisäksi digitalisoitumisen myötä matkakuvien materialisoitunut käyttö on monipuolistunut ja digitaalisten kuvien käyttöön on paljon uusia vaihtoehtoja, minkä ansiosta matkakuvista voidaan tehdä näyttäviä matkamuistoja. Vanhojen paperikuvien digitoiminen auttaa säilyttämään matkavalokuvat hyväkuntoisina ja jostain näkökulmasta se on turvallisempaa kuin (vrt. 5.3 Digikuvien työstämisvaihe – tallentaminen). Digitalisoituneen matkavalokuvauksen aikana valokuvien arvo matkamuistoina ei ole heikentynyt. Matkailijalla onkin nykyään entistä enemmän vaihtoehtoja matkakuviansa käyttämiseen ja liittämiseen arkeen.

Tarjokkeiden rajoitteita on tässä luokassa esiintyvä valtava digitaalisen kuvatulva, josta ei saada aikaiseksi tehdä fyysisiä käsin kosketeltavia valokuvamuistoja, vaikka haluttaisiinkin. Digitaalisista kuvista rakennetulla kuvakansiolla on myös suppeampi yleisö kuin digitaalisessa muodossa olevalla kuvakansiolla, eli tilanne muistuttaa siinä mielessä analogisia aikoja.

6. TOISEN KOHTAAMINEN MATKAVALOKUVAUKSESSA EETTISEN KESTÄVYYDEN NÄKÖKULMASTA

Vastaavasti kuin digitalisoituneen matkavalokuvauksen tarkastelussa, tein aineistolähtöisen sisällönanalyysin myös Toisen kohtaamisesta matkavalokuvauksessa. Tarkastelun taustaoletuksena tässä tutkimusvaiheessa pidän sitä, että matkavalokuvaus on digitalisoitunut. Kaikissa aineistoyksiköissä valokuvauksen kohteena tai välittömässä vaikutuspiirissä on toinen ihminen, muut valokuvauskohteet jäävät tämän analyysin ulkopuolelle. Jaoin Toisen kohtaamiseen matkavalokuvauksessa eettisen kestävyiden näkökulmasta liittyvät aineistokohdat kahteen eri luokkaan, eettisesti kyseenalaiseen ja eettisesti kestävään Toisen kohtaamisen luokkaan. Kriteerinäni tätä jakolinjaa muotoillessani pidin omaa oletustani ja ymmärrystäni siitä, miltä Toisesta mahdollisesti kyseisessä kirjoittajan kuvaamassa valokuvaustilanteessa on tuntunut. Lähtökohtanani pidin pyrkimystäni ymmärtää Toista, mitä Smith ja Duffy (2003, s. 166) epäilevät etiikan keskeisimmäksi ongelmaksi. Tarkastelussani keskityn matkakohteessa tapahtuvaan matkavalokuvaamiseen, jota käsittelin digitalisoituneen matkavalokuvauksen alaluvussa

5.2 Digitaalinen valokuvaaminen ja valokuvamäärät. Rajauksen ulkopuolelle jää esimerkiksi eettiseltä kannalta tarkastelua vaativa matkavalokuvien julkistaminen, sillä aineistossani ei ollut riittävästi materiaalia vastaamaan siihen. Vain yksi kirjoittaja kertoi rajaavansa Internetiin laittamistaan valokuvista henkilökohtaisimmat otokset pois. Tämän luokittelin digikuvien julkistamisvaiheeseen ja käsittelin sen siinä yhteydessä. Julkistamisvaihe on kuitenkin keskeinen ja täysin uusi vaihe digitalisoituneessa matkavalokuvauksessa, minkä vuoksi myös se vaatisi ehdottomasti tarkastelua eettisen kestävyuden näkökulmasta.

Eettisesti kyseenalaiseen luokkaan luokittelen estottoman valokuvauksen, salavalokuvaamisen sekä valokuvauskiellon rikkomisen. Eettisesti kestävään Toisen kohtaamisen luokkaan luokittelen valokuvaamisesta maksamisen, valokuvaamisen luvan tai yhteisen sopimuksen perusteella, valokuvaamisesta luopumisen ja rajoittamisen sekä kuvainnollisen varastamisen valokuvaamalla. Mielestäni tekemälläni aineistoluokittelulla onnistun luomaan jonkinlaisen kokonaiskäsitelmän matkavalokuvauksen kautta ruumiillistuneesta ja teknologiavälitteisestä Toisen kohtaamisesta. Saamistani kirjoitelmista löysin aiheet kyseisiin käsiteltäviin kohtiin, mutta en välttämättä niin sanotusti aihetta eli minulle kirjoittaneet kohtaavat Toisen pääpiirteissään eettisesti kestävästi matkavalokuvauksessaan. Tämän kokonaisuuden käsittelyssä turvaudunkin siksi pitkälti aiempiin tutkimuksiin oman aineistoni toimiessa katalysaattorina. Nivomalla aineistoanalyysini aiempaan tutkimukseen haen myös ratkaisua laadullisen tutkimuksen yleistettävyysongelmaan, sillä Alasuutarin (1994, s. 217) mukaan se ratkeaa nimenomaan viittaamalla muuhun tutkimukseen ja käytettävissä oleviin tilastotietoihin tutkimuksen kaikissa vaiheissa. Tarkoitukseni ei millään muotoa ole hurskastella tai tuomita eettisesti kestävien periaatteiden paremmuudella. Tarkoitukseni ei ole myöskään lajitella matkailijoita parempiin tai huonompiin, vaan analysoin nimenomaan erilaisia tilanteita, joita useimmille valokuvaaville matkailijoille tulee toisinaan vastaan ja tapoja, kuinka nuo tilanteet ruumiillistuvat matkavalokuvauksen kautta. Tavoitteeni on avata tärkeää ja ajankohtaista ilmiötä ja tuoda esille uutta näkökulmaa. Aineistoni avulla en pääse tutkimaan aihetta kovin syvästi, mutta mielestäni eettisen näkökulman esiintuomisella on itseisarvoa jo sellaisenaan. Alati kasvava matkailuteollisuus sekä digitalisoitumisen myötä kuvainnollisesti, lähes konkreettisesti, käsiin räjähtänyt matkavalokuvaus realisoituvat ja ruumiillistuvat matkakohteissa nimenomaan Toisen kohtaamisessa. Pidän tarkastelujeni perustana Urryn ja Larsenin (2011, s. 15) ruumiillistunutta ja

teknologiavälitteistä turistin katsetta, jossa katsominen ymmärretään tekemisenä ja ruumiillistuneina toimintoina ja jonka kohteena on Toinen. Olen luokitellut aineistoni sen mukaan, miten matkavalokuvaaminen näyttäytyy ruumiillisina toimintoina. Huomioin myös Urryn perinteisen katseiden luokittelun aineistoanalyysissäni. Lisäksi peilaan aineistoani hieman myös Gibsonin tarjouman kautta eli tarkastelen, millaisen mahdollisuuksien ja rajoitusten tarjouman matkavalokuvaus antaa matkailijalle Toisen kohtaamiseen. Aloitan kokonaisuuden käsittelyn pohtimalla, mitä eettisellä kestävyydellä tarkoitan.

6.1 Mitä tarkoitan matkavalokuvauksen eettisellä kestävyydellä?

Ihmisten toiminta on eettisten arvostelmien yleisin kohde. Yksinkertaisimmillaan etiikan määrittellään käsittelevän kysymystä, mikä ihmisen toiminnassa on hyvää ja pahaa, oikeaa ja väärää. Arvot ohjaavat moraalialueita, jotka säätelevät ihmisen toiminnan eettisyyttä. (Etiikan lukemisto 2010, s. 7, 79.) Pyrin tässä luvussa määrittelemään tutkimuksessani käyttämäni eettisen kestävyuden käsitettä ja selvittämään sitä, kuinka eettiset pohdinnat vaikuttavat toimintaamme. Aloitan havainnoimalla eettisen ja moraalisen pohdinnan eroavaisuutta. Yhteisössä on yhteisesti sovittuja arvoihin perustuvia käyttäytymisnormeja, joita noudattamalla toimimme moraalisesti oikein. Eettisessä pohdinnassa käsitellään sen sijaan sellaisia asioita, joihin yhteisössä ei ole olemassa yhteisesti määriteltyä oikeaa ratkaisua. Eettistä pohdintaa ei tarvita, jos on olemassa vain yksi oikea tapa toimia moraalisesti oikein. (Clarkeburn & Mustajoki 2007, s. 303.) Havainnollistan ja kärjistän tätä yksinkertaisen matkavalokuvauksesimerkin avulla. Moraalisesti väärin tekee se, joka valokuvaava, vaikka valokuvaus on kieltokyltillä kielletty. Sääntöjen rikkoja tietää itsekin tehneensä väärin. Joidenkin otollisten kuvauskohteiden ja kuvaustilanteiden päällä sen sijaan saattaa roikkua näkymätön kieltokyltti. Matkailija tarvitsee eettistä pohdintaa havaitakseen tuon kyltin ja tehdäksään eettisesti kestävä ratkaisun valokuvaamisensa suhteen. Mumbain esikaupunkialueella olen löytänyt itseni tuolloisesta henkisestä tienristeyksestä. Kävelin tai harpoin puoleksi sortuneella tienpätkällä järjestelmäkamera kaulassani. Pitkin tienviertä oli asemoituneina äärimmäisen köyhän ja kurjan näköisiä ihmisiä arkisissa puuhissaan. Eräs maassa istuva raajarikko, koskettavan näköinen vanha mies, valmisti ruokaa pienen avotulen ääressä. Jo kävellessäni ensimmäisen kerran ohi kävi mielessäni ottaa hänestä valokuva, mutta en kehdannut. Palatessani pysähdyin hänen

kohdalleen, nostin kameran ja hymyilin kysyvästi. Hän loi takaisin surullisenvihaisen katseen ja pudisti päätään. Tuona hetkenä häpesin itseäni ja kameraani.

Smithin ja Duffyn (2003, s. 113) mukaan eettiset ratkaisut pohjautuvat hyvin henkilökohtaiselle tasolle. Meiltä vaaditaan vain tietoisuutta toisten tarpeista ja tämän tietoisuuden huomioimista toimissamme. Clarkeburn ja Mustajoki (2007, s. 302) korostavat myös tietoisuuden merkitystä erilaisissa valinnoissa, eettinen valinta on aina tietoinen. Kaikki matkailijat eivät välttämättä tuota näkymätöntä kieltokylttiä havaitse, eivätkä he näin ollen ole tietoisia oman valokuvaamisensa mahdollisista vaikutuksista. Se ei kuitenkaan poista sitä tosiasiaa, että valokuvauskohde eli Toinen sen usein tiedostaa. Eettisten kestävien valintojen tekeminen ei Clarkeburnin ja Mustajoen (2007, s. 304) mukaan kehitykään automaattisesti muun tiedollisen kehittymisen ohessa, vaan se vaatii tietoista halua oppia ja kehittyä. ”Eettinen kehittyminen on elämänikäinen tavoite” (Clarkeburn & Mustajoki 2007, s. 304). Koska toimintamme ja ratkaisumme vaikuttavat Toiseen, niihin kuuluu olennaisena toisen asemaan asettuminen ja huolehtiminen toisten hyvinvoinnista (Räsänen 2007). Eettinen pohdinta auttaa tekemään päätöksiä ja laadukkaampia valintoja, jotka lisäävät sekä yksilön että yhteisön hyvinvointia (Clarkeburn & Mustajoki 2007, s. 302). Räsänen tiivistää vielä Alberonia ja Vecaa (1990, s. 54–55, Räsänen 2007 mukaan) lainaten eettisen toiminnan määritelmän: ”Järki ilman altruismia on tyhjä ja kylmä, mutta altruismi ilman järkeä on sokea. Yhteen liittyessään ne saavat aikaan eettisen toiminnan, joka ei perustu pelkästään velvollisuuteen, vaan myös iloon ja haluun toimia toisen hyväksi.” (Alberoni ja Veca 1990, s. 54–55 Räsänen 2007 mukaan). Tätä iloa ja halua toimia Toisen hyväksi digitalisoituneessa matkavalokuvauksessa peräänkuulutan tällä tutkimuksella.

Mitä tarkoitan eettisen kestävyuden yhteydessä *kestävällä*? Määrittelen sen Suomen kestävä kehityksen toimikunnan laatiman kestävä kehityksen määritelmän mukaan. ”Kestävä kehitys on jatkuvaa, ohjattua yhteiskunnallista muutosta eri aluetasoilla, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Keskeistä on kolme ulottuvuutta, ympäristötaloudellinen, yhteiskunnallinen ja kulttuurinen, jossa talous on alistettu ekologiselle kestävyydelle. Lähestymistapa korostaa ihmisen henkisesti uudistuvaa kehitystä sekä inhimillisen pääoman että eettisen kasvamisen mielessä.” (Malaska 1994.) Määritelmässä korostuu ihmisen eettisen kasvun merkitys, johon myös Clarkeburn ja Mustajoki (2007, s. 304) merkitsevästi viittasivat.

Kestävyyden päämääränä on siis ihmisen eettisen kasvamisen ja kehittymisen avulla turvata hyvät elämisen mahdollisuudet nykyisille ja tuleville sukupolville. Eettisyys säätelee toimintaamme jokaisella elämänalueella, mutta tutkimukseni tavoite on lisätä tietoisuuttamme nimenomaan eettisesti kestävästä Toisen kohtaamisesta matkavalokuvaamisessa. *Eettisellä kestävyydellä* tarkoitan tutkimuksessani siis sitä, että tiedostamalla matkavalokuvauksen vaikutukset itsen ja Toisen välisissä kohtaamisissa ja huomioon ottamalla Toinen valokuvauskäytännöissä, voidaan osaltaan parantaa matkailun toimintaedellytyksiä myös tulevaisuudessa. Smithin (2001, s. 367) mukaan vierailijoiden hyvä kohtelu ja heistä huolehtiminen eli paikallisten *vieraanvaraisuus* (hospitality) matkailijaa kohtaan, saavutetaan ansaitsemalla luottamusta ystävällisen käytöksen avulla. Tämän hauraan suhteen voi helposti rikkoa epäluottamusta herättävällä epäsosiaalisella käytöksellä, mikä saattaa aiheuttaa *vihamielisyyttä* (hostility) matkailijoita kohtaan. Vihamielisyys voi näyttäytyä monella tapaa matkailijaa kohtaan, esimerkiksi tylyllä käytöksellä, mutta myös omaisuuteen tai henkilöön kohdistuvilla rikoksilla, joilla on luonnollisesti huono vaikutus matkailun toimintaedellytyksille kohteessa. (Smith 2001 s. 367.) Aramberri (2001, s. 746 Germann Molzin ja Gibsonin 2007, s. 7 mukaan) kuitenkin kritisoi sitä, että nykyinen kaupallinen ja organisoitu massamatkailu ei edes mahdollista perinteisen vieraanvaraisuuden toteutumista, sillä matkailijan ja paikallisen väliset suhteet ja kohtaaminen rajoittuvat hänen mukaansa lähinnä taloudelliseen hyötymiseen ja rahanvaihtotilanteisiin. Sitäkin suuremmalla syyllä näen tärkeänä lisätä matkailijoiden tietoisuutta omista vaikutusmahdollisuuksista matkavalokuvauksen kautta syntyvissä kohtaamistilanteissa paikallisen kanssa. Kuten Kotkavirta (1995, s. 60) toteaa yksilöllisen elämän olevan maailman kohtaamista ja maailmassa olemista, niin hyvä elämä on maailman kohtaamista sopusointuisasti, rikkaasti ja onnistuneesti. Matkavalokuvauksessa tämä kohtaaminen on ihan konkreettista.

Seuraavaksi siirryn tarkastelemaan matkavalokuvauksen viitekehyksessä eettisesti kyseenalaiseksi luokittamaani Toisen kohtaamista, jonka jälkeen tarkastelen eettisesti kestävästä Toisen kohtaamista. Luvut poikkeavat rakenteeltaan ja laajuudeltaan toisistaan, mikä johtuu pyrkimyksestäni käyttää aineistoni sekä lukemani aiemmat tutkimukset mahdollisimman kattavasti hyödykseni. Kaikista aiheista ei ole kirjoitettu yhtä paljon. Esimerkiksi luku valokuvauskiellon rikkomisesta muodostui hyvin teoriapainotteiseksi, sillä minulle kirjoittaneet eivät pääpiirteissään kerro rikkovansa valokuvauskieltoja. Olen kuitenkin pyrkinyt havaintoja yhdistämällä konstruoimaan ja selittämään aihetta

yksittäistapausta yleisemmällä tasolla, kuten Alasuutari (1994, s. 209) opastaa. Laadullisessa tutkimuksessa määrillä ei ole ratkaisevaa merkitystä, mikä kvantitatiivisessa tutkimuksessa taas on keskeistä (Hirsjärvi 2009, s. 140). Etenen asian käsittelyssä ongelmalähtöisesti, joten puran myös eettisesti kestävästä Toisen kohtaamista eettisesti kyseenalaisen kohtaamisen kautta.

6.2 Eettisesti kyseenalainen Toisen kohtaaminen

Katseet jäsentävät turistin ja Toisen välisiä kohtaamisia (Urry & Larsen 2011, s. 14). Eettisesti kyseenalaiseksi Toisen kohtaamiseksi matkavalokuvauksessa tässä tutkimuksessa luokittelen sellaisen matkavalokuvauksen, joka voi aiheuttaa jonkinasteista mielipahaa tai kielteistä suhtautumista Toisessa, joka on valokuvauksen kohteena tai valokuvauksen välittömässä vaikutuspiirissä. Tutkimuksen Toinen on joko toinen turisti tai paikallinen (ks. kuvio 1 s. 11). Tässä vaiheessa vielä korostan, että aineistoni antoi ainoastaan aiheet tämän asian tarkastelulle eikä tarkoitukseni ole muutenkaan moralisoida.

6.2.1 Salavalokuvaaminen

”Niilin-risteilyllä voi jokilaivasta kuvata pitkällä putkella myös rannan elämää.” (10M62/1)

”..ja niissä maissa (arabimaat) tunnustan ottavani jonkin verran salakuvia ihmisistä eri tilanteissa.” (19N34/2)

Salavalokuvaamisella ymmärrän sellaisen valokuvaamisen, jossa kuvaaja tietoisesti valokuvaa Toista ja jossa Toinen ei tiedä tullessa valokuvatuksi. Salavalokuvaaminen nousi esille muutamassa kirjoitelmassa. Tuskin kukaan tietoisesti haluaa rikkoa lakia, useimmat eivät varmasti tule edes ajatelleeksi, että tekevät jotain laitonta. Näitä asioita on kuitenkin hyvä miettiä, sillä matkavalokuvaajan huippuhetket ovat Toisen arkea. Selkeät lakipykälät poikkeavat eettisellä tasolla tapahtuvasta pohdinnasta, mutta mielestäni ne antavat ryhtiä asiantarkastelulle ja siksi ne ovat mukana tutkimuksessani. Valokuvaa koskevat keskeiset lakisäädökset sisältyvät tekijänoikeuslakiin sekä yksityisyyttä, rauhaa ja kunnianloukkauksia käsitteleviin lakipykäliin. Henkilön oikeudesta omaan kuvaan, sen

ottamiseen ja julkaisemiseen ei ole laissa paljon tekstiä, vaan sitä säädellään lähinnä yksityisyydensuojan kautta. (Suvanto, Rinne & Mäkelä 2009, s. 182.) Digitalisoituneen valokuvauksen myötä tuota asiaa olisi varmasti syytä tarkistaa ja saattaa laki nykyajan vaatimusten tasolle. Tarkastelen tämän luokan kohdalla ensin yksityisyyttä ja valokuvausta koskevaa lainsäädäntöä ja sen jälkeen siirryn aineistoni pohjalta avautuvaan aiheenkäsittelyyn.

YK:n ihmisoikeuksien julistuksella pyritään suojelemaan jokaisen ihmisen yksityisyyttä. YK:n ihmisoikeuksien julistuksen 12. artikla (UN 10.12.1948): ”*Älköön mielivaltaisesti puututtako kenenkään yksityiselämään, perheeseen, kotiin tai kirjeenvaihtoon älköönkään loukattako kenenkään kunniaa ja mainetta. Jokaisella on oikeus lain suojaan sellaista puuttumista tai loukkausta vastaan.*”

Suomen rikoslain luku 24, 6 § säätelee salakatselua (Suomen rikoslaki) –*Joka oikeudettomasti teknisellä laitteella katselee tai kuvaa kotirauhan suojaamassa paikassa taikka käymälässä, pukeutumistilassa tai muussa vastaavassa paikassa oleskelevaa henkilöä taikka yleisöltä suljetussa rakennuksessa, huoneistossa tai aidatulla pihalueella oleskelevaa henkilöä tämän yksityisyyttä loukaten, on tuomittava salakatselusta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. Yritys on rangaistava.* (Suvanto ym. 2009, s. 192.) Salakatselua on siis myös pelkkä kameran kautta katseleminen. Salakatselun tunnusmerkit täyttyvät myös, vaikka kotirauhan suojaamat tapahtumat eivät olisi intiimejä. (Suvanto ym. 2009, s. 192.)

Yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamisesta (Suomen rikoslaki) – Kotirauhan suojaamia paikkoja ovat asunnot, loma-asunnot ja muut asumiseen tarkoitettut tilat, kuten hotellihuoneet, teltat, asuntovaunut ja asuttavat alukset sekä asuintalojen porraskäytävät ja asukkaiden yksityisaluetta olevat pihat niihin välittömästi liittyvine rakennuksineen. Kotirauhan piirissä olevasta henkilöstä ei saa ottaa luvatta minkäänlaista kuvaa. (Suvanto ym. 2009, s. 192, 194.)

Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen (Suomen rikoslaki) – Joka oikeudettomasti joukkotiedotusvälinettä käyttämällä tai muuten toimittamalla lukuisten ihmisten saataville esittää toisen yksityiselämästä tiedon, vihjauksen tai kuvan siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa,

on tuomittava yksityiselämää loukkaavasta tiedon levittämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Julkisella paikalla voi luvallisesti ottaa kuvan nolosti käyttäytyvästä henkilöstä, rikkomus tapahtuu kuitenkin siinä vaiheessa, kun kuva julkaistaan. (Suvanto ym. 2009, s. 192.)

Valokuvaamista ja yksityisyyden suojaa koskevat lait koskevat myös digitalisoituneen matkavalokuvauksen huumassa räpsiviä matkailijoita. Lakeja ei varmasti usein tule matkalla juuri mietittyä ja ne saattavat olla useimmille vieraitakin. Toisaalta, eettisen pohdinnan avulla voi päätyä matkavalokuvauksessa eettisesti kestäviin ratkaisuihin ilman lakituntemustakin. Seuraavaksi tarkastelen, kuinka salavalokuvaaminen aineistossani esiintyy. Salavalokuvaamisen syyt ovat usein hyvin inhimillisiä eikä sillä yleensä ajatella aiheutettavan harmia kenellekään.

Yksi kirjoittaja kertoi käyttävänsä kameran pitkälle kantavaa zoomia etäällä olevien kuvauskohteiden tallentamiseen. Tämän kommentin myötä pohdin matkavalokuvauksen vertausta metsästyksen. Matkailu rinnastetaan usein valokuvien metsästyksen ja matkavalokuvaamista verrataan metsästyksen metaforaan (mm. Moir 2010, s. 168; Parmeggiani 2010, s. 98–99.) Teymur (1993, s. 16) vertaa kameraa aseeseen ja filmejä luoteihin. Sekä metsästys että matkailu vaativat taitoja ja tietoja ympäristöstä sekä uskallusta selviytyä vieraassa kulttuurissa ja maastossa. Kummassakin saalistajan täytyy tuoda oma arvonsa esille. Saalistajan tehtävänä on etsiä jälkiä ja merkkejä eläimistä tai monumenteista, saaliista tai gastronomiasta, luolia tai piilossa olevia autenttisia kohteita. Metsästäjä laukaisee aseensa, turisti osoittaa sormellaan, kehottaa muitakin katsomaan ja ottaa kuvan. Matkavalokuvat ovat turistin saalis matkan jälkeen. (Parmeggiani 2010, s. 98–99.) Turistin katse ruumiillistuu metsästäjän kaltaiseksi tekemiseksi. Parmeggiannin (2010, s. 105) mukaan turistin metsästyksen kohteena ovat merkit. Näitä ovat ns. pakolliset kohteet, vaikka nopeastikin, kuva on saatava ikuistettua kuuluisista rakennuksista ja monumenteista, jotka symboloivat kohdetta. (Parmeggiani 2010, s. 105; Urry & Larsen 2011, s. 15.) Usein on mahdollista kuluttaa enemmän aikaa kuvien metsästyksen matkakohteessa, kuin varsinaiseen kohteen näkemiseen. (Moir 2010, s. 168.) Sontagin (1984, s. 56) mukaan valokuvaamiselle on alusta alkaen ollut luonteenomaista näkemys todellisuudesta eksoottisena kohteena, ikään kuin saaliina, jonka vangitakseen uuttera metsästäjä kamerallaan jäljittää. Mitä eksoottisempi kohde on, sitä enemmän se on valokuvaamisen arvoinen, toteaa Sontag (1984, s. 57). Tällainen

ajattelumalli voi johtaa matkakohteessa ristiriitaan, ja on helppoa yhtyä Chalfenin (1979, s. 445) mielipiteeseen siitä, että turisteilla ja paikallisväestöllä voi olla eriäviä ja keskenään ristiriitaisia käsityksiä sopivasta kameran käytöstä. Tuskin kukaan nauttii joutuessaan metsästetyksi ja mahdollisesti päätyessään saaliiksi.

Luontovalokuvan yhteiskunnallisia merkityksiä tutkinut Suonpää (2002, s. 91–95) myös liittää valokuvaamisen ja metsästyksen toisiinsa, joskin aika konkreettisella tasolla. Hän luonnehtii tappamisen, siis perinteisen metsästyksen, korvaamista valokuvaamisella eettisesti hyväksyttävämpänä vaihtoehtona. Tässä niin sanotussa ekometsästyksessä, kamerajahdissa tai -metsästyksessä painotetaan saaliin merkitystä, mutta saaliin uudelleen käytön mahdollisuus korostaa kestävä kehityksen periaatteita. Kameran laukaisun roolina on korvata jahtikokemuksen huippuelämys, jolla tappamisen sijaan tuotetaan sekä esteettisesti että eettisesti kestävä elämys. Suonpää ehdottaa, että tätä voidaan käyttää myös luontomatkailun markkinoinnissa. (Suonpää 2002, s. 94–95.) Näitä eettisen kestävyuden ajatuksia ei kuitenkaan voida suoraan soveltaa matkavalokuvauksessa, jonka kohteena on Toinen. Toista valokuvatessa voidaan vahingoittaa joka kerta hieman enemmän. Virtuaalipelinä se voisi toimia, tyyliin Angry Locals.

Toinen vastaaja myönsi ottavansa salaa valokuvia ihmisistä, vaikka tiesi, että se ei uskonnon takia ole soveliasta. Kunnioittava katse (Urry 2002, s. 150), jota esiintyy pyhiin paikkoihin ja uskontoon liittyvissä yhteyksissä, ei toteudu tässä tapauksessa. Salavalokuvaaminen on yksi esimerkki siitä, kuinka turistin katse saattaa monimutkaistaa turistien ja paikallisten välisiä suhteita. Isäntien ja vieraiden välisissä sosiaalisissa suhteissa määräävää on mm. se, kuinka paljon turistit vaativat saada katsella uteliaasti paikallisväestöä ja valokuvata heitä arkiaskareissaan lähituntumasta tai salaa kaukaa. (Urry & Larsen 2011, s. 60, 62) Erään amerikkalaistutkimuksen mukaan tutkitun yhteisön paikallisista 75 prosenttia koki, että turistien valokuvaamisella on kielteisiä vaikutuksia paikallisväestön elämään (Chhabra, 2010, s.10 Urryn ja Larsenin 2011, s. 62 mukaan). Paikallisille voi tästä tulla tunne, että he ovat jatkuvan tuijotuksen kohteita ja turistikohteen houkuttimia (Maoz, 2006; Quinn 2007, luku 8 Urryn ja Larsenin 2011, s. 63 mukaan.) Kyseessä on turistin antropologinen katse (Urry 2002, s. 151) tulkitsee ja tutkii paikallista elämää ja hakee kulttuurisia merkityksiä. Matkailijasta voi itsestä tuntua, että ottamalla valokuvia salaa ei ole niin suurta vaikutusta paikallisten elämään, mutta paikallisille pelkkä kameran olemassaolon tiedostaminen voi olla häiritsevää.

Teymurin (1993, s. 16) mukaan katselemme matkakohdetta läpinäkyvän esteen takaa, joka tekee kohteen näkyväksi, mutta antaa meidän pysytellä ulkopuolella. Tämä läpinäkyvä este toimii myös erittäin valikoivana suodattimena, eliminoiden, suodattaen ja muuttaen kaiken, minkä läpäisee. Kaikista konkreettisista suodatin turistin ja paikallisen välisessä rajapinnassa on kamera, jota voidaan pitää turistin katseen jatkeena, ei pelkkänä lisävarusteena. Kameran linssin läpi katselu tarjoaa kunnioitettavan syyn olla tietämättä enempää ja olla sekaantumatta kohteeseen paremmin. (Teymur 1993, s. 6.) Myös Sontagin (1984, s. 17) mukaan valokuvaaminen on pohjimmiltaan syrjässä pysyttelemistä. Kameran linssin kautta tapahtuva maailman tarkkailu voidaan liittää myös voyerismiin eli tirkistelyyn (Osborne 2000, s. 33).

Kolmas vastaaja kurkisteli ihmisten pihoihin saadakseen jonkinlaisen valokuvan. Tällaisen salavalokuvaamisen takana voidaan nähdä autenttisuuden tavoittelua. MacCannell (1976, s. 91–102) on tutkinut autenttisuuden merkitystä matkailussa. Hänen mukaansa matkailija pyrkii kulissien taakse matkailijalta piilossa oleviin takahuoneisiin kokeakseen jotain autenttista. Olen itse todellista thaikulttuuria ikuistaakseni käynyt räpsäisemässä valokuvan ravintolan keittiöstä, jossa osa työntekijöistä istui lattialla tauolla. Myös valokuvassa näkyvät oven eteen jätetyt siistit kenkäriivit kertoivat paikallisesta kulttuurista. Näkymä oli vastustamattoman herkullinen. Ilmeistä kuitenkin päättelin, että valokuvatut eivät pitäneet siitä, että tulivat näin yllätetyksi. Stoetzer (2010, s. 80) ehdottaa, että matkailijat yrittävät saavuttaa paikalla olemisen autenttisuuden ytimen ottamalla kuvia kaikkialta. Valokuvaamalla tuotettujen uusien näkökulmien tavoitteena on vakuuttaa siitä, että on todellakin koettu jotain autenttista ja tavoiteltavaa. (Stoetzer 2010, s. 77.) Turistien valokuvausvimma ilmenee kuitenkin joskus aivan muuna kuin valikoivuutena eikä autenttisuudella ole mitään merkitystä. Esimerkiksi Parmeggianin (2010, s. 108) tutkimusten mukaan turistit ovat alkaneet kerätä second-hand representaatioita merkeistä, jotka ovat representaatioiden representaatioita, kuten esimerkiksi kuvia matkamuistoista tai kuvia kaupanikkunoista. Ne ovat alkuperäisestä historiallisesta ja kulttuurisesta viitekehyksestään irrotettuja kuvia. Parmeggiani (2010, s. 108) kuvaa tätä ilmiötä uudeksi visuaaliseksi kuluttamiseksi postmodernissa ja visuaalisessa kulttuurissa, jossa historialliset ja perinteiset arvot unohtuvat. Ilmiö tekee matkailusta enemmän ja enemmän virtuaalia ja kohteestaan enemmän ja enemmän visuaalisen teemapuiston kaltaisen. (Parmeggiani 2010, s. 108.) Eettisen kestävyuden kannalta tällä on suurta merkitystä, sillä

mikään matkakohde ei kestä jatkuvaa kuluttamista ilman kunnioitusta perinteitä ja alkuperäistä kulttuuria kohtaan.

Neljäs vastaaja metsästää hyvää valokuvaa toisinaan salakuvaamalla. Täydellisen valokuvan metsästyksessä matkailija voi toisinaan turvautua salavalokuvaamiseen. Urryn ja Larsenin (2011, s. 211) mukaan kameran linssin kohdistuessa ihmisiin heistä tulee korostuneen tietoisia omasta psykobiologisesta ja kulttuurisesta ruumiistaan, ulkonäöstä, manereista sekä tapahtumasta tai tilanteesta, johon he ovat sillä hetkellä osallisia. He poseeraavat vaistonvaraisesti yrittäen antaa itsestään edullisen julkikuvan. Valokuvattavana oleminen on sosiaalinen tilanne, jossa teatraalinen tietoisuus nousee heidän mukaansa aina esille. (Urry & Larsen 2011, s. 211.) Täydellisen kuvan metsästäjä ei välttämättä tyydy tällaisiin epäaitoihin henkilökuviin. Kuitenkin Sontagia (1984, s. 84) mukailen, salaa valokuvaamisen kohdalla ihmiseltä riistetään perustoive esiintyä edukseen valokuvissa. Myös ollessaan itse kuvattavana ihmiset haluavat saada ihannettaan vastaavan kuvan eli valokuvan itsestään parhaimmillaan. Sontag muistuttaa, että valokuvaaminen on rituaali, johon liittyy aina poseeraus ja välttämättä suostumus. Se, joka ”tahallaan vaanii paha-aavistamattomia ihmisiä kuvatakseen heitä”, riistää heiltä heidän oikeutensa poseerata ja näyttää parhaimmat puolensa. (Sontag 1984, s. 84, 160.) Tämän suostumuksen tarve korostuu digitalisoituneessa matkavalokuvauksessa, jossa itsestä otetut epäedulliset valokuvat voivat joutua maailmanlaajuiseen levitykseen hyvin nopeasti. Toisaalta tavoitteenahan oli täydellinen kuva ja kuvattava voi itsekkin olla sitä mieltä, että on luonnollisimmillaan ja parhaimmillaan yllätetyissä valokuvissa, joten tässä tilanteessa Toisen kuunteleminen vahvistaa eettisesti oikeaa ratkaisua.

Viides vastaaja huvittelee ottamalla valokuvia muista matkailijoista heidän keskittyessään omaan valokuvaukseensa. Tämä voisi olla esimerkki siitä, että mikä tahansa maailmassa on kameralle otollista aineistoa (Sontag 1984, s. 164). Joko niin, että kaikki on riittävän tarkalla silmällä katsottuna kaunista tai ainakin mielenkiintoista. Harrisonin (2003, s. 95) mukaan niin arkipäiväiset kuin loisteliaatkin ulottuvuudet voidaan nähdä ja kokea taiteena. Turistin estetiikan kannalta ei lopulta ole merkitystä koetaanko näitä asioita omassa elämässä, vai havainnoidaanko Toisen elämää matkakohteessa. Turistin estetiikkaa on kaikki se, mitä turisti pitää kauniina, mikä hellii hänen aistejaan, antaa hänelle ruumiillista nautintoa ja herättää hänessä myönteisiä tunteita. (Harrison 2003, s. 95.) Salavalokuvaamisella huvitteleminen voi siis tuoda turistille ruumiillista ja henkistä nautintoa,

mikä houkuttelee edelleen valokuvaamaan salaa. Digitalisoitunut matkavalokuvaus on lisännyt tällaista valokuvaamalla huvittelemista ja leikkimistä ja sitä kautta eettisen näkökulman tarvetta.

Tarkastelen vielä lyhyesti digitaalikameran salavalokuvaamiseen tuomaa tarjoumaa Gibsonin mukaan. Salavalokuvaaminen on helpottunut, sillä moninkertaiset zoomit saattavat nykyään olla kameraan sisäänrakennettuina ja kulkea näin vaivatta mukana. Pitkälle kantavilla zoomeilla saadaan kaukana olevat kohteet lähelle, mikä mahdollistaa tirkistelyn Toisen huomaamatta. Myös kameroiden koon pienentyttyä kameran saa sujautettua piiloon ja otettua myös nopeasti esille. Matkailijan oman harkinnan varaan jää entistä enemmän, miten rajoittaa digitaalisen kameran tarjoamia mahdollisuuksia Toisen kohtaamisessa.

6.2.2 Valokuvauskiellon rikkominen

”Kuvasin univormupukuisia koululaisryhmiä ja leikkiviä lapsia. Lissabonissa köyhässä kaupunginosassa eräs tyttö huomasi sen, ja asettui kädet lanteilla ärsyttävään asentoon ”lällättämään”. Sain kuitenkin kuvan.” 25N/2

Tässä luokassa tarkastelen valokuvaamista, joka tapahtuu valokuvauskieltoa vastaan. Tuon aluksi esille kaksi kansainvälistä tapausta, joissa rikotaan räikeästi ihmisoikeuksia loukkaamalla ihmisten yksityisyydensuojaa. Matkavalokuvaus liittyy näihin tapauksiin keskeisesti. Ihmisoikeudet voivat joskus joutua ristiaallokkoon, kun matkustamisen vapaus ja oikeus yksityisyyteen matkakohteessa kohtaavat matkailijan ja paikallisen ollessa vastakkain ja turistin katseen ruumiillistuessa kameran kautta. Omassa aineistossani valokuvauskiellon rikkominen esiintyi vain yllä olevassa aineistokatkelmassa. Siinä paikallinen osoitti eleillään, että ei hyväksy valokuvausta. Kirjoittaja kertoo, kuinka hän sai otettua valokuvan.. Tulkitsen tekstistä, että matkailija näki valokuvauskohteen kiehtovana ja valokuvauksellisena, mutta myös autenttisena hetkenä paikallisten elämässä. Tämä saattaa usein olla syynä siihen, että kieltoja rikotaan.

Cole ja Eriksson ovat tutkineet burmalaisen kayan-vähemmistöryhmän tapausta ihmisoikeusrikkomuksena. He kertovat tästä vähemmistöryhmästä, joka on paennut

Burmasta (Myanmarista) Thaimaahan, jossa heidät on eristetty kulttuuriin kuuluvien korkeiden kaularenkaidensa takia heille rakennettuun keinotekoiseen kylään. Kylään järjestetään turistimatkoja ja päivittäin noin 150 turistia käy ihmettelemässä ja valokuvaamassa ryhmän naisia ja lapsia. Miehet ovat jo poistuneet kylästä, sillä he eivät kiinnosta turisteja valokuvauskohteina, eikä heille ole annettu minkäänlaista muutakaan mahdollisuutta elinkeinon. Thaimaan viranomaiset eivät ole antaneet kyläläisten hakea pakolaisstatusta, minkä vuoksi he eivät voi myöskään hakea turvapaikkaa muualta. Yhdistyneet kansakunnat (YK) vertaa kayanilaisten asemaa eläintarhan vankeihin, joita käydään tuijottamassa ja valokuvaamassa. YK epäilee, että Thaimaan matkailuelinkeino saa niin hyvää tuloa kyläläisten ansiosta, etteivät viranomaiset ole siksi halukkaita puuttumaan tilanteeseen. (Harding 30.1.2008; Cole & Eriksson 2010, s. 115–116.) Tässä tapauksessa rikotaan ihmisoikeusrikkomuksia loukkaamalla ihmisten yksityisyydensuojaa. Tilannetta mutkistaa se, että viranomaiset eivät edes yritä estää tätä tapahtumasta, vaikka jokainen ymmärtää, ettei tämä ole eettisesti oikein. Viranomaiset ovat tehneet kylästä matkailun vetonaulan, jossa matkailijoiden suorittama valokuvaaminen esittää merkittävää roolia.

Intian Andamanin saaristossa on toinen turistien matkavalokuvauskohde, jossa kärjistyneesti rikotaan ihmisoikeuksia. Tässä tapauksessa viranomaisjohto on kieltänyt turisteilta alueelle menemisen sekä kaikenlaisen yhteydenpidon mukaan luettuna valokuvaamisen, mutta se ei estä paikallisia matkanjärjestäjiä ja osaa virkamiehistä viemästä turisteja alueelle. Vuosisatojen ajan saaristossa on asunut jarawa-alkuperäiskansa, joka otti ensikosketusta ulkomaailmaan vuonna 1998. Nykyään monta autolastillista turisteja päivittäin matkustaa heimon asuttaman alueen viidakkoteille nähdäkseen vilahduksen tästä harvinaisesta kansasta ja saadakseen kuvan näistä eristyksissä asuneista ihmisistä. Laki ja viralliset ohjeet kieltävät kaikenlaisen kontaktin heimoon mukaan lukien heimon jäsenten valokuvaamisen, mutta käytännössä nämä ovat juuri ne syyt, jotka tuovat turisteja alueelle. Näillä ”ihmissafareilla” matkanjärjestäjä ja turistit voivat heitellä autoistaan ruokaa jarawa-heimolaisille houkutellessaan heitä lähemmäksi autoa ja saadakseen heistä parempia kuvia. Alkuperäiskansan jäsenet ovat luottavaisia ja helppoja uhreja hyväksikäytölle, ja rangaistuksen uhallakin jopa paikalliset viranomaiset ovat käyttäneet heitä hyväkseen ottamalla lahjuksia vastaan heidän esittelemisestään. (Chamberlain 7.1.2012; Survival International 9.1.2012; STT, AFP 12.1.2012) Viranomaisjohto on epätietoinen siitä, mikä on tälle alkuperäiskansalle

parhaaksi ja miten heitä voidaan auttaa parhaiten. Pitäisikö heimo soluttaa ympäröivään yhteiskuntaan vai olisiko parasta antaa heidän jatkaa elämäänsä omassa rauhassa siihen mitenkään puuttumatta? Alueelle johtava tie on suljettu vuonna 2002, mutta se ei ole estänyt matkanjärjestäjiä tuomasta turisteja alueelle laittomasti. Survival Internationalin johtaja Stephen Corry on todennut, että jarawa-kansan kohtelu haiskahtaa siirtomaa-ajoilta ja halventavilta ihmiseläintarhoilta. Hänen mukaansa joidenkin ihmisten asenteet alkuperäiskansoja kohtaan eivät ole juurikaan noista ajoista muuttuneet. (Chamberlain 7.1.2012; Survival International 9.1.2012.)

Nämä ovat hyvin räikeitä esimerkkejä, mutta siirtomaa-ajalla on vaikutuksensa matkailijan ja paikallisen välisiin suhteisiin edelleenkin, väittää myös Osborne (2000, s. 113). Osbornen (2000, s. 56) mukaan siirtomaakulttuurin aikana kaukaisten maiden kansoista otetut matkakuvat vahvistivat länsimaitten voimaintuntoa ja identiteettiä maailman johtajina. Sontag (1984, s. 144–145) vahvistaa, että isäntien ja vieraiden välille liittyy monimutkaisia valtasuhteita, jotka eivät ole tasapainossa. Tämä epätasapaino näyttäytyy myös matkavalokuvauksessa. Sontag (1984, s. 144–145) kuvaileekin valokuvaamista alistamiseksi. Hän vertaa valokuvaa kohteen korvikeomistamiseksi. Valokuvaaja ryöstää ja säilyttää, hän tuomitsee ja julistaa pyhäksi, dramatisoi Sontag (1984, s. 65). Koska matkailija haluaa paeta arkea ja tavanomaisia rutiineja, on ymmärrettävää, että hän mielellään hakeutuu eksoottisen ympäristön, kulttuurin tai käytäntöjen pariin (Hannam & Knox 2010, s. 106, 114). Hannam ja Knox (2010, s. 120) kuitenkin tarkentavat, että nykyaikaiset länsimaiset post-turistit suhtautuvat ristiriitaisesti siirtomaavalta-ajoista syntyneisiin kehitysmaihin. Länsimaisille turisteille ei välttämättä enää riitä pelkkä paikallisen kulttuurin ulkopuolelle jäävä katselu (Hannam & Knox 2010, s. 120). Turistin perinteinen antropologinen katse (Urry 2002, s. 151) ruumiillistuu näin nykyaikaiseksi hyvää tekeväksi ja hyväntahtoiseksi toiminnaksi matkakohteessa. Hannamin ja Knoxin (2010, s. 120) mukaan nykyaikaiset matkailijat haluavat osallistua paikalliseen kulttuuriin kokemuksen kautta, millä on selkeät hyvät taloudelliset ja sosiokulttuuriset vaikutukset paikkaan ja paikallisiin ihmisiin. Kielteisten vaikutusten minimointi on välttämätöntä, jos haluamme säilyttää eksoottisen Toisen vielä seuraavillekin turistikupolville. (Hannam & Knox 2010, s. 120.) Matkavalokuvaus toimii matkailijan ja paikallisen välisessä rajapinnassa, joten harkitsevalla valokuvaamisella voi vaikuttaa mahdolliseen epätasapainoon itsen ja Toisen välillä.

Albersin ja Jamesin (1988, s. 137) mielestä turistikin haluavat kuvata idyllisiä ja eksoottisia etnisiä representaatioita, eikä nykyaikainen kulttuuri kohteessa kiehdo turisteja kuvauskohteena. Turistin katse hakee kohteesta tyypillisiä merkkejä ja symboleita. Jos turistikin rajoittavat etnisyyden representaatioita näin, voi ääritapauksissa käydä niin, että paikallisväestö alkaa muuttaa omaa ulkomuotoaan ja esiintymistään vastaamaan ja vahvistamaan turistien odotuksia paremmin (Albers & James 1988, s. 137). Chalfen (1979, s. 438, 445) toteaaakin, että matkavalokuvaus täytyy huomioida mahdollisena käyttäytymistä ja sosiaalisuutta muuttavana tekijänä. Myös Teymur kirjoittaa turistien valikoivista ja paikallista eksoottisuutta suosivista valokuvauskäytännöistä, joilla on vaikutusta paikalliskulttuuriin. Jatkuva altistuminen valikoiville kuville omasta paikalliskulttuurista ja itsestä saattaa Teymurin (1993, s. 16) mukaan vaikuttaa paikallisen väestön omiin käsityksiin omasta elinpiiristään ja itsestään. Turistikin suosimista kuvista saattaa tulla kaikista tärkein olemisen muoto paikallisväestölle, joka pahimmassa tapauksessa voi alkaa elää turistien ja matkailuteollisuuden odotusten mukaisesti. Tämä tarkoittaa, että samalla, kun turistikin haluavat nähdä, kokea ja valokuvain tallentaa autenttisuutta vieraassa kulttuurissa, he saattavatkin valokuvaamisellaan muuttaa kulttuuria vähemmän autenttiseen ja vähemmän valokuvaukselliseen suuntaan. (Teymur 1993, s. 16.) Matkailijoiden paikallista kulttuuria muuttavasta voimasta kertoo myös MacCannell (2001, s. 384) antamalla esimerkin kalastajakyläiden idyllisistä kalastusaluksista ja verkkojaan paikkailevista kalastajista, jotka valokuvauksellisuutensa vuoksi muodostuvat turistien mielessä työn näyttämöksi ja suosituksi valokuvauskohteeksi. Tämän näytelmän mukaan työ on luonnollista, kaunista ja valokuvauksellista, aivan kuten lomamatka matkailijan muistoissa. Matkailun kehittyessä alueella kalastusaluksia ei enää tarvita perinteiseen tehtäväänsä, sillä työ on paikkakunnalla vierailevien matkailijoiden mukana siirtynyt matkailu- ja palvelualalle. Perinteinen kalastusteema valokuvauksellisine elementteineen siirtyykin koristamaan matkakohdetta. (MacCannell 2001, s. 384.) Turistikin symboleita hakeva katse onkin onnistunut muuttamaan katseensa kohteen pelkäksi symboliksi.

Elitisten matkailumuotojen, kuten ekomatkailun, kulttuurimatkailun sekä eettisesti kestävien matkailumuotojen kehittämisen ytimessä on eksoottisuuden tavoittelu, minkä vuoksi uudet kohteet vetävät puoleensa. Näin yhä useampi kohde vedetään mukaan globaaliin matkailuun. (Hannam & Knox 2010, s. 120.) Perinteinen valmismatkailu voi

tässä suhteessa olla eettisesti kestävämpi vaihtoehto. Ensimmäinen askel voi myös olla se, ettei valokuvaa, jos se on kiellettyä.

Gibsonin tarjouman mukaan tarkasteltuna digitaalikamera on mahdollistanut valokuvauskieltojen rikkomista ainakin niin, että kamerat kulkevat nykyään mukana aina vähintään matkapuhelimessa. Mahdollisuus valokuvaamiseen on aina, koska kamera on aina käten ulottuvilla. Valokuvaamiskiellon noudattaminen Toisen kohtaamisessa tulisi saada entistä enemmän painoarvoa, sillä digitaalisuuden vuoksi kuvien esittäminen ja jakaminen on helppoa.

6.2.3 Estoton valokuvaaminen

”Lomamatkalla on jotenkin vapaampaa kuvata. Kukaan ei tunne sinua, etkä itse tunne ketään. (...) Kamera on kädessä ja otan liikkuen kuvia. Kun pysähdymme näpsin kuvia sieltä ja täältä. Kuvat ovat yleisissä paikoissa otettuja ja kuvien ihmiset ovat vieraita.” (14N55)

Estottomalla valokuvauksella ymmärrän sellaisen valokuvaamisen, jota ohjaa jonkinasteinen harkitsemattomuus tai huolettomuus ja jonka kuvauskohteena on Toinen. Päädyin kutsumaankin tätä luokkaa estottoman valokuvaamisen luokaksi, sillä se mielestäni kuvaa parhaiten aineistossani esiintyvää eri syistä johtuvaa runsasta valokuvaamista. Kirjoittaneet kuvailevat itse ahkeraa valokuvaamistaan mm. sanoilla *klämpsiä*, *näpsiiä* ja *räpsiiä*. Olennaista tässä luokassa, kuten edellisissäkin, on se, että tämän tyyppinen valokuvaus saattaa aiheuttaa vastapuolella eli Toisessa mielipahaa ja voidaan siksi luokitella eettisesti kyseenalaiseksi Toisen kohtaamiseksi. Digitalisoitunut matkavalokuvaus on kasvattanut valokuvamääriä valtavasti verrattuna analogiseen filmikamarakuvaamiseen. Myös minulle kirjoittaneet ovat pääpiirteissään ahkeria valokuvaajia. Kirjoittajien teksteistä analysoin neljä erilaista syytä, jotka voivat aiheuttaa tätä kutsumaani estotonta valokuvausta. Niitä ovat aineistossani vapauden tunne, järjestelmälliseen matkan tallentamiseen pyrkivä valokuvaaminen, kiinnostus ihmiskuvaukseen sekä vahingot ja väärinkäsitykset. Tarkastelen näitä syitä seuraavaksi lähemmin.

Yksi kirjoittaja kertoi, kuinka matkalla on vapaampaa valokuvata, koska ympäröivät ihmiset ovat vieraita. Hänen tulee myös valokuvattua paljon vieraita ihmisiä. Selänniemi (2001, s. 90) kutsuu tällaista vapaudentunnetta matkailijan liminaalitulaksi. Liminaalitulassa eivät normaalisäännöt päde ja kaikki on mahdollista. Matkailija vapautuu arkisista kahleistaan ja saattaa muuttua käytökseltään ja toiminnaltaan itselleen normaalista poikkeavaksi. MacCannellin (2001, s. 380) mukaan matkakohteessa, poissa kotoa, nautinnoille ja arjesta poikkeaville arvoille perustuvat elämykset muodostavat matkan huippuhetket. Erilaisia tuntemuksia voivat olla esimerkiksi täydellinen vapaudentunne ja rentoutuminen, sosiaalisista rajoitteista vapautuminen tai ihaileva kunnioitus nähtävyyttä katsellessa (MacCannell 2001, s. 380). Myös Fennell ja Malloy (2007, s. 150) toteavat, että matkailussa on pääsääntöisesti kyse vapaudesta, mikä usein ymmärretään nimenomaan vapautena moraalista. Moraalista, joka normaalisti säätelee arkista käyttäytymistämme. Tästä syystä matkailua rasittavat heidän mukaansa monenlaiset ikävät vaikutukset. Hannam ja Knox ovat samoilla linjoilla kuvaillessaan matkailua vapautumisella, paolla maallisista huolista ja velvollisuuksista. Kaikenlaista matkailua yhdistää se, että se muodostaa tauon arkipäiväisistä huolista ja velvollisuuksista. (Hannam & Knox 2010, s. 106, 114.) Pako arkisista asioista ja vapaudentunne voi johtaa eettisesti kyseenalaiseen matkavalokuvaukseen, jossa ei juuri muiden mielipiteitä kysellä eikä ajatella. Vapaudestaan voimaantuneen matkailijan tavoitteena voi olla hedonistinen lomakokemus, jota hän mahdollisesti vahvistaa itsekkäistä lähtökohdista valituilla kuvauskohteilla. Turistin katse vapautuu samalla, kun turistin ruumiskin vapautuu ja pakenee normaalihuolia. Ympäristöllisesti valveutunut katse (Urry 2002, s. 151), joka normaalitulanteessa olisi huolissaan turistin jättämistä jäljistä ja haitallisista vaikutuksista, vapautuu ja unohtuu.

Toinen kirjoittaja perusteli runsasta valokuvaamista sillä, että hän haluaa muistaa matkan jälkeen kaiken. Tällainen estoton valokuvaaminen voi olla järjestelmällistä ja dokumentoivaa. Matkailija valokuvaa kaiken vastaantulevan harkitsematta tarkemmin valokuvauksensa vaikutuksia Toisessa. Valokuvaus on sosiaalisesti järjestynyt rituaalien sarja (ks. Selänniemi 1993a, 1993b; Osborne 2000, s. 20, 36; Urry & Larsen 2011, s.181). Siihen liittyy sarja sääntöjä ja rooleja, joihin ihmiset heittäytyvät uusissa tai erikoisissa ympäristöissä. Tunne siitä, että ei olla oikein omalla maaperällä, saattaa laukaista valokuvausrituaalien sarjan. (Crawshaw & Urry 1997, s. 183.) Runsas ja järjestelmällinen valokuvaaminen voi johtua myös siitä, että se ylipäätään on mahdollista. Matkailun

ajatellaan helposti tarjoavan aikaa hausalle ja vapaalle ajanvietolle kaukana arjen pakotteista, kuitenkin suuren osan ajasta turisti suorittaa turistin rooliaan. Turisti tekee usein sitä, mitä hänen odotetaan tekevän, ja katsoo, mitä hänen täytyy katsoa. Hän myös ottaa kuvia, joita hänen odotetaan ottavan, väittää Edensor (2000, s. 334.) Valokuvaaminen voi myös jollekin olla tapa, jonka avulla tapahtumat siirtyvät kokemuksiksi (Sontag 1984, s. 144–145). Urryn ja Larsenin (2011) mukaan valokuvaamisessa on nimenomaan kysymys tekemisestä ja toiminnoista. Koivunen korostaa lisäksi paikan ja ajan merkitystä matkavalokuvaamisessa. Hänen mukaansa valokuvaamalla kohde siihen tarkempi tutustuminen voidaan siirtää toiseen aikaan ja paikkaan. Valokuvaaminen onkin mahdollistanut nopeatempoisen matkustamisen ja siten myös edesauttanut nykyturismin muotoutumista. (Koivunen 2006, s. 25.)

Kolmas kirjoittaja oli kiinnostunut ihmiskuvauksesta ja hänen tavoitteenaan oli valokuvata muita ihmisiä, mikä saattaa ärsyttää näitä muita ihmisiä. Jos kyseessä ovat valokuvaajalle tutut henkilöt, niin valokuvaamista saattavat selittää sosiaaliset suhteet. Sosiaaliset suhteet liittyvät valokuvaukseen jopa niin, että niiden esille tuominen saattaa valokuvauksessa mennä paikoista nauttimisen edelle (Urry & Larsen 2011, s. 213; Haldrup & Larsen 2003, s. 24). Matkailijat näyttelevät valokuvauksessa ruumiillisesti, luovasti ja moniaistillisesti yhdessä itselle merkityksellisten muiden, kuten oman perheen tai matkaseurueen, kanssa. Valokuvaaminen muodostaa monimutkaisen sosiaalisen suhdeverkoston valokuvaajien, valokuvattavien sekä paikalla olevien, kuviteltujen ja tulevaisuuden yleisöjen välillä. (Urry & Larsen 2011, s. 213.) Jos taas kyseessä ovat valokuvaajalle vieraat ihmiset, on ehkä tarpeen muistuttaa jälleen Sontagin (1984, s. 150) ajatuksista. Hänen kolmenkymmenen vuoden takaisten ajatustensa mukaan monet ihmiset voivat teollistumattomissa maissa tuntea pelkoa, kun heitä valokuvataan. He saattavat aistia valokuvaamisen jonkinlaisena epäkunnioittavana tunkeiluna. Matkavalokuvauksen digitalisoituminen on voinut vaikuttaa tähän myönteisesti, sillä kuten luvussa 5.2 tuli esille, jotkut paikalliset saattavat pitää oman kuvansa näkemisestä kameran nestekidenäytöllä. Teollistuneissa maissa valokuvatuksi tulemiseen taas suhtauduttiin jo tuohon aikaan yleisesti ottaen vapaammin. Ihmiset saattavat jopa etsiä tilaisuutta tulla valokuvatuiksi, sillä valokuvien kautta he ikään kuin todellistuvat. (Sontag 1984, s. 150.) Tosielämä-tv-sarjojen ja muiden viihdeohjelmien myötä kenestä vain voi nykyään tulla niin sanottu *15 minuutin julkkis* (Fifteen minutes of fame), mikä oli alun perin Andy Warholin lanseeraama fraasi.

Digitalisoituminen ja kuvien nopea jakaminen verkottumisen avulla ovat kuitenkin myös muuttaneet ihmisten suhtautumista valokuvaukseen varovaisemmaksi.

Neljäntenä syynä estottomaan runsaaseen räpsimiseen tunnistin aineistostani vahingoista ja väärinkäsityksistä johtuvaa ei-toivottua valokuvaamista. Tämä ei ole tietoista toimintaa, joten se ei oikeastaan kuulu eettisen tarkastelun alle. Luokittelin sen kuitenkin tähän sen takia, että kuvauskohteeksi vastoin tahtoaan joutuva ei välttämättä tiedä, että kyseessä on kuvaajan väärä tilannearvio. Matkailijan joutuminen väärän tilannearvion ja innokkaan valokuvausvimman myötä hankaliin tilanteisiin saattaa johtua MacCannellin (1976, s. 63–70) mukaan siitä, että matkailussa havainnot menevät ymmärryksen edelle ja näkeminen kuulemisen edelle. Tilannetaju ei välttämättä liminaalitulassa toimi kuten normaalioloissa.

Gibsonin tarjouman mukaan tarkasteltuna digitaalikamera mahdollistaa estottoman Toisen valokuvauksen tarjoamalla mahdollisuuden ottaa paljon valokuvia edullisesti. Muistikortille mahtuu runsaasti kuvia eikä lisäkuvien ottaminen tuo lisäkustannuksia, ennen kuin vasta mahdollisessa tulostusvaiheessa. Tarkastelen seuraavaksi matkavalokuvausta, jonka olen luokitellut Toisen kohtaamisen kannalta eettisesti kestäväksi. Lukujen jälkeen vedän yhteen analyysini tulokset Toisen kohtaamisesta eettisen kestävyuden näkökulmasta.

6.3 Eettisesti kestävä Toisen kohtaaminen

Eettisesti kestäväällä Toisen kohtaamisella matkavalokuvauksessa viitataan tässä tutkimuksessa matkailijoiden tekemiin neljään erilaiseen ratkaisuun. Kaikkia näitä yhdistävänä tekijänä on se, että Toisen eli kuvattavan voidaan olettaa olevan tyytyväinen ratkaisuun. Ensimmäisenä tarkastelen valokuvaamisesta maksamista, seuraavaksi valokuvaamista, jota edeltää luvan kysyminen tai se tapahtuu muuten yhteisestä sopimuksesta. Kolmantena erittelen erilaisia syitä, joiden takia valokuvaamisesta toisinaan luovutaan. Viimeisenä käsittelen vielä valokuvaamalla varastamista vertauskuvallisesti. Tällöin kohteena ei ole Toinen henkilönä, vaan Toinen yleisemmällä tasolla jonain erilaisena ja kiinnostavana, toiseutena. Vaikka käsittelen tässä eettisesti kestäväää Toisen kohtaamista matkavalokuvauksessa, etenen ongelmakeskeisesti eli tarkastelen ratkaisuja

eettisesti kyseenalaisen näkökulmasta. Mielestäni tällainen kriittinen lähestymistapa avaa ilmiötä paremmin kuin pelkälle myötäilylle perustuva tarkastelu.

6.3.1 Valokuvaamisesta maksaminen

”Otan usein kuvia myös kadulla esiintyvistä taiteilijoista. Maksaen heille tietysti esiintymisestä.” (18N29)

Valokuvista maksaminen jakaa mielipiteitä, kaikki eivät sitä hyväksy eivätkä kaikki suostu maksamaan. Osapuolten välillä saattaa syntyä helposti erimielisyyttä sopivasta kamerankäytöstä myös tässä suhteessa. Koska maksaminen kuitenkin on yksi tapa saada molemmat osapuolet tyytyväiseksi, olen luokitellut valokuvaamisesta maksamisen eettisesti kestävään luokkaan. Niin kauan kuin kaikki ovat samaa mieltä eikä kukaan tunne oloaan alistetuksi tai käytetyksi, myös rahanvaihtaminen on hyvä tapa, toteaa myös Chalfen (1979, s. 444). Kahdella kirjoittajalla oli mielipide valokuvauskohteelle maksamisesta, toinen heistä piti maksamista luonnollisena, mutta toinen totesi, ettei mielellään maksa. Itse olen matkaillessani huomannut, että maksun odottaminen ulkomailla on aika tavallista. Tosin vilkkaissa matkakohteissa katutaiteilijoita ym. on usein enemmän kuin Suomen kaupunkikuvassa ja katutaiteilijoihin liittyvä kulttuuri on erilainen. Useat turistit tarjoavat maksua automaattisesti (Holma 9.1.2011).

Antropologi George Gmelch (2003) on tutkinut turismin vaikutuksia paikallisväestöön Barbadosella. Siellä paikallisväestö asettui vastustamaan turistien auton ikkunasta tapahtuvaa valokuvaamista. Nähtävyyksierroksella olevalla bussilla oli tapana hiljentää vauhtiaan pienissä kylissä, jotta turistit ennättivät paremmin nähdä ja valokuvata vanhoja rakennuksia. Suurin osa paikallisväestöstä ei välittänyt ohi ajavista busseista ja uteliaista turisteista, mutta useat heistä eivät halunneet tulla valokuvatuksi. He saattoivat huutaa valokuvaaville turisteille takaisin valokuvaamisen maksullisuudesta tai heiltä yksinkertaisesti kiellettiin yksittäisten henkilöiden valokuvaaminen. (Gmelch 2003, s. 152.) Turistia ohjaa Urryn (2002, s.151) tarkkaileva ja antropologinen katse. Tässä tilanteessa Toinen kokee olevansa alistettu ja käytetty. Turistibussi lipui kylän läpi antamatta paikallisille mahdollisuutta hyötyä matkailijavirrasta millään tavoin. Näin

toimien ylläpidetään epätasapainoa matkailijan ja paikallisten välillä eikä kohtaamiselle anneta kehittymisen mahdollisuuksia.

Edellinen esimerkki kertoo *matkailun tiloissa* (tourism spaces) tapahtuvasta tuijotuksesta. Maoz (2006, s. 222, Urryn & Larsenin 2011, s. 205 mukaan) väittää, että kaikki tuijottavat toisiaan matkailun tiloissa. Toinen voi palauttaa turistin katseen muuttaen itsensä ”hulluksi kaltareiden takana”. Kuitenkaan useimmat turistit eivät ole tietoisia tästä vastakatseesta, mikä Maozin mukaan voi johtua siitä, että he yksinkertaisesti väheksyvät sen läsnäoloa. Gillespie (2006, Urryn ja Larsenin 2011, s. 214 mukaan) jatkaa, että vastakkainen katse tuo esille häpeän ja epämukavuuden, jota matkailijat valokuvatessaan voivat kokea, kun kuvattava huomaa kuvaamisen ja tuijottaa takaisin valokuvaajaan. Gillespien mukaan vastakkainen katse haavoittaa itsensä tutkivaksi matkailijaksi kokevaa turistia, koska se muuttaa hänet enemmän turistiksi ja tirkistelijäksi. Ei ole sattumaa, että valokuvausta usein pilkataan ja väheksytään turistin toimintona. (Urry & Larsen 2011, s. 214–215; vrt. Rytkönen 13.12.2009.)

Myös paikallisväestö voi toimia epäeettisesti yrittäessään kaupallisesti hyötyä turistien matkavalokuvausvimmasta. Ääriesimerkkejä taloudellisesta hyödyntämisestä on esimerkiksi Thaimaassa, jossa eläinten käyttäminen kuvauskohteina on joissakin tapauksissa havaittu olevan epäeettistä. Tässä tapauksessa Toinen kerää rahaa matkailijoiden valokuvausintoa hyväksikäyttämällä. Turistien kansoittamille rannoille ja kaduille kuvattavaksi tuodut eläimet saatetaan huumata, jotta ne saadaan yhteistyökykyisinä poseeraamaan turistien kanssa matkamuistokuvissa. Joissakin Thaimaan matkakohteissa matkailijoita houkutellaan vauvanorsuilla (Baby Elephant Exploitation on Phuket 11.2.2012). Olen itsekin tavannut tällaisen hotellinorsun, joka keräsi pikku tempuillaan rahaa. Joka kerta, kun turisti antaa kolehdin oppaan pussukkaan, norsu ”kiittää”, mutta todellisuudessa kiittäminen on kivusta älähtämistä. Opas nimittäin antaa norsulle merkin nipistämällä tätä kovasti korvolehdestä. Materialismi voi johtaa epäeettiseen käyttäytymiseen (Pearce, Fileb & Ross 2011, s.120), kuten tässä tapauksessa on käynyt. Myös Toinen voi syyllistyä epäeettiseen toimintaan matkavalokuvauksessa. Matkailija voi miettiä omaa osuuttaan kyseisen toiminnan kannattamisessa.

Chalfen (1979, s. 442–444) nimeää erilaisia eettisiä tapoja, kuinka paikalliskulttuuri voi yrittää hyötyä turistien valokuvausvimmasta. Paikalliskohde voi pyrkiä mukautumaan

turistien valokuvaushimoon eri tavoin mm. ottamalla rahaa poseerauskuvia vastaan eli pyytämällä korvaus kuvattuna olemisesta. Näin on tehty esimerkiksi Joulupukin pajakylässä, jossa turistit voivat valokuvata itsensä Joulupukin kanssa. Joulupukin tapaaminen on ilmaista. Paikalliset voivat myös ehdottaa ja nimetä hyviä kuvaamiskohteita turisteille. Itseltäni on joskus tultu kysymään matkailuneuvojana työskennellessäni, mitkä paikkakunnan merkittävimmät patsaat ovat. Yksi tapa sopeutua turistien matkavalokuvaamiseen eettisesti kestävästi on asettaa valmiita kuvakehyksiä, jossa paikalliset voivat ottaa kuvan turistista. Ranuan eläinpuistossa ja Kemlin lumilinnassa on sovellettu tätä toimintamallia. Rovaniemellä Vaattunkikönkään retkeilyreitille sen sijaan on pystytetty lumimiehen kehykset kohteen nimellä varustettuna. Turisti voi valokuvata itsensä ja samalla vaivihkaa mainostaa matkakohdetta jakamissaan valokuvissa. Tarjoamalla tällaisia näennäisesti autenttisia kuvauskohteita turisteille voidaan varsinainen autenttinen elämä pitää kameran ulottumattomissa. (Chalfen 1979, s. 442–444.) Markwell (1997, s. 153) huomauttaa vielä, että turistien mahdollisuus itse päättää ja valita valokuvauskohteensa antaa heille tunteen, että he kontrolloivat ja säätelevät omaa matka- ja lomakokemustaan. Tämä tukee myös Urryn ja Larsenin (2011, s. 15) ruumiillistuneen katseen toteutumista. Turistille annetaan jotain tekemistä ja toimintaa, jota kautta katse voi toteutua.

Lapin Kansa (Holma 9.1.2011) esittelee Napapiirillä Joulupukinpajalla kuvatun lapinpukuisen poroajeluyrityksen edustajan, jota matkailijat mielellään valokuvaavat itsensä kanssa yhteiskuvissa. Tämä lapinpukuinen mies kertoo itsen itsellensä antamista ehdoista valokuvauksen kohteeksi päätyessään. Hänen ensimmäinen ehtonsa on, että hän ei valokuvassa hymyile, jos juuri silloin ei hymyilytä. Hän ei muutenkaan yritä olla mitään, mitä ei oikeasti ole. Hän kertoo avoimesti kyselijöille, ettei ole aito saamelainen, vaikka aitoa saamenpukua kantaakin. Lisäksi hän on ottanut periaatteen, ettei ota valokuvauskohteena olostaan vastaan rahaa, vaikka sitä hänelle lähes automaattisesti tarjotaan. Sen sijaan hän saattaa toisinaan pyytää matkailijalta itselleen kopion kuvasta. (Holma 9.1.2011.) Hän ei ole suostunut sirkushevoseksi hinnoittelemalla itsensä tai esittämällä mitään muuta, kuin mitä oikeasti on. Mielestäni tämä kertoo todellisesta aitoudesta sekä paikallisen eettisesti kestävästä suhtautumisesta matkavalokuvaukseen. Jokaisen tulisi voida itse määritellä omat rajansa ja toimia sen mukaan, niin että itsekunnioitus säilyy. Tämä hyvä olo välittyy myös matkailijalle. Tällainen paikallisen

vastakatsa on voimaannuttava sekä paikalliselle itselleen, mutta pitkällä aikavälillä myös matkailijalle.

Gibsonin tarjouman kautta tarkasteltuna valokuvaamisesta maksaminen suhteessa Toisen kohtaamiseen tuo ainakin mahdollisuuden tuottaa kuvista monenlaisia fyysisiä tuotteita ja matkamuiistoja sekä paikallisen että matkailijan toimesta. Taloudellinen hyötyminen on usein hyvä asia, mutta se tulisi tehdä eettisesti kestäväällä tavalla, katse pitkällä tulevaisuudessa. Asiat usein mutkistuvat, kun niihin liitetään rahanvaihto.

6.3.2 Valokuvaamista edeltää lupa tai yhteinen sopimus

”Hymyilimme toisillemme ja osoitin kameraani ja heitä kysyvästi. Sain luvan kuvata ja toinen naisista nappasi edestä hieman alle vuoden ikäisen lapsen syliinsä” (8N38)

”Silloin tällöin on myös tilanteita, jolloin pyydämme jotakuta ulkopuolista ottamaan kuvan koko perheestä. Joskus joku jopa siihen itse tarjoutuu (itse tarjoudun mieluummin muille oudoillekin kuvan ottajaksi).” (16N42)

Tässä luokassa käsittelen sellaista valokuvaamista, jota edeltää Toisen antama lupa valokuvata tai valokuvaamista, josta sovitaan esimerkiksi eleillä ja ilmeillä turistin ja Toisen välillä. Olen luokitellut tämän eettisesti kestäväksi valokuvaamiseksi, koska siinä osapuolet yhteistuumiin sopivat valokuvaamisesta. Moisander ja Valtonen (2006, s. 93) kirjoittavat, että on paljon itsestään selviä sopimuksia ja kulttuurisia normeja, jotka säätelevät kameran käyttöä, kuinka, milloin ja missä kameraa voi käyttää, sekä kuka kameraa voi käyttää. Tämän vuoksi, kun kuvia otetaan, kuvaajan ja kuvattavan sosiaaliset asemat nousevat esille ja näihin asemiin kirjoitetut kulttuuriset rooliodotukset voivat vaikuttaa siihen, millä tavoin tämä tapahtuu (Moisander & Valtonen 2006, s. 93). Toisen kohtaamisen taustalla matkavalokuvauksessa vaikuttavat monenlaiset erilaiset kulttuuriset ja sosiaaliset taustat, mutta myös ihmisten yksilöllisillä ominaisuuksilla on merkitystä siihen, kuinka kohtaaminen tapahtuu.

Yksi kirjoittaja kertoo saattavansa kysyä lupaa valokuvaamiseen hymyilemällä ja kameraa näyttämällä, jos ei jaa yhteistä kieltä paikallisen kanssa. Toinen kirjoittaja käyttää kommunikoinnissa kameran näyttöä. Luvan kysyminen voi myös olla tilannesidonnaista, kuten muutamalla vastanneella. Matkailijalla on usein polte valokuvata, ja on luonnollista, että hän haluaa mieluummin hyviä kuin huonoja valokuvia. Valokuvaaja Katja Turusen (21.4.2010) mielestä hyvissä valokuvissa on mukana aitoja tilanteita ja ihmisiä, jotka tekevät jotakin. Turunen lisää, että tuntemalla paikalliset säännöt ja näitä sääntöjä kunnioittamalla valokuvaava matkailija saa itsekin kunnioitusta osakseen. Esimerkiksi muslimimaissa kunnioitustaan voi osoittaa korrektilla pukeutumisella. Turistin kunnioittavaa katsetta (Urry 2002, s. 150) voi näin korostaa kunnioittavalla pukeutumisellaan. Turunen vihjaa vielä, että matkoilla ihmisiä kuvatessa on huomaavaista kysyä kuvattavien yhteystiedot, kuten sähköpostiosoite, jotta otettuja kuvia voi lähettää myös valokuvatuille. Näin kuvattavatkin saavat pienen palkkion ja hyvän mielen, lisää Turunen (21.4.2010.) Itse olen pyytänyt matkakohteen tutuksi tullutta isäntäväkeä *Facebook*-ystäväkseni, mikä on antanut heille mahdollisuuden katsella ja kommentoida heidän luonaan otettuja matkakuvia minun profiilini kautta.

Monet kirjoittajat kertovat tekevänsä keskenään vastapalveluksia ja valokuvaavansa toisiaan kunkin omilla kameroilla. Tähän jotkut tarjoutuvat myös oma-aloitteisesti. Markwellin (1997, s. 152–153) mukaan erityisesti ryhmämatkoilla matkavalokuvauksella voi olla selkeä sosiaalinen merkitys. Matkavalokuvien ottaminen yhdessä voi lujittaa ryhmän sisäisiä siteitä ja luoda yhteenkuuluvuuden tunnetta. Valokuvauksella voi myös olla välineellistä arvoa keskustelun avaajan roolissa, toteaa Markwell. Valokuvaaminen voi myös antaa aiheen ottaa yhteyttä Toiseen, joten valokuvaus voi näin toimia siltana matkailijan ja Toisen välisessä yhteyden luomisessa (Markwell 1997, s. 152–153). Turistin katse yhdistää matkailijoita yhteiseen tekemiseen.

Seuraavassa esimerkissä kirjoittaja kertoo, kuinka hän sai yhteyden paikallisiin kiinnittämällä huomiota heidän toimintaansa ja puhuttelemalla heitä. Toisen kohtaaminen kuitenkin huipentui Toisen ehdottamaan ja ottamaan yhteisvalokuvaan matkailijoista. *Ranskassa aloin jutustella vuoristossa nuoren pyöräilijän kanssa. Kyselin miten he jaksavat polkea vuoristoissa ylämäkeen niin kuumassa, vanhat miehetkin. Juttelun loputtua hän halusi ottaa meistä perhevalokuvan. Tuntui kivalta, hyvä kun aloin juttelemaan.* Tämän esimerkin mukaan matkavalokuvauksella voidaan vahvistaa turistin

katseen kohtaamista Toisen kanssa. Matkavalokuvaukseen osallistuminen voi myös olla kohtelias ele paikallisen suunnalta.

Yksi kirjoittaja kertoo myös tilanteesta, jossa paikallinen henkilö pyytää lupaa ottaa valokuvaa hänestä turistina, mutta hän itse ei ensin halua, koska pelkää, että valokuvaa käytetään jatkossa väärin. Vilkkaissa matkakohteissa, erityisesti matkailualalla työskentelevät, voivat joutua useita kertoja päivässä valokuvatuiksi eivätkä he useinkaan tiedä, mitä kuville jatkossa tapahtuu. Kirjoittajan kuvaaman tilanteen myötä voi helposti asettua Toisen asemaan ja miettiä, miltä hänestä saattaa tuntua joutuessaan päivästä toiseen valokuvauksen kohteeksi. Harrisonin (2003, s. 88) mukaan matkailijat hakevat myös jonkinlaista yhteyttä matkailualalla työskentelevään asiakaspalveluhenkilöstöön sekä muihin paikallisiin. Sosiaalisten suhteiden rakentaminen voi olla jopa yksi merkittävimmistä asioista lomamatkalla. Myös Larsen, Urry ja Axhausen (2007, s. 245) toteavat, että matkailu, vierailut ja vieraanvaraisuus kuuluvat nykyään keskeisesti ihmisen liikkeessä olevaan elämään. Heidän mukaansa (2007, s. 258–259) matkailua ei voida tarkastella enää erillisenä saarekkeenaan, vaan merkittävänä sosiaalisten ja materiaalisten suhteiden verkostona, jonka rakentajia ja tuottajia matkailijat itse ovat. Kulttuurien välinen viestintä on usein kuitenkin hankalaa ja monimutkaista (Harrison 2003, s. 88). Ihmisten taustalla vaikuttavat erilaiset kulttuuriset ja sosiaaliset taustat mutkistavat matkavalokuvaustilanteita ja saattavat aiheuttaa väärää tilannearvioita sekä Toisen tahatonta loukkaamista.

Chalfen (1979, s. 439) nostaa esille kysymyksen matkavalokuvaamisen vapaudesta ja rajoista pohtiessaan, mitä matkailijalla on lupa valokuvata, ja mitä tämä todellisuudessa valokuvaa. Joskus innokkaan matkavalokuvaajan asenne saattaa olla, että otan kuvan nyt, mietin mahdolliset seuraukset ja vastaan kysymyksiin myöhemmin. Ikään kuin matkailijalla olisi oikeus valokuvata kaikkea. (Chalfen 1979, s. 439). Eettisesti kestävästi valokuvaava matkailija miettii ensin, kysyy luvan ja valokuvaa vasta luvan saatuaan.

Luvankin saatuani arastelen kuvausta, sillä jotenkin minulle tulee vaivautunut ja tunkeileva olo, toteaa yksi kirjoittaja. Hän arastelee valokuvaamista, vaikka se olisi sallittuakin. Olen itse ollut Toisen kohdatessani tilanteessa, jossa sain luvan valokuvata, mutta luvan lisäksi myös kädenojennuksen paremmalle tuttavuudelle. Olin seuraamassa vuosittaista merimustalaisten (sea gypsies) juhlaa, jossa he muistelevat kuolleita

sukulaisia ja ystäviään. Erikoiseksi juhlan tekee länsimaisesta näkökulmasta katsottuna se, että siellä vainajienmuistopäivää todellakin juhlietaan tanssien ja laulaen, mutta myös se, että nämä juhlat järjestetään hautausmaalla, siellä missä vainajatkin ovat. Tanssin lomassa juhlaväki istuu hautakumpujen ääressä aterioiden ja ruoan kuolleiden kanssa jakaen. He työntävät hiekkaisiin hautakumpuihin paperinmutkassa ruokaa. Valokuvatessani tätä itselleni lähes käsittämätöntä tilaisuutta minulle viittoiltiin iloisesti ja kutsuttiin mukaan tanssiin. Tilaisuus kuitenkin aiheutti minussa hyvin ristiriitaisia tunteita, ja myönnän, etten kyennyt muuta kuin pysyttelemään kameran linssini takana turvassa. Valitsin tirkistelijän roolin, vaikka Toinen tarjosi minulle osallistumista itselleen tärkeään tapahtumaan. Tuossa tilanteessa kävi kuten Sontag (1979, s. 9–10; Crawshaw & Urry 1997, s. 183 mukaan) ennustaa, jos kohtaamamme Toinen on upea, uhkaava tai salaperäinen, voi valokuvaaminen tarjota tavan rauhoitella itseä ja ottaa tilanne haltuun. Valokuvaaminen lyhentää fyysistä etäisyyttä, mutta samalla se tuo myös erilaisen henkisen maailman lähemmäksi materiaalista maailmaa (Osborne 2000, s. 33). Toimintani tuossa tilanteessa oli eettisesti kestävää siinä suhteessa, että ihmiset hyväksyivät hymyillen valokuvaamiseni. En kuitenkaan kyennyt tulemaan esiin kamerani takaa ja ottamaan seuraavaa askelta kulttuurien välisen ymmärryksen tiellä. Kamera muodostui henkiseksi turvaväliksi itseni ja Toisen välillä.

Gibsonin tarjouman avulla tarkasteltuna valokuvaamisesta sopimista tai luvan pyytämistä auttaa digitaalikameran näyttö, jolta otettua kuvaa voi näyttää Toiselle välittömästi. Filmikameralla kuvien näyttäminen Toiselle piti hoitaa postitse jälkikäteen. Digitaalisena aikana kuvia voi lähettää sähköisesti, olettaen että Toisella on mahdollisuus vastaanottaa sähköisessä muodossa olevaa postia. Kuvien jakaminen parantaa eettisesti kestävästä Toisen kohtaamista.

6.3.3 Valokuvaamisesta luopuminen

”Kuvatessani (Berliinin) muuria huomasin siinä aukon. Muurin toisella puolella vallitsi kaaos, joka näytti rakennusjätteiden, muurin palasten ja vanhojen autojen hautausmaalle. Kaiken tuon kaaoksen keskellä oli nuoria laitapuolen kulkijoilta näyttäviä miehiä. Halusin tallentaa näkymän muurista, Euroopan nykyhistorian yhden tärkeimmän ajanjakson päättymisen symbolista

ja sen juurella elettävän arjen nurjasta puolesta. Tällaisen tilanteen kuvaamien arvelutti. Itsekkääsi ajateltuna harmittaa hieman, että kuva jäi ottamatta. Toisaalta tuollaiset tilanteet kuuluvat ehkä ennemminkin ammattivalokuvaajille, jotka kuvaavat laajemmin yhteiskuntaa, kuin yksityiseen valokuva-albumiin päiviteltäväksi.” (8N38)

”En halua kuvata mitään, mikä loukkaa muita.” (1N56)

”Haluan kunnioittaa muiden uskontojen käytäntöjä valokuvauksesta. Selvitän etukäteen voiko esim. uskonnollisia menoja kuvata.” (8N38)

Joskus voi jättää kokonaan valokuvaamatta. Tässä luokassa käsittelen turistin luopumista valokuvaamisesta silloin, kun valokuvauskohtena on Toinen. Aineistoni löysin neljänlaisia perusteluja, jotka saatoin luokitella kulttuuriin, uskontoon, viranomaistoimintaan tai yksityisyyteen liittyviksi perusteluiksi. Nämä tuntuvat kuitenkin itsestäni aika itsestäänselvyyksiltä ja siksi yritän tässä tuoda esille kirjoitelmista jotain sellaista, joka avaa matkavalokuvauksesta luopumista hieman syvemmillä.

Muutama kirjoittaja kertoo pyrkivänsä selvittämään etukäteen, onko valokuvaaminen soveliaasta vai ei, ja jättävänsä *suosiolla* valokuvaamatta. Etukäteen selvittämällä selviävät usein edellä mainitut kulttuuriin, uskontoon ja viranomaisiin liittyvät valokuvauskiellot. Kulttuurisia eroja ei välttämättä voi tietää, muuten kuin kysymällä. Kuten Chalfen (1979, s. 441) muistuttaa, eri maissa ja kulttuureissa suhtaudutaan erilaisilla valokuvaamiseen ja valokuvattuna olemiseen. Ihmisillä voi olla erilaisia syitä välttää valokuvatuksi joutumisestaan. Turisti voi kuitenkin olettaa, että jokainen ihminen ja paikka, johon hän törmää, on turistille ”vapaata riistaa”. (Chalfen 1979, s. 441.) Useissa matkaoppaissa turisteja opastetaan antamalla ohjeita soveliaasta käyttäytymisestä matkakohteessa ja ohjeet pitävät toisinaan sisällään myös vinkkejä kamerankäytöstä, sen kielloista, rajoituksista ja ehkä suosituksistakin. Yksi kirjoittaja myöntääkin, että *rajanveto* sopivan ja sopimattoman välillä paikallisväestöä kuvatessa on joskus vaikeaa. Matkailijoille vaikeaa on siis nimenomaan neljäntenä mainittu syy, eli yksityisyyteen liittyvät eettistä pohdintaa vaativat päätökset matkavalokuvauksesta luopumisesta.

Yksi kirjoittaja perustelee valokuvaamisestaan luopumista sillä, ettei itsekään haluaisi samaa eli hän asettuu Toisen asemaan ja miettii, miltä hänestä itsestä tuntuisi vastaavassa tilanteessa. Turistin katse eläytyy Toisen asemaan. Tämän ajattelutavan alkuperä voidaan jäljittää eri kulttuureissa esiintyvään moraaliperiaatteeseen, joka neuvoo, miten Toinen tulisi kohdata. Tämän niin sanotun Kultaisen säännön tunnetuin länsimainen versio on peräisin Jeesuksen vuorisaarnasta: ”Kaikki, mitä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää se heille.” (Matt. 7:12 Etiikan lukemiston 2010, s. 439 mukaan.) Toinen kristillisen etiikan kulmakivi on Rakkauden kaksoiskäskey, jossa kehoitetaan rakastamaan lähimmäistä niin kuin itseään (Luoma 19.9.2011). Jos muuten on vaikeaa päättää, miten toimia kohdatessaan Toinen matkavalokuvaustilanteissa, niin nämä kristillisen etiikan ohjenuorat todennäköisesti auttavat useimmissa tilanteissa. Suurin osa turisteista ottaa huomioon kohdeväestön tunteet, ja siksi kamerankäyttö voidaan mieltää myös myötävaikuttavana tekijänä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, toteaa Chalfen (1979, s. 445). Chalfenia tukien yksi kirjoittaja kertoo, ettei valokuvaa paikallisia, ellei joku heistä itse pyydä tulla kuvatuksi. Alun esimerkissä, jossa kirjoittaja kertoo Berliinin muurin juurella oleskelevista vähäosaisista, tulee esille kirjoittajan eettinen pohdiskelu yhteiskunnallisesti ja yksityisesti merkittävien näkyjen eroavuudesta. Yksityiseen valokuvakansioon ikuistettu maailman tarkkailu, joka tuo esille ihmisten surkeuden ja epäonnen, voi muistuttaa voyerismia eli tirkistelyä, mistä Osborne muistuttaa (2000, s. 33).

Muutamista muistakin kirjoitelmista kävi ilmi, että valokuvauksesta luovutaan usein kurjuuden ja köyhyyden kohdalla, mutta myös humaltuneet ja riitaiset hetket jätetään valokuvauksen ulkopuolelle. Näitä tilanteita ei haluta muistella jälkeinpäin ja yksi mainitsi köyhien jäävän mieleen, vaikkei heitä valokuvaisikaan. Tilanteissa, joissa jätetään jotain valokuvaamatta, toimii Teymurin valikoiva suodatin (ks luku 5.3). Valikoinnista puhuttaessa usein painotetaan valikointia totuuden muokkaamisen näkökulmasta, tai kuten Teymur (1993, s. 16) toteaa, sosiaalisen epistemologian näkökulmasta. Valokuva-albumi peittää yhtä paljon kuin paljastaa, kiteyttää Markwell (1997, s. 150). Epämiellyttävät asiat jätetään valokuvaamatta tai rajataan myöhemmin kuvien ulkopuolelle, jotta matkasta saadaan luotua idyllisempi, täydellisempi matkatarina ja kaunistellummat muistot (Teymur 1993, s. 16). Itse näen kuitenkin kurjuuden ja köyhyyden kohdalla ennen kaikkea eettisistä syistä johtuvaa matkavalokuvauksen rajoittamista. Valokuvaamisesta luovutaan sellaisten näkyjen kohdalla, jotka koetaan eettisestä näkökulmasta epäsoviviksi, kuten yksi kirjoittaja kertoo, *joskus olen nähnyt jalattoman kerjäläisen kadulla ym. raajarikkoja,*

niitä en myöskään kuvaa, Vaikka kerjäläiset ja rammat herättävät sääliä, varmaan he odottavat jotain muuta kuin kuvaamista. Kaunistellut matkavalokuvat voivat luoda totuuden kannalta eettisesti kyseenalaisia muistoja matkasta, mutta mielestäni tämä on eettisesti kestävä totuuden muokkaamista, sillä valokuvauksen rajoituksen syynä on Toisen huomioon ottaminen. Ihan kaikkea näkemäänsä ei tarvitse valokuvata.

Yksi vastaaja kertoo kunnioittavansa tilannetta tai kohdetta niin, ettei vie tilanteeseen kameraa ollenkaan, varmistaen näin valokuvaamisesta luopumisen myös kohdatessaan suuren kiusauksen valokuvata. Tätä voisi kutsua mekanistiseksi tavaksi välttää tapahtuma eliminoimalla siihen olennaisesti liittyvä toiminnan mahdollistava laite. Toinen vastaaja kertoo vastustavansa kiusausta kuvata mielenkiintoista ja herkullista kohdetta kuvaamalla sen sijaan jotain ihan muuta. Kamera voi myös olla este kommunikaatiolle, joten toisinaan se voidaan kokeilla jättää pois myös sen vuoksi (Wood & House 1991, s. 87). Turistin katseen ja kameran tarjouman rajoittaminen on eettisesti kestävässä Toisen kohtaamisessa keskeistä.

6.3.4 Valokuvaamalla varastaminen – kielikuva

”Kamera kulki koko ajan mukana ja markkinointikuvat varmasti vaikuttivat siihen, millaisia kuvia halusin ottaa, sillä halusin ehdottomasti ”varastaa palan paratiisia mukaani”.”(9N25)

Viimeiseksi luokaksi luokittelin vielä valokuvaamalla varastamisen kielikuvan. Tähän viitattiin yhdessä kirjoitelmassa. Halusin ottaa tämän mukaan tutkimukseeni, koska kielikuvana varastaminen, joka muutoin on epäeettistä, muuttuukin tässä yhteydessä eettiseksi, tosin tietyn poikkeuksin. Tällä ei ole mitään tekemistä oikean varastamisen kanssa. Käytännössä ”valokuvaamalla varastaminen” tarkoittaa sitä, että matkailija toteuttaa matkavalokuvauksen hermeneuttista kehää ja valokuvaa kohteita, jotka matkailuviranomaiset ovat hänelle valinneet. Matkailumarkkinoinnista vastaavien toiveen mukaisesti matkailija *varastaa palan paratiisia mukaansa* matkakuvien muodossa ja toivon mukaan houkuttelee matkakuviansa avulla myös ystäviään vierailemaan kohteessa. Tämä poikkeaa aikaisemmista luokista siinä, että tässä kohteena ei ole Toinen vaan *Toiseus*, minkä muodostaa matkakohteen vetovoima ja eksoottisuus.

Wood ja House (1991, s. 86) muistuttavat vanhasta iskulauseesta, jonka mukaan kehotetaan, ”ota vain valokuvia, jätä vain jalanjälkesi, tapa vain aikaa.” He lisäävät kuitenkin, että on muistettava, että tietyissä olosuhteissa, myös tämä voi vahingoittaa. Epäsopivat kuvat kuluttavat aivan kuten liian monta jalanjälkeä. (Wood & House 1991, s. 86.) Epäsopivaa ja eettisesti kyseenalaista Toisen kohtaamista matkavalokuvauksessa olen tarkastellut edellisissä luvuissa. Myös ei-elollinen Toiseuden kohtaaminen voidaan punnita eettisen näkökulman kautta. Annan tästä kolme seuraavaa esimerkkiä.

Ensinnäkin Osborne (2000, s. 177–178) nostaa esille traumaattisten matkakohteiden valokuvaamisen kyseenalaistaen niiden valokuvaamisen eettisestä näkökulmasta. Hän kysyy onko tarpeellista ottaa valokuvia esimerkiksi keskitysleiristä, jota ei voi nykykuviin mitenkään tallentaa sellaisena, kuin se aikoinaan oli. Kaiken menneen kauheuden tallentamiseen kykenevät ainoastaan aikalaiskuvat, sillä nykyisin kyseiset kohteet ovat kuten mitkä tahansa muut matkakohteet, siistejä ja hyvin hoidettuja. (Osborne 2000, s. 177–178.) Itse olen vierailut kahdessa keskitysleirissä ja valokuvannutkin niitä. Maisemoiduista ulkotiloista otetut valokuvat eivät Osbornen väittämää myötäillen tehneet oikeutta vuosikymmenten takaisille tapahtumille. Sisätiloissa otetut kuvat matkalaukku-, kenkä- ja hiuskasoista sen sijaan ovat järkyttäviä ja koskettavat useimpia meistä edelleen. Saretzkin (2010, s. 21) mukaan visuaalisilla todisteilla on enemmän vakuuttavuutta kuin tieteellisillä dokumenteilla. Tällaisten osittain rekonstruoitujen kohteiden avulla menneisyys tuodaan matkailijoiden silmissä nykyisyydeksi (Saretzkin 2010, s. 21). Kuten Auschwitz Birkenau-keskitysleirin kohdeopas lähdön hetkellä itseäni muistutti, tärkeintä on, etteivät menneisyyden tapahtumat unohdu. Tällaisilla kohteilla voi siis olla laajempaa eettistä merkitystä koko ihmisyyden säilymisen kannalta, vaikka ne siisteiksi ja epäautenttisiksi ja tässä suhteessa epäeettisiksi matkakohteiksi nykyään luokiteltaisiinkin.

Unescon maailmanperintökohde Uluru, joka tunnetaan siirtomaa-ajoilta nimellä Ayers Rock, on suosittu matkakohde Australiassa. Uluru on aboriginaalien kieltä ja tarkoittaa kohtaamispaikkaa. Jättikivi on ollut alueen alkuperäiskansalle, aboriginaaleihin kuuluville ananguille, pyhä paikka jo tuhansien vuosien ajan. Korkean kiven huipulle kiipeäminen on pyhäinhäväistys ja vaikka kiipeäminen on kielletty, silti 350 000 vuosittaisesta vierailijasta noin kolmasosa rikkoo kieltoa. Myös valokuvaamista on rajoitettu, mutta tästä huolimatta matkailijat valokuvaavat myös kiellettyjä paikkoja. Uluruja uhkaa nyt täydellinen sulkeminen, mikä on aiheuttanut joukkorynnistyksen kivelle. Matkailijat haluavat kiivetä

sen päälle niin kauan kuin se on mahdollista. (Paschen 2010; Iltasanomat 8.7.2009; National Geographic 28.10.2010.) Vuorokausirytmien mukaan eri valossa väriään vaihtava Uluru on Australian ehkä tunnetuin matkailunähtävyys. Sen nähtävyytenä pitäminen on ollut kuitenkin paikallisille viranomaisille haastavaa, sillä matkailijat eivät ole tyytyneet ihaillemaan vaihtuvia värejä etäältä. He ovat halunneet valloittaa pyhän kiven. Paschen on tutkinut tätä turistin katseen ruumiillistumista Ulurulla. Hänen (2010, s. 72) mukaansa Ulurun kokemisesta voi syntyä myös eettisesti vahva hetki, jos turisti luopuu Toisen alistamisesta omistavan katseensa alle ja ymmärtää oman asemansa pelkkänä vierailijana kohteessa. Erilaisten kulttuurien eettiseen kohtaamiseen tarvitaan Toisen kunnioitusta, Toiselta oppimista, koskemista ja kosketuksi tulemista. (Paschen 2010, s. 72.)

Kolmantena esimerkkinä eettisesti kyseenalaisesta Toiseuden ja Toisen kohtaamisesta kerron Venetsiassa vierailevien matkailijoiden matkavalokuvauksesta. Parmeggianin (2010) tutkimusten mukaan monet Venetsiassa vierailevat turistivalokuvaajat ovat hyvin kiireisiä. Nopeasti paikalle saavuttuaan he pyytävät jonkun ottamaan kuvan heistä kohteen edessä, minkä jälkeen matka jatkuu välittömästi. Venetsia toimii turistivalokuvaajille kuin studion lavasteet. Vuorovaikutus kohteen ja paikallisväestön kanssa jää hyvin pinnalliseksi ja lyhyeksi eikä suhteita paikallisväestöön synny. (Parmeggiani 2010, s. 106.) Turisti alistaa kohteen tarkkailevan katseensa alle, vaikka kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde ansaitsisi kunnioitettavaa ja ympäristöllisesti valveutunutta katsetta ja pysähtymistä. Venetsian kapeilla kujilla saattaa yhden päivän aikana vaeltaa 130 000 matkailijaa, mikä on yli kaksi kertaa kaupungin asukkaiden määrä. Alkuperäistä Italiaa massaturismilta ja ympäristötuhojen vaikutuksilta suojelemaan perustettu Italia Nostra-kansalaisjärjestö vaatii, että matkailijoiden määrää Venetsiassa on rajoitettava. Kaupunkia on kehitetty vain turistien ehdoilla ja heidän mielihalujaan tyydyttäen. Peruspalvelut ovat kadonneet, mutta nähtävyyksien suojelemiseen on käytetty valtavia summia. ”Venetsiasta on tullut turistien huvipuisto, kuin surullinen Disneyland.” (STT, Reuters 26.9.2011.) Tämä esimerkki kertoo korostetusti siitä, kuinka poliittisilla ja yhteiskunnan tasolla tehdyillä päätöksillä voi olla eettisen kestävyyskannalta ratkaisevat ja pitkälle kantavat vaikutukset. Venetsian matkailun kehittämisessä ei ole muistettu tarkastella päätöksiä eettisen kestävyysnäkökulmasta. Päätöksiä ovat ohjanneet taloudelliseen hyötyyn tähtäävät arvot. Eettisesti kestävämpään tulokseen päästäisiin, jos erilaisia arvoja ei laitettaisiin toisiaan vastakkain. Suomen kestävä kehityksen toimikunnan laatiman

kestävän kehityksen määritelmän mukaan talous on alistettu ekologiselle kestävyydelle kaikissa eri ulottuvuuksissa (Malaska 1994).

6.4 Yhteenveto – Toisen kohtaaminen matkavalokuvauksessa eettisen kestävyuden näkökulmasta

Edellä käymäni aineiston sisällönanalyysin ja teoreettisen tarkastelun avulla olen pyrkinyt selvittämään Toisen kohtaamista matkavalokuvauksessa eettisen kestävyuden näkökulmasta. Luokittelin aineistoni eettisesti kyseenalaiseen ja eettisesti kestävään Toisen kohtaamiseen. Läpikäymäni erilaiset matkavalokuvauksen kautta toteutuneet Toisen kohtaamiset esiintyvät matkailijan toiminnassa ja tekemisessä erilaisina ruumiillistuneina turistin katseina. Eettisesti kyseenalainen Toisen kohtaaminen ilmenee aineistossani erilaisina toimintatapoina, joita ovat salavalokuvaaminen, valokuvauskiellon rikkova valokuvaaminen sekä estoton valokuvaaminen. Digitaalikameran tarjouma mahdollistaa nämä toimintatavat paremmin kuin analoginen kamera, joten matkailijan harkinnan varaan jää entistä enemmän näistä toimista pidättäytyminen. Näillä matkailijan toimintatavoilla Toisen yksityisyydensuojaa voidaan vahingoittaa. Eettisesti kestäväksi Toisen kohtaamiseksi luokittelin neljä erilaista toimintatapaa, joissa turistin katse ruumiillistuu Toista kunnioittavalla tavalla. Niitä ovat valokuvaamisesta maksaminen, luvan kysyminen tai yhteisesti valokuvaamisesta sopiminen, valokuvaamisen rajoittaminen sekä hermeneuttista kehää toteuttava vertauskuvallinen valokuvaamalla varastaminen. Näissä toimintatavoissa pidin kriteerinä sitä, että Toinen on oletettavasti matkailijan ratkaisuun tyytyväinen.

Ensimmäinen askel eettisesti kestävä matkavalokuvauksen tiellä on tietoisuus. Ihmisen niin halutessaan eettistä ajatteluaan voi kehittää koko elämänsä ajan. Tutkimukseni tavoitteena on ollut lisätä matkailijoiden tietoisuutta ja halukkuutta eettiseen pohdintaan tuomalla esiin digitalisoituneen matkavalokuvauksen mahdollisia haittavaikutuksia Toisen näkökulmasta. Pitkällä aikavälillä nämä haittavaikutukset näkyvät matkailun elinvoimaisuuden heikkenemisenä, mutta jo ennen sitä myös matkailijan omassa matkakokemuksessa yleisenä viihtyisyyden ja palvelutason heikentymisenä. Matkailijoiden käyttäytymisellä ja toiminnalla voidaan nähdä suoraa vaikutusta paikallisväestön vieraanvaraisuuteen ja haluun kohdata matkailija ystävällisesti.

Tarkastelukulmani kohdentuu matkakohteessa tapahtuvaan Toisen kohtaamiseen. Edellä käymäni aineiston ja teorian välinen keskustelu osoittaa sen, kuinka tärkeää on kiinnittää huomiota toimintatapaan, jolla Toinen kohdataan digitalisoituneessa matkavalokuvauksessa. Toisen kohtaamisessa matkavalokuvauksessa on tutkimukseni perusteella keskeistä se, että Toisen näkökulma otetaan huomioon ja että Toista kunnioitetaan. Toisen huomioiminen ja kunnioittaminen matkavalokuvauksessa vahvistavat matkailun eettistä kestävyyttä ja siten toimintaedellytyksiä myös tulevaisuudessa. Ihmisoikeudet voivat joskus joutua koetukselle, kun matkustamisen vapaus ja oikeus yksityisyyteen matkakohteessa kohtaavat matkailijan ja paikallisen ollessa vastakkain. Tätä kohtaamista mutkistaa turistin katseen ruumiillistuminen kameran kautta. Matkakohteeseen ei pitäisi mennä maailmanvalloittajan asenteella, vaan ymmärtää oma asemansa pelkkänä vierailijana kohteessa. Harkitsevalla matkavalokuvaamisella voidaan vaikuttaa tähän mahdolliseen epätasapainoon itsen ja Toisen välillä. Jokaisen tulisi voida itse määritellä omat rajansa ja toimia sen mukaan, niin että itsekunnioitus säilyy. Sääntöjä ja rajoituksia tulisi noudattaa. Paikallista kulttuuria kunnioittamalla saa usein itsekunniotusta osakseen. Eettisesti kestävästi valokuvaava matkailija miettii ensin, kysyy luvan ja valokuvaa vasta luvan saatuaan. Joskus kannattaa pysähtyä miettimään ja kamerankin voi joskus kokeilla jättää pois. Erilaisten kulttuurien eettiseen kohtaamiseen tarvitaan Toisen kunnioitusta, Toiselta oppimista, koskemista ja kosketuksi tulemista, kuten Paschen (2010, s. 72) tiivistää. Nämä eivät aina ole helppoja asioita etenkin, jos matkailija ei jaa yhteistä kieltä paikallisen kanssa. Tarvitaan sydäntä ja järkeä sekä asettumista Toisen asemaan. Suomen kielessä tälle on hieno ilmaisu, *sydämen sivistys*. Matkailija tarvitsee sydämen sivistystä nykyisessä monikulttuurisessa ja kiivastahtisessa maailmassa. Jos muuten on vaikeaa päättää, miten toimia kohdatessaan Toinen matkavalokuvaustilanteissa, niin kristillisen etiikan ohjenuorat todennäköisesti auttavat useimmissa kulttuurienvälisissäkin tilanteissa. ”Kaikki, mitä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää se heille.”

7. YHTEENVETO

Olen tutkimuksessani tarkastellut matkailijoiden kirjoitelmien pohjalta laadullisen sisällönanalyysin ja aiemman teorian ja tutkimuksen avulla sitä, kuinka matkavalokuvauksen digitalisoituminen on muuttanut matkailijan valokuvauskäytäntöjä, sekä sitä, kuinka Toinen voitaisiin kohdata matkavalokuvauksessa eettisestä näkökulmasta tarkasteltuna kestävämmiin. Tässä aineistolähtöisessä tutkimuksessa tuon esille digitalisoituneen matkavalokuvauksen muuttuneita käytäntöjä sekä Toisen kohtaamista matkavalokuvauksessa korostaen matkailijan ja myös Toisen näkökulmaa sekä käytännöllistä merkitystä. Koska matkailijamäärät ovat kaikilla sektoreilla tarkasteltuna jatkuvassa kasvussa ja koska matkavalokuvaus on digitalisoituneiden valokuvauslaitteiden myötä viimeisen kymmenen vuoden aikana muuttunut rajusti, on tärkeää tutkia, miten nämä seikat vaikuttavat matkavalokuvauksen käytäntöihin matkakohteessa. Toimialoina niin matkailu kuin valokuvauskin ovat eettisen pohdinnan kannalta merkittäviä aloja. Valokuvausta on verrattu metsästyksen ja kameraa aseeseen jo analogisen kameran ajoilla. Tätä vertauskuvaa jatkaen ja nykyaikaistaen voi digitalisoitunut kamera valokuvaushimonsa poltteessa valokuvaavan matkailijan käsissä muistuttaa pahimmillaan lähes joukkotuhoasetta. Ainakin Venetsiassa nähtävyyksiä katsomaan ja valokuvaamaan tulevat kaupungin kokoon nähden ylimitoitettujen matkailijamäärien ovat saaneet kohteessa tuhoisaa jälkeä aikaan. Digitalisoitunut matkavalokuvaus on tuonut matkailijalle paljon uusia mahdollisuuksia laitteen mahdollistaessa periaatteessa rajattoman matkavalokuvauksen. Entistä enemmän käyttäjän harkinnanvaraan jää, kuinka näitä mahdollisuuksia käytetään ja rajoitetaan eettisesti kestävästi.

Matkailijoiden kirjoitelmat Gibsonin tarjouman ja aiempien tutkimusten avulla analysoituna paljastivat, että matkavalokuvauksen digitalisoituminen on vapauttanut matkailijaa ja lisännyt valokuvaamista matkakohteessa. Toinen kohdataan digitalisoituneessa matkavalokuvauksessa aina mukana kulkevan kameran myötä entistä useammin. Digitaalisiin valokuvauslaitteisiin liittyviä hankintoja joudutaan pohtimaan markkinoille jatkuvasti tulevien uusien mallien viidakossa, eikä kaikkia kameran tai kuvankäsittelyohjelmien hienouksia välttämättä osata käyttää hyödyksi. Digitalisoitunut valokuvaus muistuttaa siinä mielessä ensimmäisten kameroiden aikoinaan tuottamien kuvaelämysten kaltaista ”suosittua taikuutta”. Lisääntynyt valokuvaaminen ja kasvaneet valokuvamäärät voivat vaikuttaa siihen, että osa matkan nautinnosta voidaan menettää

digitaalikameran takana uusintaottoja räpsiessä. Valtavat määrät matkavalokuvia saattaa pakkautua tietokoneen tiedostoihin, unohtua sinne tai jopa tuhoutua kokonaan. Valokuvien tuhoutumisen pelko aiheuttaa huolta joissakin matkailijoissa. Digitaalikuvien työstäminen koetaan usein aikaa ja paneutumista vaativaksi puuhasteluksi, mikä on myös yksi syy siihen, että kuvat saattavat monilla unohtua tietokoneen uumeniin. Historia toistaa hausalla tavalla itseään tässäkin mielessä. Valokuvan kehittämisen alkuperäinen ongelma oli, kuinka kuvajälki saadaan pysymään paperilla. Myös digitaalisen valokuvauksen aikana kuvajälki jää usein tallentumatta. Digitaalikuvien työstämisvaihe kaikkine puuhasteluineen tuo niin ikään miellelyhtymän kameran alkuaikoihin. Apteekkarikaudella valokuvien valmistukseen tarvittiin useanlaisia kemiallisia seoksia ja laitteita, ja vaihe nähtiin työläänä. Ehkä kaikista dramaattisin muutos on tapahtunut verkottumisen arkipäiväistymisessä ja matkavalokuvauksen yhdistymisessä sosiaaliseen mediaan, mikä on tarjonnut matkakuvien jakamismahdollisuuden ja esittämisen jo matkakohteessa. Matkavalokuvaus on kuitenkin siinäkin mielessä ikään kuin palannut historiansa alkuun, sillä aikojensa alussa matkakuvien katselu oli nimenomaan julkista viihdettä. Verkottuminen on muuttanut koko matkavalokuvauksen käsitettä. Matkavalokuvaus on laajentanut arkea niin, että matkallakin voidaan olla virtuaalisesti kotona ja toisin päin. Tällä voi olla se vaara, ettei lomamatkalla olekaan enää yhtä rentouttavaa ja palauttavaa vaikutusta kuin ennen. Tämän takia joskus voi harkita, kannattaako kameraa ottaa joka tilaisuuteen mukaan ollenkaan sekä sitä, kuinka paljon matkastaan haluaa jakaa reaaliaikaista tietoa. Matkavalokuvien arvo matkamuistoina on säilynyt yhtä vahvana kuin entisinä filmikamera-aikoinakin. Matkailijalle on avautunut digitalisoitumisen ja kuvien uusien käyttömahdollisuuksien myötä entistä enemmän vaihtoehtoja matkakuvien käyttämiseen ja omaan arkeen liittämiseen.

Toisen kohtaaminen matkavalokuvauksessa aiheuttaa usein pohdintaa sopivasta tavasta, ja rajanveto voidaan välillä kokea vaikeaksi. Matkavalokuvausta voidaan käyttää yhteyden luomiseen ja ymmärrystä rakentamaan kuvaajan ja kuvattavan välillä, mutta sillä voidaan myös häiritä ja ärsyttää muita ihmisiä. Valokuvaamisen rajoittaminen on hyvä tapa myös Toisen kohtaamisessa. Tutkimukseni kirjoitelmista muodostunut aineisto antoi aihiot käsitellä Toisen kohtaamista matkavalokuvauksessa eettisestä näkökulmasta. Aihetta se ei siinä mielessä antanut, että minulle kirjoittaneet pääpiirteissään kertoivat olevan enemmänkin huolissaan kuin huolettomia Toisen suhtautumisesta omaan valokuvaamiseensa. Näin kuitenkin tarpeelliseksi tarkentaa tutkimustehtävääni tähän

suuntaan, sillä matkakohteen Toinen on juuri se, joka lisääntyneistä valokuvamääristä mahdollisesti kärsii eniten. Matkavalokuvauksen muuttuneissa käytännöissä pitäisi pyrkiä eettisesti kestäviin toimintatapoihin. Matkailijan ja paikallisen välinen suhde on yleensä epätasapainossa. Palveltuna ja passattuna matkailija saattaa saada harhaisen käsityksen, että kaikki on hänelle mahdollista. Matkailijan tulisi kiinnittää enemmän huomiota siihen, että elämä matkakohteessa on paikallisen arkea, ja pyrittävä näkemään tilanteet hänen näkökulmastaan. Päämääränä tulisi olla ihmisen eettisen kasvamisen ja kehittymisen avulla turvata hyvät elämisen mahdollisuudet nykyisille ja tuleville sukupolville. Yhdyn Smithin ja Duffyn (2003, s.113) ajatuksiin ihmisen kohtaamisesta, josta ei ole olemassa kirjoitettuja lakeja ja jossa eettiset ratkaisut pohjautuvat hyvin henkilökohtaiselle tasolle. Meiltä vaaditaan vain tietoisuutta toisten tarpeista ja tämän tietoisuuden huomioon ottamista toimissamme. Olennaista on, että turistit näkevät ympäröivät ihmiset merkityksellisempinä kuin vain osana heidän matkakokemustaan ja vastata heihin heidän omilla ehdoillaan (Smith & Duffy 2003, s. 113.) Erilaisten kulttuurien eettiseen kohtaamiseen tarvitaan Toisen kunnioitusta, Toiselta oppimista, koskemista ja kosketuksi tuleamista. Matkailijan tulisi luopua Toisen alistamisesta omistavan katseensa alle ja ymmärtää oma asemansa pelkkänä vierailijana kohteessa. (Paschen 2010, s. 72.) Näitä ajatuksia pitäisi soveltaa ja toteuttaa digitalisoituneen matkavalokuvauksen käytännöissä. Urryn (2002) perinteisten turistin katseiden jatkoksi ehdotan digitaalikameran kanssa matkailevalle turistille *eettisesti kestävä katsetta*. Tämä voisi olla Urryn uskonnollisissa paikoissa esiintyvän *kunnioittavan katseen* ja turistin jättämistä jäljistä huolissaan olevan *ympäristöllisesti valveutuneen katseen* yhdistelmä, joka aktivoituu Toisen kohtaamisessa ja jonka tavoitteena on kunnioittaa Toisen yksityisyyttä ja arvokkuutta. Eettisesti kestävä katse ruumiillistuu eettisesti kestävässä valokuvauskäytännöissä.

Aloitin tutkimuksen teon keväällä 2010. Varsinainen tutkimuskohde tarkentui kuitenkin vasta syksyllä 2011. Tutkimus valmistui keväällä 2012. Tutkimukseni on kestänyt pitkään, mikä johtuu useista syistä, mutta keskeisin niistä lienee alkuperäinen tavoitteeni tutkia jotain yhteiskunnallisesti hyödyllistä, jolla olisi merkitystä myös yksilötasolla. Tämän tavoitteen yhdistäminen intohimooni, matkavalokuvaukseen, tuntui aluksi vaikealta ja siksi tutkimuskohteen tarkempi määrittely vei oman aikansa. Mielestäni lopulta onnistuin tutkimuskohteeni valinnassa, sillä olen saanut edellä mainitsemani ja asettamani tavoitteet täytettyä. Aikataulu onkin ainoa, mikä ei tutkimuksessani toteutunut aivan suunnitelmien

mukaisesti. Mutta ”tutkimusenteko on joskus sellaista”, minua matkan varrella tukeneen ja aina yhtä kannustavan graduohjaajani YTT Monika Lüthjen rohkaisevia sanoja lainaten.

Matkailijoiden itsensä kirjoittamien kirjoitelmien sisällönanalyysi mahdollisti menetelmänä tutkimuksessani tiedon saamisen matkailijoiden omasta näkökulmasta. Saamani aineisto ei kuitenkaan ole kovin laaja, joten sen perusteella ei ole syytä tehdä suuria yleistyksiä. Tärkeintä laadullisessa tutkimuksessa onkin paikallinen selittäminen (Alasuutari 1994, s. 215, 234), minkä olen pyrkinyt tekemään. Tutkimusmenetelmänä olisi mahdollisesti toiminut parhaiten virikkeellinen teemahaastattelu. Arvailun varaan jää, olisiko matkavalokuvauksen digitalisoituminen ja Toisen kohtaaminen nousseet esille myös tutkija – tiedonantaja suhteen ollessa läheisempi. Teemahaastattelu voisi kuitenkin olla seuraavan tätä aihetta syvemältä tarkastelevan tutkimuksen menetelmä. Olen mielestäni onnistunut paljastamaan ja avaamaan digitalisoitunutta matkavalokuvausta ja Toisen kohtaamista ajankohtaisena ilmiönä, millä on merkitystä yhteiskunnallisella ja yksilötasolla. Juuri tästä näkökulmasta tutkimukseni lienee ensimmäisiä laatuaan, joten näen siinäkin suhteessa panokseni merkittävänä. Larsen yksinään ja yhteistyössä mm. Urryn kanssa on tutkinut digitalisoitunutta matkavalokuvausta. Hänelle keskeistä matkavalokuvauksessa on se painotus, jolla teknisyys ja sosiaalisuus yhdistyvät ruumiillistuneessa katselemisessa, jossa valokuvaaminen sekä erilaiset materiat ja teknologiat ovat osana katsomista. Tämä oli keskeistä myös minun tutkimuksessani. Larsen on tarkastellut digitalisoitunutta valokuvausta etnografian menetelmin eli ulkoisesti tarkkailemalla, oma tavoitteeni oli saada matkailijan oma näkökulma esille. Tavoitteenani on ollut tehdä kartoitustutkimusta ilmiöstä, menemättä sen syvemmälle tarkempia syyseurausyhteyksiä etsiäkseni. Tutkimuksessani tavoitteena on ollut keskustelun avaaminen eettisten pohdintojen tärkeydestä ja tietoisuuden lisääminen yksilön merkityksestä yhteisen hyvän rakentamisessa matkavalokuvauksen kautta koko matkailussa. Mielestäni olen tutkimuksellani saavuttanut myös sille asettamani tieteelliset tavoitteet. Olen saanut vastaukset esittämiini tutkimuskysymyksiin ja ratkaissut tutkimustehtävän, joka voidaan nähdä tärkeänä niin yhteiskunta- kuin yksilötasollakin.

Digitalisoitunut matkavalokuvaus tarjoaa kiinnostavan uuden tutkimusympäristön, jossa voidaan nähdä useita eri tutkimusaiheita. Lisätietoa tarvitaan siitä, miten matkailijat todellisuudessa käyttävät sosiaalisen median sovelluksia matkavalokuviensa jakamiseen. Tarpeellista olisi tutkia myös, miten verkottumista käytetään hyväksi jo matkakohteessa ja

ovatko matkavalokuvauksen rajat matkakohteen ja kodin välillä todella niin hämärtyneet, kuin aiempi teoria antaa olettaa. Näihin kysymyksiin ei oma aineistoni antanut vastausta. Myös digitalisoituneen matkavalokuvauksen vaikutusta matkavalokuvien hermeneuttisen kehän toteutumiseen olisi tarpeen tutkia tarkemmin. Aineistoni antoi viitteitä siitä, että lisääntynyt kuvamäärä voi vaikuttaa hermeneuttisen kehän jäävän osittain toteutumatta. Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla myös, mikä on matkailijalle merkittävien matkakuvien määrä. Tutkimukseni perusteella voidaan epäillä, että vaikka matkakuvia räpsitään entiseen verrattuna moninkertainen määrä, on matkailijalle merkittävien kuvien määrä saattanut pysyä suunnilleen samana. Toisen kohtaaminen matkavalokuvauksessa vaatii myös lisätutkimuksia. Jatkossa tarvitaan lisätietoa ja paneutumista erityisesti matkavalokuvien julkistamisvaiheeseen liittyviin eettisiin kysymyksiin. Myös lakien ja säädösten uudenaikaistamista tarvitaan, sillä ne eivät vastaa nykyisen digitalisoituneen kulttuurin haasteisiin. Toisen kohtaamista matkavalokuvauksessa voisi tutkia perusteellisemmin esimerkiksi teemahaastatteluin niin matkailijan kuin paikallisenkin näkökulmasta. Ylipäätään paikallisen näkökulmaa tarvitaan matkavalokuvauksen ja matkailualan jatkotutkimuksissa. Tutkimukseni on avannut matkailijoiden valokuvauskäytäntöjä sekä käytäntöihin liittyviä pohdintoja, joita valokuvausalan yritykset voivat käyttää hyväkseen kehittäessään digitaalisen valokuvauksen välineitä ja palveluita edelleen paremmiksi sekä innovoidessaan valokuvauksen harrastajille uusia käyttöratkaisuja ja muita kaupallisia käytännön sovelluksia. Matkailualan yritykset voivat käyttää tutkimustuloksiani hyödykseen suunnitellessaan uusia palveluita ja hakiessaan kilpailuetua markkinoilla. Nopeat nettiyhteydet lienevät jo itsestäänselvyys, mutta kilpailuvaltti voisikin olla, ettei tarjoa nettiyhteyttä lainkaan. ”Meillä voit olla täydellisesti lomalla” Näin matkailijoilla ei tulisi roikuttua Internetissä, vaan lomasta tulisi täydellinen irtiotto arjesta, aivan kuten ennen. Myös Toisen huomioon ottavia ja kunnioittavia palvelukonsepteja voidaan suunnitella, esimerkiksi takaamalla ihmisille tiloja, joissa he voivat olla rauhassa toisten valokuvaamiselta.

Tarkastelemani aineiston perusteella on lisäksi perusteltua yhtyä Fennellin ja Malloyn (2007, s. 118, 141) esittämään kehittämistarpeeseen matkailuopintojen osalta. Heidän mukaansa matkailussa tarvitaan sekä teoreettista että sovellettua etiikkaa, jotta opittaisiin ymmärtämään paremmin matkailun ongelmien moninaisuutta ja syvyyttä. Etiikan tulisi heidän mukaansa sisältyä opintoihin, sillä näin eettinen ajattelutapa sisäistetään ja hyödyt tulisivat jatkossa työn kautta johtamisen käytäntöihin ja prosesseihin. Jotain myös

yhteiskuntamme arvoista kertoo se, että hakiessani Windowsin clipart-kokoelmasta eettisyyttä symboloivaa kuvaa tutkimuskohdettani selventävään kuvioon (kuvio 1 s. 11) en ”eettisen” johdannaisilla saanut yhtään hakutulosta. ”Hyvä elämä” –haku sen sijaan tuotti 14 kuvaa – kaikki erilaisia variaatiota businessasuisista liikemiehistä. Tämä kertoo yhteiskunnassamme vallalla olevista taloudellisten arvojen ylivallasta.

Sekä matkailu että valokuvaus nostavat esille eettisiä kysymyksiä. Härkäsestä on tähän asti taivuttu tekemään kärpänen, mutta viimeistään nyt digitalisoituneen matkavalokuvauksen myötä on aika palauttaa härkänen omiin oikeisiin mittasuhteisiinsa. Vuorovaikutus matkakohteessa matkailijan ja paikallisen välillä tapahtuu kumpaankin suuntaan. Toista kunnioittavalla käytöksellä voidaan saavuttaa molemminpuolinen luottamus ja näen tärkeänä lisätä matkailijoiden tietoisuutta omista vaikutusmahdollisuuksista matkavalokuvauksen kautta syntyvissä kohtaamistilanteissa paikallisen kanssa. Eettisiin kysymyksiin tulisi kiinnittää enemmän huomiota, jotta matkailulla olisi jatkossakin hyvät toimintaedellytykset.

A: ”oottelin sun viime x reissun kuvia, muttet laittanut esille?”

B: ”Oon ollu siellä niin monta kertaa ettei tullu mitään uudenlaisia kuvia. Koetin kuvata ihmisiä, ja onnistuinkin, mutta ne on jotenkin intiimejä eikä niitä viitti laittaa kaiken kansan nähtäväksi vaikkei se niitä varmaan haittais. Jos sais ylimääräistä rahaa, alkaisin rahoittaa x:n tyttöjen koulunkäyntiä... Jotenkin kuvan ottajana mun henkilökohtanen mielipide on sellanen, että olosuhteista huolimatta yritän tuoda esiin kuvattavan arvokkuutta. Puitteet ovat aina jotenkin subjektiivisia kuiteski”

Yllä oleva keskustelu on käyty Facebookin chat roomissa. Olen itse henkilö A. Henkilö B on Facebook-ystäväni, joka oli tässä vaiheessa vielä tietämätön tutkimusaiheestani. Mielestäni kommentinvaihdossa kiteytyy hienosti sekä tutkimuksessa esille tuomani ongelma, mutta myös toivo paremmasta ja kestävämmästä matkailun tulevaisuudesta.

We must be the change we wish to see. (Gandhi)

LÄHTEET

- Alanen, A. (2010). Valokuvauksen talous digimurroksen jälkeen. *Tieto & Trendit* 8/2010, 28–33. Haettu 11.1.2012 osoitteesta http://tilastokeskus.fi/artikkelit/2010/art_2010-12-22_003.html?s=0
- Alasuutari, P. (1994). *Laadullinen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.
- Albers, P. C.; & James W. R. (1988). Travel photography. *Annals of Tourism Research* 15 (1), 134–158. Haettu 20.5.2012 osoitteesta <http://web.ebscohost.com/login.ezproxy.ulapland.fi/ehost/detail?sid=81ceeae9-33d2-462b-93bb-c2b7219d8c88%40sessionmgr12&vid=2&hid=19>
- Anzoise, V. & Malatesta S. (2010). Visual and tourist dimensions of Trentino's borderscape. Teoksessa P. Burns, J.-A. Lester & L. Bibblings (toim.), *Tourism and Visual Culture, Volume 2 Methods and Cases*. (s. 44–61). UK: CABI.
- Apple iPhone4S (2011). Televisiomainos. Joulukuu 2011. Haettu 15.1.2012 osoitteesta <http://www.youtube.com/watch?v=vSAje0EgYjY>
- Baby Elephant Exploitation on Phuket. (11.2.2012). Haettu 8.5.2012 osoitteesta <http://phuket-pictures.com/?p=433>
- Barthes, R. (1993). *Camera lucida reflections on photography*. London: Vintage. (Alkuperäisjulkaisu 1980.)
- Bauman, Z. (1998). Tourists and vagabonds. Teoksessa Z. Bauman (toim.), *Globalization: The Human Consequences*. Cambridge: Polity Press.
- Bell, V. (2010). Visual methodologies and photographic practices: Encounters with Hadrian's wall world heritage site. Teoksessa P. Burns, J.-A. Lester & L. Bibblings (toim.), *Tourism and Visual Culture, Volume 2 Methods and Cases*. (s. 120–134). UK: CABI.
- Chalfen, R. (1979). Photography's role in tourism: Some unexplored relationships. *Annals of Tourism Research* 6(4), 435–447. DOI: 10.1016/0160-7383(79)90006-9
- Chalfen, R. (1987). *Snapshot versions of life*. Ohio: Bowling Green State University Popular Press.
- Chamberlain, G. (7.1.2012). *Andaman Islands tribe threatened by lure of mass tourism*. Guardian.co.uk. Haettu 12.1.2012 osoitteesta <http://www.guardian.co.uk/world/2012/jan/07/andaman-islands-tribe-tourism-threat>
- Clarkeburn, H. & Mustajoki, A. (2007). *Tutkijan arkipäivän etiikka*. Tampere: Vastapaino.
- Cole, S. & J. Eriksson (2010). Tourism and human rights. Teoksessa Cole, S & N. Morgan (toim.), *Tourism and inequality: problems and prospects*. (s. 107–125). UK: CABI.

- Costa, T. (2010). Edward Hopper: Glancing at gaze with a wink at tourism. Teoksessa P. Burns, C. Palmer & J.-A. Lester (toim.), *Tourism and Visual Culture, Volume 1 Theories and Concepts*. (s. 43–51). UK: CABI.
- Crang, M. (1997). Picturing practices: Research through the tourist gaze. *Progress in Human Geography* 21 (3), 359–373. Haettu 20.5.2012 osoitteesta <http://search.ebscohost.com/login.ezproxy.ulapland.fi/login.aspx?direct=true&db=afh&AN=7392758&site=ehost-live>
- Crawshaw, C. & Urry, J (1997). Tourism and the photographic eye. Teoksessa C. Rojek & J. Urry (toim.). *Touring cultures. Transformations of travel and theory*. (s. 176–195). Lontoo: Routledge.
- Djafarova, E. & Andersen H.-C. (2010). Visual images of metaphors in tourism advertising. Teoksessa P. Burns, J.-A. Lester & L. Bibblings (toim.), *Tourism and Visual Culture, Volume 2 Methods and Cases*. (s. 35–43). UK: CABI.
- Edensor, T. (1998). *Tourists at the Taj*. Lontoo: Routledge.
- Ek, R., Larsen J., Hornskov S. B. & Mansfeldt O. K. (2008). A Dynamic framework of tourist experiences: Space-time and performances in the experience economy. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism* 8 (2), 122–140. DOI:10.1080/15022250802110091
- Etiikan lukemisto*. (2010). (toim.) V. Launis, M. Oksanen & S. Sajama. Helsinki: Gaudeamus.
- Facebook (11/2011). Haettu 5.11.2011 osoitteesta <https://www.facebook.com/press/info.php?statistics>
- Fennell, D. A. & Malloy, D. C. (2007). *Codes of ethics in tourism – Practice, theory, synthesis*. Clevedon: Channel View Publications.
- Flickr blog (11/2011). Haettu 5.11.2011 osoitteesta <http://blog.flickr.net/en/2010/09/19/5000000000/>
- Freeman, M. (2008). *Suuri digikuvausopas*. Jyväskylä: WSOY.
- Freeman, M. (2008). *Suuri digikuvausopas*. Jyväskylä: WSOY/Docendo.
- Garrod, B. (2007). A Snapshot into the past: the utility of volunteer-employed photography in planning and managing heritage tourism. *Journal of Heritage Tourism* 2007 Vol. 2 (1) 14–35. doi: 10.2167/jht018.0
- Gasser, U. & Simun M. (2010). Digital lifestyle and online travel: looking at the case of digital natives. Teoksessa R. Conrady & M. Buck (toim.), *Trends and Issues in Global Tourism 2010* (s. 83–89). Heidelberg: Springer.

- Germann Molz, J. & Gibson, S. (2007). Introduction: Mobilizing and mooring hospitality. Teoksessa J. Germann Molz & S. Gibson (toim.), *Mobilizing hospitality The Ethics of social relations in a mobile world*. (s. 1–25). UK: Ashgate.
- Gibson, J. J. (1986). *The ecological approach to visual perception*. Lontoo: Lawrence Erlbaum Associates. (Alkuperäisjulkaisu 1979.)
- Gmelch, G. (2003). *Behind the smile: the working lives of Caribbean tourism*. Bloomington: Indiana University Press.
- Grönros E.-R., Haapanen M., Heinonen T.R., Joki L., Nuutinen L. & Vilkkamaa-Viitala M. (toim.). (2006a). *Kielitoimiston sanakirja 1. osa A–K*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 140. Helsinki: Gummerus.
- Grönros E.-R., Haapanen M., Heinonen T.R., Joki L., Nuutinen L. & Vilkkamaa-Viitala M. (toim.). (2006b). *Kielitoimiston sanakirja 2. osa L–R*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 140. Helsinki: Gummerus.
- Haimilahti, A. (8.7.2009). Australian kuuluisa jättikivi suljetaan matkailijoilta. *Iltasanomat*. Haettu 4.11.2011 osoitteesta <http://www.iltasanomat.fi/matkat/Australian%20kuuluisa%20j%C3%A4ttikivi%20suljetaan%20matkailijoilta/art-1288337381197.html>
- Haldrup, M. & Larsen J. (2003). The family gaze. *Tourist Studies* 3(1), 23–46. DOI: 10.1177/1468797603040529
- Hannam, K. & Knox, D. (2010). *Understanding tourism. A critical introduction*. Lontoo: SAGE.
- Harding, A. (30.1.2008). BBC. Haettu 4.11.2011 osoitteesta <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/7215182.stm>
- Harrison, J. (2003). *Being a tourist. Finding meaning in pleasure travel*. Vancouver: UBC Press.
- Hirn, S. (1972). *Kameran edestä ja takaa. Valokuvaus ja valokuvaajat Suomessa 1839–1870*. Lahti: Suomen valokuvataiteen museon säätiö.
- Hirsjärvi, S., Remes P. & Sajavaara P. (2009). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Holma, P. (9.1.2011). Matkalla kotialbumiin. *Lapin Kansa*, s.10.
- Häkkinen, K. (2004). *Nykysuomen etymologinen sanakirja*. Helsinki: WSOY.
- Hämäläinen, H.-K. (21.4.2010). Näkökulmia matkavalokuvaukseen –teemailta. Helsinki. Reilun matkailun yhdistys.

- Ifolorkirja – viis minsaa. (6.9.2011). Televisiomainos. Haettu 12.1.2012 osoitteesta <http://www.youtube.com/user/ifolorsuomi>
- Ingold, T. & Kurttila, T. (2001). Perceiving the environment in Finnish Lapland. Teoksessa P. Macnaghten & J. Urry (toim.), *Bodies of Nature* (s. 183 – 196). Lontoo: SAGE.
- Jenkins, O. H. (2003). Photography and travel brochures: The circle of representation. *Tourism Geographies*, 5 (3), 305–328. DOI: 10.1080/1461668032000098024
- Jokela, S. (2005). Monumenttikuvista elämyskuviin Helsinki matkaesitteiden kuvituksessa 1895–2005. Pro gradu. Helsingin yliopisto, maantieteen laitos.
- Jokinen, E. & Veijola, S. (1997). The disoriented tourist: the figuration of the tourist in contemporary cultural critique. Teoksessa C. Rojek & J. Urry (toim.). *Touring cultures. Transformations of travel and theory*. (s. 23–51). Lontoo: Routledge.
- Jokinen, J. (2004). *Digikuva*. Helsinki: IT Press. Edita Publishing.
- Jussila, M. (2001). Ulkoiluvaatesuunnittelu murroksessa – kevyempää, rohkeampaa, spesifimpää. Haettu 27.4.2012 osoitteesta <http://www.relaa.com/sisalto/artikkelit/ulkoiluvaatesuunnittelu-murroksessa-%E2%80%93kevyemp%C3%A4% C3%A4-rohkeampaa-spesifimp%C3%A4% C3%A4>
- Kahra, (2009). Kestävän kehityksen arviointi-työkalut - käytäntöjä Euroopan maista. Ympäristöministeriö. Haettu 9.5.2012 osoitteesta <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=112460&lan=fi>
- Kananen, J. (2010). *Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas*. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja –sarja. Tampereen yliopistopaino.
- Kastinen, K. (2006). Kuluttava matkailija ja kestävä kehitys – mahdollisuuksia vai mahdottomuuksia? Sosiologinen näkökulma matkailun kestävään kehitykseen. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Sosiologian laitos. Haettu 8.5.2012 osoitteesta https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/11615/URN_NBN_fi_jyu-2006481.pdf?sequence=1
- Keskitalo, A. (2006). *Tien Päällä ja leirissä: matkanteon kokemuksesta taideteokseksi*. Rovaniemi: Acta Universitatis Lapponiensis, A108.
- Kodak (2005). Digital Photography Milestones from Kodak. Haettu 3.5.2012 osoitteesta http://www.womeninphotography.org/Events-Exhibits/Kodak/EasyShare_3.html
- Koho, S. (13.8.2011). Kuvakirja syrjäyttää pian perinteisen valokuva-albumin. *Lapin Kansa*.

- Kohvakka, R. (2010). Sosiaalinen media vahvasti läsnä nuorten arjessa. *Tieto & Trendit* 8/2010. Haettu 11.1.2012 osoitteesta http://tilastokeskus.fi/artikkelit/2010/art_2010-12-22_002.html?s=0
- Koivunen, L. (2006). Matkailija kuvien oravanpyörässä. *Muuttuva Matkailu – Tietoa Matkailusta ja Matkailuelinkeinosta*, 3–4, 21–28. Haettu 13.1.2010 osoitteesta http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20100069/urn_nbn_fi_uef-20100069.pdf
- Koivunen, L. (2009). *Visualizing Africa in nineteenth-century British travel accounts*. New York: Routledge.
- Koskimaa, R. (2001). Digitaalinen kulttuuri. Agricolan tietosanomien tietoverkko. Esitelmä Radio Aurorassa. Haettu 30.4. osoitteesta <http://agricola.utu.fi/tietosanomat/numero1-02/digikulttuuri.html>
- Kotkavirta, J. (1995). Moderni hyvä elämä. Teoksessa P. Pitkänen & M. Telaranta (toim.) *Ovi parempaan maailmaan, hyvän elämän avaimet eri kulttuureissa*. (s. 43–63). Helsinki: Painatuskeskus.
- Kukkonen, J. & Vuorenmaa, T.- J. (1999). (toim.), *Valoa 1839–1999 otteita suomalaisen valokuvan historiaan*. Helsinki: Suomen valokuvataiteen museo.
- Kuokkanen, A. M. (2006). ”Otetaan se ihan loman kannalta” Nähtävyyksien katselu kaupunkimatkailijan velvollisuutena. Pro gradu. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta. Haettu 3.11.2011 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20071260>
- Larsen J., Urry J. & Axhausen K. W. (2007). Networks and tourism: Mobile social life *Annals of Tourism Research*, 34 (1) 244–262. doi:10.1016/j.annals.2006.08.002
- Larsen, J. (2005). Families seen sightseeing: the performativity of tourist photography. *Space and Culture*, 8 (4), 416–434. DOI: 10.1177/1206331205279354
- Larsen, J. (2006). Picturing Bornholm: Producing and consuming a tourist place through picturing practices. *Scandinavian Journal of Hospitality & Tourism*, 6 (2), 75–94. DOI: 10.1080/15022250600658853
- Larsen, J. (2008). Practices and flows of digital photography: An ethnographic framework. *Mobilities*, 3 (1), 141–160. DOI:10.1080/17450100701797398
- Lehtonen, J. U. E. (1982). Kaupungistuva kansankulttuuri. Teoksessa P. Tommila, A. Reitala & V. Kallio (toim.), *Suomen kulttuurihistoria III*. (s. 593–626). Porvoo: WSOY.
- Luoma, T. (19.9.2011). Rakkauden kaksoiskäsky. *Kirkon tiedotuskeskus*. Haettu 10.5.2012 osoitteesta <http://uskotoivorakkaus.fi/Teemat/matkalla/rakkauden-kaksoiskasky>

- MacCannell, D. (1976). *The Tourist: A New Theory of the Leisure Class.* (Uusittu painos 1999). University of California Press. New York: Schocken Books
- MacCannell, D. (2001). Remarks on the commodification of cultures. Teoksessa V. L. Smith & M. Brent (toim.), *Hosts and guests revisited: tourism issues of the 21st Century.* USA: Cognizant Communication Corporation. (s. 380–390).
- Malaska, P. (1994). Kestävä kehitys. Raportti määritelmää pohtineen työryhmän keskusteluista. 18.4.1994 Ympäristöministeriö. Haettu osoitteesta 9.5.2012. <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=22119&lan=fi>
- Markwell, K. (1997). Dimensions of photography in a nature-based tour. *Annals of Tourism Research*, 24(1), 131–155. DOI: 10.1016/S0160-7383(96)00053-9
- MEK (2006). *Matkailu vuonna 2020 – faktaa ja fiktiota.* Haettu 2.11.2011 osoitteesta [http://mek.fi/W5/mekfi/index.nsf/6dbe7db571ccef1cc225678b004e73ed/19d25ec89c7e822dc225735b0032a966/\\$FILE/MEK2020_nettiin.pdf](http://mek.fi/W5/mekfi/index.nsf/6dbe7db571ccef1cc225678b004e73ed/19d25ec89c7e822dc225735b0032a966/$FILE/MEK2020_nettiin.pdf)
- Metsälä, M. (1998). Itsen ja Toisen kohtaaminen seuramatkalla valokuvien ja valokuvakertomusten analyysi. Pro gradu. Vaasan yliopisto, viestintätieteen laitos.
- Michael, M. (2001). These boots are made for walking...: Mundane technology, the body and human-environment relations. Teoksessa P. Macnaghten & J. Urry (toim.), *Bodies of Nature* (s.107–126). Lontoo: SAGE.
- Moir, J. (2010). Seeing the Sites: Tourism as perceptual experience. Teoksessa P. Burns, C. Palmer & J.-A. Lester (toim.), *Tourism and Visual Culture, Volume 1 Theories and Concepts.* (s.165–169). UK: CABI.
- Moisander, J. & Valtonen A. (2006). *Qualitative Marketing Research: A Cultural Approach.* Lontoo: SAGE.
- National Geographic 28.10.2010. Haettu 4.11.2011 osoitteesta <http://news.nationalgeographic.com/news/2009/10/091016-australia-uluru-video-ap.html>
- Nokia. Nokia tuotteet. Haettu 24.1.2012 osoitteesta <http://www.nokia.com/fi-fi/tuotteet/puhelimet/n8-00/tuoteseloste/>
- Nurmi, T. (1998). Gummeruksen Suuri suomen kielen sanakirja. (3. painos 2004). Jyväskylä: Gummerus.
- Osborne, P. (2000). *Travelling light: photography, travel and visual culture.* Manchester: University Press.
- Paikka auringossa. Haettu 30.12.2011 osoitteesta <http://www.paikkaauringossa.fi/etusivu/>

- Parmeggiani, P. (2010). Integrating Multiple Research Methods: a Visual Sociology Approach to Venice. Teoksessa P. Burns, J.-A. Lester & L. Bibblings (toim.), *Tourism and Visual Culture, Volume 2 Methods and Cases*. (s. 94–110). UK: CABI.
- Paschen, J.-A. (2010). Decolonizing the gaze at Uluru. Teoksessa P. Burns, C. Palmer & J.-A. Lester (toim.), *Tourism and Visual Culture, Volume 1 Theories and Concepts*. (s. 64–75). UK: CABI.
- Pearce, P., Fileb S. & Ross G. (2011). *Tourists, tourism and the good life*. New York: Routledge.
- Pekkala, L. & Hakkarainen, P. (2010). Johdatus mediakasvatukseen. Luentosarja 10.9.-22.10.2010. Lapin yliopisto. Rovaniemi.
- Rantala, O. (2011). *Metsä matkailukäytössä. Etnografinen tutkimus luonnossa opastamisesta*. Rovaniemi: Acta Universitatis Lapponiensis 217.
- Rosenblum, N. (1997). *A World History of Photography*. (3. painos). Abbeville Publishing.
- Rytkönen, P. (13.12.2009). Elämys ratkaisee. *Lapin Kansa*, s. 12.
- Räsänen, R. (2007). Opettajan työn eettinen luonne. 12 (2) *Electronic Journal of Business Ethics and Organization Studies*. Business and Organization Ethics Network (BON). Haettu 8.5.2012 osoitteesta http://ejbo.jyu.fi/articles/0201_3b.html
- Saretzki, A. (2010). Medialization of Tourist reality. Teoksessa P. Burns, J.-A. Lester & L. Bibblings (toim.), *Tourism and Visual Culture, Volume 2 Methods and Cases*. (s. 13–23). UK: CABI.
- Selänniemi, T. (1993a). *Pakettimatka pyhään paikkaan – suomalaisturistit Ateenassa*. Jyväskylän yliopisto.
- Selänniemi, T. (1993b). Nähtävyyden monet kasvot – Ateenan Akropolis turistien silmin. Teoksessa M. Sarmela (toim.), *Suomen antropologi* 3/1993, (s. 51–62).
- Selänniemi, T. (2001). Pale skin on Playa del Anywhere: Finnish tourists in the liminoid south. Teoksessa V. L. Smith & M. Brent (toim.), *Hosts and guests revisited: tourism issues of the 21st Century*. (s. 80–92). USA: Cognizant Communication Corporation.
- Sharpley, R. (2011). *The Study of tourism. Past trends and future directions*. Lontoo: Routledge.
- Smith, M. & Duffy R. (2003). *The ethics of tourism development*. Lontoo: Routledge.
- Smith, V. L. (2001). *Hostility and hospitality: war and terrorism*. Teoksessa V. L. Smith & M. Brent (toim.), *Hosts and guests revisited: tourism issues of the 21st Century*. (s. 367–379). USA: Cognizant Communication Corporation.

- Sontag, S. (1984). Teoksessa K. Cederström & P. Virtanen (toim.), *Valokuvauksesta*. (Alkuperäisjulkaisu 1977 *On Photography*). Helsinki: Love kirjat.
- Stoetzer, S. (2010). Tracking the (tourists') gaze: using technology in visual analysis of identificational strategies. Teoksessa P. Burns, C. Palmer & J.-A. Lester (toim.), *Tourism and Visual Culture, Volume 1 Theories and Concepts*. (s. 76–89). UK: CABI.
- STT, AFP (12.1.2012). Intiassa ”Ihmiseläintarha”. *Lapin Kansa*.
- STT, Reuters (26.9.2011). Asukkaat jättävät kaupungin. *Lapin Kansa*. s. A10–A11.
- Suomen rikoslaki. 24 luku. (9.6.2000). Haettu 9.5.2012 osoitteesta <http://www.heikniemi.fi/rikoslaki/rl24.html>
- Suonpää, J. (2002). *Petokuvan raadollisuus, luontokuvan yhteiskunnallisten merkitysten metsästy*s. Taideteollisen korkeakoulun julkaisu A 35. Tampere: Vastapaino.
- Survival International (9.1.2012). Police involvement in ‘human safaris’ exposed in the Andaman Islands. Haettu 12.1.2012 osoitteesta <http://www.survivalinternational.org/news/8001>
- Suvanto, T., Rinne O. & Mäkelä S. (2009). *Digikuva, myynti, osto ja käyttöoikeus*. Jyväskylä: WSOY/Docendo.
- Swain, M. J (2004). (Dis)embodied experience and power dynamics in tourism research. Teoksessa J. Phillimore, & L. Goodson (toim.), *Qualitative Research in Tourism. Ontologies, Epistemologies and Methodologies*. (s. 102–118). Lontoo: Routledge.
- SVT (2009) Suomen virallinen tilasto 2009, 3: Ajankäyttötutkimus [verkkójulkaisu]. ISSN=1799-5639. 2009, 3. Kulttuuriharrastukset . Helsinki: Tilastokeskus. Haettu 11.1.2012 osoitteesta http://www.stat.fi/til/akay/2009/akay_2009_2011-01-27_kat_003_fi.html
- Taipale, K. (29.4.2012). Uutuuskamera tottelee kännykkää ja lataa kuvat Facebookiin. *Iltasanomat*. Haettu 3.5.2012 osoitteesta <http://www.iltasanomat.fi/digi/uutuuskamera-tottelee-kannykkaa-ja-lataa-kuvat-facebookiin/art-1288465155964.html?pos=1288424340874>
- Talwar, R. (2010). Scanning the horizon. Teoksessa R. Conrady & M. Buck (toim.), *Trends and Issues in Global Tourism 2010* (s. 237–268). Heidelberg: Springer.
- Tamminen, T. (2010). Suomalainen matkustaa innokkaasti vapaa-ajallaan. *Hyvinvointikatsaus 3/2011*. Tilastokeskus. Haettu 11.1.2012 osoitteesta http://tilastokeskus.fi/artikkelit/2011/art_2011-09-26_006.html?s=0
- Teymur, N. (1993). Phototourism – or the social epistemology of photography in tourism. *Tourism in Focus* 6, 6–16.

- Tikkanen, J. (2003). Valokuvat digitaalisiksi. *Tietokone 10B*, 2003. s. 61. Haettu 12.1.2012 osoitteesta http://www.tietokone.fi/lehti/tietokone_10b_2003/valokuvat_digitaalisiksi_3299
- Tilastokeskus 3.6.2011. *Suomalaisten matkailu kasvoi vuonna 2010*. Haettu 29.12.2011 osoitteesta http://www.stat.fi/til/smat/2010/smat_2010_2011-06-30_tie_001_fi.html
- Tribe, J. (2002). The philosophic practioner. *Annals of Tourism Research* 29(2), 338–357.
- Tripadvisor /media (11/2011). Haettu 5.11.2011 osoitteesta http://www.tripadvisor.com/pages/about_us.html
- Tuomi, J. & Sarajärvi A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Turunen, K. (21.4.2010). Näkökulmia matkavalokuvaukseen –teemailta. Helsinki. Reilun matkailun yhdistys.
- Tussyadiah, I. P. (2010). Destination-promoted and visitor-generated images – Do they represent similar stories? Teoksessa P. Burns, J.-A. Lester & L. Bibblings (toim.), *Tourism and Visual Culture, Volume 2 Methods and Cases*. (s. 156–168). UK: CABI.
- Ulkuniemi, S. (2005). *Valotetut elämät, Perhevalokuvan lajityyppiä pohtivat tilateokset dialogissa katsojien kanssa*. Rovaniemi: Acta Universitatis Lapponiensis 80.
- UN (10.12.1948). Human Rights Haettu 4.11.2011 osoitteesta <http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=fin>
- Urban dictionary. Haettu 23.4.2012 osoitteesta <http://www.urbandictionary.com/define.php?term=mamarazzi>
- Urry, J & Larsen J. (2011). *The tourist gaze 3.0*. Lontoo: SAGE.
- Urry, J. (2002). *The Tourist Gaze*. (2. painos). Lontoo: SAGE.
- Varto, J. (1992). *Laadullisen tutkimuksen metodologia*. Sarja: Hygieia Terveysten- ja sairaanhoitajan kirjasto. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Veijola, S. & Jokinen, E. (1994). The body in tourism. *Theory, Culture & Society* 11, 125–151. DOI: 10.1177/026327694011003006.
- Veijola, S. and Valtonen, A. (2007). The body in tourism industry. Teoksessa A. Pritchard, N. Morgan & I. Ateljevic (toim.). *Tourism & Gender: Embodiment, Sensuality and Experience*. (s. 13–31). UK: CABI.
- West, N. M. (2000). *Kodak and the lens of nostalgia*. The University Press of Virginia.
- Wood, K. & House, S. (1991). *The Good tourist. A Worldwide guide for the green traveler*. London: Mandarin Paperback.

YLE Teema (17.1.2011). *Ääliö ulkomailla 2/8* Intia.

Ylönen, J. (8.1.2012). Järjestelmäkamerat tekevät kauppansa. *Lapin Kansa*.

Youtube/tilastot (11/2011). Haettu 5.11.2011 osoitteesta

http://www.youtube.com/t/press_statistics

LIITE 1. Ensimmäinen kirjoitelmapyyntö

Tutkimus matkavalokuvauksesta

Opiskelen Lapin yliopistossa matkailualan ja liiketoimintaosaamisen maisteriohjelmassa. Valmistelen pro gradu -tutkielmaani lomamatkalla tapahtuvasta valokuvauksesta.

Haluaisin kuulla ajatuksiasi ja kokemuksiasi lomamatkalla tapahtuvasta matkavalokuvauksesta. Toivoisin, että kirjoitat niistä minulle. Vastaamisessa voit käyttää apuna seuraavia kysymyksiä: Miksi valokuvaat lomamatkoillasi? Mitä kuvaat ja miksi kuvaat jotain tiettyä kohdetta? Kuinka paljon valokuvaat? Jos kyseessä on useampi matkustaja, niin kuka seurueesta valokuvaa? Millaisissa tilanteissa ja millaisia kuvia otat? Kuinka usein kannat kameraa mukana? Mitä kuvillesi tapahtuu matkan jälkeen? Jos mieleesi on jäänyt erityisen hienoja, hauskoja tai muuten unohtumattomia kuvaustilanteita, niin kerro niistäkin. Voit myös kertoa omista havainnoistasi, kuinka mielestäsi muut matkailijat valokuvaavat lomamatkoilla. Olen kiinnostunut ja haluan kuulla kaikenlaisia ajatuksia matkavalokuvauksesta, oheiset kysymykset ovat vain ohjeellisia.

Toivon, että lähetät minulle vapaamuotoisen kertomuksesi sähköpostiosoitteeseen: Matkavalokuva@gmail.com Lisätietoja voit myös tarvittaessa kysyä tästä osoitteesta. Voit myös postittaa kirjoituksesi osoitteeseen: Lapin yliopisto/ Avoin yo/ Malima/SS, PL 122, 96101 Rovaniemi. Merkitse kuoreen ”Matkavalokuvaus/ Stewart”. Kerään kirjoituksia 10. lokakuuta 2010 asti.

Liitä tekstiin maininta sukupuolestasi ja iästäsi. Kerro myös lyhyesti kuinka paljon matkaillet ja ovatko matkasi valmis- vai omatoimimatkoja. Nämä tiedot tulevat ainoastaan tutkimuskäyttöön eikä kukaan tule olemaan tunnistettavissa teksteistä. Kaikki vastaukset käsitellään nimettöminä.

Kirjoitustasi odottaen ja siitä jo etukäteen kiittäen,

Erika Stewart

LIITE 2. Tarkentava kirjoitelmapyyntö

1. Tutustutko lomamatkakohteeseesi ja sen nähtävyyksiin ennen matkaa markkinointimateriaalin (matkaesitteet, matkaoppaat, Internet tms.) tai esimerkiksi ystäväsi kuvien avulla? Jos tutustut, niin millä lailla nuo markkinointimateriaalin kuvat ja muut ennakkoon näkemäsi kuvat vaikuttavat lomamatkasuunnitelmiisi? Onko niillä jonkinlaista vaikutusta omaan matkavalokuvaukseen?

2. Kun valokuvaat lomamatkallasi, onko jotain mitä et halua kuvata? Rajaatko tietoisesti jotain lomamatkavalokuviesi ulkopuolelle jo valokuvatessasi tai muokkaatko matkavalokuviasi ehkä jälkeenpäin?

Jos viime kerralla tekstistäsi jäi pois jotain myöhemmin mieleen juolahtanutta matkavalokuvaukseen liittyvää, niin voit mielellään kertoa siitä tässä yhteydessä.